

A
KENYÉRKERESŐ ASSZONY

PÁLYAVÁLASZTÁS ELŐTT ÁLLÓ NŐK

KALAUZA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA
HOLLÓSNÉ DE GROBOIS NÁNDIN

BUDAPEST
Rákosi Jenő Budapesti Hírlap Újságvállalata

M DCCCC X

BUDAPESTI HÍRLAP NYOMDÁJA

BEVEZETÉS.

Nyolc jótéteményért adott hálát Plató az isteneknek. Az első az volt, hogy szabad embernek engedték születni, a második, hogy *férfinak* és nem nőnek született ... A zsidók reggeli imájukban ezt mondják: Dicsértessél te örökké való Isten, hogy nem teremtettél nőnek . . . Tekintve a férfi és a nő társadalmi helyzetét, tagadhatatlan, hogy ebben a *két* hálaadásban mély bölcsesség rejlik. A férfi *előtt* nyitva áll az egész világ, kedve szerint szabadon mozoghat benne, mert mozgása nincsen korlátok közé szorítva. Választhat az életpályák között és a kereset minden forrásából meríthet, mert a kiképzés minden eszköze rendelkezésére áll.

A nő szabad mozgását a társadalmi szokások és hagyományok ezer meg ezer szálú fonala akadályozza. De nemcsak a társadalom szabályai korlátoz-

zák a nőt szabad mozgásában, hanem maga a természet is, amely a nőnek már előre megszabta hivatásának útját. Ez az út a családi körön belül kezdődik és ugyanott végződik is. A megélhetés napról-napra fokozódó nehézségei azonban már régóta leterelték a nőket erről a természetes újukról és belekergették az élet tülekedésébe s a középosztály asszonyai és leányai tízezzel vannak rászorulva, hogy kenyérkereset után nézzenek. A kisebb képzettséget követelő tisztviselői, kereskedelmi és ipari pályákon évről-évre nagyobb tömeget látjuk a kenyérkereső nőknek. De aránylag rendkívül kevés azoknak a nőknek a száma, akik a műveltség felső fokán értékesebb munkával teremtenek maguknak méltó existenciát. Ez azért van, mert Magyarországon nincsen a nőknek is rendelkezésére a tudományos és szakszerű kiképzés minden eszköze és így természetes, hogy a női munkás előtt többnyire csak az alantasabb életpályák nyílnak meg, ami kétségtelenül igazságtalanság.

A nők már maguk is rájöttek, hogy alapos tudás nélkül semmiféle pályán sem boldogulhatnak kellőképpen; és minden erejükkel arra törekednek, hogy a szükséges szakképzettséget, amennyire Magyarországon lehet, megszerezhessék. A nő, ha kellőképpen ki van képezve, a nagyobb szellemi kvalifikációt kívánó hivatásban is derekasan megállja helyét. Pél-

dát mutat erre Magyarországon is sok nő; de bizonyítja a külföld is, ahol nemcsak a legnagyobb állami hivatalokat töltik be a nők, hanem az egyetem tanszékeit is elfoglalják.

A tudás és szakszerű kiképzés megszerzésére elsősorban is idő kell. Nálunk azonban a nők éppen azzal az idővel szeretnek takarékoskodni, amely a tanulásra szükséges. Míg a középosztály fiai évekig készülnek valamely pályára, a leányok többnyire csak néhány hónapot, esetleg egy évet szentelnek rá. Alig hogy elvégezték a polgári iskola négy osztályát s egy-két olcsó kurzust végighallgatták, már a kenyérkereső pályára törekszenek. Azokat a foglalkozási ágakat, amelyre évekig kell készülniök, nem választják szívesen. Ilyen módon csak természetes, hogy nem tudnak nagyobb képzettséget kívánó munkakört betölteni s kénytelenek kevés fizetésen tengődni. Megállapították, hogy Magyarországon ötven százalékkal nagyobb a kereslet a szakszerűen kiképzett megbízható női munkás után, mint a kínálat. Nagykereskedőink kijelentették, hogy kénytelenek a külföldön vagy itthon idegen erővel dolgoztatni, mert Magyarországon nincsen elég szakszerűen kiképzett női-munkás. Mennyi pénz kerül ki ilyen módon az országból, idehaza pedig a dolgozó kezek százezrei kénytelenek pihenni vagy minimális fizetésért fára-

dozni, mert sajnálták tőle az alapos kiképzésre szükséges időt.

Pályaválasztáskor arra kellene ügyelni a szülőnek, hogy leánya csak olyan foglalkozási ágat válasszon, amelyhez kedve van és amely fizikumának s egyéniségének megfelel. Mert amely pályához nincsen kedve, azon nem is fog soha az életben előbbre jutni. Minden leánynak kellene valamely pályára készülni; de komoly elhatározással és fáradhatatlan szorgalommal. A szülőnek pedig szent kötelessége leányának megadni azt a lehetőséget, hogy szükség esetén tisztességes módon megkereshesse kenyerét. Ha nem szorul rá, annál jobb, ha igen, még annál is jobb.

Mert az ember sohasem tudhatja mi vár rá az életben. A sors csapásai ellen senki sem biztosíthatja magát. A legnagyobb vagyon, a legboldogabb házasság sem kellő biztosíték a nyomorúság és szerencsétlenség ellen. A vagyon elpusztulhat, a férj meghalhat vagy elhagyhatja családját; mindent, mindent el lehet veszíteni, csak a tudást nem. Milyen megnyugtató érzés, ha tudjuk, hogy vértelve vagyunk minden eshetőség ellen, hogy nem szorulunk mások támogatására, kegyére, hanem saját erőnkől is fönn tudjuk magunkat tartani, Nincs keservesebb dolog, mint a megélhetésre szükséges készülséget akkor

megszerezni, amikor már a nyomorúság, a szerencsétlenség és kétségbeesés kényszerít rá.

A modern nőnevelésnek nagy fogyatkozása, hogy nem készíti elő a leányokat a gyakorlati életre, hanem dilettantistákat nevel belőlük, akik ugyan mindenhez konyítanak, de alaposan semmihez sem értenek.

Elvégzik az iskolai tanulmányokat s néhány év múlva elfelejtenek szépen mindent. Megtanulnak még zongorázni, festeni, énekelni, elsajátítják egy keveset a francia, német és angol nyelvet és ezzel rendszeren be is fejezik a tanulmányaikat. Ha azután egy hirtelen szerencsétlen sorsfordulat belekergeti őket az élet fürgetegébe, akkor tapasztalják csak keservesen, hogy nem tudnak semmit, hogy azzal, amit tanultak, amire életük legszebb éveit pazarolták, még egy darabka kenyeret sem képesek megkeresni. Kétségbeesetten kapkodnak ilyenkor fűhöz-fához s gyötrelmesen sinylik, hogy nem kaptak olyan nevelést, amelynek segítségével az élet minden viszontagságai középett megállhatnak helyüket.

A gyakorlati életre, nem pedig a dilettantizmusra kell a leányokat nevelni. Mindegyiknek meg kellene valamit egészen tanulni, amivel szükség esetén a kenyerét megkeresheti; de amit megtanul, azt alaposan és szakszerűen kell tudnia. A tudás még

nem ártott soha senkinek sem, ellenben a hiánya ezer meg ezer szenvedésnek lett már a forrása.

A munkát nem szabad lekicsinyelni vagy méltóságululnak tartani. Minden pálya szép és megbecsülni való, ha módot nyújt a tisztességes megélhetésre. A varrónő vagy jó szakácsnő munkája épp oly fontos, szükséges és nélkülözhetetlen, mint a hivatalnok vagy doktor munkája. A legsivárabb foglalkozás is nyújthat rózsákat annak, aki nem ijed meg a tövisektől, hanem erős akarattal és kitartással töri magát keresztül az akadályokon, amelyek a siker és boldogság útját állják.

Könyvemben összeállítottam mindazokat a pályákat, amelyekre Magyarországon a nők készülhetnek. *Akik ebben a munkában támogattak, fogadják itt is hálás köszönetemet.* Továbbá összegyűjtöttem azoknak, akiket készületlenül talált a sors csapása, olyan foglalkozási ágakat, amelyekre nem kell különös készség, vagy képzettség s mégis boldogulhatnak vele. Hogy a csüggedőket jobban buzdítsam és a kétségbeesetteket útbaigazítsam, az életből vett példával rávilágítottam néhány kerestforrásra. Ezenkívül összeállítottam egy kis cím- és megszólításjegyzéket is, mert azt tapasztaltam, hogy igen sokan vannak, még az intelligens nők között is, akik nincsenek azzal tisztában, hogy kit mi-

lyen cím vagy megszólítás illet meg. Már pedig mindenki megkívánja, különösen ha kéréssel fordulnak hozzá, hogy rangjához illően szólítsák meg. Végül pedig megismertetem olvasónőimet az ipar- és kereskedelmi törvény legfontosabb részeivel és a betegség és baleset ellen való biztosítással is.

Kívánom, hogy könyvem hasznos tanácsadója legyen mindazoknak, akik bizalommal fordulnak hozzá.

AZ ISKOLAI KÉPESÍTÉS.

Iskolai képesítés nélkül manap csak igen nehezen lehet boldogulni. Elmúltak már azok az idők amikor azt mondták, hogy a leánynak az írás, olvasás és számoláson kívül nincs szüksége más tudományra. Tudjon jól főzni, varrni, foltozni és a gyerekekkel bánni, mondták elődeink és irgalmatlanul kigúnyolták azt a nőt, aki a férfiak mesterségébe bele merészkedett kontárkodni, vagy magasabb szellemi képzettségre törekedett.

Korunk a nőt is igába fogta s a meghitt, meleg családi fészekből kikergette a göröngyös, tövises kenyérkereső-pályára. Ott pedig csak úgy boldogulhat, csak úgy juthat előbbre, ha a tudás fegyveréi viszi magával.

A szülőknek ma a leányokat, ha azt akarják, hogy az életben saját lábukon megállhassanak, éppen úgy elő kell készíteni az életre, mint a fiúkat. A saját lábbon való megállhatásra pedig csakis az iskolai képzettség adja meg a biztos alapot. Azért minden szülőnek arra kell törekednie, hogy leányát, amennyire lehet, megfelelő iskolai kiképzésben ré-

szesítse. Mennél nagyobb az iskolai képzettsége a nőnek, annál több életpálya között válogathat és követheti egyéni hajlamát és tehetségét.

A legszükségesebb iskolai képzettség, melyet ma minden műveltebb leánytól megkívánnak: a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályának elvégzése. A szülőnek legyen tehát gondja rá, hogy leánygyermekének, ha áldozatok árán is, ezt a legszükségesebb iskolai képzettséget megadja. A szülő nem is tudja, milyen vagyont ad ezzel gyermekének az élet útjára. Az iskolai képzettség olyan vagyon, amelynek kamatai akkor válnak esedékessé, amikor a tulajdonos akarja. Nem tudhatja egy leány se, hogy nem lesz-e egyszer kénytelen ezekből a kamatokból megélni: férjhez megy-e, nem válik-e el férjétől, nem marad-e özvegyen és szegényen? Milyen áldás ilyenkor a tudás, a képzettség, amelynek segítségével bátran belemehet az élet küzdelmébe.

Alább következnek az iskolák ismertetése és hogy melyikben milyen pályára lehet készülni.

Gimnáziumi kiképzés.

Magyarországon három leánygimnázium van, mind a három Budapesten. Az Országos Nőképző-Egyesület (Veres Pálné-utca 38.), teljes nyolc osztályú gimnáziumot tart fenn, amelyben a leányok ugyanolyan tanterv és rend szerint végzik a tanulmányukat, mint a többi intézetekben a fiúk. A másik két gimnázium: a Budapesti Magyar Királyi Felsőbb Leányiskola és Leánygimnázium (Andrássy-út 67.) és a váci-utcai felsőbb leányiskolával kapcsola-

tos gimnázium (Váci-utca 43.), csak a négy felső gimnáziumi osztályt foglalja magában. A felsőbb osztályokba csak fölvételi vizsgálatlal lehet belépni. (Aki a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát sikeresen elvégezte, fölvételi vizsgálatlal a gimnázium ötödik osztályába iratkozhatik be.) A gimnázium első osztályába az elemi iskola elvégzésével lehet belépni.

Aki a gimnáziumot akarja látogatni, annak június közepén, vagyis az iskolaév végén már jelentkezni kell valamelyik gimnázium igazgatóságánál. Magával kell vinnie születési, iskolai és oltási bizonyítványát. Vidékiek levélben is jelentkezhetnek, ez esetben a szükséges bizonyítványokat a levélhez keli csatolni. A fölvételi vizsgálat augusztus végén szokták megtartani.

Ha a fölvételi vizsgálat sikerül, a tanulót fölveszik a gimnázium ötödik osztályába. A beírás *tizennégy korona*ba kerül, az egész évi tandíj *százhatvan korona*, amelyet negyven koronás részletekben kell negyedévenként fizetni.

A vidéki szülő legjobban teszi, ha leányát valamely fiúgimnáziumba magántanulónak beíratja s ott-hon taníttatja. Ebben az esetben kérjen attól a gimnáziumi igazgatótól, ahol leányát vizsgáztatni akarja, évi értesítvényt, amelyben a tananyagra és egyebekre vonatkozó fölvilágosítást megtalálja. Ha a leány lakóhelyén reáliskola van, ott is vizsgázhatik, csak-hogy azután a latin nyelvből valamely nyilvános gimnáziumban kiegészítő vizsgálatot kell tennie.

A magántanuló minden évben csak egy osztálynak a tananyagából vizsgázhatik; de ha húsz éves-

nél idősebb, miniszteri engedelemmel egyszerre két osztállyal is végezhet.

Szegénysorsú szorgalmas tanulók fél- vagy egész tandíjmentességben részesülhetnek. Magántanulónak csakis a vallás- és közoktatásügyi miniszter adhatja meg a tandíjmentességet. A tandíjmentesség iránt való kérvényt a szegénységi vagy vagyontalan-sági bizonyítvánnyal együtt szeptember 15-ig kell benyújtani az iskola igazgatóságához.

A tudományos pályára csak gimnáziumi vagy latin vizsgálattal kiegészített reáliskolai érettségi bizonyítvánnyal lehet lépni. (Felsőkereskedelmi iskolai érettségi bizonyítvány nem képesít az egyetemre.) Aki történelmi tanárnak készül, annak a görög nyelvből is kell érettségi vizsgálatot tennie.

Az érettségi bizonyítvány a tudományos pálya minden szakára képesít. Érettségi bizonyítvánnyal a nők igen sok pályára készülhetnek. Lehetnek: tanítónők (különbözeti vizsgálat), orvosnők, tanárnők, gyógyszerész-doktorok, festőművésznők, rajztanárnők és tisztviselőnők. Beiratkozhatnak az egyetemre, az Országos Zeneakadémiába, képzőművészeti főiskolába, polgári iskolai tanítónőképző-intézetekbe.

A gimnázium hatodik osztályának sikeres elvégzésével az egyetemre mint rendkívüli gyógyszerész-tan-hallgatók is beiratkozhatnak a nők. Ezenkívül a következő intézetekbe léphetnek be: Képzőművészeti főiskolába, tanítónő- és óvónőképző-intézetbe, Orsz. M. Kir. Zeneakadémiába. Színművészeti Akadémiába és az iparrajziskolába.

Továbbképző iskola.

Az állami felsőbb leányiskolákban többnyire továbbképző-tanfolyam is van. A tanfolyam célja:

1. Oly növendékeknek, akik a felsőbb leányiskola hat osztásának elvégzése után általános műveltségüket mélyíteni és bővíteni akarják, az erre való alkalmat megadni;

2. oly növendékeknek, akik a felsőbb leányiskola V. és VI. osztályait latin nyelvi irányban végezték és gimnáziumi érettségi vizsgálatot akarnak tenni, alkalmat adni tanulmányaiknak e célnak kiegészítésére.

A továbbképző-tanfolyam tantárgyai: vallásan, magyar, latin, német, francia, angol nyelv és irodalom, a görög irodalom ismertetése, filozófiai pro-paedeutika esztétikával, az újkor és legújabb kor története és általános politikai földrajz a (VII.-ben), hazai oknyomozó történet és Magyarország politikai földrajza a (VIII.-ban), matematika, természetan, rajz (festés) és testgyakorlat.

A továbbképző tanfolyam szerves folytatása a latin irányú felsőbb leányiskolái osztályokban átmenetileg életbe léptetett tantervnek.

Azokra a növendékekre nézve, akik érettségi vizsgálatot akarnak tenni, meg vannak szabva a tantárgyak, amelyeket tanulmokban kell. Akik csupán általános műveltséget óhajtanak nyerni, azok nincsenek a tantervhez kötve: azokat a tárgyakat választják és tanulják, amelyekhez hajlamuk és kedvük van.

Rendes tanulóul a továbbképző első osztályába csak oly növendékeket vesznek föl, akik a felsőbb leányiskola hatodik, osztályát sikerrel elvégezték. Latin nyelvet azonban csak azok választhatnak, akik az V. és VI. osztályt latin nyelvi irányban végezték, vagy ezekből az osztályokból fölvételi vizsgálatot tesznek. A második osztályba való fölvételhez az első osztály sikeres elvégzése szükséges (a továbbképző-tanfolyam kétéves).

Rendkívüli tanuló lehet minden növendék, aki a felsőbb leányiskola VI. osztályát sikeresen elvégezte, vagy megfelelő kor mellett kimutatja, hogy általa választott tantárgyak tanulására kellő készülsége van.

Aki a tanfolyam mindkét osztályát mint rendes tanuló, latinnyelvi irányban végezte és a görög nyelvet pótló tárgyakat (görög irodalmat és rajzot) is tanulta, valamely nyilvános főgimnáziumban kiegészítő- és különbözeti vizsgálatot és ennek sikeres letelete után érettségi vizsgálatot tehet.

A tantervi különbözetet a vizsgáló-bizottság állapítja meg. Rendesen nincs különbözet s akkor a tanulók a rendes osztályvizsgálat után érettségi vizsgálatot tehetnek.

Minden rendes tanuló évi *hatszázhatvan* korona tandíjat fizet, azonfölül pedig *tíz korona* beírási díjat.

Rendkívüli tanulók a beírási díjon kívül heti 2-5 óráért, melyet hallgatnak, évi *nyolcvan* korona tandíjat fizetnek, 6-10 óráért pedig *százhuszat, tíznél* több óráért százhatvan korona tandíj jár. A továbbképző-tanfolyam tanulói csakis a vallás- és köz-

oktatásügyi minisztériumtól kérhetnek tandíjkeze-
vezményt.

Akik latin nyelvű irányban végezték a tovább-
képző-tanfolyamot és érettségi bizonyítványt szerez-
tek, a tudományos pályára készülhetnek, a többi vég-
zett növendék a tanítónői pályát is választhatja (kü-
lönbözeti vizsgálattal). Beiratkozhatik az Országos
Zeneakadémiába, Képzőművészeti Főiskolába, ahol
a rajztanárnői kurzust is elvégezheti. Egyáltalán min-
den olyan pályára készülhet, amely felsőbb iskolai
képesítéshez van kötve.

Felsőbb leányiskola.

Az állami felsőbb leányiskola első osztályába
azokat a növendékeket veszik föl, akik legalább *tíz*
évesek s az elemi iskola négy osztályát sikerrel el-
végezték.

A II.-VI. osztályba csak a megelőző osztályok-
ról szóló rendes felsőbb leányiskolái bizonyítvány-
nyal lehet belépni. Más iskolákból jövők az 1901.
évi 40.925. szám alatt kelt miniszteri rendelet szerint
csak kiegészítő-vizsgálattal léphetnek be a II.-VI.
osztályba.

A felsőbb leányiskolában az egész évi tandíj
százhatvan korona, a beírási díj *tíz korona*, ezen-
kívül különféle címen még négy koronát kell
fizetni.

Szegénysorsú jómagaviseletű tanulók, akiknek
bizonyítványa legalább *jó* eredményű, tandíjmentes-
ségért folyamodhatnak.

Beíráskor a növendékeknek, szülőikkel vagy

Szülők megbízottjával személyesen kell megjelenniük. Magukkal kell hozniok a következő írásokat:

1. iskolai bizonyítványt;
2. hímlőoltási bizonyítványt;
3. születési bizonyítványt.

Fölvételi vizsgálatért *tíz koronát*, pótló vizsgálatért negyven koronát, javító vizsgálatért pedig tantárgyanként tíz koronát kell fizetni.

Aki a felsőbb leányiskola negyedik osztályát sikeresen elvégezte, már nagyon sok életpálya között választhat. Lehet posta- vagy telefon-kezelő, beléphet a vasút szolgálatába, a színész akadémiába, az Országos Zeneakadémiába, iparrajziskolába, ipariskolába, tanítónő- és óvónőképző-intézetekbe és a többi. Aki a felsőbb leányiskola hatodik osztályát elvégezte, az a képzőművészeti főiskola rajztanárképzőjébe is beiratkozhatik s látogathatja a szépművészeti akadémiát is, ahol festő-, vagy szobrászművésszé képezheti ki magát és a női kereskedelmi iskolákba és a gimnáziumokba is jelentkezhetik fölvételre.

Polgári leányiskola.

A polgári iskola első osztályába fölveszik azt a tanulót, aki az elemi iskola négy osztályát sikerrel elvégezte.

Az elemi iskola V. osztályát sikeresen végzett tanuló különbözeti vizsgálatnál a polgári iskola második osztályába léphet. Az elemi iskola VI. osztályát sikeresen végzett növendék pedig, ugyancsak külön-

bözeti vizsgálat alapján a polgári iskola harmadik osztályába iratkozhatnak be.

A beírásnál a növendékek szülők vagy ezek megbízottai kíséretében személyesen kötelesek megjelenni. Magukkal kell hozni:

1. születési bizonyítványt;
2. iskolai bizonyítványt;
3. hímlőoltási bizonyítványt.

Tandíj egy iskolai évre *húsz korona*, beírási díj két korona. Ezenkívül különböző címen még négy koronát kell fizetni.

Szegénysorsú, jómagaviseletű és jó előmenetelű tanuló tandíjmentességben részesülhet.

Aki a polgári iskola negyedik osztályát sikeresen elvégezte, fölvételi vizsgálatall beiratkozhatik a felsőbb leányiskola *ötödik* osztályába. A fölvételi vizsgálat *húsz koronába* kerül.

Akik a polgári iskola négy osztályát, vagy a felső népiskola második osztályát sikeresen elvégezték, ugyanazokra a pályákra készülhetnek, és azokba az intézetekbe, iskolákba léphetnek, mint azok, akik a felsőbb leányiskola négy osztályát elvégezték. (Lásd: *felsőbb hánuiskola.*)

Kereskedelmi iskolák.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1909. évi július 10-én 79.443. szám alatt kelt rendeletével megengedte, hogy a Pozsonyi Kereskedelmi és Iparkamara női felső kereskedelmi iskolát létesítsen Pozsonyban.

A női felső kereskedelmi iskolának célja és ren-

deltetése, hogy hazafias és erkölcsös szellemben olyanokat neveljen a magyar kereskedelemnek, kik majdan mint kereskedelmi tisztviselők és mint önálló kereskedők képzettségükkel és szaktudásukkal a kor igényeinek mindenben megfeleljenek.

A közoktatásügyi és kereskedelmi miniszter felügyelete alatt álló pozsonyi női felsőkereskedelmi iskola, a gimnáziumok és reáliskolák felső osztályainak fókán álló nyilvános kereskedelmi szakiskola, mely magában befejezett szakszerű képzettséget ad növendékeinek.

A pozsonyi iskola az első női felsőkereskedelmi iskola Magyarországon, teljesen a fűi-kereskedelmi iskolák mintájára van szervezve, hároméves és a növendékek a harmadik év leteltével érettségi vizsgálatot tesznek. Az iskola fönntartását részben a növendékek tandíja, részben a kamara fedezi.

Az intézet növendékei állandóan női felügyelei alatt vannak.

Az intézetben a felsőkereskedelmi iskola rendes szaktanárai tanítanak.

Az iskola növendékei csak rendes tanulók lehetnek. *Magántanulóul az iskola nem vesz föl senkit és magánvizsgálatokat sem tart.*

Az iskola első osztályába olyan növendékeket vesznek föl, akik a polgári vagy felsőbb leányiskola vagy a leánygimnázium negyedik osztályát legalább jó eredménnyel elvégezték.

Az intézetbe egyelőre csak *negjven növendéket vesznek föl.*

Beírásnál a növendéknek szülője vagy szülője

megbízottjának kíséretében személyesen kell megjelennie. Magával kell hoznia a következő írásokat

1. utolsó iskolai bizonyítványt;
2. születési bizonyítványt;
3. újraoltási bizonyítványt.

Minden növendéknek fölvételi díj fejében *negyven* koronát kell fizetni. Egész évi tandíj: *kétszáz korona*.

A tanév szeptember elején kezdődik.

Vidéki szülőknek az iskolaév kezdetén be kell jelenteniük az igazgatóságnál, hogy gyermeküket hol és kinél helyezték el. Ha az igazgató kifogásolja a helyet és a személyt, a gyermeket máshová kell elhelyezni, különben nem látogathatja az intézetet.

Az igazgató vidéki szülőknek gyermekük elhelyezése dolgában a legnagyobb készséggel szolgál tanáccsal és útmutatással. Jőnevű és tisztességes családok címei az igazgatónál megtudhatók. Pozsonyban a teljes ellátásért és lakásért átlag *hetven-száz koronát* követelnek egy hónapra.

Minden egyébről a Női Felső Kereskedelmi Iskola igazgatója, írásbeli kérésre is, készséggel ad fölvilágosítást.

Felső kereskedelmi érettségi bizonyítvánnyal kereskedelmi tanárnak is készülhetnek a nők. Ezenkívül lehetnek cégvezetők, könyvelők, üzletvezetők, pénztárosok stb. A nagyobb képzettségű nők természetesen mindenütt előnyben részesülnek. Tehát aki a kereskedelmi pályán jobban akarja megélhetését és jövőjét biztosítani, ha csak teheti, végezze el a felső kereskedelmi iskolát.

Felső kereskedelmi iskola van még (folytatólagos szervezkedésben levő) Budapesten, a IV. kerületi községi felsőbb leányiskolával és leánygimnáziummal kapcsolatban, amelynek első osztályát az 1909. tanév elején nyitotta meg a székesfőváros tanácsa.

Női kereskedelmi tanfolyamok.

A kereskedelmi tanfolyamnak az a célja, hogy a kereskedelmi foglalkozásra szakszerűen kiképezze a nőket, hogy az ipari és kereskedelmi üzletekben, irodákban, mint szakképzett munkaerők haszonnal dolgozhassanak.

A kereskedelmi tanfolyam elvégzése (különösen a teljes két évi) a pénzügyintézeteknél, biztosító-társaságoknál, kereskedelmi és iparvállalatoknál, gyáraknál, vasútnál, ügyvédi irodákban stb. biztosít tisztesítéses kenyérkeresetet a nőknek. De értékesíthető a kereskedelmi szaktudás a legegyszerűbb háztartásban is.

A kereskedelmi tanfolyamok rendszeren egyévesek; de vannak kétévesek is.

Az egyosztályú tanfolyam tíz hónapig tart.
Rendes tantárgyak:

1. könyvvitel;
2. kereskedelmi számtan;
3. irodai munkálatok és kereskedelmi levelezés magyar nyelven;
4. kereskedelmi és váltóismeret;
5. irodai munkálatok és kereskedelmi levelezés német nyelven;
6. kereskedelmi földrajz áruismeretlel;

7. gyorsírás;

8. szépírás, összesen heti tizennyolc tanóraban.

Rendkívüli tantárgy a gépírás, mely a délelőtti órákra van beosztva.

A női kereskedelmi tanfolyam a vallás- és közoktatásügyi miniszteri iparoktatási főigazgató közvetlen felügyelete alatt áll. A m. kir. kereskedelmi miniszternek jogában van működését saját szakközegeivel ellenőriztetni.

A női kereskedelmi tanfolyamra felvételi vizsgálat nélkül azokat a növendékeket veszik föl, akik a polgári iskola vagy felsőbb leányiskola, vagy leánygimnázium negyedik osztályát, esetleg a felső népiskolát sikerrel elvégezték.

Fölvesznek olyan nőket is, akik nem végezték el a fent említett iskolákat, ha tizenötödik évüket befejezték s felvételi vizsgálatral igazolják, hogy a tanfolyam sikeres elvégzéséhez szükséges képzettséggel bírnak. E vizsgálat tárgyai:

1. magyar nyelvtan;

2. számtan; teljes jártasság a négy alapl műveletben egész- és törtszámokkal, a hármasszabályhoz tartozó feladatok megfejtése, láncszabály;

3. földrajz, különösen Európa, Ázsia és Amerika földrajza.

A tanulók állandóan szigorú női felügyelet alatt vannak.

Az igazgatóság a tanfolyam befejeztével a jelebbeket alkalmazás végett ajánlani szokta a pénzes biztosító-intézeteknek, vagy a kereskedelmi cégeknek.

Női kereskedelmi tanfolyamok a polgári isko-

lással kapcsolatban, az ország minden nagyobb városában vannak. A tanítás díja különböző. Budapesten *százhusz-száznegyven* korona évenként a tandíj, vidéken sokkal kevesebb.

A tanfolyam végén írásbeli és szóbeli vizsgálatot kell tenni, melyről a növendékek bizonyítványi kapnak.

Azoknak a növendékeknek, akik a kétéves kereskedelmi tanfolyamot végezték, jobban van a jövőjük biztosítva, mert nagyobb szakképzettségük révén szívesebben alkalmazzák jobb állásokba s nagyobb fizetést is kapnak, mint a kevesebb szakképzettséggel bíró ajánlkozók.

Az első évfolyam teljes tíz hónapig tart. Rendes tantárgyak: kereskedelmi számtan, heti 3 órán át, könyvvitel 3 óra, kereskedelmi- és váltóismeret 1-2 óra, német nyelv és levelezés 2 óra, irodai munkálatok és kereskedelmi levelezés 3 óra, gépírás 2 óra, szépírás 1 óra hetenkint. összesen 18, esetleg 20-21 óra.

A második évfolyam nyolc hónapig tart, októbertől május végéig. Tantárgyai: kereskedelmi levelezés hetekint 3 óra, könyvviteltan 4 óra. kereskedelmi számtan 3 óra, kereskedelmi és váltójog ismeretek 2 óra, gyorsírás 3 óra, német levelezés (rendkívüli tantárgy).

Kereskedelmi továbbképző (gyakorlati irodai) tanfolyam.

A mindinkább nehezedő megélhetési viszonyok szükségessé teszik, hogy a polgári osztályhoz tartozó

ket, hanem idejüket is elfecsérelték egy olyan zúgiskolában, amelyben nem tanultak semmit sem.

Nőipariskola.

M. kir. állami nőipariskola.

A magyar királyi állami nőipariskolának (Szentkirályi-utca 7.) célja és főadata, hogy rendszeres gyakorlati és elméleti tanítással szakképzett munkásnőket képezzen, még pedig olyképpen, hogy az önálló gyakorlatra, a női munkaüzletek vezetésére s a családi körben előforduló különböző női munkák készítésére, képesek legyenek.

Az intézet alkalmas időszakokban rövidebb tartamú rendkívüli tanfolyamokat is rendez a rendes szaktanfolyamok tantervébe föl nem vett fontosabb női munkák tanítására.

Az intézet végzett tanulói a rendelkezésre álló hely szerint még egy évig foglalkozhatnak az intézetben kézi ügyességük tökéletesítése végett.

Az állami nőipariskolának jelenleg *négy szakosztálya* és *egy tanfolyama* van. Ezek: a fehérvarró; a felsőruha-varró; a fehér-, színes- és műhímző; a divatáru-cikkeket készítő szakosztály és a csipkekészítő-tanfolyam.

A tanítás a fehérművarró- és a divatáru-cikkeket készítő szakosztályban egy évig tart, a ruha-varró meg a fehér-, színes- és műhímző szakosztályban pedig két évig. Ezenkívül a divatáru-szakon két három-három hónapos tanfolyamot is rendeznek egy évben. A csipkekészítő-tanfolyam öt hónapig tart.

A tanítás főbb szaktárgyai:

1. *A fehérművarró-osztályban:* Mértékvétel, a férfi és női fehérművek, az asztal- és ágyművek rajzolása, kiszabása és varrása kézzel és különböző rendszerű gépeken. A fehérművek díszítése.

2. *A felsőruhavarró-osztályban:* a felső ruhák mértékvétele, szabásminta rajzolása, kiszabása, az egyszerű és dízesebb ruhák összeállítása, varrása és díszítése. A felsőruhák átalakítása. Ruhavasalás.

3. *A fehér-, színes- és műhímző-osztályban:* hurkolás, likacsos és tömött kézi-hímzés. Fehér- és monogram-hímzés kereten. Színes hímzés. tűfestés, aranyhímzés, hímzés ráhelyezéssel. Géphímzés.

4. *A csipkekészítő-tanfolyamon:* a vert csipkék és a horgolt (írlandi) csipkék készítése és egyéb divatos csipkemunkák, minták rajzolása és szúrása.

Azokat a tanulókat, kik üzleti foglalkozásra kívánják magukat kiképezni, rendszerint az intézet látja el munkával. Azok a tanulók, kik szakképzettségüket a családi körben kívánják értékesíteni, rendszerint a saját számukra dolgoznak; de kötelesek a tantervben megállapított munkákat a tanmenet szerint készíteni.

Ezek a tanulók is kötelesek, hogy ha az intézet érdeke kívánja, időnkint az intézet által elvállalt munkákon dolgozni.

Az intézet ugyanis, hogy a tanulókat mindig a tantervhez mérten taníthassa és foglalkoztathassa, munkákat vállal nőimunka üzletektől, intézetektől és magánosoktól. Az intézet részére dolgozó tanulók munkájuk után méltányos díjazásban is részesülnek.

Az állami nőiparisiskolában a tanév szeptember

4-én kezdődik s júniusban végződik. A tanév két félévre van osztva.

A tanulók fölvétele.

Az intézetbe tanulólul fölvesznek olyan leányokat, akik tizennegyedik évüket betöltötték s legalább az elemi népiskola hat osztályát vagy a polgári iskola második osztályát sikerrel elvégezték.

A jelentkezőnek be kell mutatni születési bizonyítványát, iskolai és újraoltási bizonyítványát. A beíráson minden tanulónak szülője, vagy ennek megbízottja kíséretében személyesen kell megjelennie.

A tanulók a szakosztályt, amelybe belépni kívánnak, képzettségük szerint szabadon választhatják, de a felsőruhavarró-osztályban csak azokat veszik föl, akik már előbb a fehérművarró-osztályt sikeresen elvégezték.

A beírás díja szakosztályonként *négy korona*, a tanításért félévenként *harminc koronát* kell fizetni.

Azok a tanulók, akik az intézet gépén dolgoznak, a tandíjon kívül még *egy korona* géphasználati díjat kötelesek minden hónapban fizetni; de meg van engedve, hogy a növendékek saját gépjüket használhassák.

Azok a végzett növendékek, akik kézi ügyességük tökéletesítése végett még egy évig az intézetben óhajtanak foglalkozni, félévenként *tíz koronát* kötelesek fizetni.

Minden tanulónak hat korona biztosítékot kell letennie az esetben, ha valamit elront. Ezt az összeget

azonban, ha nem vonnak le belőle semmit, hiánytalanul visszaadják az év végén.

A divatáru-szakosztály 3 hónapos tanfolyamára a beírás 2 korona, a tandíj tanfolyamonként 10 korona; a csipkekészítő-tanfolyam öthónapos tanfolyamára a beírás 2 korona, tandíj 15 korona.

Szorgalmas, szegénysorsú, jómagaviseletű tanulók egész vagy fél tandíjmentességben részesülhetnek.

Az óbudai székesfővárosi női ipariskola.

A székesfőváros III. kerületi női ipariskola (Bécsi-út 33-35.) a polgári iskolával szerves kapcsolatban *ipar tanfolyamot*, ezenkívül két évre terjedő tantervvel *ipariskolát*, amely egyúttal kereskedelmi iskola is és négy-bat hónapos *időszaki kurzusokat tart fönn*.

A tanfolyamokra fölvesznek *rendes* és *rendkívüli* tanulókat, még pedig:

Az ipartanfolyamra: rendkívüli tanulókat oly növendékeket, akik a polgári iskola második osztályát, vagy hat elemi osztályt sikerrel elvégezték;

A női ipariskolába: oly rendes tanulókat vesznek föl, akik a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát végezték el és huszadik évüket még nem haladták meg.

Az időszaki kurzusokra: a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát végzett növendékeket vesznek föl.

A székesfőváros III. kerületi polgári leány- és női ipariskola célja: Megfelelő elméleti oktatás és

a női iparágak gyakorlati tanítása által a leányzó” vendékeket egyrészt a polgári leányiskolák számára kiszabott tanítási anyaggal megismertetni; másrészt a polgári iskola negyedik osztálya elvégzése után a női iparban tökéletesíteni óhajtó tanulókat két évi tanfolyamon kiképezni, hogy akár az ipar, akár a kereskedelem terén önálló munkássággal tisztességes megélhetést biztosíthassanak maguknak. Emellett az iskola arra is alkalmat akar nyújtani, hogy *rendkívüli tanítványok* főként gyakorlati úton, részint a III., IV. osztállyal kapcsolatos *ipartanfolyamon*, részint a IV. osztály fölé állított női ipariskolában létesített *időszaki kurzusokon* egyes munkanemből ügyes segédmunkásokká képezhessék ki magukat.

Az *ipartanfolyam* leginkább azoknak a tanulóknak való, akiknek körülményeik nem engedik meg, hogy négy polgári és kétévi ipariskolai oktatásban részesüljenek, bár hajlamuk és kiváló ügyességük van az ipari munkához. Az *ipartanfolyam* azonban hasznos előkészítője azoknak a növendékeknek is, akik a polgári iskolát bevégezve a női ipariskolába kívánnak belépni.

Az *ipartanfolyam* rendkívüli tanulóit a polgári iskola III. és IV. osztályú rendes tanulóival együtt látogatják az *ipartanfolyamot*. A tanulók hetenkint hat órán át elméleti, nyolc órán át pedig gyakorlati oktatásban részesülnek. Ez idő alatt megtanulják a legszükségesebb tudnivalókat, úgy hogy a tanfolyam bevégeztével, mint segédmunkásnők kereshetik meg kenyerüket.

Az ipar tanfolyam sikeres elvégzéséről minden

rendkívüli növendéknek *Ipartanfolyami bizonyítvány-t* állítanak ki.

Az *időszaki kurzusok* azoknak a nőknek valók, akik a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát befejezték s csak egy-egy nagyobb munkanem, például fehérnemű-varrás, női ruhavarrás, recézés és guipure kivarrás vagy fehér és színes hímzés elsajátítása s tökéletes begyakorlása végett akarnak az intézet tanítványai lenni. Az időszaki kurzusok a munkanem szerint háromhónaposak vagy félévesek. Egy munkanem megtanulására időszaki kurzust nyit az igazgatóság, ha a tanfolyamra legalább is öt tanítvány jelentkezik.

Az időszaki kurzusokon tanuló nők hetenkint legalább hat elméleti órában részesülnek, még pedig:

1. két órán rajz;
2. két órán kereskedelmi ismeret, levelezés, egyszerű könyvvitel;
3. egy órán át áruismeret (nőiipari, technológiai) alapismeretek;
4. egy órán kereskedelmi számtan (leggyakoribb műveletek).

Ezenkívül hetenkint legalább huszonnégy órai gyakorlati oktatásban részesülnek.

Az *ipartanfolyam* hasznos kiegészítője a polgári iskolával szintén szerves kapcsolatban levő *kétéves női ipar- és kereskedelmi iskola*. A női ipar- és kereskedelmi iskola első osztályába fölveszik azokat a nőket, kik a polgári vagy felsőbb leányiskolát jó sikerrel elvégezték s huszadik évüket meg nem haladták.

A második évfolyamban, az első évfolyamot

végzett növendékeken kívül, azokat is fölveszik, akik valamely megfelelő nyilvános női ipariskolában az első évfolyam körébe vágó elméleti ismeretekben és munkanemekben kellő ügyességet és előmenetelt szereztek s ezt részint hivatalos bizonyítvánnyal, részint fölvételi vizsgálattal tudják bizonyítani.

Az iskolában a tanítás elméleti és gyakorlati irányú.

Elméleti tárgyak:

1. rajz;
2. kereskedelmi számtan;
3. könyvvitel;
4. kereskedelmi- és váltóismeret;
5. irodai munkálatok és levelezés;
6. áruismeret, kereskedelmi földrajzzal;
7. szépírás;
8. gyorsírás és gépírás,

Gyakorlati tárgyak:

1. fehérneműek szabása és varrása;
2. felsőruha szabása és varrása;
3. recézés és guipure kivarrás, csomózás, csipkeverés, keretmunka és suplikálás;
4. fehér-, színes- és műhímzés, kezdve a legegyszerűbb betűkön, végezve a művészileg beszövedt virágokon.

Tandíj:

Az ipartanfolyam rendkívüli növendékei, úgyszintén az ipariskola rendes tanulói tandíj fejében

a polgári iskolai osztályokra megállapított tandíjon kívüli évi húsz koronát kötelesek fizetni. Beírás nyolc korona. Az időszakos kurzusokra jelentkező tanulók havonként *húsz korona* tandíjat fizetnek.

Különös méltánylást érdemlő esetben a tanuló tandíjkedvezményben vagy tandíjmentességben is részesülhet.

Az ipariskola üzleti irodát is tart fenn. A megrendeléseket az ipariskola irodája veszi föl s a kiadásokról és bevételekről pontosan könyvet vezet. A növendékek hétről-hétre föl váltva ebben az irodában gyakorolják magukat az üzleti könyvek vezetésében és a szükséges üzleti levelezésben.

A növendékek az egyes női kézimunkanemek és iparágak tanulmányozása mellett egyúttal pénzt is kereshetnek. Ugyanis az idegenek részére végzett munkák díjainak kétharmadrészét az elvégzett munka arányában minden hét utolsó napján kifizetik. A munkadíj egyharmadrésze az iskola költségeinek fedezésére szolgál.

*

Női ipariskolák minden nagyobb városban vannak. Aki a felsőbb ipariskolát elvégezte s tanítónői oklevele van, kézimunkatanítónői képesítést szerezhet. (Lásd: *Kézimunkatanítónői*.) A megtanult iparágban való gyakorlatra a kereskedelmi miniszter 1908. április 24. 13.702. sz. rendelete értelmében, munkakönyvet válthatnak s mint segéd munkások kereshetik kenyerüket; egy-két évi gyakorlat után pedig iparengedélyt is kérhetnek s mesterségüket önállóan is űzhetik és tarthatnak tanulókat. (Lásd: *Az iparos és kereskedő asszonu.*)

Háztartási iskolák

A háztartási iskola olyan leánynak való, aki a háztartási ismereteket, főzést és a vele járó munkálatokat a bevásárlást, meg akarja tanulni. A háztartási iskolák az ipari tanfolyamokkal kapcsolatosak, vagyis azoknak mintegy kiegészítő részét alkotják. Idegen tanulókat is fölvesznek, ha a polgári iskolái tanítási díjat megfizetik.

A *Magyar Gazdasszonyok Országos Egyesületének* internátussal és leánynevelő-intézettel kapcsolatosan kitűnő háztartási iskolája van Cinkotán, ahol a növendékekből munkaszerető, kötelességtudó, jó honleányokat nevelnek.

Az intézet négyosztályu elemi iskolát, négyosztályu polgári iskolát, két szakra osztott nőiparoszlályt és háztartási iskolát foglal magában.

A tanítás az iskolákban a miniszteri tanterv-alapján történik. (Rendkívüli tantárgy zongora.)

A háztartás körébe tartozó munkákkal a növendékek gyakorlatilag foglalkoznak. Különös gondot fordít az intézet a rendszeretetre, tisztaságra, takarékosságra és munkásságra való elméleti és gyakorlati oktatásra.

Tanítási és ellátási díj, beleértve az intézeti egyenruházatot, tankönyveket, író- és rajzeszközöket is, egész évre *nyolcszáz korona*. (A belügyminiszter a községi és körjegyzők (aljegyzők, segédjegyzők) leányárvái és leánygyermekéi számára, a törvényhozásnak jóváhagyásával a Magyar Gazdasszonyok Egyesületében 1908-9. tanévtől kezdve 600 korona

javadalmazással *huszonöt* ingyenes és 300 korona segítségével *ötven* félfizetéses alapítványt létesített.) A kézimunkák anyagát külön kell megfizetni.

A tanítási és ellátási díjakat négy részletben kell előre fizetni, még pedig: szeptember elsején, november tizenötödikén, február elsején és április tizenötödikén.

A fölvételre jelentkező növendékek már a szünidőben előjegyezhetik magukat az intézet igazgatónőjénél Cinkotán.

A helyiérdekű vonatot Budapest és Cinkota között villamos kocsikra változtatják át. A vasút indulóháza a keleti pályaudvar mellett van.

Az intézet igazgatósága szívesen ad részletesebb fölvilágosítást az érdeklődőknek.

Nagyon jó háztartási iskola a *Dániel* Ernőné elnöksége alatt működő *Magyar Háztartási Egyesület* főző- és varróiskolája is (Damjanich-utca 52.). Az intézet internátussal kapcsolatos, amelybe nemcsak azokat a leányokat veszik föl, akik a háztartási kurzust hallgatják, hanem akik egyéb iskolákat (gimnázium, zeneakadémia, egyetem stb.) látogatják. Az internátus nagyon ajánlható vidéki szülőknek, akik gyermekeiket kénytelenek a fővárosba iskolai képesítésben részesíteni.

A háztartási iskola igazgatósága írásbeli megke-rezésre szívesen ad bővebb fölvilágosítani.

Magyarország főiskoláin csak a tanári, orvosi és gyógyszerészi pályára készülhetnek a nők. A jogi karra nem iratkozhatnak be, tehát az ügyvédi pályára sem léphetnek. A Műegyetem kapuja is zárva van előttük. A modern külföldi államok már egészen megnyitották a tudomány sorompóját a nők előtt. Franciaországban a törvény nem írja elő, hogy csak férfiak tehetnek ügyvédi vagy bírói vizsgálatot és így jelenleg Parisban már több nő van, aki rendes ügyvédi gyakorlatot folytat. A francia egyetemeken számos nő hallgatja a jogi előadásokat, akiket éppen úgy bocsátanak szigorlati vizsgálatra, mint a férfiakat. A hallgatók többnyire franciák és oroszok. A többi nemzetek alig küldenek jogi hallgatónőket a párisi egyetemre. Madám *Curie* személyében női egyetemi tanára is van Parisnak. Svédországnak és Olaszországnak is szintén vannak női egyetemi tanárai. Amerikában pedig számos nő mint okleveles mérnök és műépítész működik.

Reméljük, hogy nemsokára a magyar nő is ki fogja küzdeni magának azt, hogy hazájában a tu-

dományos kiképzés minden eszköze rendelkezésére álljon.

A tudományos pályára csak gimnáziumi vagy latin vizsgálattal kiegészített reáliskolai érettségi bizonyítvánnyal lehet lépni. (Felső kereskedelmi iskolai érettségi bizonyítvány nem képesít az egyetemre.) Aki történelmi tanárnak készül, annak a görög nyelvből is kell vizsgálatot tennie.

Az egyetemre való fölvétel.

Nőhallgatók csak a közoktatásügyi miniszter engedelmével iratkozhatnak be az egyetemre és csak az orvosi vagy a bölcsészeti karra vétetnek föl. A fölvételért való kérvényt, a közoktatásügyi miniszterhez címezve július 31-ig kell benyújtani, az illetékes dékáni hivatalba.

Akik jeles érettségi bizonyítványt tudnak fölmutatni, azokat a rendes hallgatók közé veszik föl. Akik jelesnél rosszabb érettségi bizonyítvánnyal bírnak, csak rendkívüli hallgatónak iratkozhatnak be. Háromnál több elégségest tartalmazó érettségi bizonyítvánnyal nem lehet az egyetemre menni,

A rendkívüli hallgatókul fölvett nők, ha egyetemi tanulmányuk első és második félévében legalább két főtárgyból nem kollokválnak jól, rendes hallgatókul nem lesznek fölvéve. (A kollokvium olyan vizsgálat, amelyen a tanárok az illető félévben előadott anyagból kérdezik ki az erre jelentkező hallgatókat.) Aki megkapja a rendes hallgatóul való beírásra az engedelmet, annak rendkívüli féléveit is beszámítják a rendes félévek közé.

Az 1906/907. tanév elejétől kezdve a tanítónő-képző intézeti tanárnők képzésének érdekében a közoktatásügyi miniszter megengedte, hogy korlátolt számban és kizárólag a tényleges szükségletnek megfelelően az egyetemre rendkívüli hallgatóul oly nők is fölvehetők, akik elemi és polgári iskolai tanítónői oklevéllel bírnak s igazolni tudják, hogy a kollégium tagjai s hogy a minisztertől a beírásra engedelmet kaptak. Ez a tényleges szükséglet kényszerűségéből tett intézkedés azonban más esetekre precedensül nem szolgálhat.

Az előadások az első félévben szeptember 16-án, a másodikban január 23-án kezdődnek és december 20-án, illetőleg május 31-én végződnek.

Tandij.

Tandij fejében a rendes hallgatók és a gyógyszerész hallgatók félévenként *hetvenöt koronát* fizetnek, melyet azonban jeles előmenetelű és szegénysorsú hallgatóknak félévről-félévre el is engedhetnek.

A fölvételkor egyszersmindenkorra *tíz korona húsz fillért* kell fizetni, amely alól nincs íölmentés. A tandíjon kívül minden félévben különféle címen *két koronát* kell fizetni.

Tandijmentesség.

Tandijmentességben csak oly rendes egyetemi hallgató részesülhet, aki szegénységét, tanulmányi jó előmenetelét s az előadások szorgalmas látogatását hitelesen bizonyítani tudja; ha ötszáz koronát

meghaladó ösztöndíjat vagy segítséget nem kap és a magaviselete kifogástalan.

A mentesség egész- vagy féltandíjra adható. Hatalya egy-egy félévre terjed.

Az első évre iratkozók általános jeles, eredetiben bemutatott érettségi bizonyítvány alapján kapják a fél vagy egész tandíjmentességet.

A későbbi félévekre beiratkozók szorgalmukat és előmenetelüket a kollokviumi bizonyítvánnyal, valamint az alapvizsgálatok és szigorlatok eredményével bizonyítják.

A mentesség iránt való folyamodványt a kvesziurában, a tanév elején szeptember 12-ig, a második félévben pedig január 18-áig kell benyújtani.

A mentességi kérvényhez a következő írásokat kell csatolni:

1. szegénységi, illetve vagyontalansági bizonyítványt;
2. az előadások szorgalmas látogatását s a tanulmányi jó előmenetelt igazoló hiteles bizonyítványt;
3. ösztöndíjról vagy segítségről szóló végzések.

Aki ösztöndíjat vagy segítséget nem élvez, ezt kérvényében ki kell jelentenie.

A szegénység igazolására az illetékes hatóságtól kiadott s lehetőleg az illetékes lelkész által láttamozott bizonyítvány szolgál. Állami tisztviselők és tanfűriak gyermekei szegénységi bizonyítvány helyett vagyontalansági bizonyítványt adhatnak be.

A szegénységi, illetőleg vagyontalansági bizonyítvány csak egy évig érvényes s minden évben meg kell újítani.

A szegénységi, illetőleg vagyontalansági bizonyítványt ajánlatos már a beírást megelőző hónapban beszerezni. Az illető hivatalokban a szegénységi, illetve vagyontalansági bizonyítványt kifejezetten: *egyetemi tandíjmentességi ügyben való használatra kell kérni* és gondosan kell arra ügyelni, hogy minden rovata pontosan ki legyen töltve, mert a hiányosan kiállított bizonyítványt visszautasítják.

A vagyontalansági, illetőleg szegénységi bizonyítványt az itt közölt minta szerint kell kiállítani.

„Szegénységi bizonyítvány egyetemi hallgató részére.

1. Hallgató neve
2. Születési éve és helye.....
3. Szüleinek neve
4. Szüleinek társadalmi állása
5. Szüleinek vagyona: a) ingatlanokban
- b) ingóknban
6. Szüleinek vagyoni terhei
7. Szüleinek jövedelme: a) szellemi kereset után
- h) gazdasági „ „
8. Szüleinek jövedelme: a) közhivatali fizetés után
- b) magánhivatali „ „
9. Hallgató családjához tartozó tagok száma és kora. . .
10. A családtagok ellátása
11. A hallgató vagyona, ennek terhei
12. A hallgató jövedelme

A fentebbi adatok szerint vagyontalannak, illetőleg társadalmi állásához képest szegénynek minősítettik.”

A tandíjmentességi folyamodványt lehetőleg rövidre kell szabni, a kérés bővebb megindokolása főleges.

A tandíjmentességért folyamodók csak a folyamodvány elintézése után iratkozhatnak be.

Távozás az egyetemről

A tanulmányi szabályzat által előírt idő letelével a hallgató végbizonyítványt kap a kveszturától, amely igazolja, hogy az illető a köteles fél-éveket befejezte.

Végzettnek csak az az egyetemi hallgató tekinthető, aki szabályszerűen kiállított végbizonyítványt tud fölmutatni. A végbizonyítvány kiállításáért *hat korona*t kell fizetni.

Aki a köteles idő letelte előtt óhajt más hazai, vagy külföldi egyetemre átlépni, távozási bizonyítványt köteles kérni ugyancsak a kveszturától, amely az egyetemen töltött időt igazolja. Az igazoló bizonyítvány díja szintén *hat korona*.

Ösztöndíj.

Az összes ösztöndíjakról részletes leírást tartalmaz az egyetemi almának (kapható a középponti egyetem kapusánál *egy korona húsz fillérért*). Azonban minden egyes ösztöndíjról jóval előre a dékáni fekete tábla értesít, azért ajánlatos azt mindig figyelemmel kísérni.

Külön említendők a *hatszázkoronás állami ösztöndíjak*, amelyekből évenként váltakozva több-kevesebb jön üresedésbe. Ezeket versenyvizsgálat útján töltik be. A versenyvizsgálatot tetszés szerinti főtárgyból, először írásbelileg, azután szóbelileg kell letenni. A pályázatra csak azokat bocsátják, akik

már megelőzőleg kellő szorgalomról és vagyontalan helyzetükről tettek tanúságot. A szóbeli vizsgálatra csak az jelentkezhettek, akinek írásbeli vizsgálatát már elfogadták. A vizsgálatot minden évben rendszerint január végén tartják meg. Azért előnyös már a karácsonyi szünetben rá készülni. Az egyszer odaítélt ösztöndíjat a szorgalmas hallgató megtarthatja a tanulmányi idő befejeztéig, sőt a szigorlati évre is meghosszabbíthatja. Egyszeri eredménytelenség a versenyvizsgálatban senkit el ne riasszon, mert a választott tárgyból akár kétszer, háromszor is jelentkezhetnek versenyvizsgálatra.

Orvosnő.

Az orvosi tanfolyam *tíz félévig* tart. Az új szigorlati szabály szerint az orvostanhallgatónak három szigorlatot kell letenniök: az elsőt a negyedik félév végén, a másodikat a tizedik félév végén, a harmadikat pedig, melynek sikeres letételével a doktori cím jár, két hónappal később. (A doktorrá való avatás körülbelül *százharminc koronába* kerül.)

Az orvosi gyakorlatra jogosító doktori diploma elnyeréséhez még egy évi kórházi gyakorlat szükséges.

Az első szigorlat előtti négy félév az elméleti, a következő hat félév pedig a gyakorlati kiképzésre van szánva.

Az első év.

Az első szigorlat négy tárgya közül (fizika, kémia, anatómia, élettan) csak a fizikát, kémiát és az

anatómiát kell az első évben hallgatni. Ezeken kívül az első évben, egy-egy féléven át, természetrajzi tárgyakat is kell hallgatni. Azelőtt ezekből a tárgyakból is kellett vizsgálatot tenni. Az új szigorlati szabályzat szerint azonban most csak a hallgatásuk kötelező.

Második év.

Ez az év az anatómiai és kémiai ismeretek bővítésének és az élettan tanulásának van szentelve. Ennek megfelelően a másodéves hallgatónak élettant és kémiai analízist kell hallgatni, s az anatómiai, kémiai és élettani gyakorlatokon is részt kell vennie. Az új tanulmányi terv szerint jogukban van a hallgatóknak már a negyedik félévben a kórbonctan és a gyógyszeratan hallgatását megkezdeni. És ezt célszerű is megtenni, mert később ezek a tantárgyak klinikai tárgyakkal ütköznek.

A harmadik, negyedik és ötödik év.

A második év után kezdetét veszi a klinikai tárgyak hallgatása, amely a tanfolyam befejeztéig tart.

Az orvosi gyakorlat.

Magyarországon csakis itthon szerzett oklevéllel lehet orvosi működést kifejezni. Külföldön szerzett oklevelet honosítani kell (az orvosi diploma honosításának díja *nyolcvan korona*).

Az orvosi pályára csak azok a nők lépjenek, akiknek erős a szervezetük, bátor a lelkük és szí-

gorúan kötelességtudók. Az élet nyomorúságával és szenvedésével senki sem találkozik gyakrabban, mint az orvos, neki tehát erős lelkűnek kell lennie: nem szabad a szenvedés láttára ellágyulnia, a betegségtől, nyomorúságtól undorodnia és kötelességét még akkor is kell teljesítenie, ha nem szívesen, teszi.

Az orvosi oklevél a magánygyakorlaton kívül tisztí orvosi (állami gyógyító intézeteknél, kórházaknál, stb.), a legújabbán pedig iskola-orvosi állásokra is képesít. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyanis elrendelte, hogy a leányiskolákban elsősorban orvosnők alkalmaztassanak; és fölszólította az orvostudományi kart, hogy az *iskola-orvosi tanfolyamokra orvosnőket is vegyen föl*.

Ha a doktorrá avatott nő valamely szakból specialista akar lenni, rendszerint még egy évig, ha műtő kíván lenni, még két évi tanulmányra van szüksége. Mindenik szakból külön szakvizsgálatot kell tennie.

Középiszkolai tanárnő.

A bölcsészeti tanfolyam nyolc félévig tart. A tanári vizsgálat *három fokból* áll:

1. alapvizsgálat;
2. szakvizsgálat;
3. pedagógiai vizsgálat.

A negyedik félév végén alapvizsgálatot, a nyolcadik félév végén pedig szakvizsgálatot kell tenni.

Az alapvizsgálat tárgyai: az illető hallgató szaktárgyai és a magyar irodalom. A szakvizsgálat tárgyai: a szaktárgyak.

Minden bölcsészettan-hallgatónak legalább két szaktárgyat kell választania. A szaktárgyakon kívül a következő tárgyak hallgatása kötelező:

1. magyar nyelvtan;
2. magyar stílusgyakorlat;
3. irodalomtörténet;
4. művelődéstörténet.

Ezeket a tárgyakat még az első alapvizsga előtt kell hallgatni. A szakvizsgálat letelte után (amelynek díja *negyven korona*) egy évi tanári gyakorlat következik. Ezután a tanárjelölt pedagógiai vizsgálatra jelentkezhetik. A vizsgálat sikeres elvégzése után a jelölt tanári oklevelet kap. Sikertelen alapvizsgálat csak egy év múlva ismételhető meg. Kétszeres sikertelen ismétlés után a jelöltet csak újabb egyetemi tanulmányok alapján bocsátják alapvizsgálatra.

A bölcsészeti karon jelenleg tizenhárom szaktárgy van, úgymint:

1. magyar filológia
2. latin;
3. görög;
4. német;
5. francia;
6. történelem
7. földrajz;
8. természetrajz;
9. vegytan;
10. fizika;
11. matematika;
12. ábrázoló geometria;
13. filozófia.

A szabályzat minden tanárjelöltnek legalább két tárgyban való kiképzését követeli. A szak-
tárgyak, amelyekből tanári oklevél nyerhető, így
csoportosíthatók:

I. klasszika, filológia (latin, görög nyelv és
irodalom);

II. magyar és latin nyelv és irodalom;

III. magyar és német nyelv és irodalom;

IV. magyar és francia nyelv és irodalom;

V. német és latin nyelv és irodalom;

VI. német és francia nyelv és irodalom;

VII. történelem, latin nyelv és irodalom;

VIII. történelem és földrajz;

IX. földrajz és természettudomány;

X. természettudomány és biológia;

XI. matematika és természettudomány;

XII. matematika és ábrázoló geometria.

Az első nyolc szakcsoportból csak az szerezhetheti
a képesítést, aki a görög nyelvből is teli érettségi vizs-
gálatot.

A középiskolai tanári oklevél a leánygimnáziumokban,
tanítónőképző-intézetekben, polgári és
felsőbb leányiskolákban való tanításra képesít.

Kereskedelmi iskolák tanárnői.

A női felső kereskedelmi iskolák megnyitásával
kereskedelmi iskolai tanárnőkre is lesz szükség.

A kereskedelmi iskolai tanárképzőbe (Alkotmány-
utca 11. szám) évenként összesen tíz tanulót,
férfit és nőt vesznek föl. Fölvételre csak azok jelent-
kezhetnek, akik érettségi bizonyítvánnyal igazolják,

hogy a középiskolai vagy felsőbb kereskedelmi iskolai tanulmányaikat *jeles eredménnyel* fejezték be és a budapesti tudományos egyetemre beiratkoztak.

A kellően fölszerelt folyamodványt legkésőbb szeptember elejéig kell a kereskedelmi iskolai tanárképző igazgatóságához benyújtani.

A tanárképzőben leckepeñzt vagy tandíjat nem követelnek.

A kereskedelmi iskolai tanárok a középiskolai tanárokkal egyenlő fizetést kapnak.

Gyógyszerésznők.

A budapesti egyetemen gyógyszerészeli tanfolyam is van szervezve. A tanfolyamra csak végzett gyógyszerész-gyakornokot vesznek föl. Végzett gyógyszerész-gyakornok az, aki két, illetőleg három évig valamely gyógyszertárban mint gyakornok volt alkalmazva és a gyakornoki vizsgát letette. A gyakornoki vizsgálatot a bölcsészeti karon tartják minden évben augusztus végén. Ezt azonban júliusban és augusztusban az úgynevezett gyógyszerész-kurzus előzi meg, amelynek hallgatása a gyakornoki vizsga sikeres letételéhez okvetlenül szükséges. A gyakornoki vizsga díja: *ötven korona*. Sikerült letétele után a gyógyszerész-gyakornok bármely gyógyszertárban lehet gyógyszerész-segéd.

A női gyógyszerész-növendéknek rendkívüli hallgatóként való fölvételéért *nem kell a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez folyamodnia*.

Rendes gyógyszerész-hallgatóul csak azt veszik föl, akinek érettségi bizonyítványa van. Rendkívüli

hallgatóul azonban azt is fölveszik, aki csak hat gimnáziumi osztályt, vagy hat felsőbb leányiskolát végzett. (Utóbbiból latin kiegészítő vizsgálatot kell tenni.)

A rendkívüli gyógyszerész-hallgatók a többi rendkívüli hallgatóktól abban különböznek, hogy az egész tanfolyamot mint rendkívüli hallgatók hallgatják végig s joguk van a rendes vizsgálatok letételéhez és épp úgy, mint a rendes hallgatók tandíjmentesek is lehetnek. Érettségi bizonyítvány alapján fölvevett rendes gyógyszerész-hallgató a rendkívüli gyógyszerész-hallgatóval szemben abban az előnyben részesül, hogy már *két évi* gyógyszerészeti gyakorlat után teheti le a gyakornoki vizsgálatot s a doktori címet is megnyerheti, ha a két kötelező éven felül még egy évet tölt az egyetemen.

A gyógyszerészeti tanfolyam csak a tanév első felében kezdhető meg. Az első éves gyógyszerész-hallgató mind a két fél év elején a bölcsészeti karon a dékán irodában köteles jelentkezni. A másodévesek már az orvosi karon jelentkeznek.

A gyógyszerészeti tanfolyam két részre oszlik.

Az első két félévben a bölcsészeti karon kell hallgatni a következő tárgyakat:

1. elemi természettan;
2. növénytan;
3. vegytani gyakorlatok;
4. általános és kísérleti vegytan.

Az első és a második félév végén van a gyógyszerészmesteri elővizsgálat, amelynek letétele után, a második évben az orvosi és bölcsészeti karon a következő tárgyakat kell hallgatni:

1. gyógyszerészeti vegytan;
2. gyógyszerészeti vegytani kísérletek;
3. gyógyszerismeret;
4. gyógyszerismereti gyakorlatok;
5. közegészségtan.

A tanfolyam befejezése után a gyógyszerész-hallgatóknak két szigorlatot kell tenniük.

A felsorolt kötelező tárgyakon kívül ajánlatos még állattant, szerves kémiai analízist, méregtant és gyógyszerészetet hallgatni.

Gyógyszerész-doktorok mint gyári és állami gyógyszerészek is kaphatnak alkalmazást.

A gyógyszerészeti pálya nagyon ajánlatos a nőknek: nem túlszűfolt és szép megélhetést biztosít. Szabatos és megbízható munkásságukért minden patikában szívesen látják a nőket. Magyarországon több nő önállóan vezet patikát, három pedig gyógyszerárnyitásra is kapott már jogot.

Fogorvosnő.

Magyarországon csak orvosi diplomával lehet fogorvosi működést kifejtteni. Nagyon ajánlatos az orvosnőknek, hogy erre a pályára készüljenek, mert nálunk aránylag nagyon kevés jó és megbízható fogorvos van. A fogak gyógyítását legnagyobb részben a fogművesekre bízzák, akik a legnagyobb iparkodásuk és ügyességük mellett sem pótolhatják az orvost. Különösen azt, amely fogorvosi tanulmányokkal speciálisan foglalkozott.

A fogorvosi gyakorlat az általános gyakorlatnál könnyebb és jóval jövedelmezőbb.

Az állami, törvényhatósági és községi igazgatásnak egyes ágaiban a nőknek nyitva álló különleges állásokról egyes külön fejezetekben emlékszünk meg. Ilyenek például a vasúti, postai szolgálat, a gyermekvédelem és a tanítás terén kínálkozó állások. Itt ebben a fejezetben csak azokról a feltételekről szólunk, amelyekkel a nők is alkalmazhatók az állami törvényhatósági és községi igazgatásnál kezelői állásokban. Valamely általános törvény vagy más szabály nincs abban a tekintetben, hogy a nők az állami, törvényhatósági és községi igazgatásnál alkalmazhatók-e a kezelői hivatalokban; azonban a gyakorlat meghonosította a nőknek díjnokok gyanánt való alkalmazását, aminek azután az lett a következése, hogy a m. kir. minisztertanácsnak 1908. évi április hó 28. napján kelt elhatározásában a női díjnokok illetményeit is szabályozta s ezzel törvényes alapot adott annak, hogy az állami szolgálatban nők is alkalmazhatók díjnokok gyanánt.

Ez a rendelet azonban a nőknek díjnokok gya-

nánt való alkalmaztatása tekintetében külön föltételeket elő nem írt s így a nőknek díjnoki képesítésénél is azok a szabályok irányadók, melyek a férfiaknak díjnokokul alkalmaztatásánál *vannak* előírva, s melyek szerint a díjnoktól négy középiskolai (gimnáziumi, reál, polgári vagy felsőbb leányiskolái) osztály végzését kívánják. Akik kereskedelmi iskolai képesítést is tudnak fölmutatni, bizonyos igazgatási ágaknál segédtiszti kinevezéshez is juthatnak. A díjnoki állásért való folyamodványhoz ezeket az írásokat kell csatolni:

1. iskolai bizonyítványt;
2. erkölcsi bizonyítványt;
3. tisztii orvosi bizonyítványt testi és lelki épiségről;
4. születési anyakönyvi kivonatot.

A díjnoki illetményeket a nőkre vonatkozólag a fönt említett minisztertanácsi határozat a következőképpen szabályozta:

Szolgálati idő	L.	II. III. és IV.	V., VI. és VII.
	lakáspenz-osztályba sorozott helyeken		
az egy évi próbaszolgálat idejében	2.60	2.70	2.10
próbaidő utáni első 5 évben	3.—	2.50	2.30
5–10. évben	3.30	3.—	2.80
10–15. évben	3.60	3.40	3.20
15–20. évben	3.90	3.70	3.40
20. évtől kezdve	4.20	4.—	3.70

A folyamodványt minisztériumokban való alkalmaztatás végett a miniszterhez kell benyújtani, más hatóságoknál ahhoz a hivatali főnökhöz, aki díjnokok fölfogadására föl van hatalmazva.

Az 1897: XXIV. t.-c. értelmében az egy évi jó szolgálat után alkalmazásban maradt díjnok 1. napi díjának minimuma a fővárosban két koronánál, a vidéken egy korona hatvan filléرنél nem lehet kevesebb, vagyis ha újabb minisztertanácsi határozattal a fönti táblázat tételei leszállíthatnának is, ennél kevesebb nem lehetne a napidíj; 2. az állami állások betöltésénél elsőbbséggel bír oly pályázókkal szemben, akik nincsenek állami szolgálatban és nem igazolványos altisztek; 3. igazolt betegség esetében a betegség első hónapjára teljes napidíját kapja, a további két hónapban ötven százalékat; ha a betegség három hónapnál tovább tart, napidíját beszüntethetik, de csak akkor bocsátják el, ha további három hónapon belül szolgálattételre nem jelentkeznek; 4. szolgálatképtelenség esetén tíz évi szolgálat után 200 korona, húsz év után 400 korona, harminc év után 500 korona és negyven év után 600 korona állandó nyugdíjban részesül; 5. ha tisztviselővé kinevezik, díjnoki éveiből két teljes év egy szolgálati évnek tekintetik, az egy éven aluli rész azonban figyelembe nem vételik; 6. ha nem saját hibájából bocsátják el, egy havi fölmondással és csak alapos okból bocsátható el.

Minden díjnoknak egy évi jó szolgálat után *Értesítést* adnak, melynek alapján öt a fönti kedvezmények megilletik.

Az állami hivatalokban alkalmazott napidíjas

nők kezelőnőkké is kinevezhetők s néhány minisztériumunkban vannak is ily kinevezett kezelőnők; de nincs kötelező szabály a kinevezés tekintetében és így a nőnek a napidíjasságból rendes állami tisztviselővé való előlépése mindenkor az illető miniszter elhatározásától és attól függ, vajjon a minisztertanács az új kezelőnői állás rendszeresítéséhez hozzájárul-e és a törvényhozás a költségvetés keretében megszavazza-e.

A törvényhatósági és községi igazgatásnál a nőknek díjnokokul alkalmazása és díjazása tekintetében az illető törvényhatóság, illetőleg község szabályrendelete az irányadó.

Könyvtárosnő.

Azokban a nyilvános könyvtárakban, melyeket az állam és községek tartanak fenn, az ott alkalmazott tisztviselőnőknek egyetemi képzettséggel kell bírniuk. Mivel pedig a nőknek az egyetemi pályák közül csak az orvosi és bölcsészeti áll nyitva; ennél fogva orvosi vagy bölcsészeti képesítéssel bíró nők lehetnek ily könyvtárakban tisztviselők. A Nemzeti Múzeum könyvtárában, az Egyetemi Könyvtárban, a m. kir. középponti statisztikai hivatalnak könyvtárában, a székesfőváros könyvtárában női könyvtárosokat foglalkoztatnak.

Könyvtári tanfolyamok, amilyenek például külföldön vannak, nálunk még nincsenek szervezve.

Újságíró.

Magyarországon még négy-öt évvel ezelőtt nem alkalmaztak a szerkesztőségekben újságírókat. Most már ezt a teret is meghódították a nők, mert három budapesti szerkesztőségben van *női munkatárs*. Az újságírás művészetét fáradtságos, kitartó munkával lehet csak elsajátítani. A tudást, még pedig sok oldalú tudást magával kell hoznia az újságírónak a szerkesztőségbe, ahol aztán rövidebb-hosszabb idő alatt megtanulja az újságírás technikáját is. Aki erre a pályára készül, annak mindenhez kell értenie, másképpen nem tud boldogulni. Az írástudáson kívül még nagyon sokat megkívánnak az újságírótól. Hiszen annyi mindenfélével kell foglalkoznia a szerkesztőségben, hogy nem is állhatja meg sokoldalú képzettség nélkül a helyét. Mennél nagyobb a műveltsége, intelligenciája és képzettsége annál nagyobb és értékebb munkakört tölthet be s természetesen annál nagyobb jövedelemre tehet szert. Tehát ha az újságírás nincs is valamiféle minősi-

téshez kötve, általános műveltség és iskolai képzettség nélkül senki sem lehel jó újságíró. A szellemi munka, amit a szerkesztőségben nap-nap után végeznie kell, bővíti a látókört és fejleszti a tudást, úgy, hogy mennél tovább foglalkozik valaki az újságírással, annál nagyobb szellemi képzettségre tesz szert.

Valami lap kötelékébe bejutni igen nehéz s csak igen kevés nőnek sikerül. Külföldön, különösen Angolországban és Franciaországban nagyon sok női újságíró működik. Közülök néhányan valószínűs fejedelmi jövedelmet húznak. Valószínű, hogy idővel Magyarországon is jobban megbarátkoznak a női újságíróval s több szerkesztőség nyitja meg majd előttük ajtaját, mint most.

Az újságíró jövedelme nagyon különböző s a munkásságának értéke szerint igazodik. Az előkelőbb szerkesztőségekben természetesen jobban fizetik a munkatársakat, mint a kisebb lapoknál s ezért háladatosabb dolog is a nagyobb újságoknak dolgozni.

Az újságírónőt befogadják az Újságírók Nyugdíj-Egyesületébe is, úgy, hogy aggkorára biztosíthatja magát. Ha munkaképtelenné válik, már tíz év múlva kaphat rokkantsági díjat. Teljes nyugdíj harminc évi tagság után jár. A nyugdíj minimuma (tíz év után) körülbelül *kilencvenöt korona* egy hónapra, maximuma kétszáznegyven.

Műfordító.

Akinek írói tehetsége van s idegen nyelveket tud, műfordítással szép mellékkeresetre tehet szert.

A műfordítónak ismernie kell a nyelv finomságait, sajátosságait, hogy a szerző minden gondolatát hiven tolmácsolhassa. Vannak, sajnos, olyan fordítók, akik így kiforgatják az eredeti művet, hogy a szerzője maga sem ismerne rá. Ezek nem műfordítók, hanem csak kontárok, s munkájukat komoly lapnál vagy kiadónál el sem fogadják.

A műfordítók jövedelme szintén nagyon különböző. Egy-egy versért tíz-húsz koronát, tárcáért ugyancsak annyit, regényért pedig, a terjedelem szerint, három-négyszáz korona honoráriumot kapnak.

Író.

Eleven, színes fantázia, szép meseszöveg és kitűnő írói tehetség szükséges az írói pályára. Azonban ezekkel a kiváló tulajdonságokkal is csak nehezen teremthet magának megfelelő munkakört az író. Értékes munkájának elfogadása igen sokszor az egyéni ízléstől is függ. Ha a szerkesztőnek vagy bírálónak nem tetszik a műve, ha még olyan értékes is, nem közlik. Mondhatják, hogy vigye más szerkesztőségbe adja más bírálónak munkáját, csak hogy akik így beszélnek, nem ismerik azokat a viszonyokat és körülményeket, amelyekkel a legjelesebb íróknak is meg kell küzdenie, örülnie kell,

ha egy szerkesztőre, egy bírálóra akadt, aki komolyan veszi és munkáját elolvassa. Ha már egyszer dicsőségre és hírnévre tett szert, akkor természetesen föltétlenül fogadják el a munkáját; de hánynak jut ki a dicsőségből és elismerésből? ... És meddig kell erre várnia! . . .

Az író jóvedelme kiválóságától függ. Az elismert nevű írók tekintélyes honoráriumot kapnak egy-egy művükért, a *kezdők* azonban igen sokszor már azzal is megelégednek, ha nevüket nyomdafés tékben látják. Ámbár ezzel a szerénységgel inkább ártnak, mintsem használnak az írói mesterségnek, mert értéktelenné teszik az írói munkát, önérzetes író tehát nem is kótyavetéli *tölteléknek* a munkáját.

A túlszűfoltóság elkerülése végett a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1907. április 5-én kelt 31043. szám alatt kiadott rendelete szerint a tanítónőképző-intézetek egyes osztályaiba *csak huszonöt, legföljebb harminc tanulót* vehetnek föl.

Az intelligens középosztály leányainak nagy része még most is a tanítónői pályára tódul és ezzel csak szaporítja a női szellemi proletariátust. A képesített női tanerők száma ugyanis olyan nagy, hogy sok százan évek hosszú során át sem tudnak kenyérkeresethez jutni. Egy-egy tanítói állásért négy-öt száz tanítónő is folyamodik.

Egyelőre a tanítónői pályára csak az készüljön, aki családi vagy baráti összeköttetései révén biztosan számíthat a kinevezésre, különben a diplomával zsebében tíz évig, sőt tovább is elvárhat míg állásba juthat. Azt az időt és fáradságot, amelyet leányaink nagy része erre a jelenleg meddő pályára fordít, sokkal hasznosabban lehetne másutt értékesíteni.

Polgári iskolai tanítónő.

A polgári iskolai tanítónőképző-intézet a polgári leányiskolák és felső népiskolák számára nevel és képesít tanítónőket. E célból ellátja őket mindazzal az ismerettel, amely szükséges ahhoz, hogy a polgári leányiskolákban, ahol a műveit középosztály leányainak nagy része nyeri kiképzését, hivatásuknak minden irányban megfelelhessenek.

A polgári iskolai tanítónőképző-intézet tanfolyama három éves. Az intézet első osztályába való fölvételért csak azok folyamodhatnak, akik az elemi iskolai oklevelet már megszerezték, vagy akiknek középiskolai (gimnáziumi, reáliskolai) érettségi bizonyítványuk van. Utóbbiaknak a pedagógiai tárgyakból fölvételi vizsgálatot kell tenniök.

Magyarországon egy *állami* polgári iskolai tanítónőképző-intézet van: *Budapesten* az Erzsébet Nőiskolában, VII., István-út 91. Felekezeti és pedig róm. kat. van *Kalocsán*, az elemi római katolikus tanítónőképzővel kapcsolatban. Ezekon kívül a budapesti angoloknál, a szatmári, temesvári és kőszegi római katolikus elemi tanítónőképző-intézetekkel van kapcsolatban egy-egy felső nép- és polgári iskolai tanítónőképző-intézet. Az intézetek internátussal kapcsolatosak.

Az állami intézetbe való fölvételért csak kitűnő oklevéllel vagy érettségi bizonyítvánnyal lehet folyamodni. A folyamodványt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve május 31-ig kell benyújtani az intézet igazgatóságához.

A folyamodványhoz ezeket az írásokat kell csatolni:

1. elemi iskolai tanítónői oklevelet vagy érettségi bizonyítványt (ha a folyamodó oklevelét csak az iskolaév végén szerezheti meg, egy ideiglenes bizonyítványt kell a kérvényhez csatolnia, amely igazolja, hogy a képesítő-vizsgálatra bocsátják);

2. az utolsó évi iskolai bizonyítványt;

3. születési bizonyítványt;

4. halósági orvosi bizonyítványt;

5. hiteles kimutatást a szülők vagy a folyamodó vagyoni állapotáról és évi jövedelméről;

6. kimutatást a családtagok számáról, koráról s hogy hány gyermek van még a családfő gondozása alatt s ezek közül részesül-e valamelyik állami segítségben vagy ösztöndíjban.

A folyamodványra egy koronás, a melléletekre pedig, amennyiben még nem volnának bélyeggel ellátva (úgymint: születési, iskolai bizonyítvány) harminc filléres okmánybélyeget kell ragasztani. Ha szegénységi bizonyítvány van a folyamodványhoz csatolva, akkor a folyamodás és a melléletek bélyegmentesek.

A folyamodványban meg kell jelölni azt is, hogy a folyamodó melyik szakcsoportot választotta.

A polgári iskolai tanítónőképző-intézetben a képzés szakcsoportok szerint történik.

Főszakcsoportok:

1. Nyelv- és történettudomány;
2. mennyiség- és természettudomány.

Mellékszakcsoportok:

1. Testgyakorlás;
2. ének és zene;
3. idegen nyelvek.

A tanfolyam ideje mindegyik szakcsoporton három évig tart.

A főlvetel csupán a főszakcsoportok egyikére vagy másikára történhetik.

Az egyes főszakcsoportok tárgyai:

1. Nyelvtudományi szakcsoport:

Magyar nyelv (nyelvtan, stilisztika, retorika, esztétika, poétika) és irodalom.

Német nyelv és irodalom.

Egyetemes történet. A magyar nemzet története. Alkotmány és jogi ismeretek. Egyetemes földrajz. Magyarország földrajza és statisztikája.

A jelöltnek jogában van a német nyelven kívül a francia, angol, olasz és más nyelvet is felenni; de ezekből a nyelvekből csak az nyerhet képesítést, aki az illető nyelvet szóban és írásban tökéletesen bírja.

2. Mennyiség-természettudományi szakcsoport:

Mennyiségtan (algebra, geometria).

Kereskedelmi és politikai számtan.

Könyvvitelten.

Természettan.

Kémia.

Ásvány-, kőzet- és földtan.

Állattan.

Növénytan.

A képesítő-vizsgálat, a szakcsoportok tárgyaiból, két részből áll: első és második vizsgálatból.

Az első vizsgálatot a második tanfolyam sikeres elvégzése után lehet csak letenni. Ez a vizsgálat csak szóbeli.

A második vizsgálatot a harmadik tanfolyam végeztével lehet letenni. E vizsgálat három részből áll:

1. írásbeli,
2. szóbeli és
3. tanítási gyakorlatból.

Az oklevelet csak a két vizsgálat minden részéből sikeresen kiállított vizsgálat után állítják ki. A szaktudományi vizsgálatokon kívül egy- és ugyanaz a bizottság előtt külön-külön képesítést lehet még szerezni: az énekből, testgyakorlatból, a francia, olasz, angol nyelvekből és a kézimunkából. A növendékek gyakorlati kiképzése az intézettel kapcsolatos hatosztályu felsőbb leányiskolában történik.

Az állami tanítónőképző-intézet első osztályába harminc-negyven növendéket vesznek föl (15-20 a nyelvtudományi, 15-20 a mennyiség-természettudományi szakcsoportra). A növendékek lehetnek bejárók és benlakók. A benlakók *hatszáz koronát* fizetnek évenként a teljes ellátásért. De fél tartásdíjban is részesülhetnek a növendékek. Szegénysorsú bejárók ;iz intézetben ingyen ebédet is kaphatnak.

A tartásdíjon kívül minden benlakó növendéknek évenként *tíz korona* felszerelési díjat kell fizetnie. Minden benlakó növendéknek az intézet által előírt egyenruhát és kalapot be kell szereznie és a szükséges fehérneműt magával kell hoznia.

A polgári iskolai tanítónők évi fizetésének minimuma 1400 korona és 300-420 korona lakáspénz; maximuma lakáspénzzel együtt *négyezer* korona, ezenkívül ötödévenként 200 korona korpótlékot is kapnak.

Tanítónőképző-intézeti tanárnő.

A tanítónőképző-intézeti tanárnők képzéséről az 1906. évi 11.890. szám alatt kelt rendeletben kiadott szabályzat gondoskodik.

A tanárjelöltek számára az állam a budapesti állami polgári iskolai tanítónőképző-intézetekkel kapcsolatosan egy-egy kollégiumot tart fenn avégből, hogy a jelölteket egyetemi tanulmányaik ideje alatt szakavatott vezetésben és támogatásban részesíthesse.

Az elemi tanítónőképző-intézeti tanárnői kollégium tagjait a polgári iskolai tanítónőképző legjelesebb hallgatói közül választja.

A kollégium tagjai kétfélék: belső és külső tagok. A belső tagok számára az Erzsébet-nőiskolában (VII., István-ut 91.) *benlakás* van szervezve. Itt a jelöltek a teljes ellátáson kívül évenként még *négy-száz korona* állami segítségben is részesülnek.

A kollégiumba fölvetett jelölteknek a vallás- és közoktatásügyi miniszter megengedi, hogy az egyetemet két évig mint rendkívüli hallgatók látogathas-

sák s szaktárgyaikból külön oklevelet szerezhessenek, amely őket a tanítónoképző-intézetekben való tanításra képesíti. (Lásd: *Tudományos pálya; Egyetemre való felvétel.*)

Ezek a rendkívüli hallgatók a didaktikai gyakorlatot a budapesti állami tanítónoképző-intézetek valamelyikében nyerik aképpen, hogy az első tanfolyambeliek egy hónapig hospitálnak az intézetben, a másodévesek pedig egy hónapig a főtárgyukat tanítják.

Minden jelölt köteles az egyetemen félévénként legalább húsz órát hallgatni és a hallgatott tárgyakból tizenkét órai kollokviumot felmutatni.

A kétéves tanfolyam elvégzése után a jelöltek vizsgálatot tesznek és tanárnői oklevelet nyernek.

A képesítő-vizsgálatok megtartására a vallás- és közoktatásügyi miniszter egy állami vizsgáló-bizottságot nevezett ki Budapesten, amelynek tagjai főiskolai tanárok.

A tanítónoképző-intézeti tanárképző célja:

1. a jelölteket behatóbb filozófiai és pedagógiai tanulmányok alapján elméletben és gyakorlatban a népoktatás, különösen a tanítónoképzés rendszerével, feladatával és módszerével megismertetni;

2. egy-egy szakcsoportba foglalt tárgykörben a jelölteknek a szakképzettséget s mélyebb tudományos készséget megadni.

A szakcsoportok a következők:

1. filozófiai és pedagógiai (lélektan, logika, etika, a filozófia története, elméleti pedagógia, a pedagógia története; a hazai és külföldi közoktatás szervezete);

- 2 magyar nyelv- és irodalomtörténet, földrajz;
 3. magyar nyelv és irodalom, német nyelv és irodalom;
 4. történet, földrajz, német nyelv és irodalom;
 5. mennyiségtan, természettan (a természettani és csillagászati földrajzzal);
 6. állattan, növénytan, kémia ásványtannal, természettan.

A szakcsoport egyik tárgya szabad választás szerint főtárgy, a többiek melléktárgyak.

Valamennyi szakcsoporton kötelezők a filozófiai és pedagógiai tárgyak.

Elemi iskolai tanítónő.

Elemi iskolai tanítónő lehet az, aki a tanítónő-képző-intézet mind a négy osztályát elvégezte és a tariképesítő-vizsgálatot letette.

Az okleveles elemi iskolai tanítónők, ha tanulmányaikat tovább folytatni akarják beléphetnek: a polgári iskolai tanítónőképző-intézetbe, a mintarajziskolába és a rajztanárképzőbe.

A tanítónő fizetésének minimuma *nyolcszáz korona*, maximuma lakásbérrel együtt *kétezernyolcszáz korona*. Ezenkívül öt évenként korpótlékot is kapnak, a fizetés 10 százalékát).

Fölvétel a tanítónőképző-intézetbe.

Az állami tanítónőképző-intézetek első osztályába évenként huszonöt növendéket vesznek föl.

Az első osztályba azokat veszik föl, akik tizennegyedik évüket betöltötték s a polgári, vagy felsőbb

leányiskola negyedik osztályát *kitűnő* eredménnyel végezték el.

A fölvételért folyamodni kell, a folyamodványt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve május 31-ig kell az illető intézet igazgatóságához benyújtani. A később benyújtott folyamodványt nem veszik figyelembe. A kérvényhez a következő írásokat kell csatolni:

1. születési bizonyítványt;
2. a megfelelő iskolai bizonyítványt;
3. újraoltási bizonyítványt;
4. tisztí orvosi bizonyítványt arról, hogy a jelentkező tanítónői pályára alkalmas és semmiféle testi fogyatkozásban nem szenved;
5. hiteles bizonyítványt a családfő polgári állásáról, vagyoni állapotáról s a családtagok számáról.

A fölvétel csak akkor végleges, ha a növendék a fölvételi vizsgálaton, a melyet rendszeren szeptember elején tartanak meg, jó zenei hallásának is tanújelét adta.

A legtöbb tanítónőképző-intézetben internátus is van, ahol a tanulók évenként *hatszáz koronáért* (vidéken *négyszázhuszért*) teljes ellátást kapnak. A felekezeti intézetekben körülbelül ugyanannyi az ellátás díja. Kiváló előmenetelű szegénysorsú tanulók fél- vagy egész ingyenes ellátásban is részesülhetnek.

Az állami tanítónőképző-intézetekben a növendékek nem fizetnek sem tandíjat, sem beiratási díjat.

Állami tanítónőképző-intézetek vannak: Budapesten a VI. és II. kerületben, Győrött, Kolozsvárolt, Pozsonyban, Sepsiszentgyörgyön és Szabadkán.

*Felekezeti*ek vannak: Budapesten, Angol kisasszonyké a IV. kerületben (r. k.).

A vidéken a következő felekezeti tanítónőképek vannak: Debrecen (r. k., ev. ref.), Egerben (r. k.), Kalocsán (r. k.), Kassán (r. k.), Kőszegen (r. k.), Nagyszébenben (r. k.), Nagyszombaton (r. k.), Nagyváradon (r. k.), Pápán (r. k., ev. ref.), Pécssett, Pótzsonyban, Sopronban (Megváltó-rendi és Orsolyarendi), Szatmárnémetin (r. k., ev. ref.), Segesvár (ág. h. ev.), Szegeden, Temesvárott (r. k.), Veszprémben (r. k.) és Zomborban (gör. kat.).

Magán vizsgálat.

Az állami tanítónőképző-intézetben magánosztály-vizsgálatokat tehetnek a következők:

1. A polgári iskola vagy felsőbb leányiskola, vagy a leány középiskola négy osztályát sikerrel végzett tanulók. Ezeknek kivétel nélkül mind a négy osztályból külön-külön vizsgálatot kell tenniük, még pedig egy-egy évi időközben.

2. A tanítónőképző-intézet egy vagy több osztályát akár magánúton, akár rendes tanulóként végzett jelöltek. Ezeknek csak a megfelelő felsőbb osztályokból kell vizsgáznuk, szintén egy-egy évi időközben.

Képesítő vizsgálatra csak azt bocsátják, aki hiteles bizonyítvánnyal tudja igazolni, hogy valamely nyilvános iskolában *egy évig* a tanítással gyakorlatilag foglalkozott vagy pedig, hogy egy éven át olyan népiskolai tanulót oktatott, aki azután valamelyik nyilvános iskolában sikerrel vizsgázott.

A magántanulóknak nem kell a tanítóképzőbe

beiratkozni, csupán vizsgálati engedelemért kell folyamodniuk. A folyamodványt, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve, az illető intézet igazgatóságához kell benyújtani. Ezeket az írásokat kell hozzá csatolni:

1. születési bizonyítványt;
2. tiszti orvosi bizonyítványt, amelyben különösen ki kell fejezve lenni, hogy a jelentkező testben és szellemben alkalmas-e a tanítónői pályára;
3. erkölcsi bizonyítványt;
4. az utolsó évi iskolai bizonyítványt;
5. alkalmazásban levő nevelőknél vagy óvónőknél a szolgálati bizonyítványt.

A négy osztályvizsgálatra és képesítő vizsgálatra való engedelemért *egyszerre* lehet folyamodni.

A folyamodványt legkésőbb május elsejéig be kell nyújtani.

A magántanulók osztályvizsgálatait az iskolaév befejezése után, rendszeren június utolsó napjain szokták megtartani, csupán azokat a negyedéves növendékeket hívják be májusban, akik még ugyanabban az évben akarnak képesítő vizsgálatot tenni.

A vizsgálat napjáról külön értesítést kap mindenki.

Egy-egy vizsgálat díja negyven korona, a képesítővizsgálatért ugyanannyit (a tanítónőképző-intézet növendékei csak *húsz koronát* fizetnek), az oklevélért pedig *két koronát* kell fizetni.

A vizsgálat rendszeren egy napig tart. Csak a harmadik és negyedik osztályvizsgálat húzódik el másfél napig a gyakorlati tanítás miatt.

A vizsgálat teljesen az állami tanítónőképző-inté-

zetek számára kiadott tantervben (megszerezhető a *Budapesti Hírlap* könyvkiadóhivatalában) megjelölt keretben folyik és pedig:

1. *Az első osztályban:* Hit- és erölcstan, a testi élet ismertetése, magyar nyelv (írásbeli és szóbeli), német nyelv, történet, földrajz, mennyiségtan, természetrajz (állattan), ének, zene, rajz, szépírás, női kézimunka, testgyakorlás.

2. *A második osztályban:* hit- és erkölcstan, a lelki élet ismertetése, magyar nyelv (írásbeli és szóbeli), német nyelv, történet, földrajz, mennyiségtan, természetrajz (állattan), ének, zene, rajz, szépírás, női kézimunka, testgyakorlás.

3. *A harmadik osztályban:* hit- és erkölcstan, népiskolai oktatástan, tanítási gyakorlat (próbatanítás az elemi iskolában), magyar nyelv és irodalom (írásbeli és szóbeli), német nyelv, történet, földrajz, mennyiségtan, természetrajz és kémia, fizika, ének, zene, rajz, női kézimunka, testgyakorlás.

4. *A negyedik osztályban:* hit- és erkölcstan, neveléstörténet, a népoktatásügy szervezete, tanítási gyakorlat, magyar nyelv és irodalom (írásbeli és szóbeli), német nyelv, alkománytan, mennyiségtan, fizika, gazdaságtan, ének, zene, rajz, női kézimunka, testgyakorlás.

Egyes tantárgyakból való fölmentést nem adnak senkinek sem.

Aki az osztályvizsgálaton egy vagy két tárgyból megbukott, javító-vizsgálatot tehet. A javító-vizsgálat az állami intézetekben díjtalan.

Aki kettőnél több tárgyból kapott *elégtelen* osz-

tályzatot, annak az osztályvizsgálatot egy év múlva újra le kell tennie. Az osztályvizsgálatot csak *egyszer* lehet megismételni.

Különbözeti vizsgálat.

A középiskola hat osztályát végzettek, vagy óvónői oklevél birtokában levők különbözeti vizsgálata a következőképpen történik:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1906. évben kiadott 1546. számú rendelete szerint azok a tanulók, akik a gimnázium VI. osztályát sikeresen elvégezték s a tanítónőképző-intézet harmadik osztályába akarnak lépni, a fölvétel alkalmával tanterv-különbözeti vizsgálatot kötelesek tenni. E vizsgálat szóbeli, írásbeli és gyakorlati s a következő tárgyra terjed ki:

1. *írásbeli (zárthelyi) vizsgálat* tárgya: egy lélektan-nevelési dolgozat;

2. *szóbeli vizsgálat*: test- és egészségtanból, lélektanból, rendszeres magyar nyelvtanból és földrajzból;

3. *gyakorlati vizsgálat*: énekből és zenéből, szépírásból, női kézimunkából.

Azok a tanulók, akik a gimnázium V. és VI. osztályában rajzot és testgyakorlást nem tanultak, ezekből a tárgyakból is kötelesek vizsgázni.

Akik a felsőbb leányiskola VI. osztályából akarnak a tanítónőképző harmadik osztályába lépni, szintén tartoznak a felvétel alkalmával tanterv-különbözeti vizsgálatot tenni. A vizsgálat szóbeli, írásbeli gyakorlati s ezekből a tárgyakból áll:

1. *írásbeli* (zárthelyi) *vizsgálat* tárgya: egy lélektan-nevelési tétel;

2. *szóbeli vizsgálat*: test- és egészségtanból, lélektanból, rendszeres magyar nyelvtanból, földrajzból és mennyiségtanból;

3. *gyakorlati vizsgálat*: énekből, zenéből, szépírásból, női kézimunkából.

Azoknak a tanulóknak, akik a tornából és rajzból föl voltak mentve, ezekből a tárgyakból is kell vizsgázni.

Akik kisdédóvónői oklevél alapján akarnak a tanítónőképző harmadik osztályába lépni, ugyancsak tartoznak tanterv-különbözeti vizsgálatot tenni, amely szintén szóbeli, írásbeli és gyakorlati, még pedig:

1. *az írásbeli* (zárthelyi) *vizsgálat* tárgya: lélektan-nevelési tétel;

2. *szóbeli vizsgálat*: egyetemes történetből, poétika és retorikából, földrajzból, mennyiségtanból, német nyelvből;

3. *gyakorlati vizsgálat*: szépírásból, női kézimunkából, zenéből (zongorából vagy hegedűből).

Azok a magántanulók, akik az állami tanítónőképző-intézet két első osztályáról tettek különbözeti vizsgálatot, csak rendes tanulók lehetnek, tanulmányaikat magánúton tovább nem folytathatják.

Képesítő vizsgálat.

Képesítő vizsgálatra jelentkezhetnek azok, akik a tanítónőképző-intézetnek négy osztályában tanított anyagból osztály vizsgálatot tettek; akik a középiskola nyolc osztályát sikeresen elvégezték s egy évi

tanítói gyakorlatot tudnak igazolni. Képesítő vizsgálatot minden évben csak egyszer, az iskolai év végén tartanak.

A képesítés megszerezhető csupán magyar tannyelvű, vagy a magyar mellett még más hazai tannyelvű (német, tót, szerb, román, rutén, vend és olasz) iskolákra is.

Azoknak, akik más hazai tannyelvű iskolákra is megakarják szerezni a képesítést, a vizsgálat megkezdése előtt felhívásra kell jelentkezniök.

A képesítő vizsgálat írásbeli, szóbeli és gyakorlati részből áll. Az írásbeli vizsgálat május végén, esetleg június elején, a szóbeli és gyakorlati pedig június végén van.

Az írásbeli vizsgálat a következő tárgyra terjed:

1. értekezés magyar nyelven a neveléstan köréből vett valamely tárgyból, melyet ott a helyszínen hirdetnek ki;

2. tollbamondott német szöveg lefordítása magyarra (szótár segítségével);

3. két geometriai feladat megoldása;

4. valamely mértani test vagy egyszerű tárgy rajzolása látszat szerint, szabad kézzel, árnyékolással;

5. egy lap szépírás.

Azok a jelöltek, akik a magyar nyelven kívül még más hazai nyelven való tanításra is kívánják a képesítést, kötelesek a nyelvi dolgozat egy részét azon a nyelven is kidolgozni, amelyen tanítani akarnak, ezenkívül az illető nyelven néhány feladott kérdésre is kell válaszolniok.

A szóbeli vizsgálat tárgyai:

1. hit- és erkölcsstan;
2. nevelésstan (a testi és lelki élet ismertetése, általános nevelésstan, neveléstörténet);
3. oktatási módszertan;
4. iskolai szervezattan;
5. magyar nyelv és irodalom;
6. hazai és világtörténelem;
7. hazai alkotmánytan;
8. földrajz;
9. számtan;
10. természetrajz;
11. vegytan;
12. fizika;
13. gazdaságtan;
14. zeneelmélet.

Gyakorlatilag a kézimunkából, énekből, zongorából, esetleg tornából kell vizsgázni. Ezenkívül minden jelöltnek az elemi iskolában valamely tárgyról, az egy nappal előbb kapott tétel szerint kell tanítania.

Aki a neveléstani dolgozattól elégtelen osztályzatot kapott, nem tehet szóbeli vizsgálatot. A többi írásbeli dolgozattól kapott, legfeljebb három elégtelen osztályzattal a jelöltet szóbeli vizsgálatra bocsájtják ugyan; de e tárgyakból behatóbban vizsgálják. Akinek háromnál több elégtelen jegye van (ide nem értve a pedagógiáit), azt nem bocsájtják szóbeli vizsgálatra.

Az olyan jelölt, aki a képesítő vizsgálaton három vagy több tantárgyból megbukott, az egész vizsgálatot egy év múlva köteles megismételni.

Aki legfeljebb két tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot, következő december hónapban javítóvizsgálatot tehet. Ha ezen a vizsgálaton csupán *egy* tantárgyból bukik meg, az év végén még egyszer tehet javító vizsgálatot. Ha azonban a javító vizsgálat mind a két tárgyból sikertelen, akkor az illetőt még egyszer és utoljára az egész képesítő vizsgálat megismétlésére utalják.

Nevelőnő.

Magyarországon csak egy helyen lehet nevelőnői képesítést szerezni: a budapesti II. kerületi állami tanítónőképzővel és internátussal kapcsolatos nevelőnőképző-intézetben (Csalogány-utca 43.), ahol felerészben oly növendékeket is fölvesznek, akik a tanítónői oklevelén kívül nevelőnői képesítést is akarnak nyerni.

A nevelőnői kurzus bele van olvasztva a tanítónőképző tanfolyamba s vele együtt négy évig tart. (Lásd: Elemi iskolai tanítónő.)

A nevelőnői tanfolyamra csak az jelentkezhetik, aki felvételnél a német nyelvből és a zenéből némi képzettséget tud igazolni.

A nevelőnői tanfolyamot külön végezni nem lehet s csak az látogathatja, aki egyszersmind a tanítónőképző tanfolyamának is a növendéke. A két tanfolyam csak abban különbözik egymástól, hogy a nevelőnői kurzuson német, francia, angol nyelvet, zenét és éneket is tanítanak, a többi tantárgyakban teljesen megegyeznek.

A francia és angol nyelv, meg az ének nem kötelező tantárgy.

Az egyesített intézetbe fölvelt tanulók a tanítónőképzők számára kiadott miniszteri tantervben foglalt tantárgyakat – német nyelv és zene kivételével – egyenlő mértékben tanulják a többi növendékkal.

Különös gondot fordítanak az intézetben a német nyelv tanítására. A nevelőnőképző növendékei a német nyelvet a többi tanulóktól elkülönítve, külön tanterv szerint, az első évtől kezdve németül tanulják.

Azok a növendékek, akik németül tökéletesen, franciául pedig kielégítően beszélnek, az angol nyelvet is tanulhatják. A francia nyelvet (esetleg az angolt is) a tanulók kisebb csoportokban, haladottságuk foka szerint tanulják. Azért osszák kisebb csoportokba őket, hogy több alkalmuk legyen a nyelv gyakorlására.

A zenét szintén csoportokra oszolva tanulják s minden nap legalább egy-egy órát kötelesek a gyakorlatra fordítani.

A tanfolyam utolsó félévében *házi nevelést* tanulnak a növendékek.

Aki a nevelőnői képesítő vizsgálatot is leteszi, az a tanítónői oklevele mellé nevelőnői oklevelet is kap.

Mivel a nevelőnői kurzust a tanítónő-tanfolyammal kapcsolatosan kell végezni, a nevelőnőképzőbe fölvelt növendékek nagyon be vannak fogva a tanulásba. Nekik sokkal több órájuk van egy héten mint a tanítónői tanfolyam növendékeinek.

A nevelőnő-képzőbe tehát csak azok jelentkezzenek fölvétele, akiknek elég erős a szervezetük a rengeteg anyag elvégzésére. Egyáltalán a nevelőnői pályát csak az válassza, akinek nyugodt, türelmes természete van és szereti a gyermekeket. Ideges, vérszegény és gyöngé nőnek nem való ez a pálya.

A végzett nevelőnőket a tanítónőképző-intézet igazgatósága kívánságra mindjárt helybe is juttatja. Az intézetet ugyanis állandóan ostromolják előkelő intelligens családok nevelőnőért, akik igen szép tiszteletdíjat és ellátást ajánlanak. A nevelőnők azonban nem szívesen fogadják el az ajánlatot s ezt az okolják meg, hogy a családban nem részesülnek abban a tiszteletben és bánásmódban, amelyre képzettségük és intelligenciájuknál fogva jogot tarthatnak. És ebben, sajnos igazuk is van, mert nagyon sok család a nevelőnőt nem tekinti másnak, mint jobban megfizetett cselédnek. Önérzetes magyar urileány pedig az ilyen lealacsonyítást nem tűri el. A művelt intelligens magyar nevelőnő helyét természetesen elfoglalja az idegenből ideszakadt francia vagy angol bon, akiről néha azt se tudhatni, hogy milyen az erkölce (tisztelet a kivételnek). Az intelligens magyar nevelőnőre pedig nagy szükség volna Magyarországon, már csak azért is, hogy a gyermek fogékony lelkébe beleültesse a magyar érzést és nemzeti szellemben nevelje őket a hazának.

Nevelőnői oklevéllel az internátusba is lehet folyamodni nevelőnői állásért.

Nyelvmesternő.

Azok a nők, akik a francia, angol vagy olasz nyelvben teljesen jártasok, e nyelvek tanítására képesítést szerezhetnek az Erzsébet-nőiskola polgári iskolai tanítónői képzőintézetében (István-út 93.). A képesítést a vizsgáló-bizottság adja meg. Akinek a képesítő vizsgálat sikerül, annak nyelvmesternői oklevelet állítanak ki.

Képesítő vizsgálatra csak azt bocsájtják, akinek tanítónői oklevele van.

A nyelv mesternői vizsgálat tárgyai:

1. nevelés- és tanítástan;
2. magyar nyelv és irodalom;
3. a francia, angol, olasz nyelv és e nyelvek irodalmi közül az, amelyből képesítést akarnak szerezni.

A vizsgálat írásbeli, szóbeli és gyakorlati. Az írásbelin a jelöltnek abból a nyelvből (nyelvekből), amelyből képesítést kíván nyerni, valami szakdolgozatot kell készítenie. A szóbeli vizsgálatot azon a nyelven kell letennie, amelyet tanítani akar.

A vizsgálatra való bocsájtásért a polgári iskolai tanítónőképző igazgatóságához kell folyamodni. A folyamodványhoz születési bizonyítványt, tanítónői oklevelet és legalább egy évi működésről szóló bizonyítványt kell csatolni.

Nyelvmesternői képesítéssel a felső népiskolában, polgári és felsőbb leányiskolában és a tanítónőképző-intézetekben lehet az idegen nyelvet tanítani. Javadalmazás a körülmények szerint különböző.

Kézimunka-tanítónő.

Aki elemi iskolai tanítónői oklevelet szerzeit és a felsőbb női ipariskola tanfolyamát sikeresen elvégezte, kézimunka tanításra való képesítést nyerhet.

A képesítő vizsgálatra az Erzsébet-nőiskola polgári iskolai tanítónőképző-intézeiének igazgatóságához kell folyamodni (István-ut 93.).

A képesítő vizsgálatra való folyamodványhoz a születési bizonyítványt, ipariskolai bizonyítványt és tanítónői oklevelet kell mellékelni.

A képesítést a vizsgáló-bizottság adja meg.

A képesítő vizsgálat *ötven koronába* kerül.

A közoktatásügyi miniszter a múlt tanévben szervezte a női kézimunkai és rajztanítónői együttes kiképzést. A kézimunkát az állami nőipariskolában tanulják a jelöltek, a rajzot pedig az országos képzőművészeti főiskolán. Ugyanott tanulják a pedagógiai tárgyakat, az irodalomtörténetet és a többi elméleti tárgyakat. A tanfolyam három éves. A képesítő vizsgálatot a rajzból a főiskolán, a kézimunkából pedig az Erzsébet-nőiskola vizsgáló-bizottsága előtt kell letenni.

A kézimunka-tanítónőket a felső nép- és polgári iskolákban, felsőbb leányiskolákban és elemi tanítónőképző-intézetekben alkalmazzák.

Munkamesternő.

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1900. évi 45.781. szám alatt kelt rendelete szerint a tanító-

liőképző-intézetben a rendes vizsgálati időben az elemi népiskolai munkamesternői képesítést is meg lehet szerezni.

A vizsgálatra jelentkezhetnek azok is, akik a tanjítónőkészítő-intézet tanfolyamát nem végezték; de legalább tizennyolc évesek, testileg épek, erkölcsösen élnek és legalább annyi iskolai képzettséggel bírnak, amennyit a törvény a képzőintézetbe való felvételre megszab.

A jelöltnek a kötésből, horgolásból, színes hímzésből és fehérnemű- és felsőruha-szabásból és varrásból, a foltozás különféle nemeiből gyakorlati, a kézimunka tanításának módszeréről, valamint az általános neveléstanból pedig szóbeli vizsgálatot kell tenniük.

Ezenkívül a következő tárgyakról írásbeli dolgozatot kell készíteniük:

1. magyar nyelv- és fogalmazásból;
2. számtanból;
3. a női kézimunkához szükséges rajzból.

A munkamesternői vizsgálatért *húsz koronát*, a bizonyítványért pedig kettőt kell fizetni.

A munkamesternőket az elemi népiskolákban alkalmazzák.

Tornatanítónő.

A felsőbb leányiskolákban és leánygimnáziumokban szívesebben alkalmaznak női tornatanító-nőt; eddig azonban a nők nem igen pályáztak erre az alkalmazásra.

Tornatanítói oklevéllel a felső nép- és polgári

iskolákban és a leánygimnáziumokban lehet a tornát tanítani.

Felső nép- és polgári iskolai tornatanítónői oklevelet szerezhetnek az Erzsébet Nőiiskolával kapcsolatos polgári iskolai tanítónőképző-intézetben azok a hallgatók, akik a torna szakcsoportot, mint mellék szakcsoportot elvégezték és valamelyik tudomány-szakcsoportból a képesítő vizsgálatot letelték.

Ez a vizsgálat szóbeli, tornagyakorlati és a tornatanításból gyakorlati.

Gyógypedagógiai tanítónő.

A siketnémák váci kir. orsz. intézetével kapcsolatos gyógypedagógiai tanítóképzőben elemi vagy polgári iskolai tanítónők, középiskolai tanárjelöltek és tanárok gyógypedagógiai tanfolyamot végezhetnek. A tanfolyamra csak azt veszik föl, aki még nem haladta meg a harmincadik évét és legalább a német nyelvet bírja. Akik több idegen nyelvet beszélnek, a fölvételnél előnyben részesülnek.

A képzés két évig tart, az első évben főképpen elméleti, a másodikban gyakorlati irányú a tanítás (a gyengeelméjűek, hibás beszédűek és siketnémák oktatása). A tanulók az intézetben teljes ellátást és havi negyven koronát kapnak. A képesítő-vizsgálat sikeres letétele után a hallgatók pályázhatnak valamely gyógypedagógiai intézetben való tanításra.

A tanfolyamra való fölvételért az intézet igazgatóságához kell folyamodni.

A folyamodványhoz a következő írásokat kell csatolni:

1. születési bizonyítványt;
2. a végzett tanulmányokról szóló összes bizonyítványokat;
3. esetleges nyelvismeretekről szóló bizonyítványokat;
4. hatósági orvosi bizonyítványt.

Az így fölszerelt kérvényt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve minden évben június harmincadikáig kell benyújtani az igazgatósághoz.

Gyorsírás-tanítónő.

A gyorsírás-tanítói vizsgálatot a nők is letehetik, ha okleveles tanítónők, vagy ha érettségi vizsgálatot tettek. De készülhetnek a gyorsírás-tanítói vizsgálatra azok is, akik a kereskedelmi tanfolyamot vagy a felsőbb leányiskola hatodik osztályát elvégezték. A gyorsírást magánúton vagy bármely nyilvános tanfolyamon sajátíthatják el a jelöltek, képesítő-vizsgálatot azonban csakis a *Magyar Gyorsíró-tanítókat és tanítónőket vizsgáló bizottság* előtt tehetnek.

A vizsgálatra a vizsgáló-bizottság elnökénél kell jelentkezni.

A jelölttől a gyorsírás gyakorlati ismeretét csak korlátolt mértékben kívánják (percenként átlag százötven szótagot kell diktátum után leírni). Elméletileg azonban, akár a Gabelsberger-Markovics, akár a Stolze-Fenyvessy-féle rendszerből vizsgázik a jelölt, megkívánják tőle az illető rendszer elméleté-

nek teljes ismeretét. Ismernie kell továbbá a gyorsírászat történetét és módszertanát is. A vizsgálat díja *hús korona*.

Tankönyvül alkalmas a Gabelsberger-Markovics-iskola híveinek: a Bodogh-féle háromkötetes nagy könyv. A Stolze-Fenyvessy-iskola híveinek pedig: a Fenyvessy- vagy Faludy-féle tankönyv, s minden jelöltnek a Boros György-féle Gyorsírástörténet és a Szabó László-féle Módszertan.

A szóbeli vizsgálaton megbukottat írásbeli vizsgálatra nem bocsájtyák, hanem csak három hónap múlva jelentkezhetik újból vizsgálatra, melynek sikeres letétele után az írásbeli vizsgálatot is elvégezheti.

Akinek sikerül a képesítő-vizsgálat, bizonyítványt kap, amellyel gyorsírás-tanítónői állásra pályázhatik.

Nyilvános tanintézetekben csak okleveles gyorsírás-tanítók taníthatják a gyorsírást.

Középiskolai tanítónő.

(Lásd: *Tudományos pálya* közt.)

Rajztanárnő és tanítónő.

(Lásd: *Képzőművészeti főiskola*.)

Zenetanárnő és tanítónő.

(Lásd: *Zene- és énekművészed pálya*.)

Énektanítónő.

(Lásd: *Zene- és énekművészeti pálya*)

Tánctanítónő.

A közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy ezentúl táncmesteri képezést csak négy középiskolát (gimnázium, reál, polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát) végzett emberek (nők és férfiak) kaphatnak. Ezért a Tánctanítók Országos Egyesülete és a Magyarországi Tánctanítók Egyesülete 1910 április 3-án tartott közgyűlésén elhatározta, hogy a már régóta tervezett táncakadémiát megnyitja. Az akadémia tanáraiul megválasztották: *Bóka Pált*, *Zigier Józsefet*, *Mazzantini Lajost* és *Smeraldi Cézárt*, az Operaház balletmesterét.

A táncakadémián a tanfolyam két hónapig tart, tandíja *hatszáz korona*.

Aki az akadémiát elvégezte, képesítő-bizonyítványt kap s az iskolákban, intézetekben vagy magánházakban taníthatja a táncot, esetleg nyithat tánciskolát is.

Az Országos M. Kir. Zeneakadémián zeneművészé, operai és hangversenyénekessé, énektanárrá, énektanítótá és zenetanárrá képezhetik ki magukat a növendékek.

A zenei készütséget nemcsak a zeneakadémián, hanem más zeneintézetekben vagy magánúton is meg lehet szerezni. Nemcsak a fővárosban, de a vidéken is vannak jóhírnevű zeneintézetek, amelyekben kiválóan képzett zenetanárok tanítják a zenei szakot. A legfelsőbb zenei szakoktatást azonban és állami érvényű bizonyítványt vagy képesítő-oklevelet csakis az Országos M. Kir. Zeneakadémia adhat.

Az Országos M. Kir. Zeneakadémia tanítási rendszere a következő öt tanfolyamból áll:

1. *előkészítő-tanfolyam*, amelyen a zeneelméletet és a hangszerek alapismeretét tanítják s előkészítik a növendékeket az akadémiai tanfolyamra;

2. *akadémiai tanfolyam*, amelyen a növendékeket gyakorlatilag és elméletileg készítik elő a művészi pályára;

3. *operai tanfolyam*, amelyen az operai énekeket képezik ki;

4. *hangverseny-énekes tanfolyam*, amelyen a hangverseny-énekesek művészi kiképzésével foglalkoznak;

5. *zenetanár-képző tanfolyam*, amely az akadémiai tanfolyam végzett növendékeinek ad módot a zongora- és hegedűtanári oklevél megszerzésére.

A tanárképző tanfolyammal kapcsolatban azonban van még egy *hatodik* úgynevezett *gyakorlóiskolai* tanfolyam is, amelyen a hegedű- és zongoratanítás elemi fokon indulván meg, a tanárképző növendékeinek ad a tanításra alkalmat.

Minden egyes tanfolyam több tanszakot foglal magában, amelyekből tehetség és hajlam szerint választhatnak a növendékek.

A) Előkészítő-tanfolyam.

Az előkészítő-tanfolyam *tizennégy* tanszakot ölel föl, amelyből azonban rendszerint csak a következő *hat* tanszakot választják a nők:

1. *magánének, egy tanévvel*;
2. *zongora, három tanévvel*;
3. *hegedű,*
négy tanévvel;
4. *gordonka,*
5. *hárfa,*
három tanévvel.
6. *cimbalom,*

A többi nyolc tanszakon a fúvó-hangszereket tanítják s ezeket rendszeren a férfiak választják.

A felsorolt tanszakok a tanfolyam főtantárgyai,

ezenkívül azonban még minden egyes tanfolyamnak melléktantárgyai is vannak, amelyek szintén kötelezők.

B) Akadémiai tanfolyam.

Az akadémiai tanfolyam *tizenhat* tanszakból áll, amely közül *nyolc* tanszakot választhat a nő és pedig:

1. zeneszerzés,
négy tanévvel
2. orgona,
3. magánének, három tanévvel;
4. zongora,
5. hegedű, négy tanévvel;
6. ~~gordonka~~,
7. hárfa három tanévvel.
8. cimbalom,

A többi nyolc tanszak a fuvóhangszereket öleli föl.

C) Operai tanfolyam.

Az operai tanfolyam két tanévre terjed. Tanszaka- a *drámai ének*.

A tanszakon kívül a következő tantárgyak kötelezők: énekszerep gyakorlat, színpadi gyakorlat, tánc és karének.

D) Hangverseny-énekes tanfolyam.

A hangverseny-énekes tanfolyam két évre terjed.

Tanszaka: a *hangverseny-ének*. Kötelező mel-
léktantárgyak: énekgyakorlat és karének.

E) Zenetanárképző tanfolyam.

A zenetanárképző tanfolyam két évre terjed.
Két tanszaka van: *zongora és hegedű*.

A főtanszakon kívül ezek a tantárgyak kötele-
zők: zongora (a hegedűtanár-képző növendékeinek),
poétika, karének, magyar irodalom története, peda-
gógia, zongora és hegedű, metodika és a zenetanítás
a gyakorlati iskolában.

F) Gyakorló-iskolái tanfolyam.

A zenetanárképző tanfolyam gyakorló-iskolája
a zongora és hegedű tanítására ad alkalmat a zene-
tanár-jelölteknek. Az iskolába nyolc vagy tíz-tizen-
két éves gyermekeket vesznek föl, akiket egy tanár
felügyelete alatt a tanárjelöltek oktatnak a hegedű
és zongora elemi ismeretére. A zongora tanszaka
három, a hegedű tanszaka pedig *két* tanévvel bír.

A növendékek beírása.

Az Országos Magyar Királyi Zeneakadémián
(Liszt Ferenc-tér) minden évben szeptember első
napjain vannak a beírások. A fölvételi vizsgálatokat
a beírást követő napokon tartják meg. A beírás
terminusát (amelyet az újságokban is közölnek) és
a fölvételi vizsgálatok sorrendjét az akadémia igaz-
gatósága állapítja meg minden évben.

A vidékiek beírásra jelentkezhetnek a fölvételi vizsgálatok alatt is, amely esetben a beírást és a fölvételi vizsgálatot egyszerre végezhetik el.

Aki később jelentkezik, azt csak igazgatói engedelemmel veszik föl.

A zeneakadémia növendékei honosságra való tekintet nélkül azok lehetnek, akiknek határozott zenei tehetségük van, és az általános műveltségnek azt a fokát elérték, amely az intézetben megszabott tananyag megértéséhez okvetetlenül szükséges. Elsőbbségben részesülnek a magyar illetőségű jelentkezők s a külföldieket csak akkor veszik föl, ha van még hely.

Aki az intézetbe föl akarja magát vétetni, annak az igazgató és szaktanárokból alakult bizottság előtt fölvételi vizsgálatot kell tennie. Ha a fölvételi vizsgálatot sikerrel megállott jelentkezők száma meghaladja a fölvehető növendékek számát, akkor a vizsgáló-bizottság csak a legtehetségesebbeket és legkészsültebbeket jelöli ki a fölvételre.

A fölvételi vizsgálatok zártkörűek.

A növendékeket rendszerint az egyes tanfolyamok első osztályaiba veszik föl; de beoszthatók a felsőbb osztályokba is, ha a megfelelő készültségüket igazolni tudják.

Aki a fölvételi vizsgálaton a főtantárgyakból megfelelt; de a melléktantárgyak valamelyikéből megbukott, csak úgy veszik föl, ha kötelezi magát, hogy a tanév folyamán pótvizsgát tesz s a vizsgálati díjat előre megfizeti.

A zeneakadémiába csak rendes növendékeket

vesznek föl. Fölvételkor be kell mutatni a születési és iskolai bizonyítványt.

Minden jelentkezőnek beírásakor, fölvételi vizsgálat fejében *tíz koronát* kell fizetnie. Fia a fölvételi vizsgálat nem sikerül, a tíz korona elveszett; de még akkor sera fizetik vissza, ha az illető a fölvételi vizsgálaton nem jelenik meg.

Akit két vagy több tanszakra vettek föl, annak is csak egyszer kell a beírási díjat lefizetni, csak a tanárképző-tanszakon követelnek külön beírási díjat.

A növendékek fölvétele.

1. A gyakorló iskolai tanfolyamon.

A tanárképző-tanfolyammal kapcsolatos gyakorló-iskolában, ahol a zenetanár-jelöltek a vezető tanár felügyelete alatt gyakorolják a tanítást, nyolctíz vagy tizenkét éves gyermekeket vesznek föl, akiket zenei készütségük szerint az első, második vagy harmadik osztályba soroznak be.

2. Az előkészítő-tanfolyamon.

a) A magánének tanszakra csak egészséges, ép testalkatú, jóhangu növendéket vesznek föl, akik a hangjegyek ismeretében és zongorajátékában némi jártassággal bírnak s a tizenhatodik évüket betöltötték.

b) A zongora- és hegedű-tanszakra jelentkezhetnek azok, akik a gyakorló-iskola legfelsőbb osztályának tananyagát ismerik.

c) A gordonka-tanszakra főlvetetnek mindazok, akik e hangszeren már alapvető oktatást nyertek.

d) A hárfá és cimbalom tanítása a legelemibb fokból indul ki s ennél fogva a jelentkezőktől a hangjegyolvasáson kívül más készültséget nem kívánnak.

3. Az akadémiai tanfolyamon.

a) A zeneszerzési tanszakra csak azok jelentkezhetnek, akik a zongorajátékban némi jártaságra tettek szert (ismerik az összes dur és moll skálákat, *Haydn* és *Mozart* szonátáit s könnyebb zenedarabokat lapról le tudnak játszani) és a zeneelmélet elemi részeit ismerik.

b) Az orgona-tanszakon a zeneelmélet elemi részeinek ismeretét és megfelelő zongorajátékot követelnek a növendékektől.

c) A magánének-tanszakon az előkészítő-osztály tananyagának ismeretét, egészséges ép testalkatot, jó hangot, a hangjegyek írását, olvasását, zenei alapismeretet és zongorajátékot kívánnak.

d) A zongora-, hegedű-, gordonka-, hárfá- és cimbalom-tanszakon az előkészítő-tanfolyam utolsó osztályának tananyagából kell a megfelelő készültséget kimutatni,

4. Az operai és hangverseny-énekes tanfolyamokra

csak azokat a növendékeket veszik föl, akik a magánének akadémiai tanfolyamát sikeresen elvégezték, csinos, színpadra való alakkal bírnak, huszadik évüket betöltötték és olyan általános iskolai

műveltséget szereztek, amilyent minden intelligens nőtől megkívánnak.

5. *A zenetanárképző tanfolyam* első osztályába fölveszik a Zeneakadémia zongora- és hegedű-tanszakának legfelső akadémiai osztályú növendékeit, ha a harmadik osztályt legalább jeles eredménnyel fejezték be s akik legalább négy polgári, felsőbb leányiskolái vagy középiskolai osztályt végeztek. Azok a növendékek, akik már az akadémiai tanfolyam IV. osztályának elvégzése után lépnek a tanárképzőbe, kérhetik a tanárképző két osztályának egy év alatt való elvégzését. Akik nem az Országos M. Kir. Zeneakadémián, hanem magánúton, vagy más zeneiskolában nyerték zenei kiképzésüket, azokat csak úgy veszik föl a tanárképzőbe, ha előbb, az akadémiai tanfolyam valamennyi osztályából vizsgálatot tettek.

Tandíj.

Az Országos M. Kir. Zeneakadémián az évi tandíj tanszakok szerint a következőképpen van megszabva:

1. *A tanárképzővel kapcsolatos* gyakorló-iskolában 50 korona,

2. *Az előkészítő tanfolyamon:*

a) a magánének-tanszakon	140 korona,
b) a hegedű-, gordonka- és cimbalom-tanszakon	60 korona,
c) a zongora- és hárfa-tanszakon.....	100 korona.

3. *Az akadémiai tanfolyamon:*

- a) a hegedű-, gordonka és cimbalom-tanszakon 100 korona,
 b) az orgona-, zeneszerzés- és magán-ének-tanszakon 140 korona,
 c) a zongora- és hárfa-tanszakon..... 200 korona.

4. *Az operai és hangverseny-énekes tanfolyamon:*

az évi tandíj 140 korona.

5. *A zenetanárképző-tanfolyamon:*

a megszábotott tandíj 100 korona.

Magánvizsgálatok díja *nyolcvan*, a pótló- és javító-vizsgálatoké pedig tantárgyankint *tíz korona*.

A tandíjat két egyenlő félévi részletben, szeptember és február elsején kell lefizetni. Aki a fizetéssel nyolc napnál tovább késlekedik és az igazgatóság figyelmeztetésére sem rója le tartozását, azt az intézetből kilépettnek tekintik. További halasztást csak rendkívüli esetben ad az igazgatóság.

Két tanszak tanulására engedelmet kapott növendék csak egy tanszak után, még pedig a nagyobb tandíjjal járó után fizet tandíjat.

Tandíjmentesség.

Az a növendék, aki legalább egy évet végzett a Zeneakadémián és tandíjmentességet óhajt nyerni, már az iskolaév kezdetén, vagyis a beiratáskor adja be az igazgatósághoz a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címzett és kellően fölszerelt kérvényét

A kérvényhez, amelyre egy koronás bélyeg ragasztandó, a következő írásokat kell csatolni:

1. az előző évről szóló bizonyítványt, a főtanszaktól legalább *jeles* osztályzattal;

2. hivatalos szegénységi, vagy vagyontalansági bizonyítványt;

3. minden egyéb okmányt, amely a szülők és a folyamodó vagyoni viszonyaira, társadalmi állására s érdemeire vonatkozik.

Tandíjmentességet csak ernyedetlen szorgalmú, jó magaviseletű és valóban szegénysorsú növendék kaphat.

Külföldi illetőségű növendék csak kivételes és méltánylást érdemlő esetben részesülhet tandíjmentességben.

Zeneművészni.

Akinek kiváló zenei tehetsége van és tehetségét részben az Országos Magyar Királyi Zeneakadémián művelte ki, zenei képességéről művészeti oklevelet szerezhethet.

A zeneművészeti oklevelet az akadémián pályázat útján adják ki tanszakok szerint. Pályázhatnak érte oly kiváló tehetségű, szorgalmas és jóviseletű növendékek, kik az illető főtanszak legfelsőbb tanfolyamának legalább két utolsó osztályát az Országos Magyar Királyi Zeneakadémián végezték, s az egész tanfolyamon a főtantárgyból *kitűnő* s a melléktanfolyamokból legalább *jeles* osztályzatot kaptak.

A pályázatra a folyamodványokat minden évben május elsején kell benyújtani az igazgatósághoz.

A pályázat minden iskolai év végén egyszer a rendes osztályvizsgálatok után történik.

A pályázat négytagú bíráló-bizottságát a tanár-testület tagjaiból évről-évre az igazgató jelöli ki. A bizottság elnöke az igazgató. A vizsgálatok egyelőre zártkörűek.

A bíráló-bizottság szavazattöbbséggel határoz. A szavazatok megoszlása esetében az igazgató szava dönt.

A pályázók gyakorlati előadásai a pályázat eldöntése után, esetleg nyilvánosak is lehetnek. A pályázat föltételei a következők:

/ . Zeneszerzés.

1. Különbféle kulcsokban írt ének- és zenekari művek partitúráinak lapról játszása zongorán.

2. Zenekarra hangszerelt művek bemutatása.

3. Adott témára négyszólamú fuga kidolgozása (zárthelyi dolgozat).

4. Ének- vagy zenekarra, esetleg kamarazenére szerzett két nagyjobbszabású mű bemutatása. Magyarországi honosságúnak a két mű egyikét magyar stílusban kell megírnia.

// . Orgona.

1. Eljátszása egy orgonaműnek, melyet a bizottság két héttel a pályázat határideje előtt jelöl ki.

2. Egy számozott basszusban írt zenemű lejátszása.

3. Egy ének- vagy hangszeres zenemű kíséreté-

nek á vista áthelyezése a bizottság által kívánt hangnembe.

4. Egy koráldallamnak á vista négyszólamú harmonizálása, illetve négyszólamban játszása.

5. Rögtönzött előjáték valamely egyházi hangnemben. A témát és a hangnemet a bíráló-bizottság jelöli ki.

6. Hat számból álló műsor bemutatása az orgona nagy mestereinek műveiből.

///. Zongora.

1. A pályázat előtt két héttel a bizottság általi kijelölt mű eljátszása.

2. Lapról való olvasás, illetve játszás.

3. Egy ének- vagy zenemű kíséretének játszása á vista, és áthelyezése a bizottság által meghatározott hangnembe.

4. Egy koráldallam rögtönzött négyszólamú játszása.

5. Számozott basszus játszása.

6. Egy klasszikus versenymű előadása hangjegy nélkül; egyszersmind kamarazeneművek műsorának bemutatása. A műsornak legalább tíz darabból kell állania.

IV. Hegedű, gordonka s más zenekari hangszerek.

1. A pályázat előtt két héttel a bizottság által kijelölt mű eljátszása.

2. Lapról való olvasás a bizottság által kijelölt műből.

3. Egy versenymű előadása hangjegy nélkül; egyszersmind kamarazeneművek műsorának bemutatása.

4. Zenekari szólamnak transzponált játszása.

5. A műsornak legalább tíz darabból kell állania.

Énekművészről.

Az énekművészeti oklevélért ugyanazzal a készlettel és feltétellel kell pályázni, mint a zeneművészeti oklevélért. (Lásd: Zeneművészről.) A drámai, illetőleg operai énekről szóló oklevelet az iskolai év végén tartott nyilvános operai vizsgálat alapján adják ki. Itt is a kijelölt bíráló-bizottság ítélete határoz.

Az oklevél kiállításáért tíz koronát kell az akadémia pénztárába fizetni.

A magánének akadémiai tanfolyamán mivel itt a drámai, illetőleg a hangverseny-énekre készítik elő a növendékeket, nem adnak ki külön oklevelet.

Hang-versenyénekesről.

Azok a növendékek, akik befejezték az akadémiai tanfolyam tanszakát, s inkább a daléneklésre, mint az operai énekre éreznek magukban hajlamot és rátermettséget, a *hangversenyének* tanfolyamon hangversenyénekesnek képezhetik ki magukat és szerezhetnek művészeti oklevelet.

Az oklevelet az iskolaév végén, az igazgató által kijelölt bizottság előtt teljesített vizsgálat alapján ad-

ják ki. Az oklevélért pályázhat minden növendék, aki a hangverseny, ének két osztályát elvégezte és úgy a fő-, mint a melléktantárgyakból legalább jeles osztályzatot nyert. A pályázat föltételei a következők:

1. Előadása egy klasszikus áriának magyar szöveggel, könyv nélkül, amelyet a bizottság két héttel a pályázat határideje előtt jelöl ki.

2. Egy hangversenyária, amelyet a növendék választ, könyv nélkül való előadásra.

3. öt hangversenyáriát és húsz dalt egybefoglaló repertoárból, egy énekszám eléneklése, amelyet a bizottság választ előadásra.

4. Egy énekszám előadása *á vista*, amelyet a bizottság jelöl ki.

5. Könyv nélküli elszavaíása egy lírai vagy drámai költeménynek, melyet a növendék választ.

Az énekművészeti pályára akadémiai oklevél nélkül is lehet lépni, ha az illetőnek kiváló szép, erős hangja, jó zenei hallása, és csinos, színpadra való alakja van. A hang kiképzését azonban csak megbízható tanárra vagy tanárnőre szabad bízni, meri a rossz énekmester a leggyönyörűbb hangot is tönkre teheti.

Az énekmesterek díjazása nagyon különböző. Az elsőrangú mesterek húsz-huszonöt koronát, sőt többet is követelnek egy leckéért. Vannak azonban nagyon jó tanjirok, akik ötven-hatvan korona havi díjért hetenkint kétszer-háromszor is adnak énekleckét. Olcsóbb díjazásért nem igen akad jóra való énekmester.

Operetténekesnő

(Lásd: Színésznő.)

Zenetanárnő.

A zenetanári oklevél elnyeréséhez szükséges képzettséget az Országos Magyar Királyi Zeneakadémián, illetve tanárképzőjén lehet megszerezni. A tanárképző egyelőre a zongora- és hegedű-tanszakot öleli föl.

Az okleveles zenetanárnők a zongora-, illetve hegedű-játékot nemcsak a zeneintézetekben, hanem más iskolákban és magánkörben is taníthatják.

Zenetanári címet csak az viselhet és zeneiskolát is csak az nyithat, akinek zenetanári oklevele van.

Zenetanári vizsgálatok.

A vizsgálat célja az állam, községek vagy magánosok által alapított vagy főtartott zeneiskolákban és más tanintézetekben, valamint magánkörben való tanításra alapos készütségű tanárokat képesíteni.

A képesítő-vizsgálatra azok jelentkezhetnek, akik a Zeneakadémia zongora-, illetve hegedű-tanszakát kitűnő vagy legalább is jeles eredménnyel elvégezték. Aki nem a Zeneakadémián, hanem más zeneintézetben vagy magánúton szerezte zenei készütségét, annak mielőtt a képesítő vizsgálatra jelentkezik, a vallás- és közoktatásügyi miniszter előzetes

engedelme alapján kitűnő vagy jeles eredménnyel vizsgálatot kell tennie, még pedig: a *zongoratanár-jelöltnek*: a zeneakadémiai tanfolyam zongora-tanszakának négy osztályából, valamint a tanárképző első osztályában előadott vers- és költészetből; a *hegedűtanár-jelöltnek*: a zeneakadémiai tanfolyam hegedű-tanszakának mind a négy osztályából, a tanárképző első osztályában előadott vers- és költészetből és a zongora melléktantárgyból.

A jelentkezőnek igazolnia kell, hogy a négy polgári, felső leányiskolái vagy középiskolai osztályt elvégezte.

Az ilyen magánvizsgálatokat minden évben egyszer: májusban tartják meg.

A rendes képesítő-vizsgálatok júniusban, a pótló- és javító-vizsgálatok pedig októberben vannak.

A képesítő-vizsgálatokat egy országos bizottság előtt tartják, amelynek tagjait a vallás- és közoktatásügyi miniszter mind a két zenetanári képesítéshez külön-külön mindig, három-három évre nevez ki. A vizsgáló-bizottság belső és külső tagokból áll. Belső tagok a tanárképzőn tanító tanárok és a Zeneakadémia más zenetanárai. A külső tagokat a zeneszakértők közül választották. Mind a két vizsgáló-bizottság elnöke az Országos M. Kir. Zeneakadémia igazgatója, esetleg helyettese. Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szava dönt.

A vizsgálat nyelve valamennyi tantárgyból magyar.

A képesítő-vizsgálatra való jelentkezés.

A magántanulók képesítő-vizsgálatra való jelentkezésének határideje április és szeptember tizenötödike. A szabályszerűen fölszerelt folyamodványt a bizottság elnökéhez kell benyújtani (a Zeneakadémia igazgatójához).

A folyamodványhoz ezeket az írásokat kell mellékelni:

1. a jelentkező rövid életrajzát, melyben ha nem a Zeneakadémián nyerte zenei kiképzését, meg kell említenie, hogy mennyi időt fordított zenei tanulmányaira;

2. születési bizonyítványát, amellyel igazolja, hogy tizennyolcadik évét már betöltötte.

3. általános műveltségét igazoló iskolai bizonyítványt;

4. az Országos M. Kir. Zeneakadémia zongora-, illetve hegedű-tanszakának négy osztályáról, esetleg más tanszokról is szóló bizonyítványt.

A vizsgáló-bizottság elnöke a jelentkezők okmányai alapján határoz a képesítő-vizsgálatra való bocsájtásról s az eredményről értesíti a jelentkezőt, az okmányokat azonban visszatartja és bemutatja vizsga előtt a bizottságnak.

A vizsgálat díja *ötven korona*, amelyet a vizsga előtt kell lefizetni. E díj alól senkit sem mentenek föl. Ismétlés esetén az egész vizsgálati díjat újból kell megfizetni.

A vizsgálat alakja és tárgya.

A képesítő-vizsgálat, amely az elméleti tantárgyakból csak szóbeli, a következő tárgyakat öleli föl:

A zongoratanári képzésnél:

1. A zongorajáték módszertana s vele kapcsolatosan a zongorának, mint hangszernek története, a zongorajáték fejlődésének története, a zongorairodalom több műveinek korszakok szerinti vázlatos áttekintése;

2. a magyar irodalom története;

3. a neveléstan lélektani alapon, tekintettel a zenei nevelésre, ennek története;

4. zongorajáték az akadémiai tanfolyam IV. osztályának foka szerint.*

A hegedűtanári képzésnél:

1. A hegedűjáték módszertana s vele kapcsolatosan a hegedűnek, mint hangszernek története, a hegedűjáték fejlődésének története a hegedűirodalom főbb műveinek korszakok szerinti vázlatos áttekintése;

2. a magyar irodalom története;

* A jelölt a vizsgálaton átadja azoknak a műveknek jegyzékét, amelyekből elkészült. A IV. osztály előadási darabjaiból kell készülnie, még pedig úgy, hogy legalább is négy különböző szerző művét választja. A zongorajátszóknál *Bach* és *Beethoven*, a hegedűjátszóknál pedig *Bach*, *Viotti* és *Spór* egy-egy műve kell, hogy képviselve legyen.

3. a neveléstan lélektani alapon, tekintettel a zenei nevelésre, ennek története;

4. a hegedűjáték az akadémiai tanfolyam IV. osztályának foka szerint.*

A gyakorló iskolában végzett gyakorlati tanításból a vezető tanár az igazgatósággal a tanév tapasztalatai alapján a tanképesítő vizsgálatot megelőzőleg osztályozza a jelöltet. Magántanulás útján készült jelölt a képesítő-vizsgálaton próbatanítással igazolja gyakorlati képzettségét.

Akinek középiskolai érettségi bizonyítványa vagy tanítónői oklevele van, a magyar irodalomtörténetből fölmentést kérhet. A fölmentést, amelyért a vizsgáló-bizottság elnöke útján kell folyamodni, a vallás- és közoktatásügyi miniszter adja meg. A többi tantárgyból nem adnak fölmentést.

Javító- és pótlóvizsgálatok.

Akinek a képesítő-vizsgálata nem sikerült vagy egyes tantárgyból elégedetlen osztályzatot kapott, a vizsgáló-bizottság határozatához képest a következő októberben, esetleg egy vagy két év múlva elégtelen osztályzatát kijavíthatja, illetőleg a vizsgálatot megismételheti.

Aki másodszor is megbukik, azt nem bocsájttják többé vizsgálatra.

* A jelölt a vizsgálaton átadja azoknak a műveknek jegyzékét, amelyekből elkészült. A IV. osztály előadási darabjaiból kell készülnie, még pedig úgy, hogy legalább is négy különböző szerző művét választja. A zongorajátzóknál *Bacsi* és *Beethoven*, a hegedűjátzóknál pedig *Bach*, *Viotti* és *Spór* egy-egy műve kell, hogy képviselve legyen.

A tanképesítő-vizsgálat elméleti tárgyaiból nyert elégtelen osztályzatot a következő októberben ki lehet javítani; de aki a zongora-, illetve hegedű-játékból kapott rossz osztályzatot, azt a bizottság egy, esetleg két évre veti vissza.

Elégtelen osztályzattal nem lehet oklevelet kapni. E helyett a vizsgálattevő bizonyítványt kap, a tanképesítő-vizsgálat tárgyai osztályzatának föl-tüntetésével s az észrevételek rovatában megjegyezve, hogy a vizsgálatot újra le kell tennie.

Külföldi oklevelek.

Az osztrák vagy külföldi zeneintézetekben nyert tanári okleveleket, amennyiben tulajdonosuk pót-vizsgálatot tesz azokból a tárgyakból, amelyek az illető intézet tanrendszerében nem fordulnak elő; de az Országos M. Kir. Zeneakadémiai zongora- vagy hegedű-tanszakának tantárgyait alkotják, az országos m. kir. zenetanár vizsgáló-bizottság javaslatára a vallás- és közoktatásügyi miniszter honosítja.

Énektanítónő.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1909. évi 57.997. számú rendelete szerint a középiskolákban, valamint felsőbb leányiskolákban az éneket, mint rendkívüli tantárgyat csak azok taníthatják, akik az *énektanítói* tanfolyamot elvégezték és a szabályszerű képesítő-vizsgálatot letették.

Az énektanításra való képesítést egy külön bizottság adja meg, amely az Országos M. Kir. Zene-

akadémiával kapcsolatosan Budapesten működik s melynek elnökét és tagjait a vallás- és közoktatás-ügyi miniszter nevezi *öt* évre szóló megbizással.

A képesítő-vizsgálatot, ezzel szervesen összefüggőleg, megelőzi a *fölvételi* vizsgálat és az énektanító-képző tanfolyam. Erre a tanfolyamra csak azokat veszik föl, akik egészséges, ép testűek, tizenhatodik évüket betöltötték, a középfokú iskolák valamelyikének négy osztályát elvégezték és a fölvételi vizsgálatot kiállották.

A bizottság különös méltánylást érdemlő kivételes esetekben a sikeres fölvételi vizsgálat után egyes jelentkezőket fölmenthet a tanfolyam hallgatása alól és mint magántanulókat bocsájthat a képesítő-vizsgálatra. A magántanulók a rendes hallgatókkal együtt tesznek vizsgálatot; de minden tárgyból behatóbban lesznek kikérdezve.

A magántanulónak a tanfolyam tandíját, amely alól nincs fölmentés, a képesítő-vizsgálat díjával együtt le kell fizetnie. A tanfolyam tandíja *száz korona*, amelyet a tanfolyam kezdetén egyszerre vagy két részletben (legkésőbb március végéig) kell megfizetni. A képesítő-vizsgálat díja *harminc korona*.

A fölvételi vizsgálatot mindig január első felében tartják a bizottság előtt.

A fölvételi vizsgálatra való bocsájtásért előző év december tizenötödikéig lehet folyamodni. A folyamodomványt a vizsgáló-bizottság elnökéhez címezve az Országos M. Kir. Zeneakadémia titkári hivatalába kell benyújtani; ugyanakkor *tíz korona* vizsgálati díjat is le kell fizetni.

A fölvételi vizsgálat helyét és pontos idejét a

Zeneakadémia titkári hivatal hirdető tábláján december 15. és 31. között hirdetik.

A fölvételi vizsgálat két részből áll: gyakorlaltiból és elméletiből.

a) A gyakorlati vizsgálat tárgyai:

1. A jelentkező által választott magyar szövegű műdal előadása;

2. a jelentkező által választott könnyű zongoradarab előadása;

3. a bizottság által kijelölt könnyű zongoradarab lapról való lejátszása.

b) Az elméleti vizsgálat tárgyai:

1. Az általános zenetan elemei;

2. a magyar költészet vázlatos történelme a XVIII. század elejétől. Ez utóbbi alól azonban fölmentést ad a bizottság azoknak, akiknek érettségi bizonyítványuk vagy tanítónői oklevelük van.

A vizsgálat után a bizottság azonnal ülést tart és minden jelöltről megállapítja, hogy a tanfolyamba fölvehető-e vagy nem. Az eredményt azonnal közlik a vizsgázottakkal.

Az elutasítottak a vizsgálatot *egyszer* ismételhetik, ha erre engedelmet kapnak. Ez iránt való kérvényükhöz a sikertelen vizsgálatról szóló jegyzőkönyvi kivonatot és tíz korona vizsgálati díjat kell mellékelni. Ha újra megbuknak, többé nem vizsgázhatnak.

Az énektanító-képző tanfolyam január tizenhatodikától bezárólag június elsejéig tart.

A tanfolyam tárgyai a következők:

1. A karénektanítás pedagógiája és énekgyakorlatok;
2. a zeneelmélet elemei;
3. magyar prozódia és költészetan;
4. zongoragyakorlat;
5. a zenetörténelem elemei.

Képesítő-vizsgálat.

Az énektanító-képző tanfolyam befejezése után, júniusban képesítő-vizsgálatot tartanak, amelynek helyét és pontos idejét a bizottság elnöke legkésőbb június tizedikéig közli a hallgatókkal.

A képesítő-vizsgálat három részből áll:

1. írásbeliből;
2. szóbeliből és
3. gyakorlatiból.

Az írásbeli vizsgálat zárt helyen és szigorú ellenőrzés mellett történik. Tárnya: adott szövegű szoprán dallam földolgozása négyszólamú vegyes karra.

A szóbeli vizsgálat tárgyai:

1. Az összhangzattan és alaktan elemei;
2. a zenetörténelem elemei;
3. a karénektanítás pedagógiája;
4. magyar prozódia és költészetan.

A szóbeli vizsgálatot a bizottság tagjai abban a terjedelemben tartják, amelyben az egyes tárgyak a tanfolyamban előadattak.

A *gyakorlati vizsgálat*, amelyet közvetlenül a szóbeli vizsgálat után tartanak, két részből áll:

1. lapról való éneklés és egy a jelölt által választott s a szaktanártól elfogadott könnyebb műdal eléneklése, amelyet a tanár kísér zongorán;

2. a bizottság által kijelölt zongorakíséret transzponálása valamely, a tanár által kívánt hangnembe.

A vizsgálat után a bizottság azonnal ülést tart és osztályoz s az eredményt mindjárt ki is hirdeti.

Akik a képesítő-vizsgálaton megfelelték, negyvennyolc órán belül a vizsgáló-bizottság tagjainak aláírásával és egykoronás bélyeggel ellátott képesítő-oklevelet kapnak s *az okleveles énektanítónői* címet használhatják.

Oly jelölteknek, akik a képesítő-vizsgálaton egy vagy legföljebb két elméleti tárgyból nem felelték meg, a bizottság megengedheti, hogy a legközelebbi fölvételi vizsgálat alkalmával javító-vizsgálatot telessenek. Ezért a vizsgálatért külön díj nem jár. Akik a képesítő-vizsgálaton kettőnél több elméleti vagy csak egy gyakorlati tárgyból is nem felelték meg, csak úgy ismételtetik a képesítő-vizsgálatot, ha a tanfolyamot újból végig hallgatják. Ha másodszor sem sikerül a vizsgálat, sem a tanfolyamot, sem a vizsgálatot nem lehet többé ismételni,

Tanítóképző-intézeti zenetanárnő.

A zenei közoktatás javítása céljából a kormány a Zeneakadémia körében egy újabb fontos intézke-

dést léptetett életbe: *a tanítóképző-intézeti zene-tanárok képzésének és képesítésének szabályzatát*. A kormány azt célozta rendeletével, hogy valamint ív tanítóképzők egyéb tantárgyainak szaktanárai felsőbb szakképzettségüket a tudományos egyetemen szerzik meg, úgy ezentúl a zenetanárok is részesüljenek főiskolai kiképzésben. A közoktatásügyi kormány a zenetanárok felsőbb kiképzését a Zeneakadémiára bízta.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1908. évi 12486. f. számú rendelete szerint tanítóképző-intézeti zenetanár-jelöltek olyan okleveles polgári iskolai énektanítónők lehetnek, akiknek a zenei szakból *jeles* osztályzatú oklevelük van és akik az Orsz. M. Kir. Zeneakadémia orgona-tanszakán az akadémiai tanfolyamra, illetőleg a zongora- vagy hegedű-tanszakon az előkészítő tanfolyamira való fölvételük céljából a fölvételi vizsgálatot sikerrel letették és a tanítóképző-intézeti tanárjelöltek kollégiumának szabályzata szerint tanárjelöltekül fölvételnek.

A jelölteknek az alább felsorolt szaktárgyakból való elméleti és gyakorlati kiképzése az Orsz. M. Kir. Zeneakadémián történik. Oly tárgyak szakszerű kiképzéséről, amelyek a Zeneakadémián az ott kijelölt, illetőleg a fölvételi vizsgálat eredményeképp választott főszakkal nem kapcsolatosak, a tanítóképző-intézeti tanárjelöltek kollégiuma gondoskodik. A didaktikai gyakorlatot a jelöltek azokban az elemi iskolai tanítónő-képzőkben sajátítják el, amelyeket erre a célra az 11890/1906. számú szabályzat szerint kijelölnek.

A kiképzés tanfolyama két évre terjed, amely

idő magában foglalja mind az elméleti, mind a gyakorlati és didaktikai kiképzést.

A tanári tanfolyam szaktárgyai:

1. Orgona (nőkre nem kötelező);
2. zongora;
3. zeneszerzés;
4. egyetemes zenetörténet;
5. zeneesztétika;
6. magyar zene elmélete;
7. magyar zene története;
8. karének;
9. hangszerelés és partitúra-olvasás;
10. liturgia (a római katolikusokra kötelező);
11. hegedű;
12. az ének- és zenetanítás módszere.

Minden jelöltre nézve a Zeneakadémián és a tanárjelöltek kollégiumán hetenkint legalább *húsz* órai elfoglaltság kötelező.

A jelölteknek a kollégiumon félévenként föl kell mutatniok a zeneakadémiai tanulmányokról szóló sikeres bizonyítványukat.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a Zeneakadémia székhelyén elemi iskolai tanítóképző-intézeteket jelöl ki, amelyekben a jelöltek a didaktikai gyakorlatukat végzik. A didaktikai gyakorlat a követ, kezöből áll: hospitálásból a tanítóképző-intézetben és a gyakorló iskolában és folytatólagos tanításból a tanítóképző-intézetben.

Egy-egy jelölt folytatólagos tanítása négy hétig

tart, a tanfolyam tartama alatt a jelölt által bármikor kérhető időben.

A jelölttől kért időn belül a hospitálás és folytatólagos tanítás tárgyát, anyagát, osztályát és részletes módozatait a gyakorlatra kijelölt tanintézet igazgatója, az illető szaktanárok meghallgatása után, esetről-esetre állapítja meg, saját hatáskörében.

Folytatólagos tanításait a jelölt az illetékes szaktanár vezetése alatt és állandó jelenlétében végzi.

Gyakorlatainak befejezése után a jelölt bizonyítványt kap a didaktikai gyakorlatban való részvételéről.

A tanítónőképző-intézeti zenetanárnők képzése.

A tanítónőképző-intézeti zenetanárnők képzése egy állami vizsgáló-bizottság előtt történik, amelynek jelenlegi elnöke *Mihalovich Ödön*, a Zeneakadémia igazgatója.

A képesítő-vizsgálatra való bocsájtásért a bizottság elnökéhez kelnyamodni.

A folyamodványhoz ezeket az írásokat kell mellékelni:

1. születési bizonyítványt;
2. honossági bizonyítványt;
3. életrajzot, amelyben a jelölt leírja tanulmányának menetét, irányát és terjedelmét, nyelvi ismereteit s esetleg irodalmi működését;
4. elemi népiskolai tanítói oklevelet vagy pedig középiskolai érettségi bizonyítványt;
5. polgári iskolai ének tanítói oklevelet, mely a szaktárgyakból jeles osztályzatú;

6. bizonyítványt, amely igazolja, hogy a folyamos módú a polgári iskolai tanítói oklevél megszerzése után az Orsz. M. Kir. Zeneakadémián már legalább három félévet hallgatott s a negyedikre beiratkozott;

7. didaktikai gyakorlatról szóló bizonyítványt.

A képesítő-vizsgálat három részből áll:

1. zárthelyi írásbeli vizsgálatból;
2. nyilvános szóbeli vizsgálatból és
3. gyakorlati vizsgálatból.

A *zárthelyi vizsgálatnak* célja: meggyőződést szerezni afelől, hogy a jelölt segédeszközök nélkül képes-e a zenei szerkesztésben kellő jártasságot fölmutatni. A tétel egy a helyszínen s a vizsgálat kezdetén föladott korál, vagy dal összhangosított kidolgozása négy szólamú énekparra s ehhez harmonikus hangszeres kíséret. Segédkönyvek használata nincs megengedve. A dolgozat elkészítésére *tíz* órai időt engednek.

A szóbeli vizsgálat tárgyai:

1. Zeneelmélet (általános zenetan, összhangzat-tan, a műformák ismerete);

2. az ének- és zenetanítás módszere.

A *gyakorlati vizsgálaton* arról kell tanúságot tenni a jelöltnek, hogy van-e az énekben, orgonában, zongorában, s a hegedűben annyi technikai készsége, hogy e tárgyakat a tanítóképzőben sikeresen taníthassa. Továbbá, hogy van-e oly fokú jártassága az énekben és a hangszerek játszásában, hogy valamely zeneművet iskolai szempontból szabatosan s megfelelő zenei ízléssel tudjon előadni.

Ha a vizsgálat minden részében sikerült, akkor az elnök a jelöltet szakcsoportja tárgyainak tanítóképző-intézetekben való tanítására képesítettnek nyilvánítja s kiállítja számára az oklevelet. A vizsgálat díja *hatvan korona*. Az oklevél kiállításáért *tíz koronát* kell fizetni.

Amennyiben a vizsgálat nem sikerült, a jelöltei javító-vizsgálatra utasítják, amelynek idejét és körét a vizsgáló-bizottság állapítja meg.

Ha kétszeres ismétlés után sem sikerül a javító-vizsgálat, a jelöltet véglegesen elutasítják.

Az Orsz. M. Kir. Zeneakadémián zongorából vagy hegedűből zenetanári oklevelet nyert zenetanárnők képesítésük kiterjesztését a tanítóképző-intézetekre is kérhetik, ha középiskolai érettségi bizonyítványuk vagy népiskolai tanítói oklevelük van, huszonharmadik évüket betöltötték és a didaktikai gyakorlatról bizonyítványt tudnak fölmutatni. A zenetanári oklevelet a tanítóképzőkre oly föltétellel terjesztik ki, ha a jelölt a tanítóképző-tanári vizsgálaton megszabott írásbeli dolgozatból sikeres vizsgálatot tesz s a gyakorlati vizsgálaton azokból a tárgyakból, amelyekből nincs tanári képesítése, megfelel.

A képesítésnek a tanítóképző-intézetekre való kiterjesztését az elnök és a bizottsági tagok aláírásával s a bizottság pecsétjével ellátva, a tanári oklevél hátára vezetik rá.

Akik az Orsz. M. Kir. Zeneakadémia zeneszerzési és orgona főtan szakát bevégezték s mind a két főtan szakból végbizonyítványt mutatnak föl, szintén jelentkezhetnek tanítóképző-intézeti zenetanári vizsgálatra, oly föltétellel, ha középiskolai, érettségi bi-

zonyítványuk vagy népiskolai tanítói oklevelük van s a huszonharmadik évüket betöltötték. Az ilyen jelentkezők a tanítóképző-tanári vizsgálaton az énekből, zongorából és hegedűből vizsgálatnak meg. Minden egyéb osztályzatukat a végbizonyítványból veszik át.

Zeneakadémiai végbizonyítvány.

Zeneakadémiai végbizonyítványt csak azoknak a végzett növendékeknek adnak, akik tanszakuknak legalább két utolsó akadémiai osztályát az Orsz. M. Kir. Zeneakadémián végezték s a főtantárgyból az *egész akadémiai tanfolyamon* legalább *jeles* és a melléktantárgyakból legalább *jó* osztályzatot nyertek.

Különféle intézkedések.

Két tanszak tanulása. Tehetséges és kiváló szorgalmú növendékeknek az igazgatóság megengedheti egy második tanszak tanulását is, de akkor a második tanszak melléktantárgyait is köteles megtanulni. A vállalt második tanszak tanulása az egész évre kötelező s a növendék a tanév végén ebből is vizsgázik. Mind a két tanszaktól külön bizonyítványt kap.

Végzett növendékek osztályisméltlése. Tehetséges kiválóbb képzettségű növendékek valamely tanszak teljes befejezése után, felsőbb művészi kiképzés céljából, a szaktanár javaslatára az igazgatóságtól osztályisméltlésre engedelmet kaphatnak. Az ilyen növendékek tanszakuk követelményei szerint, a főtantárgy látogatásán kívül csak a karénekre, zenekari

gyakorlatra s kamarazenére tartoznak járni. Erről a tanévről már nem kapnak bizonyítványt.

Osztály-összevónás. Két osztálynak egy tanévben való elvégzésére az igazgatóság csak igen kivételes esetekben ad engedelmet és pedig akkor, ha a növendék valóban fejlettebb zenei készséggel bír. A főtantárgyakon kívül a melléktantárgyakból is vizsgálatot kell tenni. Az összevónó-vizsgálat díja tantárgyankint *tíz korona*.

Magántanulás. Akik akár magánúton, akár más zeneiskolában valamely tanszak egyes vagy összes osztályainak egész tananyagával elkészültek s készségükről állami bizonyítványt akarnak nyerni, azoknak a vallás- és közoktatásügyi miniszter folyamodás után kellő megokolás alapján megengedi, hogy magánvizsgálatokat tegyenek. Ilyen magánvizsgálatokat csak a tanév végén tartanak. A jelentkezőknek a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címzett kérvényüket az illető tanév március elsejéig kell a zeneakadémia igazgatóságánál benyújtaniuk. A magánvizsgálat díja *nyolcvan korona*. Az operai tanfolyamon nem lehet magánvizsgálatot tenni.

Magyarul nem tudó növendékek. A kötelező elméleti tantárgyak alól a magyarul nem tudó növendékek az igazgatóság által folyamodás alapján fölvetelük első évére fölmentetnek. A második év végén azonban kötelesek az első év elméleti tananyagából is magyarul vizsgálatot tenni.

JUTALOM- ÉS ÖSZTÖNDÍJAK.

A zeneakadémiai növendékek számára.

I.

Állami jutalomdíjak.

Az állami költségvetés keretében az Országos M. Kir. Zeneakadémia növendékei számára megállapított jutalomdíjak elnyeréséhez évenként nyilvános pályázatot hirdetnek. A kellően fölszerelt kérvényeket a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve, az évenként kihirdetett határidőig az Országos M. Kir. Zeneakadémia igazgatójához kell benyújtani.

A folyamodványhoz ezeket az írásokat kell mellékelni:

1. az előző tanévről szóló bizonyítványt;
2. vagyontalansági bizonyítványt.

A bemutatott kérvényeket a tanári testület megbírálja s javaslata kíséretében döntés végett a miniszterhez fölterjeszti.

II.

ösztöndíjak.

Székesfővárosi Liszt Ferenc-ösztöndíj.

A székesfőváros által 1873-ban alapított *Liszt-féle* három, *négyszázkoronás* ösztöndíj az 1889. évi január 23-án 1336. sz. a. kelt miniszteri rendelet értelmében az Országos M. Kir. Zeneakadémiába járó férfi- vagy nőtanulóknak egyaránt adható.

Ismétlők csak kivételesen, az igazgatóság ajánlatára s a vallás- és közoktatásügyi miniszter előzetes engedelmével pályázhatnak.

A kellően fölszerelt kérvényeket, a székesfőváros tanácsához címezve, december 31-éig a Zeneakadémia igazgatóságához kell benyújtani.

HannaldLajos-féle egyházzenei jutalomdíj.

Ez alapítvány célja a Zeneakadémia növendékeit a katolikus egyházi zene művelésére buzdítani. Az ösztöndíj évi összege 702 korona 72 fillér, amelyet tanévenként osztanak ki s amely a pályázat eredményéhez képest esetleg két részre is osztható.

Az ösztöndíjat a templomban és hangversenyteremben egyaránt honos, de kizárólag katolikus egyházi szellemi műfajok köréből merített pályamunkák jutalmazására fordítják. Előnyben részesülnek énekhangra szánt (vokális) zeneszerzemények. A pályaműveket névtelenül, a szerző nevét rejtő jelíggés zárt levéllel ellátva az Országos M. Kir. Zeneakadémia igazgatóságához kell beküldeni.

Liszt-egyleti Haynald-ösztöndj.

A *Haynald Lajos*, bíboros által alapított Liszt-egyleti alap kamataiból évenként kétféle ösztöndíjra hirdetnek pályázatot. Az ösztöndíjak a következők:

1. budapesti zeneművészeti növendékek jutalmazására két *kilencvenkor onás* ösztöndíj.
2. budapesti szegénysorsú zenetanárok segélyezésére egy *százhuszszor onás* ösztöndíj.

A kellően fölszerelt kérvényeket a Liszt-egyesületben és hirdlapokban közzétett pályázati hirdetés alapján az Országos M. Kir. Zeneakadémia igazgatóságához kell benyújtani.

A Volkmann Róbert-ösztöndj.

A *Volkmann Róbert*-féle *kétszáz koronás* ösztöndíjban az Országos M. Kir. Zeneakadémiának csakis akadémiai tanfolyamát látogató oly növendékei részesülhetnek, akik szegények és minden tárgyban kiváló előmenetelt és kifogástalan viseletet tanúsítanak.

A tanszakok közül előnyben részesülnek a zeneszerzési-tanszak növendékei.

Az ösztöndíjat a tanév végén utalványozza ki a zeneakadémia igazgatósága.

A Koburg királyi herceg-féle ösztöndíj.

A *Koburg királyi herceg* által alapított *hatszáz-koronás* ösztöndíjra az Országos M. Kir. Zeneaka-

démia operai tanszakának kiváló lenetségü és előmenetelü növendékei pályázhatnak. Az ösztöndíj esetleg meg is osztható. A pályázat mindig december 31-én jár le. A kérvényeket Koburg királyi herceghez címezve, az Országos M. Kir. Zeneakadémia igazgatóságához kell benyújtani.

A Lipótvárosi Kaszinó „Erkel Ferenc” pályadíja.

Az *Erkel Ferenc-féle ezerkoronás* pályadíjért az Országos M. Kir. Zeneakadémia zeneszerzési tanszakának három éven belül végzett növendékei pályázhatnak, beleértve azokat is, akik a kihirdetéskor még az intézet kötelékébe tartoztak. A pályadíjjal egy olyan nagyszabású műfaj keretében kidolgozott zeneműt jutalmaznak, amely technikai fejlettség mellett lehetőleg magyaros törekvést mutat. Nyilvánosan bemutatott vagy nyomtatásban már megjelent művekkel pályázni nem lehet. Ugyanegy pályázó a díjat csak kétszer viheti el.

A pályázatot minden tanév végén a Zeneakadémia igazgatósága hirdeti ki.

Reményi-díj.

A *Reményi-díjnak* alapítója *Reményi Mihály* hangszerkészítő, arra kötelezte magát, hogy évenkil egy *háromszáz korona* értékü hegedüt ajándékoz oly szegény sorsú és tehetséges zeneakadémiai növendéknek, akit az évváró-vizsgálat alkalmával rendezett versenyen a pályabíróság az ajándékra legméltóbbnak talál.

A kérvényeket június elsejéig az Országos M. Kir. Zeneakadémia igazgatóságához kell benyújtani.

Somsich-ösztöndíj.

A *Somsich-ösztöndíj* alapítója ifj. *Somsich Andor* arra kötelezte magát, hogy évenként *nyolcszáz koronát* bocsájt az Országos M. Kir. Zeneakadémia rendelkezésére, azzal a kikötéssel, hogy az ösztöndíját elsősorban az operai tanfolyamot járó énekesnők, másodsorban énekesek s abban az esetben, ha ezek közt nincsenek olyanok, akik tehetségükkel és szorgalmukkal rászolgálnának arra a föltevésre, hogy a jövőben művészi jelentőséget érnek el, a hegedűsök kapják. Az ösztöndíj esetleg két növendék közt meg is osztható. A kérvényeket december 31-ig kell benyújtani a Zeneakadémia igazgatóságához.

Fábián Felicitas-ösztöndíj.

A *Fábián Felicitas-féle kétszázkoronás* ösztöndíjra az Országos M. Kir. Zeneakadémia zongora-, illetőleg zeneszerzési növendékei pályázhatnak.

A pályázat minden évben december 31-én jár le. Az ösztöndíjat a tanári kar javaslatára és fölterjesztésére a kultuszminiszter ítéli oda.

Popper Dávid-ösztöndíj.

A *Popper Dávid-féle négy százkoronás* ösztöndíjat évenként a zeneakadémia egy, esetleg két kiváló gordonka-növendékének s ha ilyen nem talál-

tatnék, hegedű-, zongora- vagy ieneszerzési növendékek közt osztják ki.

Az ösztöndíj kiosztása *Popper* Dávid tanárt illeti meg mindaddig, míg a Zeneakadémia kötelékébe tartozik. A kérvényeket december 31-ig kell benyújtani a zeneakadémia igazgatóságához. Az ösztöndíjat minden évben márciusban osztják ki.

Fodor Ernő-féle ösztöndíj.

A *Fodor Ernő-féle háromszázkoronás* ösztöndíjjal a tanév végén oklevelet nyert zongoratanárok közül azt jutalmazták, akit az országos vizsgáló-bizottság a jutalmazásra legkiválóbbnak ítél.

Hubay Jenő-díj.

A *Hubay* Jenő-díjnak alapítója *Zimmer* Ottó hangszerkészítő, arra kötelezte magát, hogy évenként egy *ezer korona* értékű hegedűt ajándékozzon oly szegénysorsú, tehetséges növendéknek, akit a pályabírók a jutalomra legméltóbbnak talál.

A pályázók kérvényeiket június elsejéig nyújtják be a Zeneakadémia igazgatóságánál.

A képzőművészeti főiskolába csak azt veszik föl, aki kétségtelenül be tudja bizonyítani, hogy tehetsége van a képzőművészeti pályára. Ennek meghatározására vannak a fölvételi vizsgálatok, amelyeken a jelentkezőknek tehetségükről és ügyességükről próbát kell adniok. A tehetség és ügyesség egymagában azonban nem elegendő a művészi pályára. Kitartó, ernyedetlen szorgalmat és erős akaratot is kell erre a pályára annak vinnie, aki boldogulni akar rajta. De még így is nehezen lehet előbbre jutni. A mindennapi tapasztalat bizonyítja, hogy nagyon sok jeles szobrász és festő van, aki a legnagyobb anyagi gondokkal küzd. Ezért, aki festőnek vagy szobrásznak készül, vessen számot azzal, hogy nehéz és göröngyös pályát választ, s legyen elkészülve sok-sok nélkülözésre és szenvedésre. Ha megvan lelkében az *isteni szikra*, akkor leküzdheti mind a nehézséget, amely útjába akad és kivívhatja magának a művészi babért és elismerést.

Képzőművészeti főiskola.

A képzőművészeti főiskolák középponti igazgatása alá két rokonirányu, de önálló szervezettel bíró intézmény tartozik; ezek egyike a művészképzés, másik a rajztanárképzés ügyét szolgálja. E két intézmény együttes címe és pecsétje: Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola.

Ott, ahol a két intézmény külön, mint önálló szervezet jelenik meg, ezt a részletező két címet használja:

1. Szépművészeti Akadémia;
2. Rajztanárképző Főiskola.

A Szépművészeti Akadémián festőnek és szobrásznak készülhetnek a nők, a rajztanárképzőn pedig rajztanárnőnek és rajztanítónőnek.

A Szépművészeti Akadémia.

Festőnő és szobrásznő képzése.

A Szépművészeti Akadémiának célja és rendeltetése: tehetséges ifjakat és nőket szakmájukban képezni és az önálló alkotásra kiművelni. E célból az akadémián jelenleg festészeti és szobrászati általános, valamint továbbképző (mesteriskolai) tanfolyamok vannak szervezve.

A rendes tanfolyamokon kívül önként jelentkező növendékek és vendéglátó képzőművészek részére egy külön grafikai tanfolyamot is tartanak

főnn, amelyen a különféle művészeti, sokszorosító eljárást gyakorlatilag elsajátíthatják.

A fölvételre jelentkezők az egyes tanfolyamok vezető szaktanárai közül szabadon választhatnak.

A fölvételre való jelentkezés.

Új jelentkezőket csak korlátolt számban vesznek föl. A végleges fölvétel a fölvételi vizsgálat (próbarajz, illetve mintázás) eredményétől függ.

A fölvételi vizsgálatokat rendszerint szeptember második felében vagy január elején tartják meg. A fölvételért külön folyamodni nem kell, csak a beírásnál személyesen jelentkezni.

Az általános tanfolyambeli növendékek rendesek vagy rendkívüliek lehetnek.

A fölvételi vizsgálatra való bocsájtás föltételei (melyeket születési és iskolai bizonyítvánnyal kell igazolni) ezek:

1. a betöltött tizenhatodik év;
2. némi gyakorlottság a művészeti rajzolásban, illetve mintázásban, (utóbbinak kellő fokát külön fölvételi vizsgálattal kell bizonyítani);
3. a felsőbb leányiskola vagy középiskola hatodik osztályának sikeres elvégzése.

Kivételesen rendkívüli művésznövendékül oly jelentkezőket is fölvesznek, akik a fönti iskolai képzettséget nem tudják igazolni, vagy a rendes növendékek számára előírt tanulmányi rendtől eltérően kívánják az akadémiát látogatni. A választott tantárgyakban való megfelelő gyakorlottságot azon-

ban ezeknek is fölvételi vizsgálattal kell bizonyítani.

A leendő festőművész-növendékek egy fejet és aktot élő modelltől tartoznak lerajzolni. Idő: négy négy óra.

A szobrász-növendékek egy fejet élő modelltől kötelesek mintázni. Idő: nyolc óra.

Akik a próbamunkában a művészi tehetség jelet nem árulják el, nem lesznek fölveve.

Olyan növendékek, akik az akadémia általános tanfolyamait befejezték, vagy a tanfolyamnak megfelelő tanulmányait másutt végezték, nagyon korlátozott számban az akadémiai továbbképzőben (mesteriskolában) növendékül fölvehetők, amennyiben tizennyolcadik évüket már betöltötték és szakképzettségüknek s általános műveltségüknek kellő fokát bizonyítani tudják.

A továbbképző-növendékeket rendszerint a tanév kezdetén veszik föl. Méltánylást érdemlő esetekben azonban a tanév közben is jelentkezhetnek fölvevételre.

A beírás.

A növendékek beírás végett a főiskola igazgatóságánál kötelesek jelentkezni. A fölvehető növendékek a fölvételi vizsgálattól számított három napon belül tartoznak beiratkozni, különben elvesztik a számukra főtartott helyet.

A félévi tandíjat a beírás díjával együtt kell lefizetni. Ha a fölvételt követő két héten belül a növendék nem tett eleget e kötelezettségének, kilépettnek tekintik.

A beírás díja *négy korona*, ezenkívül még négy koronát kell fizetni különféle díjak címén. A rendes növendékek egész évi tandíja *húsz korona*. A rendkívülieké *nyolcvan korona*.

Minden új növendék fölvétele ideiglenes. Az első évben akár az év folyamán, akár az év végén elbocsájtható, ha a művészi pályára tehetségtelennek bizonyul, vagy feltűnő hanyagságot tanúsít.

A rendes növendékek kétkoronás bélyeggel ellátott arcképes igazolványt kapnak, mely négy évi tanfolyamra szóló beírási rovatokkal van ellátva.

A rendkívüli látogatók arcképes igazolványt nem kapnak, fölvételük félévről-félévre harmincfilléres bélyeggel ellátott igazolvánnyal bizonyítatik.

Tanulmányi idő.

A tanév első és második félévre van osztva. Az első félév szeptember második felében kezdődik és december 22-én végződik. A második félév január első felében veszi kezdetét és június közepén fejeződik be.

A művésznövendékek képzése általában nincsen az évek bizonyos számához kötve; az általános rendes tanfolyam *négyéves*.

A továbbképző-növendékek az akadémia egy-egy szaktanfolyamán négy egymásutáni tanévet tölthetnek; de bármikor elbocsájthatók, ha a művészi pályára tehetségtelennek bizonyulnak, vagy kellő munkásságot nem fejtenek ki. E végből a továbbképző (mesteriskolái) növendékek munkásságukról félvévenként a tanári testületnek kötelesek beszámolni.

A rendes általános tanfolyambeli növendékek a tanfolyam összes tárgyait kötelesek rendszeresen tanulni és gyakorolni.

A rendkívüli növendékek a szaktanárok hozzájárulásával az egyes tárgyakból szabadon választhatnak, de a megállapított programot tartoznak rendszeresen és pontosan megtartani, különben az akadémiaiából kiléptetnek tekintik.

A rajztanárképző főiskola.

Rajztanár- és rajztanítónő képzése.

A rajztanárképző főiskola feladata: Rendszeres tanítással a kornak és az ország szükségletének megfelelő rajztanárokat, illetve rajztanítókat szakszerűen kiképezni.

E célból a rajztanárképző főiskola a következő szaktanfolyamokat tartja fenn:

1. *A középiskolai rajztanár-jelöltek részére:* A művészeti és mértani rajznak a hazai középiskolákban, a felsőipariskolákban, ipari szakiskolákban és a női ispariskolákban, valamint ezekkel egyenrangú és alsóbb tanintézetekben való tanításra jogosító oklevél megszerzése céljából.

2. *A polgári iskolai rajztanító-jelöltek részére:* A művészeti és mértani rajznak a hazai polgári leányiskolákban, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbb leányiskolákban való tanításra jogosító oklevél megszerzése céljából.

3. *A tanítóképző-intézeti leendő rajztanár- és rajztanítónő részére,* kik a közép-, vagy polgári iskolai rajztanár-,

illetőleg rajztanító-jelöltek négy évi szaktanfolyamának sikeres befejezése után még egy ötödik évet kötelesek végezni a rajztanárképző főiskolán.

Rendes növendék az, akit e tanfolyamok valamelyikére fölvettek.

A fölvétel.

Rendes növendékül való fölvételre, a betöltött tizenhatodik év után csak az tarthat igényt, aki az egyes tanfolyamok számára meghatározott és az alábbi pontokba foglalt tanulmányokat szabályszerűen elvégezte s ezt rendes iskolai bizonyítvánnyal igazolni tudja.

A megkövetelt képzettség a következő:

1. *A középiskolai rajztanár nő-jelöltek részére:*
A középiskolai érettségi bizonyítvány.

Az érettségi bizonyítványok közül úgy a gimnáziumi, mint a reáliskolai egyaránt elfogadható, ellenben a kereskedelmi érettségi bizonyítvány a fölvételre nem kvalifikál.

2. *A polgári iskolai rajztanítónő-jelöltekre nézve:* elemi iskolai tanítónői oklevél, esetleg érettségi bizonyítvány.

Ennek a tanszagnak az előkészítő-osztályába fölvehetők oly nők is, akik a felsőbb leányiskola hat osztályát végezték. *Más hasonló értékű hat osztály, vagy óvónői oklevél az előkészítő-osztályba való fölvételre nem szolgálhat alapul.*

3. *A tanítónőképző-intézeti rajztanárnő jelöltekre nézve:* gimnáziumi, illetőleg reáliskolai érettségi bizonyítvány, vagy tanítónői oklevél.

A rendelkezésre álló helynek megfelelően új növendékek mindig csak korlátozott számban vehetők föl.

A megfelelő iskolai képzettséggel ellátott jelentkezőt fölvételi vizsgálatra bocsájtyják, melynek eredménye alapján a rajztanárképző főiskola tantestületének belső tagjai határoznak a fölvétel iránt.

A fölvételi vizsgálat szeptember hó első napjain szokott lenni és meghatározott rajzföladatok megoldásából áll. A föladatok az összes pályázókra ezek:

1. emberi fejnek rajza, szobormintáról, idő: négy óra;
2. ékítményes rajz féldomború mintáról, idő: négy óra;
3. testrajzolás szabadon, nagyméretű geometriai testcsoportról, idő: két óra.

A fölvételnél a korábbi általános előtanulmányi minősítvényt is figyelembe veszik.

Évközben vagy a második félév elején fölvételi vizsgálatok nincsenek; az új növendékek tehát csakis szeptemberben léphetnek be a rajztanár-képzőbe.

Beírás.

A fölvételre jogosult növendékek beírás végett az igazgatóságnál tartoznak jelentkezni.

Minden új növendék fölvétele ideiglenes. Az első évben akár az év folyamán, vagy az év végén elbocsájtható az a növendék, aki a rajztanítónői pályára alkalmatlan, vagy feltűnő hanyagságot tanúsít.

A tanév első és második félévre van osztva. Az első félév szeptember első felében kezdődik és december 22-én végződik, a második pedig január elején veszi kezdetét és június közepén nyeri befejezését.

A beírás négy *koronába kerül*, ezenkívül különböző címen még öt koronát kell fizetni. Az egész évi tandíj, melynek felét beíráskor kell fizetni, *húsz korona*.

Tanulmányi idő.

A középiskolai rajztanárnő jelöltek képzése *négy éves tanfolyamon történik*.

A polgári iskolai rajztanítónő-jelöltek tanfolyama *négy*, illetőleg öt évre terjed. És pedig:

1. oly jelöltekre nézve, kik elemi iskolai tanítónői oklevéllel bírnak, a négy évi tanfolyam a kötelező;

2. oly jelöltek, akik elemi iskolai oklevéllel nem bírnak, hanem a felsőbb leányiskola hatodik osztályát végezték, a négy rendes évfolyamot megelőzőleg egy évet az előkészítő osztályban kötelesek tölteni. Az ilyen növendékeknek a tanfolyama tehát *öf évet vesz igénybe*.

A tanítónőképző-intézeti rajztanárnő-jelöltek képzése *öt évre terjed*.

Az előírt tanulmányi idő semmi címen meg nem rövidíthető. A tanfolyamokat magánúton végezni sem egészben, sem részben nem lehet.

A teljes tanfolyam bevezéséről a növendékek végbizonyítványt nem kapnak, ezt a tanfolyam végével elnyerhető képesítő oklevél pótolja.

A rajztanárképző gyakorló-iskolája.

A rajztanárnő- és tanítónő-jelöltek rajzpedagógiai kiképzésének céljára a főiskola gyakorló rajziskolát tart fenn.

Bejáró-növendékül fölvesznek elemi, polgári és középiskolai tanulókat. (Fiúkat és leányokat.) Szám szerint legföljebb harmincat.

A beírás és a tanítás ez idő szerint teljesen ingyenes. A tanítás október elejétől május végéig tart.

A rajztanárnő- és tanítónő-jelöltek a tanítás gyakorlásában kisebb csoportokban meghatározott sorrendben vesznek részt.

Külön tanulmányok.

A rajztanárképző főiskola feladata a hivatásos rajztanítóknak minél alaposabb szakképzést nyújtani. Ennek megfelelően oly intézményekről gondoskodott, amelyeknek segítségével a jelöltek individuális hajlamaikat követve, szabad idejüket jól kihasználhatják; ugyanezekkel az intézményekkel módot nyújt a főiskola arra is, hogy a végzett növendékeknek egy része szakmájában tovább haladhasson.

Ezek az intézmények a következők:

1. *Esti külön aktrajzolás* (szabad iskola). Az iskolaképzésen túlevő rajztanárok és tanítónők részére a főiskola egy külön esti szabad aktrajzolási tanfolyamot tart fenn, melyre korlátolt számban tandíjmentesen vétetnek föl a jelentkezők.

A tanfolyamra való fölvétel a külön aktrajzolásba való részvételen kívül semmi egyébbre nem jogosít.

2. *Állatrajzolás és festés.* Az élő állatok rajzolásának gyakorlására a növendékeknek egész napon át több kisebb élő háziállaton kívül egy ló áll rendelkezésükre.

3. *Tájképfestés és tanulmányút.* A tájképrajzolás és festés gyakorlására a főiskola időnkint társaskirándulásokat rendez egyik tanárának vezetésével

A negyedik éves rajztanár- és tanítónő-jelöltek rendszerint tanulmányúti segítésben részesülnek.

4. *Grafika.* A modern művészeti reprodukció, de főként a rézkarc gyakorlása lehetővé van téve a jelöltek számára a főiskola grafikai osztályában, ahol szabad idejükben naponkint, vasárnapokat és ünnepnapokat kivéve, reggeli nyolc órától esti hét óráig gyakorolhatnak.

5. *Továbbképző-tanfolyamok.* Oly tanár- és tanítónő-jelöltek, akik a rajztanításra szóló képesítést már megszerezték, de készségüket bizonyos irányban még tökéletesíteni akarják, továbbképző növendékül iratkozhatnak be a főiskolába. Ily minőségben nagyon korlátolt számban vehetők föl növendékek.

A továbbképző-növendékek tanprogramja esetről-esetre és egyénenkint állapítatik meg, de a megállapított programtól a jelölteknek eltérni nem szabad.

A kiváló növendékek abban az előnyben is részesülhetnek, hogy az igazgatóság időnkint szá-

mnkra csoportosan vagy egyénekenként műtermet bocsát rendelkezésükre.

A továbbképző rajztanítónő-jelöltek, illetve okleveles rajztanítónők a főiskolában berendezett helyiségben az iparművészetet műhelyszerűleg, tehát a kivitel gyakorlásával is folytathatják.

E külön iparművészeti gyakorlati tanfolyamra, amennyiben ezt a helyi viszonyok engedik, korlátolt számban női művésznövendékeket is fölvesznek. A föl vétel a föl vételi vizsgálat eredményétől függ.

A föl vételi vizsgálat iparművészeti rajz- és tervezési föl datatok megoldásából áll; idő: négy-négy óra.

Rendkívüli növendékek.

Rendkívüli minőségben csak nagyon méltánylandó esetekben vehetők föl növendékek és csak akkor, ha a rendes növendékek mellett hely áll rendelkezésükre.

A jelentkezőnek a föl vételi kérvényben ki kell fejtenie azokat az okokat és körülményeket, amelyeknek alapján rendkívüli minőségben való föl vételét kéri.

A rendkívüli növendékek számára külön tanfolyamok nincsenek, ők a rendes növendékek tanrendjéhez kötelesek alkalmazkodni; azonban az általuk választott s a tanártestület hozzájárulásával megállapított órákat kötelesek látogatni.

A rendkívüli növendék osztályvizsgálatot nem tehet. Beírásul *négy korona díjat kell fizetnie.* Az egész évi tandíj *nyolcvan korona,* A tandíj fizetése

alól csak azok menthetők föl, akik legalább két tantárgyat dicséretes szorgalommal és eredménnyel hallgattak, illetve gyakoroltak.

Tandíjmentesség: és ösztöndíj.

Szegénysorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek az első féléven túl tandíjmentességben részesülhetnek.

A tandíj-elengedésért szóló folyamodványt, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve, a főiskola igazgatóságához kell benyújtani. A folyamodványhoz szegénységi vagy vagyontalansági bizonyítványt kell csatolni, ezenkívül az utolsó tanévről szóló iskolai bizonyítványt.

Az egyszer elnyert tandíjkedvezmény az egész tanfolyamra szól, kivéve, ha az illető növendék hanyagságot tanúsít az előmenetelében.

Rendkívüli növendékek is részesülhetnek tandíjmentességben.

Az állami ösztöndíjak elnyerésére évenként pályázatot hirdetnek. A pályázatban csak az a szegénysorsú növendék vehet részt, aki már legalább egy féléven át a főiskolán sikeresen végezte tanulmányait. Az ösztöndíj csakis egy-egy évről szól.

A tanév folyamán a jelebb növendékek között jutalom- és szorgalomdíjat is osztanak ki. Művészeti és iparművészeti föladatokat megoldására pedig pályadíjakat tűznek ki.

SZÍNműVÉSZEti PÁLYA.

A színművészet ma már a rendes életpályák közé tartozik, mégis nem lehet eléggé figyelmeztetni a szülőket, hogy leánygyermeküket csak akkor adják a színművészeti pályára, ha lelkiismeretes tanárok megvizsgálták s kimondták róla, hogy kiváló tehetsége van s a színművészeti pályára minden tekintetben alkalmas, mert a közepes tehetségű növendék csak szaporítja a színész-proletár számát.

A színi pályára lépő nőnek a szavalást teljesen meg kell tanulnia és a nyelvnek minden árnyalatát teljesen kell ismernie. Aki azonban egy költeményt szépen el tud szavalni, az még nem művésznő. A művészethez ezenkívül még nagyon sok kell: föltétlen tehetség, képzelet, sokoldalú tudás, éles ész, ernyedetlen szorgalom, kitűnő arcjáték (mimika), csinos, színpadra alkalmas megjelenés és tökéletes beszélő-szerv.

Csak aki mindezzel a kellékkal a természettől el van látva, léphet a siker reményével a *világot jelentő deszkákra*.

A színművészet pályája nagyon sáros és tús-

kés, könnyen megcsúsztatik és véresre sebezheti magát az, aki hivatatlanul lép rája. A színház nézőteréről tekintve gyönyörű a színpadi élet s alig van fiatal leány, aki erre az életre ne kíváncszott volna. A kulisszák mögött azonban az ármány és irigység leskelődik és keseríti a színésznők életét. Szívós energia kell hozzá, hogy mindezzel a kellemetlenséggel meg lehessen küzdeni.

Igazi tehetséggel, vasakarattal, ernyedetlen szorgalommal azonban minden nehézségen és kellemetlenségen keresztül is megtalálja a hivatott művésznő a sikert és elismerést. Akinek tehát nagy tehetsége van a színművészeti pályára, az ne riadjon vissza a nehézségektől, mert a jó színésznőnek Magyarországon kitűnő jövedelme van.

A színésznőket az Országos Magyar Királyi Színművészeti Akadémia (Budapest, Rákóczi-út 21.) és az Országos Színészegyesület (Budapest, Lipótkörút 1.) képezi ki. A színiakadémia kizárólag a drámai és vígjátéki szakban, az Országos Színészegyesület iskolája ezeken kívül az énekes szakokban is kiképezi a növendékeket. Ezeknek a színészközpontoknak végzett növendékei minden további vizsgálat nélkül az Országos Színészegyesület rendes tagjai lesznek és az ország bármely színpadán működhetnek.

A két országos színészközpontján kívül számos magán színiiskolában is képeznek ki színésznőket. Nagyon megbízható színművészeti iskola *Rákosi* Szidi asszony nyilvánossági joggal fölruházott intézete (Budapest, Csengery-utca 28.). Az iskola tizenhét év óta készít elő a színészeti pályára.

A Színművészeti Akadémián való képzés.

Az intézet célja és feladata: a magyar színművészet haladásának és fejlődésének előmozdítására hivatott művészek és művésznők képzése, elméleti és gyakorlati tanítás útján. Képzése a drámai és vígjátéki szakra terjed ki.

Az intézet a vallás- és közoktatásügyi miniszter közvetlen fölügyelete alatt áll.

A tanítás anyaga: költészet, művelődéstörténet, magyar irodalom és színészet története, esztétika, színészi elmélet, dramaturgia, szavalás, drámai és vígjátéki gyakorlat.

Mint az elméleti és gyakorlati tanítás kiegészítő részei, rendes tantárgyak: francia nyelv, testi ügyesség fejlesztése (esztétikai testtartás és mozgás), tánc és maszkozás (a vívás csak a férfiaknak szól).

Az intézet tanfolyama, amely minden évben szeptember elején kezdődik, egy előkészítő és két rendes akadémiai osztályból áll, tehát *három évre terjed.*

A tanfolyam meg nem rövidíthető, osztályösszevonásnak helye nincs.

A fölvétel.

A Színi Akadémiába való fölvételhez megkívántatik:

1. színpadias csinos alak;
2. tiszta csengő hang;
3. kifejlett testi alkotás mellett (melyről az in-

tézeti orvos ad véleményt) legalább tizenhat éves kor, ami hiteles okirattal is bizonyítandó;

4. annyi műveltségről és iskolai képzettségről szóló bizonyítvány, amennyit e korban minden művelt leánytól el lehet várni;

5. szülői vagy gyámi beleegyezés, amelyet hitelesen kell bizonyítani (a gyám vagy szülő személyes megjelenése vagy hiteles nyilatkozata által);

6. a növendék csupán a valóságos és törvényes családi nevével irathatja be magát;

7. igazolása annak, hogy a növendék a tanfolyam alatt tisztességesen fönn tudja magát tartani, amiről a szülők, esetleg rokonok vagy gyám írásban szavatolnak;

8. jó magaviseletről szóló erkölcsi bizonyítvány, mely vagy iskolai, vagy hatósági, vagy ismert egyének által kiállított bizonyítvánnyal igazolandó.

A fölvétel nem végleges; három havi próbaidőre vesznek föl minden új jelentkezőt. Három hónap elteltével a tehetséges és szorgalmas növendéket véglegesen fölveszik, a tehetségtelent vagy hanyag tanulót pedig elbocsájtják. Amely növendék nem szorgalmas és törekedő, azt évközben kizárják az intézetből.

Minden fölvevett növendék a szülővel vagy gyámjával tartozik a következő kötelezvényt aláírni:

KÖTELEZVÉNY.

Melynek erejénél fogva alulírott, mint az Országos M. Kir. Színművészeti Akadémia növendéke s illetőleg a Nemzeti Színház gyakornoka, kötelezem magam a következőkre:

1. Hogy az akadémia fegyelmi, házi és mindennemű szabályaihoz szigorúan alkalmazkodom, az igazgató s a tanárok rendeleteit és utasításait tiszteletben tartom és követem s magamat egyáltalán úgy viselem, mint: iz művelt s felnőtt ifjútól vagy leánytól a Színművészeti Akadémia növendékétől megvárható.

2. A tanrendben felsorolt leckeórákat kivétel nélkül pontosan látogatom s esetleges mulasztásaimat nyomban az akadémiaába jövelelmeimkor hitelesen igazolom.

3. A föladvott tananyagot s szerepeket lelkiismeretes pontossággal megtanulom s az igazgató és a tanár föl-hívására elmondom vagy eljátszom. Ha e pont ellen vétenék: megszüntem az akadémia növendéke lenni.

4. Lakásomat az igazgatóságának mindenkor pontosan bejelentem, föntartásomról számot adok s minden nyilvános helyen vagy magánkörben a tisztesség, jó modor törvényeit tiszteletben tartom. Ha ez ellen bárhol vagy bármikor vétenék, tekintessem a Színművészeti Akadémiából kilépettnék.

5. Hogy a Nemzeti Színház előadásain és próbáin az intézet fekete tábláján kifüggesztett s az akadémia igazgatója által láttaozott, rendszerint mint némasze-replő, vagy esetleg kisebb szerepes, pontosan részt veszek, az ezért járó díjat havonkint a Színművészeti Akadémia igazgatóságától vévén föl s önként beleegye-zem abba, hogy az esetleges késésem vagy mulasztá-saimért az igazgatóság által rám rótt bírság ez összeg-ből a segélyalap javára levonassék.

6. Hogy kiképeztetésem, vagyis az egész tanfolyam bevégezte után, ha a Nemzeti Színház részéről kívántat nék, azon szakban, melyben hivatást tanúsítottam, a Nemzeti Színházhoz három évre és pedig az első évben 1600, a második évben 2000, a harmadik évben 2400 ko-rona fizetésért szerződöm.

A tanfolyam bevégezte után lekötött három évet azonban csak magamra nézve ismerem kötelezőnek, a

Nemzeti Színház igazgatójának ellenben szabadságában áll, ha nem talál alkalmasnak, a lekötött évek kitelése előtt is elbocsátani, sőt általában nem is szerződteni, mely esetben a Nemzeti Színház irányában minden kötelezettségem megszűnik.

7. Hogy azon esetben, ha időközben más pályát választanék, más életmódra adnám magamat, vagy saját hibáim miatt a szabályok értelmében elbocsáttatnám, tartozom a netalán reám fordított segélypénzt vagy ösztöndíjat megtéríteni s ha ezt nem tennem, valamint a Színművészeti Akadémia, úgy a Nemzeti Színház igazgatóságának jogában álland, azt rajtam, vagy szüleimen, illetőleg gyámomon az igazgatóságok által szabadon választandó bármely bíróság előtt sommás per útján megvenni, kivételnek csak azon esetben lévén helye, ha a katonai szogálatra nézve főnnálló általános kötelezettségénél fogva a hadsereghez állíttatnám.

8. Hogy ha az akadémiát vagy színházat, köteleztetésemet megszegve, engedelem nélkül elhagynám vagy tanulmányaimat be nem végezve, engedelem nélkül bárhova szerződném, visszatérésemet eszközöndő minden törvényes kényszerítő eljárásnak alávetem magamat; jogában állván ez esetben is az igazgatóságnak a netalán reám fordított segélypénzt az előbbeni pont értelmé szerint sommás per útján megvenni.

A fentebbiekbe egyezem és azok tartalmát magamra nézve is kötelezőnek ismerem, illetőleg azoknak részéről való megtartásáért kezeskedem.

Kelt Budapest

(A szülő vagy gyám.) – Hitelesíti.

A kötelezvényen kívül még az alábbi nyilatkozatot is alá kell írni:

NYILATKOZAT.

Alólírott, mint az Országos Színművészeti Akadémia
 osztályába fölvelt
 növendék apja, anyja, gyámja ezennel kijelentem, hogy
 az említett tanintézet alapszabályaiban foglalt mind-
 amaz intézkedéseknek, melyekből reám vagy fiam, leá-
 nyom, gyámoltomra nézve kötelezettségek származnak,
 alávetem magamat.

Nevezetesen kötelezem magamat, hogy:

1. Fiamat, leányomat, gyámoltomat az intézetbeli
 oktatás teljes élvezetében korlátozni nem fogom és őt az
 intézetből egy teljes tanév lefolyása előtt el nem vonom.

2. Kötelezem magamat, hogy az akadémia tanítvá-
 nyai részére előírt 60 korona évi tandíjat két részben
 előre, úgymint 30 koronát a föl vételkor és 30 koronát
 február 1-én az igazgatóságnak, vagy az általa e célra
 megbízott egyénnek fogom megfizetni és pedig ha akár
 magam, akár fiam, leányom, gyámoltom hibája miatt
 ez utóbbi Színművészeti Akadémiából megválnék is,
 azon félévre eső díjrészletet, melyben a kilépés törté-
 nik, megfizetni tartozom.

3. Kötelezem magamat, hogy fiam, leányom, gyá-
 moltom a szükséges taneszközökkel stb. való ellátásáról
 gondoskodni fogok.

4. Kezességet vállalok mindazon kár megtérítéseért
 melyet fiam, leányom, gyámoltom, az intézetben ne-
 talán okoz.

Kelt

apa

.....

anya
 gyám

Tantárgyak.

A Színművészeti Akadémia három osztályában a következő tantárgyakat tanítják:

Az előkészítő-osztályban:

1. költészetten;
2. francia nyelv;
3. lélektan;
4. tánc (a vívás csak férfiakra kötelező);
5. esztétikai testtartás és mozgás;
6. szavalás és hangfejlesztés;
7. a színpadi gyakorlat elemei.

Az akadémiai tanfolyam két osztályában:

1. művelődéstörténet;
2. dramaturgia;
3. drámai gyakorlat;
4. esztétika;
5. színészeti elmélet;
6. tánc (a vívás csak férfiakra kötelező);
7. maszkozás.

A Színművészeti Akadémia végzett növendékei oklevelet kapnak.

Tandíj.

A növendékeknek minden tanév elején *két korona* beírási díjat kell fizetniök. Az újonnan belépett tanulónak ezenkívül *tíz korona* fölvételi és *két korona* évkönyvdíjat is kell fizetniök.

A tandíj a Színművészeti Akadémia minden osztályában egy évre *hatvan korona*, amelyet két egyenlő részletben kell fizetni, és pedig: harminc koronát a beíráskor és harmincat február elsején. Amely növendék ennek a kötelezettségének két héten belül eleget nem tesz, kizárják az intézetből.

Aki bármely elméleti tantárgyból elégtelen osztályzatot kap, a következő tanév elején vizsgálatisméltlésért folyamodhatik, melyet az igazgatóság ad meg. E vizsgálatért tantárgyankint hat koronát kell fizetni. Csak e vizsgálat sikeres letétele után léphet az illető a felsőbb osztályba.

Aki bármely gyakorlati tantárgyból vagy tehetőségfejlődésből elégtelen tanjegyet kapott, a következő tanévre föl nem vehető.

Tandíjmentesség és ösztöndíj.

Kiváló tehetségű és szorgalmú, de szegény növendékek tandíjmentességért folyamodhatnak. A tandíjmentességért való folyamodványt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve, hiteles szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelve, az igazgatósághoz kell benyújtani. Tandíjmentességért azonban csak az előkészítő-osztály elvégzése után lehet folyamodni. Kivételnek csak rendkívüli esetben van helye.

Az Országos Színművészeti Akadémia ösztöndíj adományozására nézve a tanári kar értekezlete alapján az igazgató tesz évről-évre az alapítóhoz fölterjesztését. Az akadémiai segítő-díjakat pedig az igazgató javaslatára a miniszter adományozza.

Képzés az Országos Színészegyesület iskoláján.

Az Országos Színészegyesület színművészeti iskolájában fölvesznek minden olyan tizenhat éves leányt, aki a fölvételi vizsgálaton a színész-pályára hivatottságot mutat, kellő hang és színpadra alkalmas alakkal bír és a polgári iskola negyedik osztályát sikerrel elvégezték vagy ennek megfelelő általános műveltséggel rendelkeznek.

A fölvételi vizsgálat idejét a jelentkezésnél közlik az érdekeltekkel.

A jelentkezéshez a következő okmányok szükségesek:

1. születési bizonyítvány;
2. iskolai bizonyítvány az elvégzett iskoláról;
3. szülői beleegyezés azoktól, akik szülő vagy gyám nélkül jelennek meg;
4. orvosi bizonyítvány egészségi állapotáról.

A fölvételi vizsgálat díja öt korona, mely az előleges jelentkezés alkalmával lefizetendő. A fölvevő növendékek négy korona beírási díjat és két korona segítőegyesületi díjat fizetnek, amely összeget az első havi tandíjjal együtt a beírás alkalmával egyszerre le kell tenni.

Tandíj a drámai szakon *húsz korona* egy hónapra, az énekes szakon *harminc*. *Tandíjmentesen senkit sem vesznek föl.*

Minden növendéket előbb próbaidőre vesznek föl.

Tandíjmentesség csakis az első próbahónap el-

telte után engedélyezhető; de csak vagyontalansági Vagy szegénységi bizonyítvány alapján és olyan növendéknek, akinek feltűnő tehetsége van.

Előnyben részesülnek a színészegyesületi tagok gyermekei.

A tanfolyam további intézkedésig *két tanévre* terjed.

Az Országos Színészegyesület színművészeti iskolájának mind a két évfolyamát sikerrel elvégzett és végeibocsátó-bizonyítványt nyert növendékei, a Színészegyesület szabályai értelmében az egyesület rendes tagjai sorába minden további vizsgálat nélkül fölvetetnek.

A Vígszínház vagy esetleg más színház előadásaiban az iskola-igazgatóság rendeletére minden növendék köteles díj nélkül résztvenni; úgyszintén az iskola által rendezendő nyilvános előadásokban is. E kötelezettség alól senki föl nem menthető, erre nézve minden növendék, szüleivel vagy gyámjával együtt kötelező nyilatkozatot ír alá a beírás alkalmával.

Tantárgyak.

Az Országos Színészegyesület színművészeti iskolájában a következő tantárgyakat tanítják:

Az első évfolyamban:

1. művelődéstörténet;
2. magyar irodalom és a színészet története;
3. irálytan;
4. szülészeti elmélet;

5. jelmez tan;
6. színpadi gyakorlat;
7. hangképzés;
8. tánc- és illemtan.

A második évfolyamban:

1. lélektan;
2. dramaturgia;
3. esztétika;
4. jelmeztan;
5. színpadi gyakorlat;
6. ének;
7. tánc.

Rákosi Szidi színművészeti iskolája.

Rákosi Szidi nyilvánossági joggal fölruházott magán színésziskolája a vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyelete és ellenőrzése alatt áll.

Az intézet célja és feladata: színészeket és színésznőket a drámai, vígjátéki és operett-szakra elméletileg és gyakorlatilag kiképezni. A gyakorlati oktatás kiegészítő része és egyik főeszköze a színpadi otthonosság megszerzése, amelyhez a növendékek a főváros két nagy Színházának: a Király-Színháznak és a Magyar Színháznak előadásáiban való díjazott részvétel által jutnak.

Fölvételre jeleni kezhetik minden leány, aki tizennegyedik évét betöltötte, kifejtett, színpadra alkalmas alakja, hangja, arca és korához megfelelő iskolai képzettsége van.

A fölvételhez, amely fölvételi vizsgálat alapján történik, szükséges a szülő vagy gyám beleegyezése (személyes vagy írásbeli kijelentés útján). A növendék csak valódi családi nevével iratkozhat be.

A beírás és fölvételi vizsgálat díja tizennégy korona. Az egész évi tandíj *hatszáz korona* (fiúknak kétszáz), amely összeget egyenlő havi részletekben kell előre törleszteni.

Nagyon szegény, de kiváló tehetségű és szorgalmas növendékek szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelt kérvényben tandíjkedvezményt kérhetnek. Teljes tandíjmentességért csak a második évfolyamban lehet folyamodni.

A tanév szeptember elsején kezdődik és június végéig tart.

A tanítás anyaga: a magyar irodalom és színelészet története, kapcsolatban az esztétika, poétika és művelődéstörténet megfelelő részleteivel; szavalás, drámai, vígjátéki és operettgyakorlat. A tanítás kiegészítő része a tánc (vívás csak a férfiaknak).

A tanfolyam két évre terjed. E két évet azonban a színpadi gyakorlat céljából még egy félévvel megtoldotta az igazgatóság.

Az első és második évfolyam sikeres elvégzése után a növendékek évi bizonyítványt, a félévi gyakorlat után pedig oklevelet kapnak.

Az intézet szoros összeköttetésben áll a Magyar Színházzal és Király-Színházzal. A második és harmadéves növendékek ezeken a színpadokon már játszanak és szereplésükhöz mértén díjat és kapnak. Az iskola 1200 korona ösztöndíjat kap e két színház

igazgatójától, amelyet szegény és tehetséges növendékek között osztanak szét.

A növendékek a két színháznál szükség szerint statisztálnak is, amiért külön díjazásban részesülnek.

Mire e sorok nyomda alá kerülnek, valószínű, hogy a kultuszminiszter megadta *Rákosi Szidi* színművészeti iskolai bizonyítványának a színészi gyakorlatra való közvetlen jogosítványt.

Operett-énekesnő.

(Lásd: *Színésznő.*)

Opera-énekesnő.

(Lásd: *Zene- és énekművészeti pálya.*)

Hangverseny-énekesnő.

(Lásd: *Zene- és énekművészeti pálya.*)

Kardalosnő.

A kardalosnők is a színművészeti iskolákban nyerik kiképzésüket (ott, ahol éneket is tanítanak) vagy az Országos Magyar Kir. Zeneakadémia *magánének* tanfolyamán. (Lásd: *Zene- és énekművészen pálya.*)

Szerződötetés.

A Magyar Királyi Operaházban ez idő szerint huszonnégy magánénekesnő van. Az operaénekesnőkel a művészeti igazgató szerződötteti, legtöbbször egy

vagy három évre, kivételes esetekben hosszabb időre is. Szerződésre ma már csak sikeres vendégszereplés alapján lehet szert tenni. Az illetmények a szerepkör, illetve hangnem és minőség szerint nagyon különbözők.

A karnagyokat az Operaházhoz üresedés esetén próbaéneklés alapján szerződtetik. A próbaéneklést az igazgatóságtól kell kérni. A próbaéneklésen az igazgató, karigazgató, karmester, rendező és korrepetitor bírálja meg a jelölt képességeit.

A M. Kir. Operaházhoz szerződtetett karnagyok állag 800-2400 korona évi fizetést kapnak, ezenkívül minden egyes külön föllépésért 1-3 koronát. Nyugdíjképesek, tíz évi szolgálat után, ha szolgálatképtelenek lesznek, már kapnak nyugdíjt. Harminc évi szolgálat után teljes nyugdíjra van joguk.

A színésznők szerződését az Országos Színészegyesület (VIII., Baross-tér 9.) közvetíti. Ez az egyesület egyúttal nyugdíjintézet is, úgy, hogy minden színész biztosíthatja aggkorát. Az Országos Színészegyesületbe való belépés minden színészre kötelező, (kivéve az állami színházak tagjait, mert a Nemzeti Színháznak és a M. Kir. Operaháznak külön nyugdíjintézete van).

Szerződési közvetítéssel a „Réti J. Pál-féle ügynökség (Erzsébet-körút 42.) is foglalkozik.

Táncosnő.

A táncosnők elítjét a M. Kir. Operaház balletiskolája képezi ki. Fölvesznek 6-12 év közötti ép-

testű, csinos arcú leánykákat. A teljes kiképzés két-három évig tart. Fölvételért szeptember elején kell jelentkezni a M. Kir. Operaház igazgatóságánál.

A növendékek kötelesek az Opera balletelőadásain táncolni. Egy-egy föllépésért ötven fillértől egy koronáig terjedő díjat kapnak.

VASÚTI SZOLGÁLAT.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága, külső és belső szolgálatra nőket is alkalmaz. A belső szolgálatra: menetjegyek rendezésére, írógép kezelésére, távíró- és telefon-szolgálatra és egyéb irodai teendőkre.

A külső szolgálatra: személy- és podgyász-pénztárak kezelésére, számadások vezetésére, értesítvények kiállítására, írógép kezelésére, távíró- és telefon-szolgálatra és irodai teendőkre.

Elsősorban csak vasúti alkalmazott hozzátartozóját veszik föl a vasút szolgálatába. Ritka eset, hogy mást is alkalmaznak. *Férjes nőt, kivéve az alkalmazott nejét, nem vesznek föl.*

A szolgálatba való föl vételért csak azok folya-
modhatnak, akik magyar honpolgárok és a magyar nyelvet írásban s beszédben teljesen bírják; a tizen-nyolcadik évüket betöltötték, de a harmincötöt még nem haladták meg; szellemileg és testileg alkalmasak a vasúti szolgálatra; erkölcsösen élnek és a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát sikeresen elvégezték.

Fölvételért a magyar királyi államvasutak igazgatóságához kell folyamodni, még pedig sajátkezüleg írt folyamodvánnyal, amelyhez a következő irásokat kell csatolni:

1. születési és erkölcsi bizonyítványt;
2. iskolai bizonyítványt;
3. családi állapotról szóló igazolványt (férjes-e, özvegy, vagy hajadon);
4. vasúti orvosi bizonyítványt.

A férjes nőnek folyamodványában meg kell neveznie férjének polgári állását s ha gyermekei vannak, korukat és számukat.

Fölvételért azonban csak akkor folyamodhatnak az illetők, ha szolgálathoz szükséges gyakorlati szakismereteket előzőleg már megszerezték. Tehát elsősorban *tanulási engedelemért* kell az igazgatósághoz folyamodni. A folyamodványban igazolni kell, hogy az illető vasúti alkalmazott családtagja és az előírt iskolai képzettséggel bír. Aki a géprovatoló osztályba akar jutni, annak valamelyik állomáson a géprovatolást, aki pedig a pénztárnál akar alkalmazást nyerni, a pénztárkezelést kell elsajátítania. Az állomás helyét, ahol tanulni óhajtanak az illetők, kérvényükben megnevezhetik. Az igazgatóság hivatalos úton értesíti a kérelmezőt, hogy megadta-e a tanulásra való engedelmet vagy nem.

A géprovatolás megtanulását csak azoknak engedélyezik, akik az írógépen való jártasságukat kérvényükben bizonyíthatják. A géprovatolás megtanulása rendszerint négy hónapig, a pénztárkezelés elsajátítása hat hónapig tart. Hat hónap után a pénztárkezelőnőnek az illetékes üzletvezetőség

előtt írásbeli és szóbeli szakvizsgálatot kell tennie. Sikeres vizsgálat után képesítő okmányt kap.

A vasúti alkalmazottak szolgálatba való lépésükkor esküt tesznek a szolgálatra.

Az igazgatóság a fölvetett pályázót előbb napi-díjjal, később havidíjjal alkalmazza; de három évi kifogástalan és szakadatlan szolgálat után véglegesen évi fizetéssel és lakáspénzzel kezelőnek nevezi ki. A kinevezés sorrendben történik (kivételes esetekben néha soron kívül is).

Első- és másodosztályú kezelőnöi állások vannak. Az elsőosztályú kezelőnö kezdő fizetése *1300 korona*, amely az első három év után száz koronával gyarapodik, azután négyévenként ismét százszáz koronával; de 1600 koronánál megállapodik.

A másodosztályú kezelőnö kezdő fizetése *1000 korona*, amely három évenként emelkedik száz-száz koronával; de 1400 koronánál szintén megállapodik.

A havidíjas kezelőnö havi fizetése *hetvenöt korona*. A napidíjas legkisebb napidíja *2 korona 50 fillér*, a legnagyobb *három korona*.

Az évi fizetéssel kinevezett alkalmazottnak természetbeni lakásra vagy lakáspénzre van joga.

A laktér az állomáshelyek szerint öt osztályba van sorozva, még pedig olyképpen, hogy a nagyobb állomásokon több, a kisebbeken kevesebb a laktér.

Az első osztályba sorozott állomásokon (ide tartozik elsősorban Budapest) *600 korona*, a másodikon *420*, a harmadikon *420*, a negyediken *360*, az ötödiken pedig *300 korona* a lakáspénz.

A laktérben, amelyet egyedül az állomáshelyek

szerint szabnak meg, tekintet nélkül az évi fizetés összegére, egyformán részesülnek a kezelőnk.

Havidíjas kezelőnek nem jár lakáspénz; de ha a szolgálati beosztás úgy kívánja, hogy az állomáson lakják, akkor, ha van üres lakás, rendelkezésre bocsájtják mindaddig, míg egyéb szükség nincs rá.

Ott, ahol természetbeni lakások állanak rendelkezésre, az évi fizetéssel alkalmazottak lakbér helyett lakást kapnak. A természetbeni lakást nem lehet visszautasítani. Aki kisebb lakást kap, mint amilyen megilleti, annak a különbözetet készpénzben fizetik ki, vagyis lakáspénz-pótlékot kap az igazgatóságtól.

Minden alkalmazott köteles a nyugdíjintézetnek és a betegsegítő pénztárnak tagja lenni.

A nyugdíjintézet illetékét az igazgatóság vonja le az alkalmazott fizetéséből.

Megbetegedéskor az évi fizetéssel kinevezett kezelő csorbítatlanul kapja fizetését mindaddig, míg az igazgatóság fölmondási jogával nem él. A fölmondás azonban csak akkor történik meg, ha az alkalmazott egy évben, ha megszakításokkal is, *háromszáz napig* szolgálatképtelen.

A havidíjas kezelőnk, ha megbetegednek, a szabályok szerint három hónapig, méltánylást érdemlő esetben azonban hat hónapig kapják teljes fizetésüket. A napidíjasok betegség esetén két héttig kapják teljes napidíjukat. A fizetés megszüntével, vagyis a fölmondás napjától számítva a munkaképtelenné vált alkalmazottak még *húsz hétig* kapnak pénzübeli segítséget a betegsegítő pénztártól,

Az évi fizetéssel alkalmazott kezelőnö teljes nyugdíjat *harminchat évi* szolgálat után kap. Ha nyolc évi szolgálat után munkaképtelenné válik, nyugdíjának harmincöt százalékát kapja évenként. Minden további évben, amelyet szolgálatban tölt, nyugdíja bezárólag a harmincegyedik évig, harmadfél százalékkal szaporodik, ezentúl pedig másféllel. Ha egy évi szolgálat után bezárólag nyolcig megrökkan, fizetésének egy évi összegét kapja végkielégítésül, ezenkívül visszakapja (kamat nélkül) a nyugdíjintézetbe befizetett járulékait.

Az évi fizetéssel kinevezett alkalmazottnak szolgálatának első tíz évében *nyolc napi* szabadságra, tíztől bezárólag húsz évig *két heti*, ezentúl pedig *három heti* szabadságra van jogos igénye egy évben.

Havi- és napidíjas alkalmazottnak egy évi szolgálat után *nyolc napi* szabadság jár egy évben.

A fölmondási idő az évi fizetéssel és havidíjjal alkalmazott kezelőnöknél *három hónap*, a napidíjasoknál *két hét*.

A posta, táviró és telefon szolgálatába léphetnek mindazok a nők, akik magyar állampolgárok, kifogástalan erkölcsűek, testileg, lelkileg épek és alkalmasak a posta-szolgálatra (jól hallanak, látnak) tizennyolcadik évüket, ha postamesteri állásért folyamodnak, huszonnegyedik évüket betöltötték és az előírt iskolai képzettséggel bírnak. A pályázónak iskolai bizonyítvánnyal ki kell mutatnia, hogy a polgári iskola negyedik osztályát vagy ezzel egyenrangú más iskolát sikeresen elvégzett.

A postánál a nők mint postamesterek, kiadók, díjnokok, kisegítők és kezelők nyerhetnek alkalmazást.

Postamesternő.

A postamesternő nem állami alkalmazott, hanem csak szerződéses viszonyban áll a kincstárral.

A postamesteri állásokat pályázat útján töltik be. A pályázatot a hivatalos lapban, a *P. T. R. T.*-ben (Posta- és Táviró-Rendeleték Tára) és a postahivatal székhelyének községházán hirdetik.

A postamesteri állásért az illetékes postaigazgatósághoz kell folyamodni. A sajátkezüleg írt és egy koronás bélyeggel ellátott kérvényhez (a nem sajátkezüleg írt kérvényt az igazgatóság nem veszi figyelembe) ezeket az írásokat kell csatolni:

1. születési és erkölcsi bizonyítványt;
2. hatósági orvosi bizonyítványt;
3. a családi állapotról szóló hiteles kimutatást;
4. iskolai bizonyítványt.

Ha férjes nő pályázik a postamesteri állásra, hatósági bizonyítvánnyal kell igazolnia, hogy férje vagyona vagy keresete miből áll és ha gyermekei is vannak, folyamodványában meg kell neveznie számukat és korukat.

A postamesternőket, az illetékes postaigazgatóság javaslata alapján a *kereskedelmi miniszter* nevezi ki.

A postamesternő kinevezése után *tiszti szerződést* köt az igazgatósággal és ez alkalommal szolgálati esküt tesz.

A postamesteri állás elnyerésére a kezelés előzetes tudása nem szükséges. A kinevezés után azonban vizsgálatot kell tenni a postaszakból s a távíró- és telefon-szolgálatból is, ha a hivatal távíróval és telefonnal van egybekötve. A postakezelést a postamesternő saját hivatalában, az ott alkalmazandó kiadótól tanulhatja meg; de elsajátíthatja a kezelést más postamesteri hivatalban is.

A távíró- és telefon-szolgálatra a postamesternőt a vezetésére bizott hivatalban, vagy az igazgatóság székhelyén a vándortanító oktatja ki. A vizsgálat az igazgatóság székhelyén alakított bizottság

előtt történik. A távíró- és telefon-vizsgálattal egyidejűleg a postaszakból is lehet vizsgálatot tenni. A vizsgálat ingyenes.

Aki postamesteri állásért folyamodik, csak kellő megfontolás után nyújtsa be kérvényét, mert ha kinevezték és alapos ok nélkül nem fogadja el állását, nemcsak hogy a hivatalát helyettessel kell kezeltetnie, hanem felelős minden kárért, amelyet helyettese tesz.

A postahivatalok az évi forgalom szerint négy osztályba vannak sorozva. Az első és második osztályba sorozott postahivatalért csak azok folyamodhatnak, akik legalább öt évig szolgáltak már mint postamesterek vagy kiadók. A harmadik és negyedik osztályba sorozott postamesteri állásra, a kiadókon és postamesterekn kívül, a kiadójelöltek és a kiségitők is pályázhatnak s mindazok, akik magyar állampolgárok, feddhetetlen életűek, egészségesek és az előírt iskolai képzettséggel bírnak,

A III. és IV. osztályba sorozott postamesteri állásra pályázók közül előnyben részesülnek, akik hiteles okirattal, telekkönyvi kivonattal vagy más bizonyítékkal ki tudják mutatni, hogy nincsenek egyedül a postamesteri fizetésre utalva.

Kisebb forgalmú postamesteri állásra a községi jegyzők és a néptanítók is pályázhatnak, ha ehhez az illetékes felsőbbeségtől engedelmet kaptak és magukat kötelezik arra, hogy hivatalos teendőik alatt a rájuk bízott postahivatalt, a kezelésbe beavatott hitvestársuk vagy a tizennyolc évet meghaladott családtagjuk által kezeltesik. Ilyen módon a jegyző

vagy tanító felesége vagy pedig felnőtt leánya szép mellékkeresetre tehet szert.

Ha a hajadon postamesternő állásának megtartásával akar férjhezmeni, eme szándékát *hat héttel* az esküvő előtt köteles az illetékes postaigazgatóságnál bejelentenie. Köteles ezenkívül leendő férjének erkölcsi, valamint vagyoni állapotáról és keresetéről szóló hatósági bizonyítványát is az igazgatóságnak beküldeni. Azonban, ha a leendő férjével akarja hivatalában a szükséges munkaerőt pótolni, akkor a férfinak erről nyilatkozatot kell tennie s magát arra is kell köteleznie, hogy a kisegítőkre vonatkozó föltételeknek teljesen aláveti magát. A bejelentés elmulasztása fegyelmi vétséget alkot.

A postamesternőnek hivatala átvételekor *tiszti biztosítékot* kell lefizetnie. A tiszti biztosíték a hivatalok szerint így oszlik meg:

Az első osztályba sorozott postahivatalnál *ezerkétszáz*, a második osztályba sorozottnál *nyolcszáz*, a harmadiknál *négyszáz*, a negyediknél pedig *kétszáz* korona a biztosíték.

A biztosítékot kivétel nélkül készpénzben kell az igazgatóságnál lefizetni. Az igazgatóságok azonban saját hatáskörükben megengedhetik, hogy a biztosítékot méltánylást érdemlő esetben havi részletekben is lehessen lefizetni. Ezért a kedvezményért azonban az illetékes igazgatósághoz kell folyamodni s a kérvényben ki kell tüntetni azokat az okokat, amelyek miatt a kedvezményt kérik.

A biztosítékot az igazgatóság gyümölcsötetően helyezi el s a kamatját kiadja. Ha a postamester ál-

lásáról lemond, visszakapja a biztosítékot, ha pedig meghal, törvényes örökösének fizetik vissza.

Ha a postamesternőt hivatalos működésében betegség vagy más egyéb ok akadályozza, saját felelősségére képviseltetheti magát kellő szakismerettel bíró egyénnel. Ha nyolc napnál hosszabb helyettesítés válik szükségessé, az igazgatósághoz ez iránt kérvényt kell benyújtani. *Egy évnél tovább tartó* helyettesítést csak kivételes esetekben enged meg a kereskedelmi miniszter.

A postamesternőnek, ha hivatala székhelyéről csak három napra is távozik, jelentést kell tennie erről az igazgatóságnak és meg kell mondania, hogy hova távozik és a rábízott postáról miként gondoskodott.

A postamesternő állásáról félévi fölmondással minden megokolás nélkül leköszönhet.

A postahivatalban előforduló kárért a postamesternő összes ingó és ingatlan vagyonával felelős.

A postamesternők a *Magyar Királyi Postamesterek és Kiadók Segélyező- és Nyugdíj-Egyesületébe* beléphetnek. Az egyesület székhelye Budapesten van. Az egyesület rendes tagjainak nyugdíjt s betegség vagy baleset esetén pénzsegítséget nyújt. (Részletes fölvilágosítást szívesen ad az egyesület.)

A postamesterek díjazását a vezetésükre bízott hivatalok forgalma szabja meg. Mennél nagyobb a hivatal forgalma, annál nagyobb a postamester jövedelme. A forgalom mértékét a *munkaegységek* száma határozza meg. Minden könyvelt postaküldemény, távirat, postatakarékpénztárt művelet és telefon-beszélgetés egy-egy munkaegység, amelyet ál-

tálában *nyolc fillérrel* díjaznak. Ezenkívül külön díj jár a távíró és telefon kezeléseért, a meghosszabbított szolgálatért és az esti és éjszakai posta-indításokért. A díjazást évi összegben minden márciusban, de januártól járólag, az előző évi munkaegységek alapján állapítják meg.

A negyedosztályú postahivataloknál a díjazás: évi *hatszáz*, ha telefontal vagy távíróval van egyé-
sítve *kilencszáz korona*. – Harmadosztályú hivata-
loknál az évi díjazás: *hétszáz korona*, ha távíró
vagy telefontal van egybekötve évi *kilencszázhatvan*
koronától ezernégyszáznegyven koronáid. – Má-
sodosztályuaknál évi *ezernégyszáznegyvenegy ko-*
ronától háromezerhatszáz koronáig, az elsőosztá-
lyuaknál pedig évi *háromezerhatszázegy koronától*
tizenötezer koronáig, sőt még ennél is nagyobb ösz-
szegre terjed a díjazás egy évben. A megállapított
díjazásból a postamester köteles a szolgálat ellátá-
sának összes költségeit fedezni.

Kisegítő.

A kisebb forgalmú postahivatalban a posta-
mester kisegítőt alkalmazhat. Postahivatalbeli kise-
gítő lehet elsősorban is a postamester családtagja
(félesége vagy leánya), ha kellő, értelmességgel bír,
jó kézírása van, kifogástalan erkölcsű és a tizen-
nyolcadik évét befejezte.

Kisegítő alkalmazását a postaigazgatóság csak
abban az esetben engedi meg, ha a hivatal jelentéke-
nyebb forgalma miatt a postamester kisegítőre
szorul.

A kisegítők a szükséges szakismeretet az igazgatóság engedelmével attól a postamestertől tanulják meg, aki őket alkalmazni kívánja s aki tőlük a szolgálatra fogadalmat vesz. A kisegítő a postamester felügyelete alatt áll s minden hibájáért a postamester felelős.

Ha a postahivatal távíró- és telefontal van egybekötve, akkor a kisegítőnek a távíró- és telefontalból vizsgálatot kell tennie. E célból az illetékes postaigazgatóság székhelyén berendezett távíró- és telefon-tanfolyamot, amely rendszerint hat hétig tart, végig kell hallgatnia. A vizsgálat sikeres letétele után a kisegítő bizonyítványt kap, amellyel azonban nem szerezhethet kiadói igazolványt s a kiadók létszámába sem vétetheti föl magát.

A kisegítő csak amellet a postamester vagy postamesternő mellett működhetik, aki tőle fogadalmat vett a szolgálatra. Ha a kisegítő az előirt iskolai képzettséggel bír s megszerzi a postai szakból is a képesítést, vagyis leteszi a postavizsgálatot, kiadónő is lehet belőle s ha mint kiadónő öt évig kifogástalanul szolgált, szintén igényt tarthat kezelőnői állásra.

A vizsgálatra csak azokat a kisegítőket bocsájtják, akiknek állandó alkalmazásuk van.

A kisegítő díjazása nincs szabályozva. Azt a postamesterrel való megegyezés szabja meg. Eleinte rendszerint csak ellátást kap, később azonban, amikor már a postakezelésben némi jártasságot szerzett, *húsz-harminc korona* havi fizetést is adnak neki.

Kiadónő.

Kiadónő az lehet, aki legalább tizennyolc éves, magyar honpolgár, feddhetetlen életű, ép és egészséges, a kézírása tiszta és olvasható, a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát sikerrel elvégezte és az előírt vizsgálatot letette.

Aki kiadónő akar lenni, annak elsősorban is meg kell egyezni valamelyik kiadótartásra jogosított postamesterrel, hogy a postavizsgára előkészíti és a vizsgálat sikeres elvégzése után egy évig hivatalában alkalmazza. A postamester ebbeli nyilatkozatát, a születési, orvosi, iskolai és erkölcsi bizonyítvánnyal együtt az igazgatósághoz benyújtandó fölvételi kérvényhez kell csatolni. A sajátkezűleg írt kérvényre egy koronás, a többi mellékelt írásra, amennyiben még nincsenek okmánybélyeggel ellátva (úgy mint a születési és iskolai bizonyítvány), harminc filléres okmánybélyeget kell ragasztani. A pályázó aszerint, hogy milyen területen akar alkalmazást nyerni, a budapesti, kassai, kolozsvári, nagyvárad, pécsi, pozsonyi, soproni, temesvári vagy zágrábi postaigazgatóságához küldheti be kérvényét.

Ha a fölvétel sikerült, a kiadójelöltnek az illetékes postaigazgatóság székhelyén háromhónapos táviró- és telefon-tanfolyamot kell elvégeznie s a táviró- meg telefon-szolgálatból vizsgát kell tennie. A vizsgálat sikeres letétele után annál a postamesternél, aki a nyilatkozatot adta, három hónapig a postakezelési szolgálatot kell gyakorolnia, majd az igazgatóság székhelyén alakított bizottság előtt a

postakezelési szakból is kell vizsgáznia, amely után bizonyítványt kap s kiadóvá képesítik. A képesítés megszerzése után egy évig elsősorban annál a postamesternél köteles szolgálatot vállalnia, aki a nyilatkozatot adta. Később bármely postamesternél, esetleg kincstári postahivatalnál kereshet alkalmazást.

A nem sikerült vizsgálat megismétlését negyedéven belül egy ízben megengedheti az igazgatóság.

A postamesterek a kiadó-jelölteket a postaszakból díjtalanul kötelesek kioktatni. Attól a postamestertől, aki a tanításért díjat fogad el, megvonják a kiadótartásra való jogot s fegyelmi eljárást indítanak ellene.

A postakiadók a napidíjasok *állományába tartoznak* és kincstári hivataloknál való alkalmazásuk esetén ugyanabban a javadalmazásban és elbánásban részesülnek, mint a díjnokok. (Lásd: Díjnok.) A postamester részéről való díjazás a két fél meg egyezéstől függ és nincsen se törvénnyel, se rendelettel szabályozva.

öt évi kifogástalan szolgálat után a kiadónő az évi fizetéssel, lakbérrel és nyugdíjjal járó kezelőnői állásért folyamodhatik. A kinevezés a szolgálati idő sorrendje szerint történik.

Állami kezelővé való kinevezésénél az illetőnek a kinevezés előtt kincstári hivatalban eltöltött szolgálati idő felét beszámítják a nyugdíjba, míg a postamester mellett eltöltött éveket egyáltalán nem veszik figyelembe, ami nagy veszteség, tekintve, hogy teljes nyugdíj csak *negyven évi* szolgálat után jár.

Kincstári hivatalnál eltöltött egy évi kifogás-

talán szolgálat után kedvezményeket biztosító *Értesítést* adnak a kiadónak. Akinek *Értesítése* van, azt csak fegyelmi úton lehet állásától elmozdítani, hosszabb szabadságot kap és megbetegedésekor is különb elbánásban részesül, mint az, aki nem szerezte meg az *Értesítést*. (Lásd: Díjnok.)

Díjnok.

Díjnok az, aki a posta-, táviró- és telefonszolgálat bármely ágában napidíj mellett olyan kezelési vagy irodai teendőket végez, amely különben tisztviselő, vagy kezelő főadata volna. A díjnoknak tehát ugyanazzal a szakképzettséggel kell bírnia, mint a kiadónak. A díjnokok közé tartoznak a kincstári posta- és táviróhivatalokban alkalmazott kiadók is. Minden díjnok szolgálatba lépése alkalmával fogadalmat tesz. A díjnokok szolgálati és anyagi viszonyait az 1897. évi XXIV. törvénycikk, nyugdíjazásukat pedig az 1908. évi állami költségvetésről szóló törvény *kilencedik szakasza* szabályozza.

A díjnokok a kiadókkal egyforma javadalmasban és elbánásban részesülnek. Egy évi kifogás-talan szolgálat után kedvezményekre jogosító *Értesítést* kapnak. Az értesítéssel ellátott díjnokot csak fegyelmi úton lehet állásától megfosztani. Évenként két heti szabadságot kap s ha megbetegedik, a betegség első hónapjában teljes napidíjat, további két hónapban a felét kapja. Három hónapot meghaladó betegség után beszüntetik a fizetést; de a szolgálatból csak akkor bocsájtják el, ha további három hó-

nap alatt sem áll helyre az egészsége. Elbocsájtása, amely csak alapos ok miatt történhetik, egy havi fölmondáshoz van kötve. Az elbocsájtás ellen azonban a fölmondástól számított három napon belül panaszt emelhet az e célra alakított fegyelmi bizottságnál.

Akik nem szerezték meg az *Értesítést*, ha megbetegednek csak két hétig kapják teljes napidíjukat s egyúttal fölmondják nekik az állásukat is. Ha elbocsájtásuk önhibájukon kívül történik, két heti fölmondásra van joguk. Fegyelmi elbocsájtásuk ellen azonban jogorvoslattal nem élhetnek. Ezenkívül csak *hat napi* szabadságot kapnak.

A napidíjasok minimális napidíja: Budapesten *két korona hatvan fillér*, amely öt évenkénti harminc filléres növekedéssel az *Értesítés* elnyerése napjától *három korona húsz fillérre* emelkedik. Vidéken a minimális napidíj *két korona tíz fillér*, az *Értesítés* kiadásának napjától *két korona ötven fillér*, mely öt évenkénti növekedéssel a II., III. és IV. lakbérosztályba sorozott városokban *négy koronáig*, a többi állomásokon pedig *három korona hetven fillérig* emelkedik.

A díjnoknak tíz évi kifogástalan és megszakítás nélküli szolgálat után évi *négyszáz korona* nyugdíjra van igénye, amely összeg a tizedik éven túl bezárólag a negyvenedik évig, *húsz koronával* szaporodik évenként. Negyven évi megszakítás nélküli szolgálat után tehát *ezer korona* nyugdíj jár neki.

Az a díjnok, aki a kiadói szakképzettséget megszerzte, öt évi megszakítás nélküli, kifogástalan

szolgálat után kezelőnői állásért folyamodhatik. A díjnoknő a III. és IV. osztályba sorozott postames-
teri hivatalért is pályázhatik.

Kezelőnő.

A posta-, táviró- és telefon-szolgálat terén a nő-
nek végső emelkedése: a kezelőnői vagy postames-
ternői kinevezés elnyerése. A kezelőnőket aapidí-
jasok létszámából nevezik ki. Kezelőnő azonban
csak az a kiadó lehet, aki valamelyik kincstári hiva-
talnál legalább öt évig szolgált. A kezelőnőnek a
posta-, táviró- és telefon-szakvizsgán kívül más
szakvizsgálatot nem kell tennie. A kezelőnőnek évi
fizetésre, lakásbérre és nyugdíjra való igénye van.
Kinevezéskor a kinevezés előtt eltöltött szolgálati
évek felét beszámítják a nyugdíjba. Ha a kezelőnő
öt évi szolgálat után munkaképtelenné válik, *egy*
évi fizetést, ha az öt és tíz év közt való szolgálati
időben válik rokkanttá, *két évi* fizetését kapja vég-
kielégítésül. (A végkielégítésnél számításba veendő
szolgálati időből, az 1897. évi XXIV. törvénycikk ál-
tal megállapított arányban, aapidíjas minőségben
töltött idő is beszámítható.) Tíz évi szolgálat után
a teljes nyugdíjnak *negyven százalékát* adják éven-
kint. Ezentúl a nyugdíj minden évben két százalé-
kal emelkedik. Teljes nyugdíj *negyven évi* szolgálat
után kapható.

A kezelőnő kezdő évi fizetése *ezer korona*, amely
három évenkint. száz-száz koronával emelkedik, de
ezernégyszáz koronánál megállapodik. A legnagyobb

fizetési fokozatot körülbelül *húsz-huszonkét* évi szolgálat után lehet csak elérni.

A lakáspénz az állomáshely szerint *hét osztályba* van sorozva. Az első osztályba sorozott állomáson a lakáspénz *nyolcszáz*, a másodikban *hét-százhusz*, a harmadikban *hatszáznegyven*, a negyedikben *ötszázhatvan*, az ötödikben *négy száznyolcvan*, a hatodikban *négyszáz* és a hetedikben *háromszázhusz korona*.

A kinevezett kezelőnök az első tíz évi szolgálatuk alatt *két heti*, tíz év után *három*, húsz év után *négy*, huszonötötől bezárólag harminc évig *öt*, ezen túl pedig *hat heti* szabadságot kapnak egy évben.

Megbetegedéskor teljes fizetést és laktórt kapnak, ha azonban a betegség ideje az egy évet meghaladja, a kezelőnőt szolgálati idejéhez képest végkielégítik, vagy nyugdíjazzák.

Telefon-kezelőnő.

A m. kir. posta-, távíró- és távbeszélő-intézetnél, mint telefon-kezelőnő igen sok nő keresi meg a kenyerét. A budapesti közép-pontban körülbelül hatszáz nő van alkalmazva.

Fölvételért a budapesti posta- és távíró-igazgatóságához (főposta-épületben) kell folyamodni.

Fölvételért folyamodhatnak olyan nők, akik magyar állampolgárok; tizennyolc-huszonnégy évesek; négy középiskolát (négy polgári vagy felsőbb leányiskolát) végeztek; s olyan magasak, hogy ki-nyújtott karral a hüvelykujjal *kétszáz centiméternyi* magasra tudnak nyúlni.

Alacsonytermetű, vagy rövidkarú nő tehát nem léphet a telefon szolgálatába, mivel a legfelső sorban levő *dugaszolást* (*kapcsolást*) nem éri el.

A folyamodványhoz a következő írásokat kell csatolni:

1. honossági bizonyítványt;
2. iskolai bizonyítványt;
3. születési bizonyítványt;
4. hatósági orvosi bizonyítványt;
5. erkölcsi bizonyítványt.

Ha a fölvétel sikerült, a jelentkezőt azonnal foglalkoztatják a telefon-intézetben; még pedig két héten át díjtalanul, azután egy hónapig *egy korona* napidíjjal. A két hét a tanításnak, az egy hónap pedig a próbagyakorlatnak van szentelve. A tanítás aképpen történik, hogy az újonnan jelentkezőt besorozják egy idősebb kezelőnőhöz, akinek felügyelete alatt egy külön e célra föllállított *iskolaváltón* megtanulja a számok gyors leolvasását és a kapcsolást. Mikor a tanulók ebben a munkában már elég jártasak, a főnökség előtt gyakorlati vizsgálatot tesznek. Sikeres vizsgálat után *két korona hatvan fillér* napidíjjal alkalmazzák. Egy évi kifogástalan szolgálat után kedvezményekre jogosító *Értesítő*t kapnak s a napidíj ettől fogva *három koronára* emelkedik.

Akinek *Értesítője* van, azt csak fegyelmi úton lehet elbocsájtani, hosszabb szabadságot kap és megbetegedése esetén külön elbánásban részesül. (Lásd: *Díjnok*.)

Öt évi kifogástalan szolgálat után évi fizetéssel, lakbérrel és nyugdíjjal járó kezelőnői állásért

folyamodhatnak. (Lásd: *Kezelőnő.*) A kezelőnői kinevezés a szolgálati idő sorrendje szerint történik.

A telefonszolgálatban alkalmazottak ugyanabban az elbánásban és javadalmazásban részesülnek, mint a postaalkalmazottak. (Lásd: *Díjnok, kezelőnő.*)

A telefon-kezelőnő átlag hat és félórát tölt naponként szolgálatban és pedig úgy, hogy az egyik nap délelőtt, a másikon pedig délután jelentkezik szolgálatra. A szolgálat idejét félórai pihenés szakítja félbe, amely időt a tágas *büffében* tölthetik, ahol olcsó áron nagyon jól étkezhetnek is.

Minden héten egyszer éjjeli szolgálatra kerül a sor. Erre azonban önként jelentkezhetnek az alkalmazottak. Mindig van elég önként jelentkező, mert az éjszakai szolgálatért *egy korona negyven fillér* külön díjazás jár, ezenkívül pedig a szolgálat után *eaész napi* szabadságot kapnak.

Az éjjeli szolgálatot teljesítőknek egy hálóterem is áll rendelkezésükre, ahol szolgálat után két-három órát nyugodtan pihenhettek.

Minden alkalmazott egyenruhát és cipőt kap, amelyet szolgálatban köteles viselni.

Magántisztviselők.

A kereskedelmi pálya a befogadóképes pályák közé tartozik: nem túlsúfolt és aki kellő szakképzettséggel lép rája, biztos megélhetést és szép jövedelmet szerezhethet. A szakképzett kereskedelmi tisztviselőt szívesen alkalmazzák és jól fizetik. Állandóan azonban az a panasz, hogy kevés igazán megbízható és szakképzett nő jelentkezik a kereskedelmi állásokra. A kereskedők és az irodák tulajdonosai azt mondják, hogy alig tudnak intelligens és ügyes női tisztviselőt kapni. A legtöbbszörnek szakképzettsége olyan hiányos, hogy a legegyszerűbb irodai munkával sem tud megbirkózni. Alig tudnak az írógéppel bánni s egy levél megfogalmazását nem is merik rájuk bízni. Pedig a női kereskedelmi alkalmazottakat nagyon keresik az irodákban.

A Női Tisztviselőnők Egyesülete kijelentette, hogy a szakképzett női kereskedelmi alkalmazottak után *ötven százalékkal több a kereslet, mint a kínálat*. A kereskedők és vállalatok irodái állandóan

ostromolják őket megbízható és kellően szakképzett női munkaerőért, ők azonban nem tudnak eleget tenni a kívánalmaknak, mivel kevés a jól képzett női kereskedelmi alkalmazott.

A baj abban gyökerezik, hogy a legtöbb nő kereskedelmi készségét az úgynevezett zugiskolákban szerzi, ahol kevés pénzért (néha jó sokért) két-három hónapos tanfolyamon akarja mindazt a tudást és szakképzettséget megszerezni, amelyre a kereskedelmi pályán szüksége van. Ilyen rövid idő alatt pedig nem lehet életpályára készülni. Aki az időt sajnálja a tanulásra, az sohasem fog tökéletes munkát végezni s kontár marad élete fogytáig. A kontárokat pedig nem tűrik meg sokáig semmiféle állásban sem.

A kereskedelmi szaktudást és képzettséget a női felső kereskedelmi iskolákban, női kereskedelmi tanfolyamokon és a legújabban szervezett polgári iskolával kapcsolatos kereskedelmi továbbképzőkben lehet megszerezni. (A kereskedelmi iskolák, tanfolyamok és továbbképzők részletes ismertetését lásd: *Iskolai minősítés; Kereskedelmi iskolák.*)

A német nyelv tökéletes ismerete nélkül a kereskedelmi pályán nem lehet boldogulni, míg nyelvtudással jól jövedelmező állásra és gyors előmenetelre lehet szert tenni.

Kereskedelmi tisztviselőnőket alkalmaznak a bankok, takarékpénztárak, részvénytársaságok, kereskedelmi és gyári irodák, ügyvédek, mérnökök, kiadóhivatalok és szerkesztőségek. Lehetnek cégvezetők, könyvelők, levelezők és pénztárosok. Átlagos fizetés 40-200 korona havonként. Fölmondási idő

hat hét. A munkaadó köteles alkalmazottját betegség esetére biztosítani. Kötelező nyugdíj nincsen; de van egy olyan nyugdíj-egyesület, amellyel a tisztviselő saját költségén köthet nyugdíjbiztosítást és van egy olyan egyesület is, amely díjtalanul közvetíti az állásokat. (Közelebbi fölvilágosítást ad a *Nőtisztviselőnők Egyesülete*, Budapest, Andrásy-út 83. sz.)

Gyors- és gépírónő.

Egyedül a gyors- és gépíró tudással csak nagynehezen lehet állásba jutni. Ma már a gyors- és gépírónőtől is megkívánják a kereskedelmi szakképzettséget. Ha az utóbbival is rendelkezik, szívesen alkalmazzák és jól fizetik. Ajánlatos a különböző fokú gyorsírás megtanulása (levelező-, vita- és parlamenti gyorsírás) és minél több rendszerű gépen való jártasság megszerzése.

Aki a gyorsírásban tökéletesen ki akarja magát művelni, annak legalább is két-három évi folytonos gyakorlatra van szüksége. A gépen való írást már néhány hónap alatt jól meg lehet tanulni.

Aki kereskedelmi szakképzettségén kívül tökéletesen tud sztenografálni is, jobb állásra és nagyobb fizetésre számíthat.

Budapesten a Női Tisztviselőnők Egyesülete (Andrásy-út 83. sz.) és az Országos Magyar Gépipíró Egyesület (Erzsébet-körút 15.) rendez ingyenes tanfolyamokat a gyorsírást tanulni kívánó nőknek.

Elárusítónő.

Erre a pályára szeretetreméltó modor, rábeszélő képesség és önuralom szükséges.

Az elárusítónőnek jól és gyorsan kell tudni számolni. Idegen nyelvek ismerete ezen a pályán is jobban biztosítja a boldogulását.

Az elárusítónő kezdő fizetése *negyven-ötven korona* egy hónapra. Később, különösen ha jól végzi dolgát és ügyesen tud bánni a vevővel, *százszázhusz koronát* is megkereshet havonként.

Ez a pálya csak erős szervezetű és nem ideges, vérszegény nőknek való. Nagyon megerőltető foglalkozás, mivel egész nap talpon kell lenni.

A pipere-üzletekben, divatáru-házakban, játék- és keztyűkereskedésekben, meg kalapos-boltokban többnyire női elárusítókat alkalmaznak.

Üzleti pénztárosnő.

A különféle üzletekben alkalmazott pénztárosnő magában az eladó-helyiségben, nem pedig az irodában van alkalmazva. Közvetlenül érintkezésbe lép minden vevővel, akitől a pénzt átveszi, ezért szeretetreméltó, barátságos modorúnak is kell lennie.

Ez az állás vagyoni felelősséggel is jár s a pénztárosnőnek jól és gyorsan kell tudnia számolni, másképpen könnyen bajba juthat.

Nagyobb üzletek rendszeren csak kereskedelmi tanfolyamot végzett nőket alkalmaznak a pénztár kezelésére.

A pénztárosnő havi fizetése ötven-hatvan korona. Nagyobb üzletekben kilencven-száz korona.

Üzlet vezetőnő.

Kereskedelmileg jól képzett nők fiók-üzletekben mint üzletvezetőnők is kaphatnak alkalmazást. Mennél nagyobb a szakképzettsége, annál biztosabban számíthat az ilyen alkalmazásra, amelynek az az előnye is megvan, hogy megismervén az üzlet vezetésének minden csínyjával-bínyjával, egy kis tőkével esetleg maga is vállalkozhatik hasonló üzlet nyitására.

Az üzletvezetőnőnek fizetése az üzletnek nagysága és forgalma szerint igazodik.

Rendszeren cukrászok, pékek, fűszeresek és tejnagykereskedők szoktak üzletvezetőnőket alkalmazni.

Kereskedelmi utazó.

Magyarországon még nagyon kevés nő szánja rá magát, hogy kereskedelmi utazó legyen. Pedig akinek egy kis bátorsága, önbizalma és rábeszélőképessége van, szépen boldogulhat ezen a pályán. Németországban, Franciaországban és Angolországban már igen sok nő működik mint kereskedelmi utazó. Különösen a nők szakmájába vágó cikkekkel kereskednek eredményesen. A párisi nagy divatáruházak, a pipere-gyárosok és kozmetikai intézetek többnyire női utazókat alkalmaznak, akik ügyességükkel és megbízhatóságukkal szinte nélkülözhetlenné teszik magukat ezen a pályán.

Magyarországon eddig a mellfűző-gyárosok alkalmaztak női utazót. A nőkön múlik csak, hogy ebben az irányban is megnyerjék a gyárosok és nagykereskedők bizalmát: mutassák meg, hogy erre a pályára is megvan a rátermettségük.

A kereskedelmi utazó pályára nem okvetlenül szükséges a kereskedelmi szakképzettség, mindenestre jobb, ha az is megvan; de nélküle is lehet boldogulni. A fő, hogy a női utazó alaposan ismerje a szakmáját, amelyben működni akar.

A női utazót két-háromszáz korona havidíjjal és útiátalánnyal (napidíjjal az utazás alkalmával) alkalmazták. Igen ügyes utazók négy-ötszáz korona havidíjra is tehetnek szert. A férfiutazók között vannak, akik tíz-tizenkétezer korona évi jövedelemre, sőt többre is tesznek szert ügyességükkel és szorgalmukkal.

Ha a nők komolyan szánják rá magukat erre a hivatásra, nagyon szépen jövedelmező keresetforrásra tehetnek szert.

Női ügynök.

A biztosító-társaságok szolgálatában igen sok nő működik mint ügynök. Erre a pályára lehetőleg kereskedelmi képzettség szükséges, ez azonban nem föltétlenül szükséges. Fő a rábeszélő képesség és biztos föllépés, amely kellékekkel sikeresen lehet ezen a pályán működni. A javadalmazás többnyire provízióból (jutalékból) áll. Fix fizetést csak nagyon ritkán adnak.

Ez a pálya inkább csak mellékkeresetnek ajánlható. Türelmetlen, ideges természetű nőknek nem való, mert sok nehézséggel és fáradtsággal jár.

Közvetítőnő.

Újabban telkek és házak eladásának közvetítésével is foglalkoznak a nők. De a bankok is alkalmaznak nőket, akik bankkölcsönök közvetítésével keresik meg a kenyerüket. Ez a foglalkozás is inkább csak mellékkeresetnek ajánlható. Akik azonban nagyon jártasok és nagy családi vagy üzleti összeköttetéssel bírnak, igen jövedelmező keresetre tehetnek szert, ezen a téren is, különösen ha komolyak, megbízhatók és intelligensek. A főkellék ehhez a foglalkozáshoz is a *biztos föllépés és rábeszélőképesség*, de egy kis szerencse is szükséges a boldoguláshoz. Enélkül kárba vesz minden fáradtság. A javadalmazás szintén provízióból áll. Ügyes közvetítőnők öt-hatezer koronát, sőt többet is kereshetnek egy évben, természetesen csak úgy, hogyha már nagy ismeretségre tettek szert.

Az ipartörvény szerint Magyarországon minden ipari pályára készülhetnek a nők. A valóságban azonban nem úgy van a dolog, mert nagyon sok ipari ág el van zárva a nők előtt azért, hogy a szakiskolákat, amelyekben a felsőbb képzettséget megszerezhetnék, nem látogathatják. Így például az iparművészeti iskolába nem vesznek föl női tanulót. Az iparrajziskolát is csak mint *műkedvelők* látogathatják; de ebben a minőségben sem minden tanácsot. Az arany- és ezüstműves pályára azért nem készülhetnek kellőképpen a nők, mert az iparművészeti iskolában nem tanulhatják meg az e pályára szükséges technikai ügyességet. Az órásipar nagyon alkalmas volna a nőknek; de a magyar királyi állami órásipar szakiskola szintén zárva van előttük.

Külföldön kevés kivétellel mindenütt nyitva vannak az állami szakiskolák a nők előtt is. Néhány hónappal ezelőtt pedig Bécsben is megnyitották az összes ipari szakiskolákat a nők számára. Ha Magyarországon is megnyitnák a nők előtt az összes ipari szakiskolákat, bizonyos iparágak rögtön föllendülnének. Mennyi impressziót meríthet-

nének például a nők az iparművészet gazdag forrásából, ha az iparművészeti iskolában alkalmuk volna művészi vezetés alatt a gyakorlati kiképzést elsajátítani. Igen sok magyar nő, ha az iparművészetben teljesen ki akarja magát képezni, kénytelen a külföldre menni. Természetesen ez tetemes költséggel jár s nem is engedheti meg mindenki magának s ennél fogva sok leány, ha tehetsége és kedve a művészi dolgok felé hajlik is, nem tudja tehetségét és művészetét fejleszteni, mert itthon nem áll rendelkezésére a szakszerű művészi kiképzés minden eszköze.

Vannak azonban olyan ipari ágak, amelyre a nők itthon is teljesen kiképezhetik magukat (szabóság, kalap-, divatáru-készítés, porcellán- és üvegfestés, művirág-készítés, mellfűző-készítés, fehérnemű-varrás, műhímzés stb.). Az ipari pályán is természetesen az boldogul legjobban, aki alapos kézsúltséggel és szaktudással lép rája. Azért nem lehet eléggé a nőket figyelmeztetni, hogy ne sajnálják az alapos kiképzésre sem az időt, sem a fáradságot. Az iparnak bármely ágára való teljes kiképzés rendszeren két, három, sőt négy évi tanulási időt is vesz igénybe. A leányinasok számára a főváros tanácsa tanonciskolákat nyitott, amelyeknek látogatása kötelező.

Az iparművészeti iskola.

Háziipar-osztálya.

Az országos iparművészeti iskola háziipar-osztályában van egy csipkeverő-, hímző- és szőnyegszövő-tanfolyam, amelyen a nőket a csipkekészítés-

ben és szőnyegszövésben teljesen kiképezik. A csipkeverő-tanfolyamon a csipkeverésen kívül a recemunkát, kalotaszegi varrottast és gyönyörű színes- és aranyhímzést tanítanak. A tanfolyam hat hónapig tart. A tanulási idő leteltével a növendékek fizetést kapnak munkájukért. Az iskola ugyanis megrendelésre dolgozik s így mindig kellőképpen tudja foglalkoztatni növendégeit. A munkát kívánatra a házhoz is adják.

Az iskola célja Magyarországon egészséges, virágzó háziipart teremteni, hogy a középosztály és szegényebb sorsú nőknek otthon végezhető állandó munkát biztosítson.

A szőnyegszövő-tanfolyam hat hónapig tart. Tanítják a különböző szövésű szőnyegek készítését, olyképpen, hogy a tanuló a szőnyegszövést otthon, családja körében önállóan is űzhesse. Erre a célra az állam szövőgépet is ad kölcsönbe az illetőnek, ha folyamodik érte.

A csipkeverő- és a szőnyegszövő-tanfolyam teljesen ingyenes. Fölvesznek mindenkit, aki tizenkettedik évét befejezte. Fölvételért az iparművészeti iskola háziipar-osztályának titkárához kell fordulni (IX., Kinizsy-utca 31.).

A két tanfolyam látogatása alkalmas az olyan leánykák számára, akik az elemi iskolát elvégezve nem folytatják a tanulást s fiatal koruk miatt még nem alkalmasak erősebb munkára. De ajánlható a tanfolyam látogatása olyan nőknek is, akik otthon fölösleges idejüket hasznos munkával akarják kitölteni s mellékeresetre kívánnak szert tenni. Ilyen módon ötven-hatvan koronát is, sőt ha szor-

galmasak többet is kereshetnek egy hónapban. A leánykák, akik a tanfolyamot elvégezték, húsz-harminc koronával szaporíthatják szülőinek havi jövedelmét.

A kézimunkákat a tanulók a tanfolyam befejezése után tetszés szerint otthon vagy az iskolában készíthetik. Akik szűkösebb körben élnek, azoknak tanácsosabb az iskola tágas, világos és jólévegőjú helyiségeiben dolgozni, ahol állandóan szakképzett tanítónők fölügyelete alatt vannak, akik nemcsak tanítanak, hanem egyúttal nevelnek is.

Iparrajziskola.

Az iparrajziskola nyilvános rajz- és mintázási terem női osztályába fölvesznek oly nőket, akik tizennegyedik évüket befejezték és írni, olvasni tudnak. A tanfolyam, amely szeptemberben kezdődik, két évig tart. Tandíj egy évre *harminc korona*, amelyet félévenként kell tizenöt koronás részletben előre fizetni.

A nők osztályát az úgynevezett munkaterem bővíti. Az iskola célja, hogy a látogatókat a művészi ipar számos ágára kiképezze s keresetképesé tegye. Tanítja a növendékeket külön-külön vezetés alatt a műipar tervezésre, plüss- és bársony-égetésre, vézésre, domborításra; gesso-munkára, edényfestésre és egyéb kerámiai, művészi technikákra, valamint a kis plasztikai mintázásra. A növendékek ezenkívül megtanulják a hímzés, géphímzés és rátétmunka (applikáció) számára alkalmas rajzokat és terveket készíteni. Az otthont díszítő, valamint a mindennapi életben szükséges használati és kisipari

dísztárgyak elkészítésével is foglalkoznak a munkateremben.

A munkateremnek kiegészítője a szövőipari tanműhely, ahol a szőnyegszövést tanulják.

Az iskola bizonyítványa egymagában semmiféle állásra nem képesít. Az iskolában szerzett tudás és szakképzettség azonban szép megélhetést biztosít.

Állami csipkeverő-iskola.

Az állam a magyar háziipar megteremtése és fejlesztése érdekében Körmöcbányán csipkeverő-iskolát tart fenn, amelyben csipkeverő háziiparosokat nevel. Az iskola, amelynek Jánosréten, Jánoshegyen és Óhegyen is van egy-egy osztálya, egész éven át nyitva van. A tanítás teljesen ingyenes. A tanulók addig látogathatják az iskolát, ameddig kedvük tartja. Mihelyt értékesebb munkát tudnak végezni, megfelelő fizetést kapnak. Ebből a keresetből szerzik be a leányok a kelengyéjüket, amelyet saját készítette gyönyörű csipkével díszítenek gazdagon. A jó kereset apraját-nagyját az iskolába vonzza. Az ügyesebbek később haza kapják a munkát, úgy hogy családi körükben foglalkozhatnak vele.

A körmöcbányai m. kir. csipkeverő-iskolában olyan gyönyörű csipkéket készítenek, amelyek szépségben és minőségben vetekednek a brüsszeli és velencei vert csipkével. Az iskola nagyon sok csipkét szállít külföldi megrendelőknek. Budapesten sajnos alig ismerik a körmöcbányai csipkét. Jó volna, ha

a magyar asszonyok is támogatnák az államot a háziipar megteremtésében és a fővárosi cégektől követelnék, hogy szerezzék be a körmöcbányai csipkét is. Ezzel csak nyernének a magyar asszonyok, mert olcsóbb árért szebb csipkét kapnának s az a jóleső tudatuk is megvolna, hogy a magyar ipart fejlesztik.

Fényképészeti pálya.

A fényképészeti pályához intelligencia, általános műveltség, rajztehetség, jó szem és művészi érzék szükséges. Nálunk eddig csak retusőrnök, vagy másolónök képezhetik ki magukat a nők. Aki művészi készséget akar a fényképészeti pályára vinni, annak Bécsbe, Berlinbe vagy Münchenbe kell rándulnia, ahol kitűnő fényképészeti iskolák állanak a nők rendelkezésére. Budapesten jelenleg két magyar nő működik nagy sikerrel a fotográfia terén, akik mind a ketten külföldön szerezték meg a pályájukhoz szükséges művészi tudást és szakképzettséget. Annyi a munkája a két női fotográfusnak, hogy alig győzi. Ez csak azt bizonyítja, hogy a magyar közönségnek is van fogékonysága a művészies munka iránt.

Kár, hogy Magyarországon nincs egyetlen fényképészeti iskola sem s a művészi ambícióval telt nő kénytelen külföldre menni drága pénzen tanulni. Igaz, hogy egynéhány fotográfus műteremben már képeznek ki nőket a fényképészeti pályára; de a művészi szakképzettséget csakis erre a célra szervezett iskola tudja megadni.

Bécsben a *K. K. Graphische Lehr- und Versuchsanstalt* (Westbahnstrasse 25.) képez ki fényképésznőket. Az intézetbe fölvesznek korlátolt számban rendes és rendkívüli hallgatókat. A szükséges képesítés: négy középiskolának elvégzése és a tizennegyedik év betöltése.

Az intézetben gyakorlatilag és elméletileg elsajátíthatják a tanulók a fotográfia és reprodukció-eljárás legfontosabb és legmodernebb módszerét. A kiképzést a következő tanfolyamokon nyerik a tanulók:

1. előkészítő- és rajztanfolyam;
2. fotográfiai- és reprodukció-tanfolyam;
3. speciális kurzusok a reprodukció különféle ágának eljárásáról;
4. fotográfiai gyakorlat amatőrök (művészek, technikusok, tudósok stb.) számára.

A fotográfia és reprodukció minden ágában való kiképzés harmadfél évig tart. A rendkívüli tanulók azonban, akik a fényképészeti művészetnek csak egyes ágaiban kívánnak oktatást nyerni, nincsenek sem az időhöz, sem a tantervhez kötve. A teljes kiképzés körülbelül négy-öt száz koronába kerül. Érdeklődőknek az intézet igazgatósága szívesen küld prospektust, mely magában foglalja az intézetre vonatkozólag minden tudnivalót.

Berlinben a *Lette-Verein* (Viktória Luisen-Platz 6.) tart fõnn fényképészeti tanintézetet a nõk részére. A teljes kiképzés két évig tart; de olyan tanulók, akik igazolni tudják, hogy a fotográfiai szakban már némi jártasságot szereztek, igazgatói engedellyel sokkal hamarabb is végezhetnek. A

határidőt minden egyes esetben az igazgatóság állapítja meg.

A fényképezési tanintézetbe csak azt veszik föl, aki a négy középiskolát (gimnázium, reál, polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát) elvégezte. Akik csak az egyes tanfolyamokra akarnak beiratkozni, azoktól a rajzban való jártasságon kívül nem kívánnak más képesítést. A teljes kiképzés körülbelül hatszáz-hétszáz márkába kerül (benszülöttek 25 százalékkal kevesebbet fizetnek). Az intézet három havi kurzusokat is rendez a fotografiai művészetben előforduló bizonyos módszerek megtanulására. Az ilyen kurzus látogatásáért *százötven márkát* kell fizetni.

A rendes tanfolyam október elsején kezdődik. Ajánlatos azonban a fölvételért már sokkal előbb folyamodni. Aki az intézetet látogatni akarja, kérjen az igazgatóságtól prospektust, abból teljesen lájékozódhatik. Az intézet internátussal kapcsolatos, ahol a leánynövendékek (asszonyt nem vesznek föl) mérsékelt árért teljes ellátásban és lakásban részesülnek.

Münchenben a *Lehr- und Versuchsanstalt für Photoaraphie, Chemioraphie, Lichtdruck und Gravür* vesz fel női tanulókat.

Az intézet szervezete majdnem azonos a bécsi fényképezési intézet szervezetével. A teljes kiképzés ideje *két évre* terjed. Egyes tanfolyamokra rendkívüli tanulókat csak nagyon ritka esetben és igen korlátolt számban vesznek föl. Az intézetbe csak olyan nőt vesznek föl, aki tizenhatodik évét betöl-

tötte és iskolai bizonyítvánnyal tudja igazolni, hogy felső népiskolát vagy a polgári, vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát elvégezte. Fölvételért legkésőbb szeptember elsejéig kell jelentkezni, ajánlatos azonban előbb jelentkezni. A teljes kiképzés *ötszázhatvan* márkába kerül.

Kívánatra az intézet igazgatósága útbaigazító prospektust küld.

A bécsi és a müncheni fényképészeti intézetekben nincsen internátus, tehát az ellátásról és a lakásról külön kell gondoskodni. Az intézetek igazgatóságai megbízható családokat ajánlanak, ahol mérsekelt díjazásért tisztességes ellátást lehet kapni.

A fényképészeti mesterség az iparművészet körébe tartozik. Aki megszerezte az e pályára szükséges művészi szakképzettséget, igen jövedelmező keresetforrásra tehet szert. Az előkelőbb műtermekben szívesen alkalmazzák és jól fizetik. Németországban, Franciaországban és Angolországban a legelső műtermeket hölgyek vezetik. Két-hárromezer korona tőkével (vidéken még kevesebbel is) saját műtermet lehet nyitni.

Könyvkötészet.

Ez a mesterség is az iparművészet körébe vág. Berlinben a *Lelle-Verein* külön iskolát tart fenn a könyvkötészet művészetének elsajátítására. Szeptember óta az iparművészeti iskolában is van évenként könyvkötő-tanfolyam, amelyre nőket is fölvesznek. A technológiai iparmúzeum minden télen rendez könyvkötő-, márványozó- és könyvmetsző-

tanfolyamot, amelyre azonban egyelőre nem vesz föl nőket.

A könyvkötő műhelyekben is képeznek ki könyvkötőnőket. A leányinasok hetenkint öt koronát kapnak. A tanulás ideje egy évig tart. Ha felszabdultak eleinte tíz koronát kereshetnek hetenkint, később tizenötöt, a legügyesebbek húsz koronát.

Aki a könyvkötészet mesterségét művészi irányban tanulta meg, szép keresetre tehet szert. Mert a művészi munkát minden ágon szívesen fogadják és jól fizetik.

Porcellán- és üvegfestészet.

A porcellán- és üvegfestés mesterségét az iparrajziskola női osztályában (lásd: *Iparrajziskola*) sajátíthatják el a nők; de a budapesti és vidéki kerámiai gyárakban is megtanulhatják. Az ügyes festőnőket szívesen alkalmazzák a porcellángyárakban, ahol jól is fizetik őket.

Az órás-ipar.

Svájcban nagyon sok női órasmester van, nálunk még nem igen készülnek a nők erre a mesterségre. Az órás-ipart egy nagyobb műhelyben lehet megtanulni. Az órás-ipari szakiskolába még nem vesznek föl nőket.

Csak olyan nők válasszák ezt a mesterséget, akiknek kitűnő szemük van. Két-három évi segédkezés után, egy kis alaptökével, órásboltot is nyithatnak s szép megélhetést biztosíthatnak maguknak.

Betűszedő.

A betűszedés mestersége igen erős szervezetet kíván, mert a nyomdafesték és olvasztott ólom párájával telt levegőben csak az tud állandóan dolgozni, akinek kifogástalan az egészsége. A gyengébbeknek a tüdejét hamar megtámadja ez a foglalkozás s azért nem is nekik való.

A betűszedést a nyomdáknak lehet megtanulni. A tanulás ideje négy év. Azután, aki akarja, megtanulhatja a gépszedést, amely három hónapot vesz igénybe. Mikor már hasznavehető munkás válik belőle, fizetést is kap. Az ügyes és megbízható szedők igen jól keresnek. Budapesti nyomdáknak negyvenötven korona heti bért is kapnak, a vidéken huszonöt-harmincat.

Művirág-készítő.

Még egy-két évtizeddel ezelőtt a finom művirág-szükségletet kizáróan Franciország fedezte. Még most is igen sok virágot szállítanak Franciaországból, mert nincsen elég képzett munkásnő, aki fölöslegessé tenné az idegen árut. A magyar munkásnő pedig van olyan ügyes, mint a francia, csak az a baj, hogy kevesen képezik ki magukat teljesen ebben a mesterségben s így rá vagyunk szorulva a külföld gyártmányára is.

Budapesten a nagyobb művirágkereskedők képeznek ki művirágkészítőket. A tanulás ideje a tanuló ügyességétől függ. A tanuló tíz-húsz korona

zsebpénzt is kap tanulása alatt mesterétől. Ha fel-szabadult, eleinte *harminc-negyven koronát* kap egy hónapra, később ötven-hatvanat. Néhány évi gyakorlat után az ügyeskezü virágkészítő szász-ötven-százhatvan koronát is megkereshet egy hónapban.

A mesterség nem nehéz, könnyű kezet, színérzék-et és jó ízlést kíván.

Bokréta- és koszorúkötnő.

A bokréta- és koszorúkötéssel számos nő tartja fenn magát Magyarországon. Aki ezt a mesterséget jól és ügyesen végzi, igen szép jövedelemre *lehet* szert. Tanuló leányokat minden nagyobb virágos-boltban fölvesznek. A tanulóleány ügyessége és te-hetsége szerint egy-két évig tanul, ez idő alatt nyolc-tíz korona zsebpénzt kap havonkint. Ha kitanult, eleinte húsz-harminc korona fizetést kap havonkint, később negyvenöt-ötvenet. Ügyes bokréta- és ko-szorúkötnők százhatvan-kétszáz koronát is keres-hetnek egy hónapban. Vannak virágüzletek, ahol a virágkötnők megegyezés szerint teljes ellátást és ezenkívül ötven-hatvan korona fizetést kapnak ha-vonkint.

A virágkötés mestersége eddig még nincs képe-sítéshez kötve.

Kalapdivatárúsnő.

Ehhez a mesterséghez, könnyű kézen kívül ki-tűnő ízlés, ügyesség és színérzék szükséges. A fiatal

leányok a kalapüzletekben tanulják a kalapkészítést és díszítést. Ha tehetségük van, aránylag rövid idő alatt megtanulják a mesterségüket. Aki ízlésesen tudja díszíteni a kalapokat, nagyon jól fizetik. Százszázhatvan koronát is kereshetnek egy hónapban. A gyengébb tehetségűek természetesen sokkal kevesebbet keresnek. A kalapdivatárús mesterségnek megvan az a nagy előnye, hogy aránylag kevés tőkével önállósíthatják magukat, akik vele foglalkoznak, s szép és biztos megélhetést biztosíthatnak maguknak, sőt még jó módot is teremthetnek, ha kis szerencsésük van.

Szabónő.

Talán egy iparág sem teremt annyi kontárt, mint a szabó-iparág. Ez azért van, mert a tanulók nem fordítanak elég gondot a kiképezetésükre és a tanulási idővel is fukarkodnak. A kötelező tanulási idő jelenleg két év. Két év alatt azonban lehetetlenség ezt a mesterséget alaposan megtanulni. A tanuláson kívül legalább is két-három évi igen jó műhelyben való gyakorlat szükséges annak, aki jó dolgot akar produkálni. A jó szabónőt nagyon keresik és igen jól fizetik. Ügyes háziszabónők teljes ellátáson kívül öt-hat koronát is kereshetnek naponként. De a gyöngék is megkapják a három koropát naponként és a teljes ellátást.

A szabóság mesterségére legjobban lehet az állami vagy községi ipariskolában készülni. Felvesznek mindenkit, aki négy polgári vagy négy felsőbb leányiskolát végzett. (Lásd: *Iskolai képesítés.*) A

tanfolyam két évig tart, első évben a fehérvarrást kell megtanulni. Aki a tanfolyamot elvégezte, képesítő bizonyítványt kap s munkakönyvet válthat. Két évi gyakorlat után pedig ipari engedélyért folyamodhat s önállóan üzheti a szabóipart a tarthat inasokat is.

Kevesebb iskolai képesítéssel rendes üzemmel bíró szabómestereknél is lehet készülni a szabóiparra. A legajánlatosabb olyan műhelybe lépni, ahol a tanulót a munka minden részével foglalkoztatják. A tanulás ideje itt is két év. Kellő gyakorlattal a műhelyekben húsz-harminc koronát kereshetnek az ügyes szabónők.

A szülők jól teszik, ha a munkaadót figyelmeztetik, hogy gyermekeiket ne lótásra-futásra tartsák, hanem a szakma megtanulására szolgáló munkára fogják.

Fehérvarrónő.

Ez a mesterség nem olyan háládatos, mint a nőiszabóság. Azonban aki szép és jó munkát végez, ezen a téren is kereshet szépen. A fehérvarrást is legjobb valamely ipariskolában megtanulni, még pedig két éven át. A Peterdy-utcai, Szentkirályi-utcai és a mester-utcai ipariskolában nagyon lelkiismeretesen tanítják ezt a mesterséget. Gyönyörű munkát végeznek ezekben az iskolákban a tanulók. Az iskolába mindenkit felvesznek, aki az előírt iskolai képzettséget igazolni tudja és a tizennegyedik évét betöltötte. (Lásd: *Iskolai képesítés.*)

Fodrásznő.

Általában véve a fodrásznői mesterség nemigen kecsesgető foglalkozás és inkább csak mellékkeresetnek ajánlható. A munka fáradságos és megerőltető, mert sok lépcsőjárással van egybekötve, s nem is igen jövedelmező. A fodrásznők a nagy konkurencia miatt kénytelenek olcsón fésülni: hat-hét korona havidíjért fésülnek egy-egy fejet. Aki azonban a fésülésen kívül megtanulta a hajfestést, hajápolást és a hajmunkákat, nagyobb jövedelemre és több elfoglaltságra számíthat. Külföldön a fodrásznők a kosztümfrizurákat is megtanulják s ezzel a báli szezon idején és estélyek alkalmával kitűnő keresetforrásra tesznek szert, mert tíz-tizenöt koronán alul nem csinálnak kosztüm-frizurát.

Ügyes fodrásznőket a fürdőkben és a szállókban szívesen alkalmaznak, ahol kétszáz korona havi fizetésre is tehetnek szert.

A fésülést, hajápolást, hajfestést és hajmunkákat legalkalmasabb egy jóhírű fodrásznál elsajátítani. Az igaz, hogy a tanulásért ott valamivel többet kell fizetni; de nagyobb szakképzettségre tehetnek szert. A szakképzettség pedig olyan tőke, amely mindig meghozza biztosan a maga kamatját.

Komorna.

Külföldön a fiatal leányokat külön intézetekben oktatják a komorna teendőire. Nálunk, sajnos még nincsen ilyen intézet, pedig szükség volna rá, már

azért is, mert egy sereg fiatal leánynak adna biztos kenyeret.

A fiatal leányoknak, akik komornának készülnek, ajánlatos, hogy egy jó fodrásznál tanuljanak meg fésülni, sajátítsák el a manikűrözés (körömápolás) művészetét is és értsenek a finom vasaláshoz, csipketisztításhoz, ruhavarráshoz és egy keveset a kalapdíszítéshez is. Mindezt a tudást meg lehet szerezni aránylag rövid időn belül. Mert hiszen a ruhavarrásban és kalapdíszítésben nem kívánnak tőle tökéletes munkát, a fő, hogy ezekből a munkákból annyit tudjon, hogy szükség esetén egy kis helyreigazítást, esetleg javítást elvégezhesen, különösen, ha úrnőjét az utazásra is elkíséri.

Az intelligens, jómodorú és képzett komornál előkelő úri házakban nagyon szívesen alkalmazzák, ahol teljes ellátáson kívül még ötven-hatvan korona havi fizetésben is részesítik. Ezenkívül, ha megtudja magát úrnőjével kedveltetni, igen sok szép és értékes ajándékot is kaphat.

Ez a pálya nagyon ajánlatos szegényebb sorsú, fiatal leányoknak.

Pincérnő.

A belügyminiszter jóváhagyta a főváros új kávéházi ipar szabályrendeletét. Az új szabályrendelet a pincérnök alkalmazását szigorú föltételhez köti. A kávé csak a rendőrkapitány külön engedelmével alkalmazhat női pincért. A pincérnő csak egyszerű, sötétszínű, a karon és a nyakon zárt ruhában szolgálhatja ki a kávéház vendégeit. A vendégek mellé

ülnie nem szabad, s egyáltalán tisztességtudóan és szerényen kell viselkednie. Viszont a vendég is köteles a pincérnővel tisztességesen bánni, mert ellenkezőleg a rendőrséggel meggyűlhetnek a baja.

A szigorú szabályrendelet nagyon helyén van, mert lehetővé teszi, hogy a nő, mint pincér is tisztességesen megkereshesse kenyerét.

Hasonló feltétellel a vendéglősök is alkalmazhatnak pincérnőket.

Mellfűző-készítőnő.

Ezzel a mesterséggel is szépen kereshet, aki megbízható és jó munkát végez. A mesterséget a mellfűzőgyárakban lehet megtanulni. A fő a jó szabás, ha ezt megtanulták, jó jövedelemre tehetnek szert, mert a jó mellfűzőnek szívesen megadják az árát. Budapesten igen sok mellfűzőkészítőnő van s mindegyiknek jó keresete van.

Arany- és ezüstcsiszolók.

Az arany- és ezüstművesek műhelyében aranyas ezüstcsiszolónőket is foglalkoztatnak. Ezeknek az a munkájuk, hogy a nyers állapotban levő tárgyakat kifényesítik, vagyis kicsiszolják. Nagyon jól keresnek, huszonöt-harminc korona heti bért is kaphatnak. A tanulási idő a tanuló ügyessége szerint fél vagy egész évig tart. A mesterséget az arany- és ezüstműves műhelyekben lehet elsajátítani.

Arany- és ezüstművesnő.

A Feminista Egyesület kezdeményezésére néhány fővárosi aranyműves-mester vállalkozott arra, hogy az arany- és ezüstműves mesterségre nőket is kiképez. A tanulási idő négy évet vesz igénybe. A tanulók havi tíz korona zsebpénzt kapnak. Aki erre a pályára szánja rá magát, jelentkezék az arany- és ezüstművesek ipartestületénél, ahol bővebb útbaigazítást fog kapni.

Építőmesternő.

Magyarországon már két nő szerezte meg az építőmesteri képesítést. Aki építőmester akar lenni, annak először is három évre inasnak kell elszereződnie egy építőmesterhez. Azután teljes jártasságot kell szereznie a tervezésben (amit az építészeti irodákban szerezhet meg). Ha mint pallér és munkavezető is működött egy ideig, folyamodhatik a képesítő-vizsgálatra való bocsájtásért. Előbb azonban az általános műveltségéről kell vizsgálatot tennie. Ha a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát sikeresen elvégezte és ezt hiteles bizonyítvánnyal tudja igazolni, akkor elengedik neki ezt a vizsgálatot. A képesítő-vizsgálatra külön bizottság van szervezve, amelynek jelenleg Ney Béla miniszteri tanácsos az elnöke és akihez a vizsgálatra való bocsájtásért is kell folyamodni.

A képesítő-vizsgálat szóbeli és írásbeli. Az írásbeli három hétig tart. Kevés idővel ezután a szó-

beli-vizsgálatot is le lehet tenni, aki azonban az írásbeli vizsgálaton megbukott, azt nem bocsájtják a szóbeli vizsgálatra. A szóbeli vizsgálatnál egy délutánon át lehet végezni. Akinek sikerült a képesítő-vizsgálat, az bizonyítványt kap, amely képesíti az építőmesteri teendőkre.

A képesítő-vizsgálat díja *százhatvan korona*.

Pékmesternő.

Bécsben a minap egy fiatal asszonyt képesítettek a pék- és cukrászmesterség üzésére. A fiatal asszony pék- és cukrászüzletet nyitott s hat segéddel meg három inassal dolgozik. Annyi a dolga, hogy alig győzi, mert kitűnő kenyeret és süteményt készít.

Próbálkozzanak a nők Magyarországon is ezzel a mesterséggel, hisz a kenyérsütés és a süteménykészítés a szakmájukba vág. Ha jó házikenyeret sütenek, meglátják, milyen nagy lesz a kelen-dősége.

Főzőnő.

A Feministák Egyesülete nyilvántartja néhány olyan vendéglői konyhának a címét, ahol fizetés nélkül vállalják a szakácsnők kiképzését. A háztartási iskolákban is lehet erre a pályára készülni. A fő az alapismereteket megszerezni, a többi aztán egy kis rátermettséggel és ügyességgel magától jön a gyakorlatban.

Az ügyes és megbízható szakácsnőket nagyon jól fizetik magánházakban, vendéglőkben és intéze-

lekben egyaránt. Nagyvendéglőkben *kétszáz korona* fizetésre is szert tehet egy jó szakácsnő. A munka nagyon fáradtságos és megerőltető. Egész nap talpon kell lenni, ezért csak azok szánják rá magukat erre a pályára, akiknek szervezete és egészsége kifogástalan s jól bírják az erős munkát.

Magánházakban *harminc-negyven koronát*, esetleg ötvenet is fizetnek egy jó szakácsnénak.

Borbély.

Magyarországon több vidéki városban, sőt a fővárosban is vannak női borbélyok. Többnyire a borbélymesterek feleségei tanulták meg ezt a mesterséget. A férfiak kijelentették, hogy szívesebben borotváltatják magukat nővel, mivel sokkal könnyebben és biztosabban kezelik a borotvakést, mint a férfiak.

A borbélymesterséget is a műhelyben kell megtanulni, úgy, mint a többi mesterséget.

Zongorahangoló.

Az Országos Magyar Nővédő Egyesület a Verőféle nyilvános leányiskolával kapcsolatosan, tanfolyamokat szervez a szegényebb sorsú nők számára, hogy tisztességes kenyérkeresetre tehessenek szert. A jövő tanév kezdetén, szeptember elején, zongorahangoló-tanfolyamot nyitnak meg. A tandíj nagyon mérsékelt s esetleg a fizetését előlegezik is, vagyis a tanuló akkor fizeti meg a tanfolyam díját, ha már keresetképesé válik. A tanfolyamra csak

azok jelentkezhetnek, akiknek zenei képzettségük van, amelyet fölvételi-vizsgálattal kell igazolniuk.

A zongorahangolók gyakorlati kiképzése a zongoragyárakban történik, az elméleti pedig valamelyik iskolában.

A tanulókat szakavatott mesterek képezik ki a mesterségükre.

A fölvételért az Országos Növédő Egyesülethez (VI., Gyár-utca 1.) kell fordulni.

Műtömő.

Ugyancsak az Országos Növédő Egyesület fáradozott azon, hogy műtömő (műstoppoló) tanfolyamot nyisson a nők számára.

A tanfolyam *hathetes* és teljesen ingyenes. A műtömönöket nagyon keresik és állandóan foglalkoztatják magánházakban is. Eleinte két koronát, később ötöt, sőt hatot is kereshetnek naponként a műtöméssel.

A tanfolyamra jelentkezni lehet az Országos Növédő Egyesületben (VI., Gyár-utca 1.).

Csak azok jelentkezzenek fölvételre, akiknek kitűnő szemük és könnyű kezük van. A munka a szemet nagyon megerőlteti.

Női munkát értékesítő egyesület.

A Klotild hercegasszony védősége és *Apponyi Albertné* grófné elnöksége alatt levő *Női Munkát Értékesítő Klotild-egyesület* rendkívül nemes célt szolgál: munkához segíti az elszegényedett úrinőket,

még pedig olyan módon, hogy elfogad megrendeléseket s a munkát házhoz adja vagy átveszi bizományba az otthon készített munkát és értékesíti.

Megrendelt munkát elkészítés végett kaphatnak:

Oly szegénysorsú, intelligens nők, akik képességüket és ügyességüket kész kézimunkával igazolják. Vidékiek posta útján cselekedhetik ezt. Munkakiadásakor mindenkit ellátnak kellő utasítással s határidőt szabnak a munka elkészítésére. A megszábotott határidőre a kész munkát át kell adni az egyesületnek, amely tíz százalék kezelési költség levonásával a munkadíjat azonnal kifizeti.

Kész munkák beadása: Az egyesület bármily kész nőimunkát átvesz bizományba, amelyet aztán értékesít. A munka átadásakor a tulajdonos elismerő-szelvényt kap. Amint a munkát értékesítették, az árát tíz százalék kezelési költség levonásával azonnal a beadónak kezéhez juttatják.

Kívánatos, hogy a kész munka mindenekelőtt hasznos legyen s a mindennapi használatnak megfelelően. Legyen továbbá jóminőségű, tartós, ízléses és divatos.

Az egyesület évenként átlag tizenöt-tizenhatezer koronát fizet ki a munkák elkészítéséért.

Nálunk még nincsen a külföldhöz hasonlóan női kertészeti iskola. *Az Állami Kertészeti Tanintézet-be* egyelőre nem vesznek föl nőket még hospitálásra sem. Pedig nagyon üdvös volna, ha ezt a kitűnő szakiskolát megnyitnák a nők előtt is. Illetékes helyen azonban azt az öröndetes kijelentést tették, hogy *a nők kertészeti kiképzéséről egy új intézmény lesz hivatva gondoskodni.* Ez az alakítandó állami női háztartási iskola Gödöllőn lesz és a legközelebb meg fog nyilni, mert az előmunkálatával már igen előrehaladtak. Az intézetben a többi között a kertésznők képzésével is rendszeresen lógnak foglalkozni.

A női kertészképzés jelenleg csak időszakai tanfolyamokra szorítkozik s inkább csak útmutatás a kezdők számára. Ilyen kertészeti tanfolyamokat rendez a földművelésügyi és közoktatásügyi miniszter, karöltve a gazdasági ismétlő-iskolákat vezető tanítónők részére a nagy szünidőkben. Ezenkívül a földművelésügyi miniszter, de nem minden évben, gyümölcscsértékesítő-tanfolyamokat is szokott ren-

dezni a nők részére. (Közelebbi fölvilágosítást a földművelésügyi minisztériumban lehet szerezni.)

A nők rendszeres kertészeti kiképzésének megvalósításán a *Feministák Egyesülete* is fáradozik. Az egyesület kezdesére egy igen kiváló fővárosi kertész vállalkoznék nőket a kertészetben teljesen kiképezni. A vállalkozó *Hein* János műkertész (VII., Thököly-út 109.). Egyelőre csak öt-hat leánytanulót venne föl olyképpen, hogy ellátásukról maguknak kellene gondoskodniuk. Akik hajlandók volnának kertészinasnak beállni, jelentkezzenek a Feministák Egyesületében (Mária Valéria-utca 12.).

A kertészeti pálya nagyon egészséges foglalkozás volna a nőknek, különösen a vérszegény, sápadt arcúaknak. Szép megélhetést is biztosítana. Megtanulnák a gyümölcs termelését, csomagolását, konzerválását. A díszítő, hasznothajtó és kereskedelmi kertészet összes ágaiban nyerhetnének kiképzést. Elsajátíthatnák a virágbokréta- és koszorúkötést s a kosárfonást is megtanulhatnak.

Nagy tevékenységi kör és gazdag keresetforrás nyílik meg a nők előtt, mihelyt módjukban lesz a kertészeti pályához szükséges szaktudást megszerezni. Milliókra megy az a pénz, amit virágért, gyümölcsért a külföldnek adunk. Ez a rengeteg pénz mind a hazában maradna, ha a mi virágos és gyümölcsös kerteinket szakképzett női kezek gondoznák s a tanítónői és tisztviselőnői pálya sem volna annyira túlszűfölvé. A kertészettel való foglalkozás sok-sok nőnek adna biztos kenyeret és piros-pozsgás arcot. Külföldön nagyon ajánlható *Castnérné* Elvirának Berlin mellett levő kertészeti iskolája.

Tizenhat éves leányokat vesz föl. A tanfolyam két-éves. Az állami kertészeti tanintézetben Sleglitzben, Berlin mellett, nőket mint rendkívüli hallgatókat fölvesznek. (Gartner-Lehranstalt zu Dahlem.)

Az állami gazdasági iskolák is zárva vannak a nők előtt. Mindazáltal mégis részesülhetnek gazdasági kiképzésben, mert néhány intézetben kitűnő gazdasági tanfolyam van, ahol a növendékek elméletileg és gyakorlatilag sajátítják el a szükséges szaktudást.

Női gazdasági tanintézet van Kassán (Sz. Orsolyarendi), ahol a nőket szakszerű, intenzív gazdasági ismeretekre oktatják.

Aki a polgári iskolát vagy felsőbb leányiskolát elvégezte, jelentkezhetik a gazdasági tanfolyamra, amely *kétéves*. A tanfolyam díja *kétszáz korona*. Elvégzése után a növendékek gazdasági oklevelet kapnak, mely őket a gazdasági ismétlő-iskolákban való szaktanításra képesíti. (Az intézet a polgári osztály leánygyermekei számára évenként háztartási- és kézimunka-tanfolyamokat is rendez. Aki ezeket a tanfolyamokat sikeresen elvégezte, mint varrónő megkeresheti kenyerét, vagy pályázhatik gazdasszonyi állásra. A tanfolyamok díja tíz korona havonként.)

Az intézetben a következő gyakorlati és elméleti tárgyakat tanítják:

Gyakorlati tárgyak:

1. háztartási teendők;
2. sütés, főzés;

3. mosás, vasalás;
4. női-kézimunka, divatcikkek előállítás;
5. fehérnemű-varrás;
6. ruhavarrás;
7. kertgazdaság;
8. állattenyésztés;
9. tejgazdaság;
10. háziszövészet.

Elméleti tárgyak:

1. valláserkölcstan;
2. társadalmi illemtan;
3. háztartástan;
4. egészségtan;
5. háztartási számtan és könyvvitel;
6. kertgazdaságtan;
7. állattenyésztésttan;
8. iparismerettan;
9. jogismerettan.

Rendkívüli tantárgyak: angol, francia és német nyelv, zene, ének, tánc és festészet.

A gazdasági tanintézetbe rendes és rendkívüli tanulókat vesznek föl.

Rendes növendék az, aki a teljes két évi gazdasági tanfolyamra iratkozik be. Rendkívüli növendékek azok, akik rövidebb időre vagy a tanfolyam egyik vagy másik ágára iratkoznak csak be.

Rendes növendékül azt veszik föl, aki befejezte tizennegyedik évét s elvégezte a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát.

Rendkívüli növendékül fölvesznek minden er-

kölcsös nő, korra és időre való tekintet nélkül. A fölvetelnél vallásfelekezeti szempontokat nem vesznek figyelembe.

A beírás díja tíz korona.

A rendes növendékeknek minden félév kezdetén *száz korona* tandíjat kell fizetni.

A rendkívüli növendékek, ha már a rendes tantárgyak közül kettőre (például főzés, varrás) iratkoztak be, szintén *száz korona* tandíjat fizetnek félévenként. Egy rendes tantárgy tandíja félévre *ötven korona*. Rendkívüli növendékek félévnél (öt hónap) kevesebb időre nem iratkozhatnak be.

Tandíjkedvezményt, vagy mentességet egyelőre nem ad az intézet.

Rendkívüli tantárgyakért külön tandíjat kell fizetni.

Az intézet internátussal kapcsolatos. Az ellátásért a rendes növendékek *hatvan koronát* fizetnek havonként, a rendkívüliek *hetvenet*.

A női gazdasági tanintézettel kapcsolatos mindennemű ügyben készséggel nyújt fölvilágosítást az igazgatóság.

Gazdasági és háztartási intézet van még Aszódon is: A *Bányai á. hitv. ev. egyházkerületi leánynevelő-intézet*. Itt is megtanulják a leányok a sütést, főzést, háztartási teendőket, tejkezelést, mosást, vasalást, állattenyésztést, kertészkedést, méhészetet, házinyúl- és gombatenyésztést, fehérneművarrást és kézimunkát. Ezen kívül megfelelő elméleti oktatásban is részesülnek a növendékek. Rendkívüli tantárgy: angol nyelv, zene. Az intézet internátussal kapcsolatos.

A gazdasági tanfolyam növendékei: rendesek és rendkívüliek. Rendesek, akik az egész évre iratkoznak be, rendkívüliek, akik az előírt tantárgyak közül tetszés szerint választhatnak; de bizonyítványt nem kapnak.

Rendes növendékül fölvesznek: aki a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályát elvégezte és tizennegyedik évét betöltötte. Rendkívüli tanulónál egyedüli föltétel a kifogástalan erkölcs és az előírt életkor.

Beírás tíz korona. Az évi tartásdíj, beleértve a tandíjat is, az ág. hitv. ev. és ev. ref. vallású növendékeknek *hatszáz korona*, (lelkészek, tanárok és tanítók leányai csak ötszáz koronát fizetnek), más vallásuaknak *hétszáz korona* és *tíz korona* vallásdíj. Rendkívüli tantárgyakért külön díjat kell fizetni.

A bejáró növendékek *tíz korona* beírási díjat és *nyolcvan korona* tandíjat fizetnek (az egyház kötelékébe tartozók hatvanat).

Magántanulóknak tíz korona beírási díjat és *hetven korona* vizsgálati és tandíjat kell fizetni.

Megmérhetetlen volna az a haszon, amivel az országot egy évtized alatt megajándékoznák, ha a nők a gazdasági pályára mennél nagyobb számban törekednének. Rövidesen milliókkal gyarapítanak a termelést, s ezer meg ezer dolgos női kéz biztosíthatna magának testet-lelket gyarapító megélhetést.

Sürgetni kellene az országban több női gazdasági iskola szervezését s addig is, míg ezeket az iskolákat szervezik, meg kellene az államnak nyitni az országos gazdasági iskolákat a nők számára. Ezzel elérnék, hogy néhány évtized múlva, sőt sokkal hama-

rább is, minden falusi házacskában *intenzív gazdálkodást* folytathatna az asszony nép. Hogy milyen haszonnal járna az országra nézve az ilyen intenzív gazdálkodás, azt hiszem fölösleges magyarázni.

Baromfitenyésztő.

A baromfitenyésztés minden ágában és a tenyésztéssel járó külső és belső munkálatokban gyakorlati és elméleti kiképzést lehet szerezni a *Gödöllői baromfitenyésztő munkásnőket képző iskolában*. x\ki tizenhatodik évét betöltötte, de a harmincat meg nem haladta, magyarul írni és olvasni tud és erős, egészséges szervezetű, jelentkezhetik fölvétele. Ha fölveszik, ingyen ellátást, négyszáznyolcvan korona ösztöndíjat és tíz korona havi zsebpénzt is kaphat.

A tanfolyam egy évig tart. Ugyanebben az iskolában minden évben három hónapos *méhészeti* tanfolyamot is rendeznek, amelyre nőket is fölvesznek. Fölvételért az igazgatósághoz kell folyamodni.

Gazdasszony támasza.

Nagyon nehéz volna itt mindazokat a képességeket felsorolni, amelyeket egy jóra való gazdasszonytól megkívánnak. A falusi gazdasszonynak főleg a konyha, gazdaság és kertészet titkaiba kell beavatva lennie, a városi gazdasszonynak pedig a belső háztartással kell jobban foglalkoznia: értenie kell a varráshoz, foltozáshoz, a fehérnemű rendben tartásához s a cselédeken való fegyelem tartásához.

Erre a foglalkozásra legjobban lehet készülni valamelyik háztartási iskolában, amely ipariskolával is kapcsolatos.

Kitűnő gazdasszonyokat képez ki a Magyar Gazdasszonyok Egyesülete Cinkotán. Aszódon (a Bányai ág. hitv. ev. egyházkerületi) és Kassán (Orsolyarendi) is van nagyon jó háztartási iskola, mely a gazdaság minden ágára képezi a nőket.

GYERMEKGONDOZÁS.

A gyermekgondozás szolgálatában ma már igen sok nő keresi meg a mindennapi kenyerét. A gyermekvédelem kiterjesztése és folytonos fejlődése napról-napra szaporítja azoknak az állásoknak a számát, amelyet csakis a nő hivatott betölteni. Ki is tudna a gyermek lelkéhez és szívéhez közelebb férkőzni, mint a nő. Ki tudná betegségében, bújában, bajában gyöngédebben, odaadóbban ápolni és támogatni a gyermeket, mint az asszony. Tudják ezt a vezető helyen is s azért a gyermekgondozást úgy szervezték, hogy az állások legnagyobb részét a nők tölthessék be.

A gyermekvédelemben gyermekgondozónőt, telepfelügyelőnőt, segédfelügyelőnőt és dajkákat alkalmaznak nagy számban.

Gyermekgondozónőket és telepfelügyelőnőket Temesváron a Fehérkereszt Gyermekgondozónők Országos Testvérszövetségében tartott tanfolyamon és a budapesti meg aradi állami menedékhelyeken képeznek ki.

Gyermek gondozónő.

Gyermekgondozónői szaktanfolyam.

Gyermekgondozónői szaktanfolyamok vannak: Temesvárott a Fehérkereszt Gyermekgondozónők Országos Testvérszövetségében és Budapesten meg Aradon az állami gyermekmenedékhelyekben.

I. *A tanfolyam célja:* A tanfolyam azokat a nőket, akik a gyermekgondozást életpályául választják, elsősorban a három éven aluli gyermek testi gondozására képezi ki.

II. *A tananyag:* A tanfolyam megtanítja őket a szakszerű gondozásra a gyermek egészséges és beteg napjaiban, a családban és az intézetben. Ezenkívül a gyermekgondozónőt kiképezik a gyermek különleges ételrendjének főzésében, varrásban és a háztartás összes teendőiben. Az elméleti tanfolyamon a jelölt megismeri a gyermek testének szerveit és működését, a gyermek betegségeinek első jeleit, az egészséges és beteg gyermek gondozását, különös tekintettel a csecsemő mesterséges és természetes táplálkozására. Megismeri a gyermek, a gyermekszoba és a gyermekek gondozásával foglalkozó intézetek általános higiénáját, a gyermek lelki életének elemeit, a meséket és a dalokat, továbbá az állami gyermekmenedékhelyek szolgálati viszonyait. A gyakorlati kiképzést az állami gyermekmenedékhelynek az egészséges gyermekek átmeneti tartózkodására szolgáló kórosztályon a Fehérkereszt gyermekpoliklinikáján, továbbá a gyermekmenedékhely konyhájában és ruhatárában nyerik.

III. *A tanfolyam tartama:* A gyermekgondozónői tanfolyamon elméletileg és gyakorlatilag képezik ki a gyermekgondozónőt. Az elméleti kurzus, amely *hat hónapig* tart, szeptember 15-én kezdődik minden évben; a gyakorlati kiképzést ugyanez idő alatt nyeri; de a gyakorlati kiképzés tartama az elméleti vizsgától függetlenül, a szerzett képességek alapján egyénileg határoztatik meg.

IV. *A tandíj:* A tanfolyamnak vannak benlakó és künlakó tanítványai. A benlakók a hathónapi kurzusért, beleértve a teljes ellátást is, *száznyolcvan koronát* fizetnek. Ezt a díjat azonban méltánylást érdemlő esetben részben vagy teljesen is elengedhetik, úgy hogy a tanítvány az oktatásban és ellátásban egészen ingyen részesülhet.

V. *Fölvétel:* A tanfolyamra azokat a nőket veszik föl, akik tizenhetedik évüket betöltötték; de a harmincötöt meg nem haladták, kifogástalan erkölcsűek, testben, lélekben egészségesek, a magyar nyelvet szóban, írásban tökéletesen bírják s legalább a polgári iskola négy osztályában elsajátítható műveltség fölött rendelkeznek. Okleveles óvónők és tanítónők előnyben részesülnek.

VI. *A végzett gyermekgondozónő alkalmaztatása:* A tanfolyam sikeres elvégzése után a gondozónő oklevelet kap. Az okleveles gyermekgondozónők az állami gyermekmenedékhelyeken való alkalmaztatásánál a belügyminiszter 1903/V-c. 1905. sz. rendelete folytán elsőbbségre számíthatnak. A gyermekgondozónők az intézeti állásokon kívül gyermekkorházakban és magán családotknál is nyerhetnek

alkalmazást, átlag huszonöt-negyven korona havi fizetéssel és teljes ellátással.

VII. *Ruházat és címzés:* A tanfolyam hallgatói az előírt egyszerű ruhában tartoznak járni; a gyermekgondozónőt úgy az intézetben, mint a családban a *kisasszony* vagy *asszonyság* megszólítás illeti.

VIII. *A gyermekgondozónő jövője:* Az okleveles gyermekgondozónő a Gyermekgondozónők Országos Testvérszövetségébe vétetnek föl, amely a gondozónők anyagi és erkölcsi boldogulásáról gondoskodik. Szerkeznek állást, ha pedig alkalmazás nélkül vannak, vagy betegek, esetleg valami okból munkaképtelenek, a szövetség biztos, nyugodalmas otthont ad nekik. Tíz évi tagság után rokkantság esetén nyugdíjat is ad a szövetség.

Telepfelügyelő.

A magyar állami gyermekvédelem keretében új életpálya nyílt meg a nőknek: a telepfelügyelői pálya. A belügyminiszter ugyanis elhatározta, hogy a községekben a családoknál elhelyezett gyermekek hathatósabb ellenőrzésére a művelt osztályhoz tartozó nők köréből (főleg tanítónőket és óvónőkei) telepfelügyelőket alkalmaz.

A felügyeletet eddig a község orvosa, mint teleporvos, a község társadalmából alakult telepbizottság és a középpontból kiküldött orvosok gyakorolták. A teleporvos mellé most a belügyminiszter segítő társnak a telepfelügyelőt nevezi ki.

A telepfelügyelőnek a gondjaira bízott gyer-

mekekkel egy községben kell lagnia s a gyermekek testi és szellemi fejlődésére neki kell vigyáznia.

Akik a telepfelügyelőnői pályát választják, azoknak a gyermekgondozónői tanfolyamot kell jeles eredménnyel elvégezniök s ezen kívül néhány heti külön kiképzésben résztvenniök. (Közelebbi fölvilágosításért *Szana* Sándor dr. kir. tanácsos, az állami gyermekmenedékhely igazgató-főorvosához, VIII., Üllői-út 86., lehet fordulni.)

A telepfelügyelőnői vizsgálatra csak azt bocsájttják, aki a gyermekgondozónői tanfolyamot jeles eredménnyel végezte el.

Magyarországon jelenleg ötven telepfelügyelőnő működik *ezer korona* évi fizetéssel. Más díjazásra egyelőre nem számíthat. Később azonban az évi fizetést *ezerkétszáz koronára* emelik és lakáspénzben is fogják a telepfelügyelőnőket részesíteni.

A telepfelügyelőnőkön kívül úgynevezett helyi felügyelőnőket is alkalmaznak, vagyis olyan nőket, akik a telepen laknak és a helyi telepfelügyelőnői leendőket mellékfoglalkozásként vállalják. Ezeknek nem kell semmiféle tanfolyamot végezniök. A segédfelügyelőnők minden egyes gondjaikra bizott gyermek után a helyi viszonyok szerint bizonyos összeget kapnak.

A telepfelügyelőnők is beléphetnek a gyermekgondozónők országos testvérszövetségébe, amely egyesület erkölcsi és anyagi érdekeiket védi.

Kisededóvónő.

Az Országos kisededóvónő-képző intézetben (Budapest, VII., Szegényház-tér 7. sz.) a tanfolyam két évig tart s a tantárgyakra nézve irányadó a kisededóvásról szóló 1891. évi XV. törvénycikk 43. szakaszának rendelkezése alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter által az 1891. évi 57.472. szám alatt kiadott, illetve időnkint kiadandó tanterv.

Az intézet első osztályába fölvesznek oly tisztességes előéletű nőket, akik:

1. tizenegyedik évüket betöltötték; de a negyvenet meg nem haladták;

2. a polgári vagy felsőbb leányiskola negyedik, avagy a felső népiskola második osztályát sikeresen elvégezték;

3. tiszta csengő hanggal és jó zenei hallással bírnak;

4. a kisededóvónői pályára testben és lélekben alkalmasak.

A föl vétel minden évben július hó első napján történik. A folyamodóknak július elsején, külön meghívás nélkül kell jelentkezniük az intézetben. Azokat, kiknek beküldött okmányaikból *kétségtelenül* kitűnik, hogy nem vehetők föl a tanfolyamra, az igazgatóság erről lehetőleg figyelmezteti.

Kik a föl vételi vizsgálat napján nem jelentkeznek, úgy tekintetnek, mintha kérelmüktől elállottak volna s folyamodványukat nem veszik tárgyalás alá. Utólagosan nem vesznek föl senkit.

A föl vételt kérő folyamodványhoz, amelyet sa-

játkezűleg kell írni, eredetiben vagy hiteles másolatban a következő okmányokat kell csatolni:

1. születési bizonyítványt;
2. iskolai bizonyítványt;
3. hatósági orvosi bizonyítványt;
4. hímlőoltási bizonyítványt;
5. erkölcsi bizonyítványt, amelyben föl kell tüntetni a szülők foglalkozását s ha a jelentkező ingyen benlakást is kér, meg kell jelölnie a családtagok számát s szüleinek, ha árva, saját vagyoni állapotát.

Az egykoronás bélyeggel ellátott folyamodványt mellékleteivel együtt az Országos Kisdedóvó Egyesület fölvételi-bizottságához címezve, június huszadikáig be kell küldeni, az egyesület igazgatóságához (Budapest, VII., Szegényház-tér 7.).

Ha a folyamodó még valamely intézetnek növendéke: rendes iskolai bizonyítványának beküldésére július huszonhetedikéig halasztást kérhet, ez esetijén azonban a folyamodványhoz az utolsó iskolai *értésítő*t kell mellékelnie.

A pályázókat az intézeti orvos által is megvizsgálják, hogy meggyőződést szerezzenek arról, hogy az illető testileg teljesen alkalmas-e a kisdedóvónői pályára. Az írásbeli és szóbeli vizsgálat előtt arról is szereznek meggyőződést, hogy a jelentkező jó zenei hallással és tiszta csengő hanggal bír-e. Akik nem felelnek meg eme követelményeknek, azokat elutasítják.

Minden folyamodótól fölvételi vizsgálatot követelnek.

A fölvételi vizsgálat kétféle, aszerint, amint a folyamodó a IV. polgári, illetve a felső népiskola

második osztályának megfelelő elméleti képzettségét iskolai bizonyítvánnyal igazolja vagy sem.

Az előírt iskolai képzettséggel bírók csak szóbeli vizsgálatot tesznek a magyar nyelv-, történelem-, földrajz- és számtanból.

Akiknek nincsen meg a fõnt jelzett iskolai képzettség, azoktól a magyar nyelvbõl és számtanból írásbeli és szóbeli, a történelem-, földrajz-, természetrajz-, természettan- és mértanból szóbeli vizsgálatot követelnek.

Az intézet rendes növendékei lehetnek bejárók vagy benlakók. A benlakók méltánylást érdemlõ esetben félfizetést vagy ingyenes ellátást is élvezhetnek. A fizetõ benlakó teljes ellátásért havonként *ötven koronát* fizet. Ágynemût minden növendéknek magával kell hoznia.

A rendes növendékek sem az osztály-, sem a képesítõ-vizsgálatért díjat nem fizetnek. Javító-vizsgálatért azonban igen.

A bejáró növendékek évenként *hatvan korona* tandíjat kötelesek fizetni két egyenlõ részletben.

Az országos nyugdíjalap javára minden növendéknek (kivétel nélkül) hat koronát kell fizetnie.

Magántanulás.

A két évi tanfolyamot el lehet végezni magánúton is. Magánvizsgálatokat minden évben csak egyszer, júniusban tartanak.

Magánvizsgálatot tehetnek az elsõ osztályból, kik a tizenötödik évüket betöltötték; a tantervben (kapható: a m. kir. egyetemi nyomdában, Budapest,

I. kerület, Iskola-tér 3.) előírt elméleti tantárgyakból elkészültek; a daloskönyvben felsorolt gyermekdalokat kottából hegedülni és énekkel kíséрни megtanulták; szabadkézi rajzból tizenkét lapot részint ékítményes, részint természet utáni rajzot készítettek. Kézimunkát az első osztályban nem kell bemutatni.

A második osztálybeli magánvizsgálatra bocsátatnak, kik a tizenhatodik évüket betöltötték és az óvóképző-intézet első osztályának tantárgyaiból jó eredménnyel vizsgát tettek; a daloskönyvben előírt gyermekdalokat hegedülni és énekelni megtanulták; szabadkézi rajzból tizenöt lapot részint festett, ékítményes, részint természet utáni rajzot készítettek; az előírt alaki munkából rendes gyűjteményt mutatnak be.

Azok a növendékek, akik a tanítóképző első, második, harmadik osztályát; vagy a felsőbb leányiskola ötödik, hatodik osztályát sikeresen elvégezték, szintén jelentkezhetnek az óvónői tanfolyam második osztályának vizsgálatára, ha előbb az első osztály ama tárgyaiból, amelyet a képezdén, illetve felsőbb leányiskolában nem adnak elő, különbözeti vizsgálatot tesznek.

A képesítő-vizsgálat.

A kisdédóvónő-képző intézet kétéves tanfolyamának elvégzése még nem képesíti a hallgatót; kisdédóvónő csak az lehet, aki a képesítő-vizsgálatot leteszi.

Azokat a növendékeket, akik a intézet második

osztályát szabályszerűen elvégezték és féléven át valamely nyilvános óvodában gyakoroltak, azonnal képesítő-vizsgálatra bocsájtják.

Okleveles tanítónők és mindazok, akiknek a vallás- és közoktatásügyi miniszter a képesítő-vizsgálatra az engedelmet megadta, csak úgy tehetik le a képesítő-vizsgálatot, ha valamely nyilvános óvodában legalább félévig gyakorlatilag működtek s erről az illetékes kir. tanfelügyelő által is láttamozott működési bizonyítványt föl tudnak mutatni s az előírt gyermekdalokat megtanulták énekelni és hegedülni.

Akik magánvizsgálatot akarnak tenni, kérvényeiket április folyamán nyújtsák be az óvónőképző-intézet igazgatóságához.

A folyamodványt sajátkezűleg kell írni s a következő írásokat hozzácsatolni:

1. hatósági orvosi bizonyítványt;
2. születési bizonyítványt;
3. legutolsó iskolai bizonyítványl;
4. újraoltási bizonyítványt;
5. erkölcsi bizonyítványt.

A magánvizsgálatok díja oszlályonként *negyven korona*. Képesítő-vizsgálat *húsz korona*. Javítóvizsgálat tantárgyankint *tíz korona*.

A nyugdíjalapra minden vizsgázónak *hat koronát* kell fizetni.

Kisdédóvónőképző-intézetek vannak még: Budapesten a Fröbel-nőegyesületé; *vidéken*: Hódmezővásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Brassóban, Esztergomban, Nagyváradon, Sopronban. Szatmáron, Temesvárolt és Zomborban. A felsorolt intézetek ke-

vés eltéréssel az országos kisdédóvónő-intézet mintájára vannak szervezve.

Az okleveles óvónőket igen szívesen alkalmazták úriházakban is gyermekek mellé teljes ellatással és ötven-hatvan korona havi fizetéssel.

Városi vagy községi óvónők lakást vagy lakasbért és a helység nagysága szerint hatszáz-nyolcszáz korona évi fizetést kapnak.

BETEGÁPOLÁS.

Ápolónő.

A betegápolás szolgálatában igen sok nő szépen megkeresheti mindennapi kenyerét, amelyet aggkorrára is biztosíthat, ha valamely egyesület kötelékébe lép. Magyarországon két egyesület képez ki szakszerűen betegápolónőket: A *Vöröskereszt Egyesület* és a *Gondviselés* betegápolónőket képző egyesület. Mind a két egyesület tanfolyama *ingyenes*, ezenkívül a növendékek teljes ellátásban részesülnek s havi tíz korona zsebpénzt is kapnak. Ha megszerezték az oklevelet, szép fizetést kapnak és bizonyos idő múlva rokkantsági nyugdíjra meg aggkori járadékra is van jogos igényük.

Külföldön a legelőkelőbb családok női tagjai is vállalkoznak a betegápolásra, mert a betegápolást igen magasztos hivatásnak tartják. Kívánatos volna, hogy nálunk is több intelligens nő szánná rá magát erre a pályára, amelynek még az a jó oldala is megvan, hogy nincsen annyira túlzásúfolva, mint a legtöbb női pálya.

A Vöröskereszt Egyesület ápolónő-képző tanfolyama.

A Vöröskereszt Egyesület ápolónő-képző tanfolyama az Erzsébet-kórház igazgatójának vezetése alatt áll.

A tanfolyam, amelyet Budapesten az Erzsébet-kórházban (Győri-út 17.) tartanak, minden évben január és július elsején kezdődik *s hat hónapig tart.* Rendes tanulóul csak azt veszik föl, aki:

1. tizennyolcadik évét betöltötte, de a negyvenet meg nem haladta;
2. magyar állampolgár;
3. magyar nyelvet beszédben és írásban tökéletesen bírja;
4. megfelelő értelmi képességgel és elemi ismeretekkel rendelkezik;
5. testileg, szellemileg egészséges;
6. hímlőoltásban részesült;
7. nyereségvágyból eredő büntett vagy vétség miatt büntetve nem volt;
8. hivatalvesztésre szóló büntetés alatt nem áll és erkölcsösen él.

Férjes nőt vagy kiskorút csak úgy vesznek föl, ha a férj, illetve törvényes gyám írásbeli nyilatkozatot ad, hogy az intézetbe való belépést nem ellenzi. Kiskorú gyermekkel bíró asszonynak igazolnia kell, hogy gyermeke eltartása biztosítva van.

A föl vételért az egyesület által meghatározott és az újságokban is közölt határidőben, akár közvetlenül, akár valamely fiókegyesület útján a Vöröske-

reszt Egyesület igazgatóságához (Budapest, L, Vár, Dísz-tér 1.) kell folyamodni.

A folyamodványhoz (a folyamodónak a lakás-címét is be kell adnia) ezeket az írásokat kell csatolni:

1. születési bizonyítványt;
2. az illetékes hatóság által (községi elöljáróság, rendőrkapitány vagy kerületi elöljáróság) kiállított bizonyítványt a folyamodó családi, vagyoni és erkölcsi viszonyairól;
3. hatósági orvosi bizonyítványt;
4. oltási bizonyítványt;
5. a férj, illetve gyám beleegyező nyilatkozatát;
6. kiskorú gyermekkel bíró jelentkezőnek igazolványát, hogy gyermeke eltartásáról gondoskodott;
7. iskolai bizonyítványt;
8. ha a folyamodó köz- vagy magánalkalmazásban állana, magaviseletéről az alkalmazó által kiállított bizonyítványt is kell mellékelnie.

A hiányosan felszerelt folyamodványt visszatüsitják.

A fölvételi vizsgálat napjáról a jelentkezőket hivatalosan értesítik.

A fölvételi vizsgálaton, amely a bizottság előtt, történik, megállapítják, hogy a jelentkező minden tekintetben megfelel-e azoknak a kívánalmaknak, amelyet a betegápolónőtől követelnek. A fölvétel tárgyában hozott határozatot nyomban kihirdetik.

Vidéki jelentkezőnek, ha tanfolyamra fölveszik, az útiköltséget megtérítik.

Minden jelentkezőt egy hónapi próbaidőre vesznek föl, hogy meggyőződjenek róla, alkalmas-e a

betegápolásra vagy nem. Ha beválik, véglegesen fölveszik és kioktatják. Előbb azonban nyilatkozatban köteleznie kell magát arra, hogy a tanfolyam befejezése után *öt évig* az egyesület szolgálatában marad és az ápolónőkre vonatkozó összes szabályoknak föltétlenül aláveti magát. Az első próbahónapban a tanuló bármikor kiléphet az intézetből. Ezen az időn túl csak egy hónapi fölmondással és bizonyos föltételek mellett hagyhatja el az intézetet.

Az ápolónő addig, amíg az intézet tagja, házasságot nem köthet s ha mint férjes nő lépett a betegápolónői pályára, férjével háztartási életközösséget nem folytathat.

A kiképzés.

A tanfolyam tanítása elméleti és gyakorlati részre oszlik. Az elméleti tantárgyak ezek:

1. vallás- és erkölctan;
2. bonctan;
3. sebészeti alapismeretek;
4. betegápolástan;
5. az egyesület története és szervezete;
6. az ápolónőkre vonatkozó szabályok.

A gyakorlati tanítás az elemi ismeretekben (írás, olvasás, számolás) való gyakorlatban és az ápolónői szolgálat teljesítésében áll.

Aki a tanfolyamot sikerrel elvégezte, mint segédápolónót próbaszolgálatra bocsájtják. A próbaszolgálat *két évig* tart.

A próbaszolgálat befejeztével vizsgálatot kell

tenni. Akinek a vizsgálat sikerül, az mint rendes ki-nevezett ápolónó oklevelet kap.

A növendékek attól a naptól kezdve, hogy az intézetbe léptek, lakást, teljes ellátást, mosást, szolgálati ruhát és havi tíz korona zsebpénzt is kapnak.

Az ápolónői tanfolyamra *rendkívüli* növendékeket is vesznek föl. A rendkívüli tanuló nem tartozik az intézet kötelékébe, zsebpénzt nem kap és ingyenes ellátásban sem részesülhet. Az ápolónőkre vonatkozó szabályoknak azonban alá kell vetniök magukat; de a tanfolyamból bármikor kiléphetnek. A tanfolyam nekik is ingyenes.

Javadalmazás.

A növendék-ápolónó a tanfolyam második hónapjától kezdve *tíz korona* zsebpénzt kap minden hónapban.

A segédápolónó évi fizetése *kétszáz koronától kétszáznegyvenig* terjedhet.

A rendes (okleveles) ápolónőnek évi fizetése az első két évben *kétszáznegyven-háromszáz korona*. A harmadik évtől kezdve évi fizetése *háromszáz koronától négy száznyolcvanig* emelkedhetik.

Az az ápolónó, aki kiváló kötelességtudással és szorgalommal végzi szolgálatát, pénzbeli jutalomban részesül.

A fizetésen kívül az ápolónók teljes ellátásban, mosásban, szabad lakásban és ruhailletményben is részesülnek. Tíz évi szolgálat után a főápolónői címet kapják.

Megbetegedés.

Ha az ápolónő megbetegedik, az Erzsébet-kórház II. osztályán ingyenes gyógykezelésben részesül. Hat hónapot meg nem haladó betegségénél összes illetményeit kapja. De az igazgatóság kivételes esetekben megengedheti, hogy az ápolónő *hat hónapnál* hosszabb, de az egy évet meg nem haladó betegség tartama alatt is összes illetményeit megkaphassa. Az egy évet meghaladó betegségénél az igazgatóság még egy évig tartó szabadságot adhat, ha az ápolónő teljes fölgyógyulásához remény van, ez esetben azonban már beszüntetik az illetményeket.

Végellátás.

Ha az ápolónő tíz évi szolgálat után munkaképtelenné válik, készpénzbeli illetményeinek *harminc* százalékát kapja évenként kegydíj gyanánt. Minden további év után, amelyet az ápolónői szolgálatban tölt, a kegydíj *három* százalékkal emelkedik, úgy, hogy huszonöt évi szolgálat után illetményeinek *hetvenöt* százalékát, harmincöt év után pedig teljes fizetését kapja.

Ha valamelyik ápolónő tíz évi szolgálat előtt válik hivatásának áldozatává, az egyesület szintén kegydíjban részesíti.

Szabadság.

Az ápolónők, ha nincsenek kórházi, vagy magánfelek szolgálatára beosztva, az intézetben köte-

lesek lakni. Látogatást vasárnap és ünnepnap délután fogadhatnak, ugyanakkor ki is mehetnek az intézetből.

A növendék-ápolónő egy heti szabadságot kérhet. Az ápolónőnek két heti szabadságot adnak egy évben. Két hétnél hosszabb, de négy hetet meg nem haladó szabadságot csak kivételes és méltánylást érdemlő esetben engedélyez az igazgatóság. A szabadság ideje alatt az ápolónő összes illetményeit kapja.

Négy hetet meghaladó szabadságot csak fontos esetekben és kivételesen engedélyezhet az egyesület elnöke, az összes illetmények beszüntetése mellett.

A „Gondviselés” betegápolónőket képző egyesület.

A *Gondviselés* betegápolónőket képző egyesület, amelynek a Szapáry-utcában saját otthona van, a művelt nők sorából válogatja növendékeit. A művelt nők köréből kikerült ápolónő valóságos áldása az emberiségnek. A beteg teljes bizalommal van iránta, mert tudja, hogy ápolása intelligens kezekre van bízva.

A *Gondviselés* betegápolónőket képző egyesületbe azokat az elszegényedett úrinőket veszik föl, akik a tizennyolcadik évüket betöltötték; de a harmincötöt meg nem haladták; magyar állampolgárok és legalább négy polgári vagy ezzel egyenrangú iskolát végeztek. (A fölvételi bizottságnak azonban jogában van a föltételeket mellőzni is.)

Fölvételért az egyesület elnökségéhez kell for-

dúlni. (Szapáry-utca 20.) A folyamodványhoz ezeket az írásokat kell csatolni:

1. születési bizonyítványt;
2. oltási bizonyítványt;
3. erkölcsi bizonyítványt;
4. iskolai bizonyítványt;
5. sajátkezűleg írt életrajzot;
6. kiskorúnál vagy férjes nőnél a törvényes gyám, illetőleg férj beleegyező nyilatkozata (amely szerint nem ellenzi, hogy a folyamodó az ápolónői hivatást választotta);

7. kiskorú gyermek anyjának igazolnia kell, hogy gyermeke eltartása biztosítva van;

8. nyilatkozat, hogy a folyamodó az egyesület szabályait ismeri és azoknak teljesen aláveti magát s hogy baleset vagy betegség esetén az egyesület nyugdíjszabályaiban meghatározott javadalmazáson kívül más kárpótlást nem követel;

9. okirat, amelyben köteleznie kell magát a jelentkezőnek, hogy a két évi kiképzés után még három évet tölt az egyesület kötelékében;

10. az egyesület orvosa által kiállított egészségi bizonyítványt.

Minden belépőt egy havi próbaidőre veszik föl, hogy meggyőződjenek róla, alkalmas-e a betegápolásra vagy nem. Ez idő alatt bármikor kiléphet vagy elküldhetik. Ezen az időn túl csak egy havi fölmondással és bizonyos föltételekkel hagyhatja el az intézetet.

Aki az intézetbe belép, annak a következő keblengyét kell magával hoznia: három pár cipőt (fe-

kete fűzős, félcipő és házicipő), egy sötét utcai ruhát és egyszerű kalapot, téli köpönyeket, esernyőt, mosdó- és fésülőeszközt. Ezenkívül *kétszáz korona* óvadékot kell készpénzben vagy értékpapírban az egyesület pénztárába letennie. A fölvételi bizottság azonban megengedheti, hogy az óvadékot a növendék havi fizetéséből apró részletekben levonják. Az óvadékot visszafizetik, ha az ápolónót nyugdíjazták vagy munkaképtelennek nyilvánítják. Ha a növendék-ápolónő az első féleven belül lép ki az egyesületből, óvadékát az otthonban töltött minden hónap után harminc korona levonással visszakapja. Ha azonban távozásának betegség az oka, akkor hiánytalanul visszaadják biztosítékát. Az első félev ut\$n vagy a két első év letelte előtt csak az igazgatóválasztmány jóváhagyásából lehet az egyesületből kilépni. Aki ez ellen cselekszik, az elveszti óvadékát. Elveszti az is, akit fegyelmi úton bocsájtanak el. A visszatartott óvadékot az egyesület nyugdíjalapjának javára fordítják.

Az ápolónő halála esetén óvadékját, valamint összes ingóságait az illetékes községi elöljáróságnak beküldik.

Az ápolónő addig, amíg az egyesület tagja, házasságot nem köthet, ha pedig mint férjes nő lépett az egyesület kötelékébe, férjével háztartási életközösséget nem folytathat.

A kiképzés.

A növendékek elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnek, amely együttvéve *két évig* tart. Az

elméleti oktatás hat hónapot vesz igénybe, amely idő után a növendék elméleti vizsgálatot tesz. Az elméleti oktatás tantárgyai:

1. az ápolónői magatartás és kötelességek;
2. bonctani és élettani alapismeretek;
3. betegségek főosztása, egyes fontosabb fertőző betegségek ismertetése;
4. egészségtan alapismerete;
5. diétetikus konyha;
6. a sebészeti ápolás alapismeretei;
7. első segítségnyújtás;
8. gyermekágyasok ápolása;
9. a gyermekápolás alapismerete;
10. a vízkúra és masszázs alapismeretei.

Gyakorlati oktatás: A növendékek a gyakorlati kiképzés végett a tanuló év elejétől fogva a választmány által kijelölt kórházakba járnak, ahol az orvosok felügyelete alatt és a rendes ápolónők vezetésével ápolónői szolgálatot teljesítenek.

Az első tanulóév letelte után a növendéket, mint segédápolónőt egy évre beosztják valamelyik kórházba gyakorlatra. Ha a gyakorlati évvel végzett, a bizottság előtt gyakorlati vizsgálatot kell tennie. A vizsgálat sikeres letétele után kis szolgálati jelvényt és bizonyítványt kap, mely őt rendes ápolónővé avatja. Továbbá három év után oklevelet és a nagy szolgálati jelvényt kapja. Ekkor az egyesület közvetítésével megkezdheti működését a magánfeleknél is.

Javadalmazás.

Az ápolónő javadalmazása a tanuló év második felében kezdődik, amikor *tíz korona* zsebpénzt kap minden hónapban. A segédápolónői év alatt havi *húsz korona* a zsebpénz.

A rendes (okleveles ápolónő havi fizetése negyven korona, amely azonban évenként havi négy koronával emelkedik, de nyolcvannál megállapodik. A rendes ápolónő évi fizetése tehát 480 koronától 960 koronáig emelkedhetik.

A fizetésen kívül az ápolónők az egyesület kötelékébe való belépés első napjától kezdve teljes ellátást, lakást, mosást és szolgálati ruhát kapnak. Az az ápolónő, aki kiváló munkásságot és szorgalmat fejt ki, pénzbeli jutalomban részesül.

Megbetegedés.

Ha az ápolónő megbetegedik, gyógyításának összes költségeit az egyesület fedezi. Hat hónapig tartó betegségnél az ápolónő összes illetményeit kapja. Hat hónapot meghaladó betegségnél csak annak az ápolónőnek adnak még egy évi szabadságot, akinek teljes fölgyógyulásához van remény. E szabadság tartama alatt azonban beszüntetik az illetményeket; de ha a megbetegedett már nyugdíjogosult, akkor megkapja megfelelő nyugdíját.

Végellátás.

A *Gondviselés* egyesület a kötelékébe tartozó ápolónőknek munkaképtelenség esetére rokkantsági

nyugdíjat, a betöltött szolgálati idő után pedig aggkori járadékot biztosít.

A nyugdíjalap tagjai mindazok az ápolónők, akik az egyesület alapszabályai szerint a tanulóévet és a próba-ápolónői évet betöltötték, és mint okleveles ápolónők kötelezték magukat, hogy további három évig még az egyesület kötelékében maradnak.

Ha az ápolónő rendes tagságának első öt évén belül válik állandó munkaképtelenné, nyugdíjat nem kap; de visszaadják biztosítékát s végkielégítésül kifizetik neki azt az összeget, amelyet a nyugdíjalapba befizetett. Ha az ötödik éven túl lesz rokkanttá, megfelelő rokkantsági nyugdíjat kap. A rokkantsági nyugdíj, amely az első öt év után *száz korona*, öt évenként száz-száz koronával emelkedik, de *hatszáz koronánál* vagyis a harmincadik évnél megállapodik. Harminc évi szolgálat után az ápolónő akár munkaképtelen, akár nem, *hatszáz korona* nyugdíjat kap egy évben.

Méltánylást érdemlő esetben az egyesület az elhunyt ápolónő kiskorú gyermekét segítségben részesíti.

Szabadság.

A betegápolónőknek, ha nincsenek kórházi vagy magánfelek szolgálatára beosztva, az otthonban kell lakniuk. Hetenkint fél napi pihenőt kapnak, amelyet az otthonon kívül is tölthetnek.

A növendék-ápolónőnek *egy heti*, a segédápolónőnek *két heti* és a rendes (okleveles) ápolónőnek

három heti szabadságra van joga egy évben. A szabadság ideje alatt teljes illetményüket megkapják. Három hetet meghaladó szabadságot csak rendkívüli esetben engedményeznek az összes illetmények beszüntetésével.

Rendkívüli tanulók.

A *Gondviselés* ápolónő-képző egyesület a m. kir. belügyminiszter föl szólítására elvállalta még a kórházi- és magánápolónők kiképzését is, amelyet a budapesti balparti kórházak igazgatóságaival karöltve végez. A kiképzetés úgy történik, hogy az egyesület kéthónapos elméleti tanfolyamokat rendez. A tanfolyamot sikeresen elvégzett növendékeket aztán a közkórházak igazgatóságai (teljes ellátással és napidíjjal), mint segédápolónőket további három hónap alatt gyakorlatilag is kiképezetik.

Az ilyen öthónapi tanfolyamot végzett és sikeresen levizsgázott ápolónő a *hivatalosan képesített* ápolónői címet viselheti. A tanfolyamra bárki jelentkezhetik, aki a betegápolást hivatásszerűen akarja űzni.

Az oktatás a tanfolyamon ingyenes; de a növendékek nem lesznek tagjai a *Gondviselés* egyesületnek.

Egy ügyes és jól képzett ápolónő, ha nem tartozik valamely egyesületbe és ha elegendő ismeret-ségre tesz szert, havonként átlag száz-százhusz koronát is kereshet. Ezenkívül azokon a napokon, amelyeken ápol, teljes ellátásban is részesül.

Diakonisszák.

A diakonisszákat betegápolásra képezik ki. Aki diakonissza akar lenni, a budapesti diakonissza igazgatóságához (VII., Hermina-út 39.) benyújtott folyamodványát a következőkkel szereli föl:

1. keresztlevél (diakonissza csak református nő lehet);

2. erkölcsi bizonyítvány;

3. hatósági orvosi bizonyítvány;

4. a szülők vagy gyám beleegyezése;

5. sajátkezűleg írt életrajz.

Csak az jelentkezhetik, aki tizennyolcadik évét betöltötte, de a harmincötöt meg nem haladta. E szabály alól csak ritka esetben van kivételnek helye.

A jelentkezőtől megkívánják, hogy tudjon olvasni, írni, varrni, főzni és mosni. Általában legyen komoly szándéka a háziteendők végzésére s a kellő ügyesség megszerzésére.

A belépőknek két-három évi próbaidőt kell tölteniök. Az első próbaév után zsebpénzt kapnak. A próbaidő leteltével alkalmasnak talált *nővér a* lelkész előtt fogadalmat tesz s ígéri, hogy mint Krisztus engedelmes, készséges és hű szolgálója fogja magát viselni és legalább *öt évid* az intézetben marad. A fölavatott diakonissza családi kötelekei nem szakadnak el, de mivel állandóan az intézetben köteles tartózkodni, természetesen erősen meglazulnak.

Ha a diakonissza az intézetben marad, előrege-dése vagy munkaképtelensége esetén az intézet élete fogytáig gondoskodik róla.

Diakonissza-intézet van Nagyszébenben is.

SZÜLÉSNŐ

Gyermekápolónőket képző egyesület.

Az Anya- és Csecsemővédő Egyesület a legközelebbi időben gyermekápolónői kurzusokat fog nyitni, amelyeken magyar nőket képez majd ki a gyermekápolásban. A kurzust nemcsak azok látogathatják, akik hivatásos ápolónőnek készülnek, hanem mindazok, is, akik a gyermekápolásban jártasságot és szakképzettséget akarnak szerezni. Ajánlatos a tanfolyam hallgatása a fiatal anyáknak, különösen az olyanoknak, akik vidéken laknak s nehezebben jutnak orvosi segítséghez.

A gyermekápolónői pálya igen ajánlatos, mert a jobb módú családokban, ahol beteg gyermek van, igen szívesen fogják látni a képzett és megbízható gyermekápolónőt.

A tanfolyamra vonatkozó minden értesítést megkaphatni az Anya- és Csecsemővédő Egyesületben, VII., Thököly-út 83.

Szülésznő.

Magyarországon igen kevés az intelligens elem a szülésznői pályán. A bábák zöme olyan sorból kerül ki, amely nem állhat helyet azoknak a követeléseknek, amelyeket támasztanak. Igen sok nem hoz magával még elemi iskolai készültséget sem erre a pályára. Külföldön több képzettséget követelnek a jelentkezőtől, mint nálunk, ahol a szülésznői pályára való kvalifikáció csak az írás és olvasás tudásához van kötve. Természetesen Magyarországon is nagyobb kvalifikációt követelnének a jelentkezőtől,

ha több intelligens no szánná rá magát a szülésznői pályára. De mivel bába nélkül nem lehet el az ország, a bábaképző-intézetek kénytelenek abból a sorból válogatni, amely rendelkezésükre áll.

Az intelligens osztályból kikerült szülésznő nem érne be azzal, amit a bábaintézetekben tanult, hanem tudását szakkönyvek olvasásával és további tanulmányokkal iparkodna bővíteni. Az ilyen bábára aztán nyugodtan lehetne rábízni legveszedelmesebb percében az asszonyt és gyermekét. Különösen kis városban és falun, ahol az orvosi segítséget nehezebben lehet megszerezni, volna nagy áldás a műveit, intelligens szülésznő. Hány anya és magzata pusztult el már csak azért, mert legválságosabb órájában tudatlan kezekre van bízva. Az intelligens szülésznő a legkritikusabb helyzetben sem veszítené el lélekjelenlétét, hanem gyors áttekintéssel iparkodna a bajon segíteni. Egy-egy ilyen gyors áttekintéstől és cselekedettől pedig nagyon sokszor élet-halál függhet.

A szülésznői pálya, amellet, hogy igen nemes és magasztos hivatás, szép megélhetést is biztosít. Ajánlatos volna tehát, hogy a művelt középosztályból is készülnének a nők erre a pályára. Példát rá már adott egy magyar úrinő: *Bornemissza* Elemérné báróné, született *Szilvássy* Karola, akit a minap avattak *bábává* Kolozsvárott. Kívánatos volna népjóléti nézőpontból is, hogy a magyar mágnásasszony nemes példáját mennél több úriasszony kövesse. Működésüknek hasznát és áldását az egész társadalom érezné.

Állandó fizetéssel bíró városi vagy községi bába

csak az lehet, akinek szülésznői oklevele van. A jövedelem ezen a pályán a szakképzettségtől és ügyeségtől s ennek következtében a gyakorlat minőségétől függ. Egy ügyes, kiválóan képzett bába a városban három-négyezer koronát is megkereshet egy évben.

A szülésznőket szívesen alkalmazzák szanatóriumokban és a klinikákon is, ahol teljes ellátáson kívül *negyven korona* havi fizetést kapnak.

A bábaképző-intézetek.

Magyarországon tizenkét elsőrendű bábaképző-intézet van. Az intézetek szervezetének és szabályzatának ismertetése itt következik sorrendben:

1. Budapesten.

(VIII., Röck Szilárd-utca 33.)

A budapesti magyar királyi bábaképző-intézetben évenként *két tanfolyam* van. Egy-egy tanfolyam *öt hónapig* tart.

Az őszi-téli tanfolyam szeptembertől január végéig, a tavaszi-nyári tanfolyam június végéig tart.

A *tanítás nyelve* az őszi-téli kurzuson magyar; a tavaszi-nyárin pedig magyar és német.

A fölvétel föltételei:

1. húsz-negyven éves kor, aminek igazolására születési bizonyítvány szükséges;
2. olvasás és írásban való jártasság;

3. hivatalos orvostól kiállított egészségi bizonyítvány;

4. erkölcsi bizonyítvány, a község előljáróságától vagy a város rendőrkapitányától;

5. férjes asszonyok házasságlevelüket és férjük írásbeli bejegyzését, özvegyek férjük halotti bizonyítványát is kötelesek bemutatni.

A beírás ideje: szeptember 1-5-ig, illetve február 1-5-ig az intézetben történik.

A fölvételért előre folyamodni nem kell; beírásnál mindenki személyesen jelentkezik irataival együtt az intézet igazgató-tanáránál.

A tanulók az intézeten kívül lagnak és ellátást az intézetben nem kapnak. Megélhetésükre a fővárosban az öt hónap alatt legalább *háromszáz korona* kell. Tandíjat nem fizetnek.

Fölvételkor fölszerelésre (könyvre, kötényre, mosóruhára stb.) továbbá a bábátáska ára, vizsgálati díj, oklevél és bélyegdíj fejében *százötven* koronát kell fizetni.

Ösztöndíjat csak azok kapnak, akik oly községben telepednek le, ahol okleveles bába nincsen. Ilyen esetben az előljáróságnál arra kell magukat kötelezniük, hogy a községben legalább öt éven át fognak működni.

Az ösztöndíjat vagy a belügyminiszter adományozza a törvényhatóság (alispán) útján, vagy a vallás- és közoktatásügyi miniszter a bábaiskola igazgatója útján. Az előbbi *száznyolcvan*, az utóbbi *száz koronában* állapítatik meg.

Ebből az ösztöndíjas tanuló a főtartási költségét fedezni nem képes, minthogy a budapesti bába-

iskola semmiféle anyagi támogatást és könnyebbséget nem nyújthat. A tanulók az intézeten kívül laknak és ellátásukról maguk kötelesek gondoskodni, ösztöndíjas szegény tanulók, ha szorgalmasak, a vizsgálat díja alól fölmentést nyerhetnek.

2. Debrecenben.

Évenként két tanfolyam, *téli* szeptember elsejétől január végéig, *nyári* február elsejétől június végéig.

Minden tanfolyamon *ezer koronát* osztanak szét ösztöndíjul *húsz-száz koronás* összegekben.

3. Kassán.

Az *ősz-téli* tanfolyam szeptembertől január végéig; a *tavaszi-nyári* februártól június végéig tart.

A tanítás nyelve az *ősz-téli* kurzuson magyar és tót, a *tavaszi-nyárin* pedig magyar és német.

Az intézet internátussal van egybekötve. A bentlakás kötelező. Teljes ellátásért *huszonöt koronát* kell havonként fizetni.

A. Kolozsvárott.

Évenként egy tanfolyam van szeptembertől január végéig.

A tanítás nyelve: magyar, német és oláh. Az intézet internátussal kapcsolatos. Itt *húsz* állami ösztöndíj van a minisztériumtól rendszeresítve (havonként harminc koronával) erdélyi tanulók részére, ha oly községben, ahol okleveles bába nincsen.

öt évi gyakorlatra kötelezik magukat.) Az ösztöndíjasok harminc koronát fizetnek a bennlakásért, a többi tanuló negyvenet.

5. Nagyszebenben.

Évenként két kurzus van és pedig egy öt hónapos: szeptembertől január végéig és egy februártól június végéig.

A tanítás nyelve magyar, német és oláh. A fölvétel erkölcsi és születési bizonyítvány előmutatása alapján történik.

A tanfolyam tartama alatt tíz szegény tanuló ingyen lakásban részesülhet.

6. Nagyváradon.

A fölvételre, jelentkezőnek születési, illetőségi és orvosi bizonyítványt kell bemutatnia. Tandíj és vizsgadíj *negyven korona*. Csak azt veszik föl, aki tizenkilencedik évét betöltötte, de a negyvenet meg nem haladta. Minden tanfolyamon tíz-tizenkét bába nyolcvan-száz korona segítségével részesül, az ilyenek tandíjat sem fizetnek. A tanulók az írás- és olvasásban is oktatást nyernek.

7. Pécssett.

Évenként két öt-öt hónapos tanfolyamot tartanak, télen magyar és német, nyáron magyar, horvát és szerb nyelven.

A téli tanfolyam szeptembertől januárig, a nyári februártól június végéig tart.

A fölvétel föltételei ugyanazok, mint Pozsonyban. Húsz-huszonöt tanulót minden évben százszáznyolcvan koronás ösztöndíjban részesítenek. Az intézet teljes ellátást és bentlakást ad havi húsz koronáért.

8. Pozsonyban.

Évenként két kurzus van. Magyar és német szeptembertől januárig, magyar és tót februártól június végéig.

A tanulók az intézetben teljes ellátást és lakást kapnak. Kötelezvényes községi bábajelöltek 150-150 korona segítségben részesülnek. A fölvétel föltételei: húsz-negyven éves kor, jó erkölcs, jó egészség, jártasság az olvasásban és írásban.

9. Szegeden.

Évenként két öthónapos tanfolyamot tartanak: szeptembertől januárig és februártól június végéig. A tannyelv mind a két kurzuson magyar és német. A fölvétel föltételei ugyanazok, mint Pozsonyban.

Huszonnégy koronáért havonként a növendékek teljes ellátást és lakást kapnak az intézetben. Nyolc tanuló százhusz koronás ösztöndíjban részesülhet, ha oly községből folyamodik, ahol a hatóság bizonyítványa szerint nincsen okleveles bába. Az ösztöndíjasok ingyen ellátásban részesülnek, illetőleg az ösztöndíj az ellátás fedezésére szolgál.

10. Szekszárdon.

Évenként egy öthónapos tanfolyamot tart: februártól júniusig. A tanítás nyelve: magyar és német. A tanulók mind benlakók.

Havi ellátási díj tizenhat korona, amelyet szegénysorsú, szorgalmas tanulónak el is engedhetnek.

11. Szombathely.

Évenként két öt-öt hónapos kurzust tartanak. Téli tanfolyam: szeptembertől januárig; nyári tanfolyam: februártól júniusig.

A tanítás nyelve: téli tanfolyamon magyar, a nyárin magyar és német.

A fõlvétel fõltételei: húsz-negyven közötti kor, amelyet születési bizonyítvánnyal kell igazolni. Szükséges okiratok: erkölcsi bizonyítvány, orvosi bizonyítvány, férjzeteknél házassági anyakönyvi kivonat. Az írásban és olvasásban bizonyos jártasságot kívánnak.

Öt tanuló, ha kötelezi magát, hogy öt éven át olyan községben folytat szülésznői gyakorlatot, ahol okleveles bába nincsen, egyenkint 180-180 korona állami segítségben részesül.

A tanulók korlátolt számban havi húsz koronáért az intézetben lakást és ellátást kapnak.

12. Ungvárt.

Évenként két öthónapos kurzust tartanak: szeptembertől januárig; februártól júniusig. A taní-

tás nyelve: magyar és orosz. A tanulók huszonöt-harminc koronáért teljes ellátást és lakást kapnak a város polgárainál. Azok, akik okleveles bábát nélkülöző községben hajlandók legalább öt évre letelepedni, száznyolcvan koronás állami segítségben részesülnek.

Másodrendű bábaiskolák.

Alsó- vagy másodrendű bábaiskolák vannak: Miskolcon, Nyitrán, Rimaszombatban, Máramaros-szigeten, Temesvárott, Kaposvárt, Győrött és Marosvásárhelyt.

TESTÁPOLÁS.

Az utolsó időben nagyon kifejlődött nálunk is a testápolás. Rendszeresen ápolják a fejet, száját, kezet és az egész testet. A testápolás nagyon fontos és szükséges az egészségre s igen helyesen cselekszik az, aki rendszeresen űzi. Rájöttek az emberek, hogy a szépség az abszolút egészség s mivel nincs ember a világon, aki ne akarna szép lenni, mindenki ápolja a testét, hogy egészséges legyen s ezzel szépségét, amennyire lehet, fokozhassa. Vannak, akik egy kis kozmetikai beavatkozástól sem rettennek vissza. A testápolás tehát szoros összefüggésben van a szépségápolással, vagyis egyik kiegészítője a másiknak.

Masszírozónő.

A végtagok és belső szervek gyöngesége ellen az orvosok a masszázst ajánlják, mint gyógyító módszert. A gyógyító-masszírozást a kórházakban,

hideggyógyító-intézetekben vagy szakorvosoknál lehet elsajátítani, ahol a tanulót megismertetik az ember szervezetével, csontrendszerével és a masszírozás összes tudományaival. A tanításért száz-százhusz koronát kell fizetni. Gyógyító-intézetekben, fürdőkben, de magánházakban is találhat foglalkozást a masszírozónő. A masszírozás nagyon megerőltető s csak az vállalkozók erre a hivatásra, akinek lágy, hajlítható, de erős keze van. A szakképzett masszírozónőket állandóan keresik s jól fizetik.

A fürdőkben, különösen amelyeket sűrűn látogatnak, kétszáz koronát is megkeresnek havonként a masszírozónők. A masszírozónők a pedikűrözést (lábápolást) is megtanulhatják s ezzel is kereshetnék.

Ügyes, jól képzett masszírozónők a vidéken is szépen megkereshetik a kenyerüket.

Arcápolónő.

Nálunk még nem igen alkalmazzák az arcmasszázszt s ezért csak nagyon kevesen tanulják az arcápolást. Parisban alig van úrinő, aki hetenkint legalább háromszor ne masszírozatná az arcát. A korosabb hölgyek pedig, hogy az arcizmuk rugalmasságát megtartsák és a vénülés jeleit, a ráncosodást elkerüljék, minden nap kétszer: reggel, este masszírozatják az arcukat. Franciaországban az ügyes arcápolónőt nagyon keresik és jól is fizetik. Nálunk is meg lehetne honosítani ezt a foglalkozást, ha a hölgyeket az arcápolásra szoktatnák. Hiszen a ma annyira általános manikűrözési öt-hat évvel

ezelőtt még alig ismerték Magyarországon. Ma pedig alig van jobb ízlésű nő, aki legalább hónaponként egyszer ne gondoskodnék a keze ápolásáról. Éppen ilyen általánossá válnék az arcmasszázs is, ha a főváros valamelyik fürdőjében megkezdénék. Az arcápolást valamelyik kozmetikai-intézetben vagy kozmetikai orvosnál lehet megtanulni. A tanulásért ötven-hatvan koronát kell fizetni.

Kézápolónő.

A manikűrözési (kézápolást) legjobb egy ügyes kézápolónőtől megtanulni. A fővárosi fürdőkben alkalmazott manikűrözönők szívesen vállalnak tanítványokat. De a legajánlatosabb ezt is egy jóhírű kozmetikai orvostól megtanulni, mert az sem kér sokkal többet a tanításért és mégis megbízhatóbb. A tanítás díja *negyven-ötven korona*. Kozmetikai orvos vagy kozmetikai intézet címét minden gyógyszerárban meg lehet tudni.

A manikűrözönőket a fürdőkben nagy számban alkalmazzák. A legtöbbször azonban magángyakorlata is van. Átlag százhusz-százötven koronát keresnek egy hónapban.

Kozmetika.

Intelligens, ügyes kezű nőknek nagyon ajánlható a kozmetikával (a női test szépítésével) való foglalkozás. Ezt a mesterséget valamelyik kozmetikai intézetben vagy egy jóhírű kozmetikai orvosnál lehet megtanulni. A tanítás díja: négy-ötszáz korona.

A kozmetikai mesterség majdnem orvosi készséget követel, ezért csak nagyon intelligens és okos nőknek való. Aki megtanulta, az biztos és szép jövedelemre számíthat, mert a szépség megtartásáért vagy fokozásáért nem sajnálják a nők a pénzt. Akinek megfelelő alaptökéje van, az önállósíthatja is magát s kozmetikai intézetet nyithat. Az ilyen intézet nyitása különösen a vidéken nagyon alkalmas. A kozmetikai intézet öt-hatezer korona évi jövedelmet is hozhat. Ezenkívül a szépítőszereken is lehet évenként néhány száz koronát keresni.

Fogműves.

Magyarországon, már szép számmal működnek női fogtechnikusok. A fogtechnikai műhelyekben két-három évi gyakorlatra fogadnak női tanulókat. A fogművesség ugyan a fogorvosi gyakorlatba vág; de a fogtechnikusnak nem szabad fogorvosi műtétet végeznie.

Jól képzett fogművesek, kivált a vidéken, jó jövedelemre számíthatnak. Külföldön az ügyes, fogtechnikust a fogorvosok mint asszisztenst alkalmazták.

A fogtechnikus, ha tovább képezi magát s megtanulja a szájápolást, a kozmetikai intézetekben is találhat megfelelő alkalmazást.

A jótékonyág művészete.

A jótékonyág művészete nálunk még meglehetősen fejletlen. Az embereknek nincs meg a hozzá való kellő gyakorlatuk s ezért van az, hogy a jótékonyág oltárára áldozott rengeteg összeggel nem tudnak kellőképpen bánni. Az összegnek egy részét fölemésztí a helytelen adminisztráció, másik része elkallódik az ügyefogyott kezelés közben s végre is alig marad valami a tulajdonképpeni jótékonyágra.

A jótétevés nagy tudomány, már pedig semmiféle tudomány sem adatik ingyen, iskola nélkül. Külföldön külön szervezett iskolákban és tanfolyamokon tanítják az embereket a szociális munkára. A kurzusok csoportokba vannak osztva. Az első csoport a gyermekvédelmet, a második a szegényügyet, a harmadik az árvák és özvegyek segítségét, a negyedik a jóléti intézmények szervezését öleli föl s így tovább. Ezekben az iskolákban egy sereg fiatal

leány és asszony tanulja meg a jótékonyosság művészetét. Mert nem elég a jóakarát és az áldozatkész-ség, mind a két tulajdonsággal, hála az Istennek, bőven rendelkeznek a magyar asszonyok, hanem egy kis rendszert is kell belevinni a jótékonyosság Műveletébe. Meg kell adni a nagy közönségnek, amely százezreket adományoz jótékony célokra, azt a bizonyosságot, hogy áldozata nem vész kárba, nem kótyavetődik el ügyetlen kezeken. Ezt a bizonyosságot nem lehetne jobban megadni, mintha nálunk is a külföldhöz hasonlóan szerveznének kurzusokat, amelyen a jótékonyosság önkéntes és hivatásos munkásait rendszeres oktatásban részesítenék a szociális tevékenységre. A rendszeres szociális munkával nagyot lehetne lendíteni a társadalom bajain és nyomorúságán. Berlinben csak két évvel ezelőtt nyílt meg egy szociális női iskola, amelyben a tanulókat az *önkéntes* és *hivatásos* szociális munkára tanítják. A tanfolyam két évig tart. Az első évben neveléstant, egészségtant, betegápolást, nemzetgazdaságtant, a szocializmus alapfogalmait, alkotmánytörténetet, polgári jogok és kötelességek tanát és kézi ügyességet (Fröbel-féle foglalkozást) tanulnak. A második évfolyamban a tanulók szakszerű kiképzésben részesülnek. Tanulnak állam- és nemzetgazdaságtant, polgári jogot, családi jogot, pedagógiát, szociológiát. Megismerkednek továbbá a jóléti intézmények szervezkedésével, a szegényügy történetével és módszerével, a gyermekvédelem és betegápolás gyakorlati kivitelével stb.

Hasonló iskolák vannak Poroszlóban. Hamburgban, Halléban, Kölnben, Königsbergben és

Münkhben. Tavaly Heidelbergában és Karlsruhe-ban is szerveztek három szociális női iskolát.

A gyakorlati kiképzés ezekben a jóléti iskolákban úgy történik, hogy a tanulókat csoportonként beosztják a szociális munkára. Az egyik csoportnak például az a föladata, hogy *földerítő* szolgálatot teljesítsen, vagyis föl kell keresnie a nyomorúságban, bajban szenvedő családokat s személyesen kell meggyöződést szereznie a család állapotáról. Ezután javaslatba hozza azokat a módozatokat, amelyekkel segíteni lehetne a bajokon. A másik csoport a menedékhelyeken, népkonyhákban teljesít szolgálatot, a harmadik csoport meglátogatja a jóléti intézményeket s megteremti egymás között azt a kapcsolatot, amely az egységes jótékony-ság üzéséhez okvetlenül szükséges. Ha például az egyik jóléti intézetben csak beteget ápolnak s olyan szegény ember vetődik oda, akinek a betegségén kívül más baja is van, az intézet vezetősége rögtön utasítja ahhoz az egyesülethez vagy jóléti intézethez, amelyben a baján segíthetnek. Nem történhetik meg az, ami nálunk sajnos napirenden van, hogy a *segítséget* kereső nyomorult embert ezzel a mondással szélnek eresztik:

– Mi csak a vakokat vagy a betegeket segítjük, menjen Isten hírével tovább, semmi közünk a többi bajával.

A jóléti intézetek s egyesületek mind szoros kapcsolatban vannak egymással s egymást kiegészítve működnek a jótékony-ság terén. A jóléti intézetekben pedig csak azokat alkalmazzák, akik valamelyik szociális iskolának két vagy három éves

kurzusát végighallgatták s erről hiteles bizonyítványt tudnak fölmutatni.

Nagyon üdvös volna, ha nálunk is ilyen módon nevelnének *hivatásos* és *önkéntes* munkásnőket a szociális munkára. Egy sereg nő magasztos foglalkozást és biztos kenyeret találna ebben a munkában, s a jótékonyság nem volna a kivitelben gyakorlatlan s tapasztalatlan emberekre bízva.

S azok is, akik ma a jótékonyságot csak mint *műkedvelők* űzik, rendszeres tanulás után más fogalmat alkotnának maguknak a jótékonyság művészetéről.

AZ IPAROS- ÉS KERESKEDŐ-ASSZONY.

Az ipar megkezdését a nőre nézve a törvény nem köti külön föltételekhez. Az ipartörvény (1884. évi XVII. törvénycikk) első §-ában kifejezetten azt mondja, hogy a magyar szent korona országai területén minden nagykorú vagy nagykorúnak nyilvánított egyén, *nemre való tekintet nélkül*, szabadon és önállóan űzhet bármely iparágat, értve alatta a kereskedést is, ha megfelel azoknak az előföltételeknek, melyeket ez a törvény előír.

Az ipartörvény háromféle ipart különböztél meg, úgymint bejelentéshez, képesítéshez és engedélyhez kötött ipart. Mindegyik fajta ipar megkezdése más-más előföltételhez van kötve.

A csupán bejelentéshez vagy mint az ipartörvény mondja, az engedélyhez nem kötött ipart az

gyakorolni kívánja, első toku iparhatóságai*

* Elsőfokú Iparhatóság községekben a főszolgabíró, rendezett tanácsú városban a várostanács, törvényhatósági joggal fölruházott városban a rendőrkapitány, Budapesten a kerületi elüljáróság.

ebbeli szándékát írásban bejelenti, s írásbeli kérvényének mellékleteivel igazolja, hogy nagykorú vagy nagykorúsított, vagy hogy tizennyolcadik életévét betöltötte és azonfelül csatolja atyjának vagy gyámjának a gyámhatóság által jóváhagyott engedélyét arra nézve, hogy ezt az iparágat önállóan folytathassa.*

A képesítéshez kötött ipar megkezdéséhez a most felsorolt kellékeken és az írásbeli kérvényen fölül még az a kellék is megkívántatik, hogy a folyamos tanoncbizonyítványát becsatolja és azt igazolja, hogy a tanonci viszony megszűnte után olyan szakmájú műhelyben, vagy gyárban olyan szakmájú munkával foglalkozott legalább két évig, mint amilyen szakmájú ipart üzni kíván.

A bejelentéssel együtt lefizetendő Budapesten húsz korona, 10.000-nél több lakossal bíró városban és községben tíz korona, más helyeken egy korona.

A bejelentéshez és a képesítéshez kötött ipar közti különbség megértése végett azt kell figyelembe venni, hogy az ipartörvény a kézműves jellegű iparnak védelmére, nehogy a kézműves iparosságot a kontárok megrontsák, állította föl a képesítéshez kötött iparnak törvényes fogalmát. Ily módon kívánja t. i. a törvény azt elérni, hogy önálló kézműves iparos csak az lehessen, aki az inaséveket ilyen iparosnál kitanulta s azután mint legény vagy mint a törvény mondja segéd, legalább két évig gyakorolta mesterségét. Mivel azonban bajos lett volna a tör-

* A tizennyolcadik évet meghaladott kiskorú ezzel az engedéllyel s az ipar megkezdésével nagykorúvá válik.

vényben olyan általános ismérveket fölállítani, amelyek alapján meg lehetne állapítani egyes adott esetben, hogy az illető ipar képesítéshez kötött-e vagy sem, ennél fogva az ipartörvény a kereskedelmi minisztert hatalmazta föl, hogy időről-időre rendelettel állapítsa meg azokat a mesterségeket, melyek tízeséhez a most felsorolt képesítést kell igazolni.

A tanoncbizonyítvány fölmutatása és két évi segédi foglalkozás nélkül is üzhet képesítéshez kötött ipart az:

a) aki a kereskedelemi miniszter által kijelölt ipartanfolyamok, ipartanműhelyek, iparszakiskolák vagy ipari tanítást magukban foglaló tanintézetek valamelyikét sikerrel látogatta;

b) aki huszonegyedik életévét betöltötte és igazolja, hogy gyárban vagy műhelyben legalább három éven át szakbavágó munkát teljesített.

Az engedélyhez kötött ipar* az eddig ismertett két fajta ipartól abban különbözik, hogy az ipartörvény az engedélyhez kötött iparágakat külön s egyenkint felsorolja. Amely iparág ebben a felsorolásban nem foglaltatik, az lehet képesítéshez kötött, az lehet bejelentéshez kötött ipar, de semmi esetre sem engedélyhez kötött ipar. Engedélyhez van kötve a megkezdés és gyakorlás a következő iparágaknál:

* Az engedélyhez kötött ipar engedélyezésétől különbözik valamely ipar gyakorlásához szükséges ipartelep engedélyezése. Ha az ipartelep fekvésénél vagy az üzlet minőségénél fogva a szomszéd birtokosokat vagy lakókat avagy egyáltalán a közönséget háborgatják, megkárosíthatják vagy veszélyeztetik, akkor a már megszerzett ipargyakorlási jog alapján külön telepengedélyezési eljárást kell folyamatba tenni.

a) fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkámérés, kávéház és kávémérés;*

b) zsidóbarátkodás;

c) a foglalkozást közvetítő és a cselédszerző üzlete;

d) a kéményseprés;

e) a rendes járatú időhöz kötött személyszállítás;

f) azok ipara, akik közhelyeken a közönség számára személyszállító eszközöket tartanak vagy szolgálataikat ajánlják;

g) az építőmester ipara;

h) mérges anyagok és gyógyszerek készítése és a velük, valamint gyógyszerfélékkel való kereskedés;

i) robbanószer készítése és a velük való kereskedés.

Engedélyhez kötött iparoknak azért mondja az ipartörvény ezeket az iparokat, mert ezek közül

* A fogadói, vendéglői stb. általában szeszes italokat kimerő ipar megkezdéséhez nemcsak iparhatósági engedély, hanem úgynevezett italmérési engedély is szükséges, melyet az illetékes pénzügyigazgatóság, esetleges föllebbezés esetén a pénzügyminiszter ad meg. Az italmérési engedély nemre való tekintet nélkül csak olyan teljeskorú (huszonnegyedik életévüket betöltött, illetőleg nőkre nézve ezen életkor előtt férjhez ment) egyéneknek adható meg, kik teljesen megbízhatók, feddhetlen életűek és magyar állampolgárok vagy legalább valamely hazai községben letelepülési engedélyt nyertek. (1888. évi XXXV. t.-c. 5. §.)

Állami, törvényhatósági és községi alkalmazottaknak, lelkészeknek vagy tanítóknak nője vagy kiskorú gyermeke, továbbá a gyakorló szülésznők italmérési engedélyt nem kaphatnak. (1899. évi XXV. t.-c. 3. §.)

Az özvegy nő elhalt férjének italmérés! üzletét újabb engedély nélkül folytathatja. (1899. évi XXV. t.-c. 15. §.)

az iparok közül az *a-i)* alattiak az illető községben bizonyos, előre meghatározott számhoz köthetők és a személyi megbízhatóságtól is függővé tehetőek s mert egyáltalán az iparhatóság engedélyezésétől függően gyakorolhatók.

Egyébként megjegyzendő, hogy az engedélyhez kötött iparok megkezdésének és gyakorlásának közelebbi föltételeit az ezen iparokról alkotott törvényhatósági vagy városi szabályrendeletek, illetőleg a *a-i)* alatti iparokról az illető miniszteri rendeletek szabályozzák.

Az engedély kiszolgáltatásáért Budapesten negyven korona, tízezernél több lakossal bíró városban és községben húsz korona, más helyeken négy korona fizetendő. Az *i)* pontban felsorolt iparok után külön engedélyezési díj szedhető, mely az illető szabályrendeletben van megállapítva.

A nőnek ipargyakorlási jogára nézve fontos annak tudása, hogy az iparos elhalálozása esetében az üzletet özvegye újabb bejelentés nélkül folytathatja. Engedélyhez kötött iparoknál azonban személyes megbízhatóságát az iparhatóság előtt igazolni tartozik.

Még annak az ismerete is fontos, hogy minden iparos engedélyhez nem kötött ipar gyakorlása esetében ugyanazon községben több állandó üzleti helyet (üzletet, boltot) tarthat, melyek azonban az iparhatóságnak bejelentendők.

Engedélyhez nem kötött ipart mindenki rendes lakhelyén kívül az ország több helyén is űzhet; de tartozik a lakhelyén kívül nyitott fióküzletet úgy a lakóhelyének, mint a fióküzletének elsőfokú ipar-

hatóságánál bejelenteni; tartozik továbbá a fióküzletben üzletvezetőt állítani, kinek azokkal a kellékekkel kell bírnia, mintha önálló iparos kívánna lenni.

Egy személy többféle ipart is űzhet, tartozik azonban minden iparágra nézve mindazt teljesíteni, amit a törvény az ipar megkezdéséhez megkíván. Ha azonban valaki képesítéshez kötött több ipart akar űzni, a képesítést csak az egyik iparágra tartozik kimutatni, a többi iparágban azonban, ha ott. képesítéssel bíró egyént nem alkalmaz, tanoncot tartania nem szabad.

*

A leánygyermek is lehet tanonc, majd meg segéd valamely iparosnál; azért tehát nem lesz fölösleges az ipartörvénynek a tanoncokra és a segédekre vonatkozó rendelkezését ismertetni.

Tanoncot minden önálló iparos tarthat, kivéve ha annak tartásától iparkihágási büntető úton legfölbjebb egy évre eltiltatott, vagy ha több képesítéshez kötött ipart űz és valamelyik ilyen iparüzletében képesítéssel bíró egyént nem alkalmaz. Gyermek, kik életük tizenkettedik évét be nem töltötték, tanoncoknak föl nem vehetők. Kivételesen azonban az iparhatóság megengedheti, hogy tizenkét éven aluli gyermek tanoncnak szegődhessék; de ekkor az iparos tanoncát tizenkét éves kora betöltéséig a népiskolába rendesen járatni köteles.

A tanonc fölvétele az elsőfokú iparhatóságnál,*

* Az elsőfokú iparhatóságok az első jegyzetben vannak felsorolva.

illetőleg ott, ahol ipartestület van, az ipartestülete-írásbeli szerződéssel történik. Ha a fölvétel helyén iparhatóságnak, illetőleg ipartestületnek nincs székhelye, akkor az írásbeli szerződés a község elüljárósága előtt is köthető, de az így kötött szerződés nyolc nap alatt az illetékes elsőfokú iparhatósághoz megküldendő.** A fölvétel alkalmával az iparos és a tanoncnak törvényes képviselője (az atya, ennek nem létében az anya, ennek nem létében a gyám) közt a tanidő tartama, a tanonc tartása és ellátása megállapítandó. A tanidőnek legalább a tanonc tizenötödik életévének betöltéséig kell tartania. Az így kötött szerződés nem válik azonnal kötelező erejűvé, hanem csak a próbaidő leteltével; ha ilyen próbaidő a szerződésben külön kikötve nincs, akkor a tanonc beálltától számított első két hónap a próbaidő. Ez idő alatt az iparos is, a tanonc törvényes képviselője is minden kártérítés nélkül elállhat a tanszerződéstől; ellenben a próbaidő lejártá

* Az ipartestületet a képesítéshez kötött iparosok alkotják. A törvényhatósági joggal fölrüházott és rendezett tanácsos városokban, továbbá oly más községekben, melyekben legalább száz képesítéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparos van, a képesítéshez kötött önálló iparosok kétharmad részének kívánatára ipartestület alakítandó. Ez *Ipartestületnek* föladata az iparosok közt rendet és egyetértést föntartani, az iparosok érdekeit előmozdítani és azonfölül végzi az elsőfokú iparhatóság teendőit a tanoncokra és segédekre vonatkozólag. A kihágások büntetése azonban az iparhatóságra tartozik. Az ipartestülettől különbözik az *ipartársulat*, melynek alakítására nincs kötelező szabály, de mely ipartársulat hatósági jogokat nem gyakorolhat.

** Az ipartestülethez azért nem küldhető be, mert az ipartestület csak egy község területére kiterjedőleg alakulhat meg.

után a tanviszony csak akkor bontható föl, ha arra akár az iparos, akár a tanonc okot adott.

A tanviszony a szerződésileg megállapított tanidő lefolyta előtt azonnal fölbontható és pedig az iparos részéről:

a) ha a tanonc nyereségvágyból eredő bűncselekményt követ el;

b) ha a tanonc kötelességeinek teljesítését macskul megtagadja, vagy ellenük súlyosan és ismételten vét;

c) ha a tanonc tetteles bántalmazást vagy durva becsületsértést követ el az iparos vagy valamelyik családtagja ellen;

d) ha a tanonc undorító vagy ragályos betegségben szenved.

A tanonc, illetőleg törvényes képviselője részéről:

a) ha az iparos a tanoncot erkölcstelen vagy törvényellenes tettek elkövetésére csábítja;

b) ha az iparos házi fegyelmi jogával visszaél;

c) ha a tanonc élete vagy egészsége a munka folytatásánál veszedelemnek van kitéve.

A tanviszony tizenöt napi fölmondás mellett fölbontható az iparos részéről:

a) ha kétségtelenné válik, hogy a tanonc az illető iparág megtanulására képtelen;

b) ha a tanonc két hónapnál tovább tartó betegségben szenved;

c) ha az iparos üzletével fölhagy.

A tanonc, illetőleg törvényes képviselője részéről:

- a) ha az iparos törvényes vagy tanszerződési köteleességét a tanonc irányában nem teljesíti;
- b) ha az iparos más községbe költözik át;
- c) ha a tanonc más életpályára lép vagy más iparágot választ;
- d) ha az iparos két hónapnál tovább tartó betegségben szenved és üzletvezetőt nem állít.

Ha az iparos csődbe jut, a tanviszony úgy a csődtömeg, mint a tanoncok részéről tizenöt napi fölmondás mellett fölbontható.

Ha a tanoncszerződés fölbonthatását a tanonc okozta, valamint abban az esetben is, ha a tanonc más iparágra áttérve fölmondott, az iparost az egész betöltött tanidőre járó tandíj és kárpótlásul még félévi tandíj illeti; ha pedig az iparos adott okot a tanoncszerződés megszüntetésére, amennyiben más kárpótlás a szerződésben kikötve nincs, vagy az iparos cselekedete őt törvénynél fogva terhesebb kártérítésre nem kötelezi, legalább azokat a költségeket tartozik megtéríteni, amelyek a tanoncnak más iparoshoz való beszegődtetésénél fölmerültek.

Az iparostól elszökött tanonc az iparos kívánására visszavezetendő, amely iparos pedig szökött tanoncot fölfogad, felelős a tanonc által az előbbi iparosnak a szökés által okozott kárért.

Az iparos tanoncát csak az ipartestülethez tartozó munkáknál alkalmazhatja, cselédszolgálatokra nem kötelezheti és tartozik felügyelni, hogy a háziak vagy segédek által ne bántalmaztassék.

Oly tanoncok, kik életük tizennegyedik évét be nem töltötték, naponkint legfőlebb tíz órai, kik a

tizennegyedik évet meghaladták, legfőlebb tizenkét órai munkára kötelezhetők, az iskolában töltött időt is beleértve. Mindkét esetben azonban munkaközben délelőtt és délután fél-fél, délben egy órai szünetet kell adni és a tanoncokat általában csakis olyan munkára szabad szorítani, amely testi erejüknek megfelel.

Egyes iparágakra az iparhatóság ennél rövidebb munkaidőt is megállapíthat.

Éjszakai munkára, azaz esti kilenc órától reggeli öt óráig tizenhat éven aluli tanoncot nem szabad alkalmazni; oly iparágaknál azonban, melyek üzése éjjeli munka nélkül fönnakadna, az iparhatóság – tekintettel a tanonc testi fejlettségére – megengedheti, hogy a tizenhat éven aluli, de tizennégy évesnél nem fiatalabb tanoncok a főtebb megszábotott munkaóráknak legföljebb felét éjjeli munkába dolgozzák le.

A tanviszony befejeztével az iparhatóság, illetőleg az ipartestület a tanoncnak bizonyítványt állít ki, melyben az iskolai bizonyítvány adatai főlem-lítendőek, az iparában tanúsított haladás igazoltatik és annak az iparosnak neve, foglalkozása és lakása fölvetetik, kinél a tanulási időt töltötte.

*

Aki tanoncéveit befejezte, és az iparhatóságtól tanoncbizonyítványt kapott, az segédnek állhat be valamely iparoshoz. Természetesen oly iparoshoz, kinél szakbavágó munkát teljesíthet.

Ezenkívül segéd lehet s éppúgy mint a főlza-

badított tanonc munkakönyvet tartozik váltani, ha iparoshoz munkába kíván állani:

1. ki élete tizenötödik évét betöltötte és gyakorlati ipariskolát bevégezett;

2. ki élete tizenötödik évét betöltötte és igazolja azt, hogy, iparosnál munkába, mint segéd fölvetetik;

3. ki igazolja azt, hogy gyárban mint munkás fölvetetik.

Az iparos és segéd közötti viszony szabad egyezkedés tárgya. Itt is van próbaidő, melyre nézve ha külön meg nem egyeznek, a szolgálati szerződés egy heti próbaidő eltelte után válik kötelezővé. A szerződés érvényességéhez nem kell írásbeli alak. tehát a szóbeli megállapodás, még ha tudtuk nélkül történt is, érvényes; de persze esetleg nehéz lesz bizonyítani. A próbaidő itt is azt jelenti, hogy a próbaidő leteltéig iparos és segéd is minden kártérítés nélkül fölbonthatja a szerződést. A próbaidő letelte után már csak akkor lehet a kikötött idő, vagy ilyenek hiányában a törvényes időre szóló fölmondással megszüntetni, ha arra a segéd vagy az iparos okot adott.

A munkaadó és segéd közötti viszony, ha más-kép nem egyezkedtek, vagy ha gyárakban a munka rend (113. §) másképpen nem intézkedik, tizenöt napi fölmondással fölbontható. Kereskedő-segédék-nél szerződési megállapodás hiányában hat hét a törvényes fölmondási idő.

Fontosabb teendőkkal megbízott iparos- vagy kereskedő-segédék, például a nagy iparvállalatok-nál vagy gyárakban, vagy kereskedői üzletekben,

mint könyvvezetők, pénztárnokok, üzletvezetők, utazók, raktárnokok stb. alkalmazottak tekintetében a fölmondás határideje három hónap.

Habár kellő időben történt is a fölmondás, az a segéd, akit darabszámra fizetnek, addig nem léphet ki, míg az átvett munkát a szerződésnek megfelelően be nem fejezte, valamint az sem, aki a munkabérére kapott előleget le nem dolgozta vagy meg nem térítette.

A segéd fölmondás nélkül azonnal elbocsátható:

a) ha nyereségvágyból eredő bűncselekményt követ el;

b) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos valamelyik családtagját tettelesen bántalmazza vagy becsületében súlyosan megsérti, kötelességei teljesítését makacsul megtagadja, vagy ha az iparos akaratára ellenére egy egész munkanapon át szünetel;

c) ha megintés ellenére a ház vagy az üzlet biztonságát vigyázatlanságával kockáztatja;

d) ha három napnál tovább tartó szabadságvesztés büntetés alá kerül;

e) ha a szerződésileg elvállalt munka teljesítésére képtelen;

f) ha valamely undorító vagy ragályos betegségben szenved;

a) ha az iparos bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit kockáztatja;

h) ha a kereskedősegéd főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik.

Az *e)* és *f)* pontokban felsorolt esetek bekövetkezése miatt elbocsátott segéd netaláni kárpótlási

igénye a szerződés és a fennálló törvények alapján ítélendő meg.

A segéd fölmondás nélkül azonnal kiléphet:

a) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos hozzátartozói őt vagy családja tagjait tetteleg bántalmazták, ellene vagy ellenük becsületsértést követnek el,

b) ha az iparos szerződési köteleseit nem teljesíti;

c) ha darabszámra dolgozik és az iparos őt folytonosan munkával ellátni nem tudja;

d) ha a munka folytatásánál egészsége vagy élete kockáztatva van;

e) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos hozzátartozói őt, vagy családja tagjait erkölcstelenségre vagy törvényellenes tette csábítják.

Az iparos, ki segédét törvényes ok nélkül a fölmondás határidejének eltelte előtt elbocsájtja, köteles neki kilépése előtt azt a bért vagy egyéb illetményt, melyet a fölmondási határidő alatt élvezett volna, egyszeresen és ha a segédnek munkabéré-
rén kívül ellátása is volt, kétszeresen megadni.

A gyári munkásnők.

A gyárakban nemcsak férfi, de női munkásokat is alkalmaznak. Ezt szem előtt tartva, e helyütt elmondjuk az ipartörvénynek ama rendelkezéseit, melyek általában a gyári munkásokra s így a női munkásokra is kiterjednek.

Elsősorban figyelembe kell venni, hogy a gyári munkásoknak a munkaadókkal való szerződéskötésre, a szerződésnek idő előtt azonnal vagy törvé-

nyes fölmondás mellett való megszüntetésére ugyanazok a szabályok irányadók, amelyek az ipari segédekre vonatkoznak.

Ezenfölül még az ipartörvénynek következő rendelkezései érdemelnek megemlítést:

A gyári műhelyekben munkarendnek kell függesztve lenni, amelyben különösen a nők és gyermekek alkalmazásának módját, tekintettel testi erejükre és az utóbbiak iskolai kötelezettségére, kell tüzetesen felsorolni.

Tíz éven aluli gyermeket nem szabad a gyárakban alkalmazni, azt a gyermeket pedig, amely még nem fejezte be tizenkettedik évét, csak az iparhatóság engedelmével lehet a gyárakban munkára fogni. Az engedelmet azonban csak úgy adhatja meg az iparhatóság, ha a gyáros igazolja, hogy a gyermek iskolai oktatásáról az iskolai hatóság rendelete szerint kellően gondoskodott.

Akik tizenkettedik évüket meghaladták, de a tizennegyediket még be nem töltötték, gyári munkában naponként csak *nyolc órát* dolgozhatnak. Azok pedig, akik tizennegyedik évüket betöltötték, de a tizenhatot még el nem érték, naponként csak tíz óra hosszat dolgozhatnak a gyárban.

Az inasok éjjeli munkájára vonatkozó rendelkezések a tizenhat éven aluli gyári munkásokra is alkalmazást nyernek.

A tizenhat éves kort még be nem töltött munkást csak bizonyos föltételekkel alkalmazhatják azokban a gyárakban, melyekben egészségtelen vagy veszedelmesnek nyilvánított iparágat üznek. A gyárosnak ugyanis köteleznie kell magát, hogy a ser-

dülő korban levő munkást csak olyan munkára fogja, amely egészségének nem árt és fejlődésében nem gátolja.

Az egészségtelen és veszedelmes iparágak lajs-tromát a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter rendeletben fogja megállapítani, ebben a rendeletben egyszersmind azok a föltételek is meg lesznek határozva, amelyekkel a tizenhat éven aluli munkásokat alkalmazhatják.

Szülés után levő nőket szerződésileg kötelezett munkájuk alól, anélkül, hogy a szerződés megszűn-nék, négy hétre föl kell menteni.

A munkásoknak munkaközben délelőtt és dél-után fél-fél órai pihenés, délben pedig egy óra hosz-száig tartó ebéd-idő jár.

Azokban a gyárakban, amelyekben a munka éjjel-nappal megszakítás nélkül folyik, a gyáros az éjjeli munkára alkalmazott munkások kellő fölvál-tásáról köteles gondoskodni.

A nappali munkát reggel öt óra előtt kezdeni és este kilenc órán túl kiterjeszteni nem szabad.

A gyáros köteles munkása bérét készpénzben és pedig – ha másképp nem egyezkedett – hetenkint kifizetni.

Árukat és szeszes italokat a gyáros nem hite lezhet munkásainak. Lakással, tüzeléssel, földha-szonélvezéssel, rendes ételmezéssel, orvosi segítség-gel azonban a munkást elláthatja, ha az abba bele-egyezik. A haszonélvezetekért járó összeget a gyá-ros le is vonhatja munkásainak béréből. Ugyan-ilyen föltételekkel láthatja el a gyáros munkásait a gyárában készülő cikkek előállítására szükséges

szerszámokkal és anyagokkal is, ha ezeket a munkás szerződés szerint a sajátjából volna köteles megszerezni.

Az oly árukért való követeléseket, amelyeket a gyártulajdonosok a most említett tilalom ellenére hiteleznek, még törvény útján sem lehet behajtani a munkásokon. Oly szerződések, melyek ezekkel a rendelkezésekkel ellenkeznek, kötelező erővel nem bírnak. Hasonlóan érvénytelenek a gyáros és munkás között történt olyan megállapodások, amelyekkel a munkaadó a munkás bérének egy részét másra, mint sorsának javítására levonja, vagy arra kötelezi, hogy szükségleteit az általa megjelölt helyeken fedezze.

BETEGSEGÍTŐ-PÉNZTÁR ÉS BALESET ELLEN VALÓ BIZTOSÍTÁS.

Számos foglalkozás áll nyitva a nők részére az ipari és kereskedelmi pályán, amely foglalkozás következtében a nő tartozik magát betegség és baleset esetére, avagy csak betegség esetére biztosítani, aminek fejében azután nincs teljesen magára hagyva, ha beteg lesz, vagy baleset éri. Ebből az okból nem lesz érdektelen, ha ebben a könyvben röviden ismertetjük a betegség és baleset ellen biztosító törvénynek az 1907. évi XIX. törvénycikknek lényeges és útbaigazító rendelkezéseit.

A betegség esetére való biztosításra kötelezve vannak nemre, korra és honpolgárságra való tekintet nélkül azok, akik az ipartörvény alá tartozó foglalkozásnál vannak alkalmazva. Mivel pedig az iparszerűség jellegével bíró nem minden haszonhajtó foglalkozás tartozik az ipartörvény rendelkezései alá, ennél fogva az 1907. évi XIX. törvénycikk 1. § 1-16. pontjában felsorolja mindazokat a foglalkozásokat, melyek körében alkalmazottak kötelezve vannak a betegség esetére való biztosításra.

Példaszerűen említjük a műszaki, ügynöki irodákat, színházakat, gyógyszertárakat, bányákat, kavicstermelő üzemeket, építkezési vállalatokat, vegyészeti laboratóriumokat, vágóhídnak vasúti üzemben végzett munkálatokat, egyleteknél, társulatoknál, ipartársulatoknál való alkalmaztatást stb.

Mindeme foglalkozásoknál, illetőleg vállalatoknál akár állandóan, akár ideiglenesen alkalmazottak betegség esetére való biztosításra akkor vannak kötelezve, ha napi bérük nyolc koronánál, illetőleg évi fizetésük 2400 koronánál nem több.

Az ilyképp biztosításra kötelezettek az átlagos napibér-osztályok szerint tartoznak biztosítási járulékot fizetni, mely az átlagos napibér két százalékánál kevesebb és négy százalékánál több nem lehet. Az átlagos napibér legmagasabb összege nyolc koronánál több nem lehet. Ezt a biztosítási járulékot felében a munkaadó, felében az alkalmazott tartozik viselni; a befizetésért azonban a munkaadó felelős, aki az alkalmazottat illető járulékot ennek illetményéből levonni jogosult.

A betegség esetére biztosított alkalmazottak e biztosítás alapján a következő segélyekre tarthatnak igényt:

1. ingyen orvosi gyógykezelésre a betegség tartama alatt egyfolytában húsz hétig, – szülés esetében ingyen a szükséges szülészeti támogatásra és gyógykezelésre;

2. gyógyszerekre, fürdőkre, gyógyvizekre és a szükséges gyógyászati segédeszközökre húsz héten át szintén ingyen;

3. táppénzre abban az esetben, ha a betegség

keresetkeptelenséggel jár és három napnál tovább tart, a megbetegedés első napjától számítva a keresetképtelenség tartamára, illetőleg, ha keresetképtelenség húsz hétnél tovább tart, az első húsz hétre és pedig olyképp, hogy az illető tag járulékának kiszámításánál alapul vett átlagos napi bér felét kapja;

4. gyermekágy esetében gyermekágyi segélyre a lebetegedés napjától kezdve hat hétig; a segély a 3. pont szerint számíttatik ki;

5. a biztosítottal egy háztartásban élő és keresettel nem bíró nem biztosított családtagok részére ingyen orvosi gyógykezelésre, gyógyszerekre és a szükséges gyógyászati segédeszközökre húsz hétig, ezenfölül szülés esetében a szükséges szülészeti támogatásra és gyógykezelésre;

6. halálozás esetében temetkezési segélyre és pedig az elhalt tag járulékának kiszámításánál alapul vett átlagos napi bérösszeg húszszoros összegében.

A balesetbiztosítási kötelezettség alá esnek a nemre, korra és a bér vagy a fizetés nagyságára való tekintet nélkül mindazok, akik az 1907. évi XIX. törvénycikk 3. § 1-26. pontjában felsorolt vállalatoknál, üzemekben vagy munkáknál akár állandóan, akár ideiglenesen vannak alkalmazva. Azonban a baleset bekövetkezése esetében a kártalanítás, ha az illető biztosítottnak évi javadalmazása 2400 koronánál többre rúg, csak 2400 korona javadalmazás arányában adatik. Az 1-26. pontok alatt felsorolt vállalatokból példászerűen említhetők a bányák, kohók, hajóépítő-telepek, ácstelepek,

gyarak, építőipar, útépités, háztisztítás, ablaktisztító-vállalat, robbanó áruk gyártása, tűzoltóság, vasúti üzem, fuvarozó vállalat, gépkocsi-kezelés, iparszerű fatermelés, betegápolás, tanintézeti műhely stb.

A balesetbiztosítás célja annak a kárnak megtérítése, melyet a biztosított személyt testi sérülés vagy halál folytán éri. ha sérülést vagy a halált üzemi baleset vagy oly szolgálat teljesítése okozta, melyet a biztosított a munkaadó vagy megbízottja rendeletére vagy az üzem érdekében végzett. Mivel a baleset ellen biztosított mindenesetre tagja a betegség ellen biztosító pénztárnak, ennél fogva a balesetbiztosítás nem azonnal a baleset beálltával veszi kezdetét, hanem csak a balesetet követő tizenegyedik héttől kezdve.

Testi sérüléssel járó baleset esetében a biztosított ingyen orvosi gyógykezelést, gyógyszert, gyógyászati segédeszközt, fürdőt, gyógyvizet kap a balesetet követő tizenegyedik héttől kezdve, továbbá munkaképtelensége, illetőleg munkaképességének csökkenése idejére a tizenegyedik héttől kezdve járadékot kap.

A járadék teljes munkaképtelenség esetében a biztosított évi munkakeresményének 60 százalékát teszi; a munkaképesség részleges elvesztése esetében annak tartamára a teljes járadéknak, vagyis a hatvan százalékának az a hányada, mely aránylagosan megfelel az elvesztett munkaképességének. Ha a sérült a baleset következtében nemcsak teljesen munkaképtelenné, hanem tehetetlenné is vált, úgy hogy ápolást vagy gondozást igényel, ez esetben a

gyámoltalanság tartamára évi keresményének megfelelő összeg, de sohasem több, mint 2400 korona, illeti öt járadék gyanánt.

Ha a biztosított a baleset folytán elhal, a gyógykezelésen és gyógyszereken és a betegség tartama alatt élvezett járadékon fölül megilleti az elhalt családját temetkezési segély, továbbá a hátra, maradt házastárs az elhalt munkakeresményének húsz százalékát, a gyermekek ugyanennek tizenöt százalékát élvezik. Ha a gyermekek teljesen árvák, atyjuk munkakeresményének 30 százaléka illeti. Az özvegy özvegysége tartamára, a kiskorú gyermekek tizenhatodik életévük betöltéséig kapják e segélyt. Ha az elhaltak voltak szülői, akikről az elhalt, ha nem is teljesen, de túlnyomóan gondoskodott, akkor ezek, amíg segélyre szorulnak, az elhalt munkakeresményének húsz százalékát kapják. Ugyanez áll az unokákra életük tizenhatodik évének betöltéséig.

KIT MILYEN CÍM ÉS MEGSZÓLÍTÁS ILLET?

Főmagasságú vagy *eminencia* illeti:

a bíbornokot,
az esztergomi prímást, ha nem is bíbornok.

Főméltóságú vagy *kegyelmes* illeti:

a herceget.

Nagyméltóságú vagy *kegyelmes* illeti:

a hét zászlós urat, úgymint: 1. a horvát bánt, 2. a pozsonyi grófot, 3. a kir. íóudvarmestert, 4. a kir. főpohárnokmestert, 5. a kir. főasztalnokmestert, 6. a kir. főlovászmestert és 7. a kir. fővadász-
mestert;

a valóságos belső titkos tanácsost,

a nagykövetet,

a minisztert, ide a miniszterelnököt,

az állami számvevőszék elnökét,

a kir. Kúria elnökét,

a közigazgatási bíróság elnökét,

a tábornagyot,

a tábornagyszernagyot,

a gyalogsági vagy lovassági tábornokot,
az altábornagyot,

Ausztriában a miniszteri osztályfőnököt (a magyar
államtitkárhoz hasonló állás).

Méltóságos illeti:

az érseket,
a püspököt,
a pápai praelatust,
a pannonhalmi főapátot,
az auraniai perjelt,
a csornai premontrei prépostot
a főrendiházi tagot.
a grófot,
a bárót,
a cs. és kir. kamarást,
a képviselőház elnökét, ha nem belső titkos tanácsos,
a képviselőház alelnökét,
az állami számvevőszék alelnökét,
az államtitkárt,
a kir. Kúria másodelnökét,
a közigazgatási bíróság másodelnökét,
a fiumei kormányzót,
a kir. Kúria tanácselnökét,
a közigazgatási bíróság tanácselnökéi,
a kir. tábla elnökét,
a koronaügyészt,
a kir. tábla tanácselnökét,
a kir. Kúria bíróját,
a közigazgatási bíróság bíróját,
a budapesti polgári, büntető és kereskedelmi tör-

- vényszék, valamint a pestvidéki törvényszék elnökét.
- a koronaügyész helyett,
- a kir. főügyészt,
- a kir. kúriai bíró címmel és jelleggel fölruházott táblai bírót vagy törvényszéki elnököt.
- a kabinetiroda főnökét,
- a miniszteri tanácsost,
- az elnöki tanácsost (főrendiház vagy képviselőház elnöki hivatalában alkalmazva),
- a budapesti rendőrfőkapitányt,
- a kincstári jogügyi igazgatót,
- a kir. közalapítványi ügyigazgatót,
- a főispánt,
- a főpolgármestert,
- a posta- és távírda-főigazgatót,
- az országos főerdőmestert,
- a Nemzeti Múzeum igazgatóját,
- az államvasúti vezérigazgatót,
- a királyi biztost,
- a kir. udvari tanácsost,
- a tábornok főhadbíró,
- a vezér főtörzsorvost.
- a tábornok hadbíró,
- a vezér törzsorvost,
- a vezérőrnagyot,
- az ezredest*.

* Az ezredes ugyan az állami tisztviselők VI. fizetési osztályának megfelelő osztályba van sorozva, de azért őt mégis a méltóságos cím illeti.

Nagyságos illeti:

- az apátot,
- a prépostot,
- a kanonokot,
- a pápai kamarást,
- a miniszteri osztálytanácsost,
- a számvevőszéki osztálytanácsost
- a kir. Kúria kisegítő bíróját,
- a kir. ítélőtáblai bírót,
- a főügyészhelyettest,
- a törvényszéki elnököt (a budapesti és pestvidéki elnökök és a kúriai bírói címmel és jelleggel fölruházott elnökök kivételével, akiket a méltóságos cím és megszólítás illet),
- a táblai bírói cím- és jelleggel fölruházott törvényszéki és járásbíróit,
- a cs. és kir. kabineti titkárt,
- a főkonzuli, konzult és alkonzult,
- a központi telekkönyvi hivatal főnökét.
- a posta- és távírdaigazgatót,
- az államvasúti igazgatót (ha magasabb címe nincs, például udvari tanácsos, min. tanácsos, mert akkor méltóságos),
- a főerdőtanácsost,
- a számvevőségi igazgatót,
- a tankerületi főigazgatót,
- az egyetemi könyvtári igazgatót,
- a rendes egyetemi tanárt,
- az országos képtár igazgatóját,
- az országos mintarajziskola és rajtanárképző-intézet igazgatóját,

az Iparművészeti Múzeum igazgatóját,
 a Teknológiai Iparmúzeum igazgatóját,
 a festészeti mesteriskola rendes tanárát,
 az országos főlevéltárnokot,
 a budapesti rendőrfőkapitány helyettest,
 a pénzügyigazgatót (ha a VI. fizetési osztályba van
 kinevezve, vagy ha kir. tanácsosi címe van),
 a székesfővárosi adófelügyelőt.
 a pénzügyi főtanácsost,
 a középponti állampénztári igazgatót,
 a jogügyi aligazgatót,
 a jogügyi főtanácsost,
 a fővámigazgatót,
 a dohányjövédéki igazgatót,
 az alispánt,
 az országgyűlési képviselőt,
 a kir. tanácsost,
 az alezredest,
 az őrnagyot.

Az itt föl nem sorolt állásbeli egyének közül
 egynémelyikét például a tanfelügyelőt, a közép-
 iskolai igazgatót, a nemzeti múzeumi igazgató-őrt,
 akkor illeti meg a nagyságos cím és megszólítás,
 ha a VI. fizetési osztályba vannak kinevezve.
 Ugyanis az állami tisztviselők XI. fizetési fokozatba
 vannak osztva. Az I. és II. osztályba tartozókat a
nagyméltóságú, a III-V. osztályba tartozókat a
méltóságos, a VI. osztályba tartozókat a *nagyságos*
 cím és megszólítás illeti meg. Azokat a tisztviselő-
 ket tehát, akiknek állása nem mint a VI. fizetési
 osztályba való van rendszeresítve, csak akkor illeti

meg a nagyságos cím. ha előléptetés következtében a VI. fizetési osztályba soroztatnak. Megjegyzendő, hogy az alezredes a VII., az őrnagy a VIII. fizetési osztályba tartozik, mégis *nagyságos* cím illeti őket, mert felsőbb katonai hatóságuk részéről a nagyságos címezésben részesülnek. Udvari szokás, hogy a minisztériumoknak a VII. és VIII. fizetési osztályba tartozó fogalmazói szakba tartozó középonti tisztviselőit az udvari meghívókon nagyságos címmel illetik; fölöttes hatóságuk azonban csak a tekintetes címet adja nekik. Ezek a tisztviselők a miniszteri titkárok és segédtitkárok.

Minden más, itt föl nem sorolt hivatali állással a tekintetes cím jár.

TANÁCSADÓ.

A tanácsadóban olyan foglalkozási ágakkal ismertetem meg a nőket, amelyekre nem szükséges különös képzettség. Ez azoknak a szerencsétlen nőnek szól, akiket váratlanul és készületlenül ért a sors csapása. Ne csüggedjenek ezek és ne várjanak míg az utolsó koronájuk is elfogyott, hanem rögtön vágjanak neki bátran és energikusan az életnek. Próbálkozzanak meg a nekik legmegfelelőbbnek látszó foglalkozással; de bátorsággal és kitartással lássanak a munkához, akkor föltétlenül siker fogja koronázni fáradságukat. A csüggedéssel, panaszkodással és tehetetlen jajgatással még senki sem segített a sorsán; de bátor vállalkozással és fáradhatatlan munkássággal a legnagyobb bajt is el lehet hárítani.

Buzdításul néhány történetet mondok el olyan asszonyokról, akik a legkétségbeesettebb percekben sem veszítették el bátorságukat és önbizalmukat, hanem energikusan fölvtették az élettel a harcot, amelyből győztesként kerültek elő.

A lakásberendező.

K. M.-né egy kiváló bécsi ügyvédnek volt a felesége. Férjének körülbelül húszezer korona jövedelme volt egy évben. Vagyont azonban még sem gyűjthettek, mert nagy házat vezettek. Sok vendéget láttak, nyáron drága fürdőkben üdültek s egy egész sereg cselédet tartottak. A férj azonban egy napon hirtelen rosszul lett s egy hét múlva meghalt. Nagy pompával eltemették. Az asszonynak s két apró gyermekének garmadával érkezett a részvétnyilatkozat; de senki sem kérdezte, hogy miből fog ezután két gyermekével megélni. A megboldogult után maradt ugyan néhány ezer korona életbiztosítási-díj; de mi volt ez a csekély összeg ahhoz képest, amit a házaspár rendszeren egy évben elköltött. A tapasztalatlan asszony kezében ez a néhány ezer korona úgy elolvadt, mint tavaszi napsugárban a hó. Egyszerre csak azon vette észre magát, hogy az utolsó százkoronást váltotta föl. S amikor ez az összeg is már fogytán volt, fűhöz-fához szaladgált támogatásért. A rokonok és jóbarátok egyszer-kétszer kíségtették, végre azonban megunták s elutasították. Az asszony erre lassankint kezdte holmiját eladogatni. Közben próbálkozott mindenféle munkával, hogy néhány koronát kereshessen, de fájdalommal tapasztalta, hogy nem ért kellőképpen semmihez sem.

Már mindenét elkótyavetélte s rémült kétségbeeséssel gondolt a jövőre. A legnagyobb kétségbeesésben azonban egy mentő gondolata támadt. Házbérnegyed volt s az utcán haladva meg-

pillantott egy bútorkocsit, amelyből gyönyörű holmi!: szedtek elő. Nagyon jó ízlése volt s megállt egy percre, hogy a szép tárgyokban gyönyörködhesse. A fantáziája mindjárt kezdte a bútort elhelyezni s képzeletben hamarosan olyan kedves, művészi ízléssel berendezett lakást teremtett, hogy szinte örült a lelke. A kocsi előtt egy fiatal asszonyka állott, aki olyan ügyefogyottan intézkedett, hogy még a bútorszállító munkásai is titokban elmosolyogtak rajta. Az özvegy asszony elgondolta magában, hogy ez bizonyára nem tud olyan otthont teremteni gyönyörű holmijával, mint amilyent ő épp most a fantáziájában megalkotott. S ekkor támadt a mentő gondolata: hirtelen elhatározással az asszonykához lépett, bemutatkozott s fölajánlotta neki szolgáltatást. Az asszonyka végtelen meglepetéssel mustrálgatta egy percig, aztán fagyos udvariassággal visszautasította a fölajánlott szolgáltatást. Az özvegyasszonynak arcába szökött a vér s érezte, hogy könny gyűlik a szemébe. Gyorsan eltávozott. De, noha kudarcot vallott első kísérletével, gondolatától még sem tudott szabadulni. Aztán eszébe jutott az is, hogy az egész vagyona csak tíz koronából áll s ha nem tud néhány nap alatt keresetre szert tenni, két apró gyermekével mehet a Dunának. Letörülte tehát könnyeit, amelyek lassan perregtek le az arcán s dobogó szívvel, de nyugodt külsővel belépett egy hatalmas bérpalotába s megkereste a házmestert. A házmesternek legelőször is egy ezüst forintost nyomott a kezébe, azután megmondta neki, hogy kicsoda s megismertette szándékával.

– Lássá kérem. – mondta, – három nagy butorkocsit látok a házuk előtt. Menjen föl, ajánljon a lakóknak, mint lakásberendezőt s ha elfogadják szolgálatomat, keresetemnek egy harmadát magának adom.

Az özvegy asszony azután hozatott egy bérkocsit, amely másik két koronájába került, beleültetie a házmestert és a lakására hajtatott, ahol meggyőzte arról, hogy nem kalandornővel van dolga s nyugodt lelkiismerettel ajánlhatja a lakóknak. A házmester ezután elment s megígérte, hogy ha sikerül az ajánlás, délután megüzeni egy hordárral.

A délután azonban elmúlt s a hordár nem jelentkezett. Ekkor az özvegy asszonyt olyan csüggedés fogta el, hogy kétségbeesett zokogásba tört ki. Az esti órákban végre megjelent maga a házmester, s örömmel újságolta, hogy sikerült két lakót rábírnia, hogy a *lakásberendezővel* megpróbálkozzanak.

Másnap korán reggel már munkába fogott az asszony s egész nap fáradhatatlanul dolgozott. Kitűnő ízlésével és ügyes elrendezésével annyira kivívta foglalkoztatóinak elismerését, hogy a rokonságban mindjárt tovább ajánlották. De a házban is, ahol dolgozott, két lakó lefoglalta munkásságát, akik aztán szintén tovább ajánlották.

Három hétig szakadatlanul dolgozott, mert voltak, akik csak ideiglenesen rendezkedtek be s a bútorok végleges elhelyezésével vártak, míg az ügyes és intelligens lakásberendezőnt megkaphatták. Mikor munkájával végzett, hatszáz koronát keresett össze-vissza. Kétszáz koronát odaadott a házmester-

nek. a többi pénzt pedig úgy osztotta be, hogy a legközelebbi fertályig gond nélkül élhetett. Közben azonban meglátogatta a nagyobb bérpaloták házmestereit, akiknél olt hagyta névjegyt s akiknek szintén szép províziót ígért, ha mint *lakásberendezőnőt* ajánlják.

Egy év múlva annyi dolga akadt, hogy nem győzte egyedül. Maga mellé vett két ügyes kárpitósegédet, akik aztán az ő intézkedései és felügyelete alatt dolgoztak. Most már egész sereg embert foglalkoztat, ő csak a művészi ízlést adja meg, a többit a munkásai végzik. Gazdag jövedelme van, gyermekeit szépen nevelteti s egy kis tőkét is gyűjthet aggkorára.

Ezt az asszonyt a leleményessége és bátorsága mentette meg a biztos elpusztulástól. A bátorsága szolgáljon például a csüggedőknek és gyámoltaloknak.

Kárpitó munkával a külföldön már több nő foglalkozik. Különösen a lakásberendezéseknél veszik szívesen igénybe a női kárpitóst. Budapesten még nem igen foglalkoznak a nők ezzel a mesterséggel. S a lakásberendezést is csak néhány előkelő kárpitómester vállalja. Pedig az ügyes és intelligens lakásberendezőnőt szívesen látnák minden jobb családban. Hogy mennyi fáradtsággal és munkával jár egy lakásnak művészi és meghitt berendezése, azt csak az asszonyok tudják. Milyen jó volna, ha ebben a munkában egy megbízható, jó ízlésű asszonnyal osztozkodhatnának. Akinek jó ízlése és egy kis vállalkozó szelleme van. próbálkozzék meg ezzel a mesterséggel.

Az idegenvezető.

Aki többféle nyelven beszél s megfelelő általános műveltséggel bír, mint *idegenvezető* is megkeresheti kenyerét. Nálunk ezt a foglalkozást eddig a nők nem gyakorolták, de külföldön vannak már szép számban női idegenvezetők. Különösen egyedül utazó hölgyek veszik szívesen igénybe a női vezetőt, de az utazó családok is. Ezt a foglalkozást is egy kétségbeesett asszony teremtette meg a nők számára. Még pedig körülbelül tíz évvel ezelőtt Rómában. Az asszony előkelő családból származott, férje kiváló orvos volt. Egy operációnál bevágott a kezébe, vérmérgezést kapott s meghalt. Az Özvegy bánatához nemsokára az anyagi gondok is csatlakoztak. Férje után alig maradt néhány száz korona s ez is hamar elfogyott. Nagyon intelligens nő volt s három idegen nyelven beszélt. Rómában nevelkedett s ismerte az antik város műkincseit. A nyelvismeretével s intelligenciájával aztán megpróbálkozott, mint *idegenvezető*. A gondolatot egy ismerőse adta, akit még férje életében kalauzolt Rómában. Akkor nevetve, tréfás megjegyzéssel mondta az ismerőse, hogy olyan kitűnően ismeri a város nevezetességeit és olyan világosan és értelmesen tud magyarázni, hogy idegenvezetőnek is kitűnően beválna. Ismerősének ez a mondása jutott eszébe, amikor a megélhetésért való gond már-már a kétségbeesésbe kergette. Elment Róma legelőkelőbb szállójába s a szállótulajdonosnak fölfedte őszintén helyzetét és ajánlkozott idegenvezetőnek. A szálló-

ban éppen akkor két egyedül utazó amerikai nő szállt meg. Ezeknek mutatta be a szállótulajdonos az özvegyasszonyt. A hölgyek egy hétig maradtak Rómában s ez alatt az idő alatt mindig együtt voltak az özvegyasszonnyal, aki teljes ellátáson kívül napi *tíz korona* díjat is kapott fáradtságáért. A szálló portásának ebből a keresetből naponként két koronát juttatott, s ezzel elérte, hogy minden jobb családnak őt ajánlotta idegenvezetőül. Az asszon v később a bevásárlásokra is elkísérte az idegenekéi s kitűnő ízlésével ott is segítségükre volt, természetesen a kereskedőktől minden vevőért bizonyos összegű províziót kapott. Három-négyszáz koronát is megkeresett egy hónapban s mivel teljes ellátást is kapott az idegenektől, minden hónapban szép összeget rakhatott a takarékpénztárba.

Aki idegenvezető akar lenni, annak legalább is németül és franciául kell tudnia, ha angolul is tud. annál jobb. Ezenkívül jól kell ismernie a város nevezetességeit s kellemesen kell magyarázni tudnia. Csakis általános műveltséggel bíró nők vállalkozhatnak erre a foglalkozásra. A legajánlatosabb az előkelőbb szállókkal és penziókkal összeköttetésbe lépni, ahol aztán mint idegenvezetőt alkalmazhatják.

Minden kezdet nehéz s ezért nem szabad mindjárt elcsüggedni, ha nem megy rögtön minden úgy, ahogyan az ember szeretné. Kitartó munkássággal és türelemmel azonban sokat el lehet érni, ami eleinte keresztülvihetetlennek látszik.

A lakáskiadó.

A lakáskiadással Magyarországon is sok aszszony könnyít a sorsán. Többnyire azonban csak a házbér terhén akarnak a lakáskiadással enyhíteni. Vannak azonban, akik nemcsak a szobákat adják ki, hanem étellel is ellátják lakóikat, úgy hogy nekik a lakás és az ételmezés semmibe sem kerül. Egy budapesti fogorvos özvegye keresett ilyen módon magának és két apró gyermekének lakást és kenyeret. Mikor férje hosszabb betegeskedés után meghalt, nem mondta föl a szép tágas lakását, hanem beköltözött két gyermekével az udvari szobába s az elegánsan berendezett utcai szobákat kiadta jobb módú fiatalembereknek. A három utcai szobáért száz forintot kapott egy hónapra, ő maga pedig kétezer koronát fizetett a lakásért. Tehát ingyen lakott s még maradt *négyszáz koronája*. A takarításért és ruhatisztításért mindegyik fiatalember külön fizetett néhány koronát, úgy hogy a takarítás ára kifutotta belőle. Természetesen neki is erősen dologhoz kellett látnia. Falun nőtt föl és kitűnően értett a főzéshez. Kezébe vette tehát a főzőkanalat s a tűzhely mellé állt és *kóstolót* főzött a szobaurai szauzára. A *kóstoló* annyira bevált, hogy ezentúl reggelit és ebédet ő adott az uraknak. Ezzel azt nyerte, hogy az ő ételmezésük sem került semmibe. Később még néhány *koszost* kapott s most már egy jó tenyeres-talpas szolgálót is vehetett maga mellé, aki a legerősebb munkát végezte. Nagyon fáradságos munkát kellett végeznie az igaz, mindaddig, míg

két leánykája fölcsperedett s mindenben támogatására lehetett. A nagyobbikat nemsokára aztán feleségül vette az egyik szobaúr, s mikor a másik leány is férjhez ment az asszony föl hagyott a főzéssel, fölmondta a lakást és gyermekeihez költözött – pihenni. Budapesten lakik: fél évig az egyik leányánál, fél évig a másiknál. Az egyik veje kiváló ügyvéd a fővárosban, a másik tekintélyes kereskedő. Ha ez az asszony annak idején nem néz olyan keményen farkasszemet a sorssal, két gyerekével együtt elpusztulhatott volna. Energiájával és fáradhatatlan munkásságával azonban gyermekeit boldoggá tette, magának pedig nyugodalmas öregséget teremtett.

Maradékok áruháza.

B. Móné, amikor férjét eltemette, aki utazó volt egy posztó-gyárban, azon vette észre magát, hogy a nyomorúság előtt áll, ha valaki nem segít a sorsán. Ami kis tőkéje volt, azt mind fölemésztette férje betegsége. Egész vagyona ezer korona volt, amit ura halála után kapott egy biztosító-társaságtól. Rokonai azt tanácsolták neki, hogy folyamodjék trafikengedelemt. Szomorúan tapasztalta azonban, hogy ehhez is nagy protekció kell. Ekkor kitűnő ötlete támadt: kibérelt egy kis üzlethelyiséget, azután elment ahhoz a posztógyárhoz, akinél férje alkalmazásban volt s megkérte, hogy a posztó-maradékokat adja át neki bizományba. Amikor a gyáros ezt megígérte neki, iparigazolványt váltott s az üzletére nagy táblát akasztott ezzel a

főlirással: *Maradékok áruháza*. A megmaradt ötszáz koronáján pedig a nagykereskedőktől egész csomó mindenféle maradékot vásárolt még össze, azután megkezdte üzletét.

Eleinte csak gyöngén ment az üzlet, később azonban úgy neki lendült, hogy ma már tisztességes megélhetést biztosít neki.

Lehet, hogy néhányan azok közül, akik e sorokat olvassák, szintén B. Mórné vevői közé tartoznak. Ezek közvetlenül szerezhetnek meggyőződést arról, hogy vasakarattal és bátorsággal mire képes az ember.

A bankügynöknő.

S. Károlyné magánhivatalnoknak volt a felesége. Férje mellbajos volt, nem bírta a folytonos ülést és a zárt levegőn való tartózkodást, a baja mindjobban súlyosbodott s az ember meghalt, özvegye három apró gyermekkel maradt vissza. Egész vagyona egy kis házikóban feküdt, amelyet a fővárossal szomszédos községek egyikében építtetett abban a reményben, hogy férje beteg tüdejének jót fog tenni a falusi levegő. Mire azonban a házikó fölépült, férje már künn pihent a temetőben. A házat most már nem tarthatta meg s hogy a bankkölcsön miatt, amit a házra fölvelt, el ne árverezzék, vevő után kellett néznie. Először is ökölnyi betűkkel kiírta a ház homlokzatára, hogy: *Ez a ház szabad kézből eladó*. A hetek azonban múltak s komoly vevő csak nem akart jelentkezni. Voltak ugyan, akik megnézték a házat, de ezek olyan csekély árat ki-

náltak érte. hogy az eladónak még rá kellett volna fizetnie a vásárra. Az idő azonban múlt s az özvegy asszony rettegéssel gondolt a közeledő terminusra, amikor vagy meg tudja a kölcsön után járó százalékot fizetni, vagy elárverezik a házat s azt a pénzt is, amelyet a házba és telekbe ölt elveszti. A ház eladását tehát most már ügynökre bízta; de ez annyi províziót követelt tőle és a vevőktől, hogy megint nem lett semmi sem az üzletből. Ekkor az asszony saját kezébe vette az egész ügyet s a maga ügynöke lett. Elment azokba a házakba, ahol tudta, hogy kiadó lakások vannak s ezzel a mondással állított he a lakókhöz:

– Hallottam, hogy fölmondták a lakást s most házat akarnak venni, hogy az örökös költözöködéstől megszabaduljanak.

Természetesen egyiknek sem volt szándékában házat venni; de az asszonynak olyan kitűnő rábeszélő képessége volt, hogy akinek csak egy kis tőkéje volt, elment vele a házat megnézni, amelyet egy héten belül szép nyereséggel el is adott. A szomszédja, aki szintén el akarta adni a házát, erre megkérte, hogy ajánlja megvételre az ő házát is. Két hét múlva ezt a házat is eladta s tekintélyes közvetítési díjat kapott érte. Most már rendszeresen kezdett foglalkozni házak és telkek eladásával. Ezt úgy kezdte, hogy ahol egy ház vagy telek eladásáról valamit hallott vagy olvasott, rögtön elment oda és fölkinálta közvetítését. Rábeszélő képességével majdnem mindig sikerült eredményt elérnie. Később egy-két vidéki bank is megbízta házak eladásával s amikor látták, hogy milyen kitűnően végzi

munkáját, megbízták a bankkölcsonök közvetítésével is.

Az özvegyasszony ma három nagy banknak a vidéki ügynöke, ezenkívül annyi magán megbízása van, hogy alig győzi. Sajat házában lakik, kocsit, lovat tart, mert gyalog már nem bírja a sok utat megtenni. Gyermekait szépen iskoláztatja s már egy kis vagyonra is tett szert.

Íme megint egy példa, hogy kitartó szorgalommal és energiával mi mindent lehet elérni.

A kalapdivatárusnő.

K. Mártonné tíz évig élt boldog és megelégedett házasságban férjével, aki mint női szabász kereste meg kenyerét. Szépen keresett, az asszony takarékos volt s így nyugodtan és gond nélkül élhettek, sőt néhány száz koronát félre is rakhattak. A nyugodalmas életnek azonban hirtelen vége szakadt. A férfi szembajos lett és ennek következtében munkaképtelen. Másfél évig hiába keresett gyógyulást a legkitűnőbb orvosoknál. A szemevilága mindjobban elborult s egy napon arra ébredt, hogy nem lát semmit; teljesen megvakult. A házaspár kétségbeesését fokozta a megélhetésért való gond. Ami megtakarított pénzük volt, azt mind fölemésztette a betegséggel járó kiadás. Nem volt már semmijük sem, csak a berendezésük, ezt is eladogatták lassacskán, hogy a legszükségesebb élelmiszereket megvehessek. A férfi tehetetlenül ült a szoba egyik sarkában, míg az asszony mindenféle munkával próbálkozott. Na-

gyón szépen tudót hímezni, de, noha reggeltől estig a hímezőráma fölé hajolt, még sem tudott néhány koronánál többet hetenkint megkeresni. Aztán kezdte érezni, hogy a munka erősen gyöngíti a szemét, föl hagyott tehát vele és más után nézett. De akárhogy is fáradzott, nem tudott boldogulni semmivel sem. A varrást és szabást nem tanulta meg teljesen s így nem is tudott kifogástalan munkát végezni. Hogy magát és világatlan urát föntarthassa, finom vasalást vállalt néhány uricsaládnál. Az egész napi vasalás nagyon megviselte az amúgy is gyöngye szervezetű asszonyt; de a kényszerűség nem engedte, hogy ezzel a munkával is föl hagyjon. Aránylag jól fizették s teljes ellátást is kapott, így hát egyelőre nem is gondolhatott arra, hogy ettől az egészséjét tönkretevő munkától szabaduljon. A véletlen azonban segítségére jött s nemcsak, hogy megmentette egészséget a biztos pusztulástól, hanem nyugodt megélhetést is biztosított a számára. Egy alkalommal ugyanis, amikor arra várt, hogy a vasaló megtüzesedjen, elnézte, hogyan bíbelődik a szobaleány egy kalap újra formálásával, amelyet az úrnőjétől kapott. Egész halmaz virág, toll, csipke és szalag pihent az ölében, de nem tudta, hogy mit kezdjen vele. Illesztgette a formára, anélkül, hogy a legkisebb harmóniát is meg tudta volna teremteni. Erre kivette az egész holmit a szobaleány kezéből s míg az helyette vasalt, olyan helyes és ízléses kalapot állított össze, hogy a ház úrnőjének is föltűnt amikor meglátta. Másnap már az úrnő is igénybe vette jó ízlését s a két leánya számára alkíttatott át vele néhány kalapot. Munkájával any-

nyira kivívta úrnőjének meglegedését, hogy a családban tovább ajánlotta.

Amíg csak földiszítenie kellett, addig birta a veleszületett jó Ízlésével és szinte öntudatlan színes formaérzékével a munkát, de a diszítésen kívül sok más munka is előfordul a kalapdivatárus mesterségben és ehhez nem értett. A kalapformát például nem tudta átvarrni és új formákat sem tudott készíteni. A bajon tehát úgy segített, hogy nappal vasalt, este pedig elment egy-két órára egy kalapdivatárusnőhöz, akinél bizonyos összegért megszerezte a szakképzettséget is. Mivel nagyon ügyes volt s a vásár- és ünnepnapokat is a tanulásnak szentelte, negyedév múlva elsajátította az egész mesterséget. Most már fülhagyhatott az egészséget rongáló vasalással s annak a munkának szentelhette magát, amely valósággal gyönyörűséget szerzett neki. Ámde eleinte, mivel kevés volt az ismeretsége, éppen csak annyit kereshetett, amennyi kettőjüknek kenyérre futotta. Ekkor gondolt nagyot és merészet elment azokhoz az úrinőkhöz, akiknél egy időben vasalt s kisebb-nagyobb kölcsönöket kért tőlük azzal az ígérettel, hogy a kölcsönt le fogja majd vasalni. Ilyen módon nyolcvan koronát hozott össze. Ezen a pénzen néhány olcsó kalapformát, virágot, szalagot, csipkét, csattot és tollat vásárolt be, azután elzalogosította a fehérenműjét, fülbevalóját, a férje és saját jegygyűrűjét, amiért össze-vissza negyven koronát kapott. Ebből a pénzből tíz koronát a szomszédasszonynak adott azzal a kéréssel, hogy öt-hat napig lássa el az urát a legszükségesebbel. A szomszédasszony jószívű

A KALAPDIVATÁRUSNÓ

volt s elvállalta a megbízást. Amikor az asszony az urát jó kezekre bízta, összecsomagolta a bevásárolt holmiját, vasúti jegyet váltott s neki vágott a világnak. Az ötödik állomáson egy kis poros városkában találomra kiszállt s a cserepes födelű házakat mind végig járta, mindenütt ajánlva, hogy kalapokat a legújabb párisi divat szerint képes földíszíteni és átalakítani. Mivel egy-egy kalap földíszítéséért és átalakításért nem sokat kért, mindjárt akadt munkája is. Előhozakodtak a tavalyi formákkal s megkérdezték tudna-e belőlük valamit alkotni. Természetesen vállalkozott a munkára s miközben dolgozott, elmondta, hogy ő is hozott a fővárosból formákat, virágot, csipkét, szalagot stbit, de a csomagot a vasúti portásnál hagyta. Elhozatták a csomagot is, amelyből aztán az egyik kalapra virág, a másikra pedig szalag került. A *pesti divatárusnőnek* hamar híre ment a kis városkában s másnap már annyi volt a dolga, hogy alig győzte. Mire a városkát elhagyta, készletének majdnem a felét jó áron eladta s szép összeg munkadíjat is keresett, néhány helységet még meglátogatott; de aztán, hogy kifogyott az anyaga, haza kellett utaznia. Most már többet költhetett bevásárlásra is s néhány földíszített kalapot is vihetett magával. Három hét múlva visszafizette tartozását s kiválthatta az elzálogosított holmiját is.

Ma a fővárosban jól jövedelmező kalapos üzlete van, ahol egy sereg leányt foglalkoztat, ő maga azonban minden szezomban beutazza a vidéket modellkalapokkal. A vidéki divatárusnők nagy része nála vásárolja modelljeit.

Fáradhatatlan igyekezetével és szorgalmával ez az asszony is megteremtette magának biztos existenciáját.

A foltozónő.

Egy kereskedelmi alkalmazott özvegye foltozással tartja fenn magát a fővárosban. Ezt a munkát ugyanis olyan szépen és szabatosan végzi, hogy szívesen foglalkoztatják s jól fizetik érte. Csipkét, keztűt, fátvolt, selyem- és ruhasövetet, fehérneműt, posztót és harisnyát olyan ügyesen tud foltozni és tömni (stoppolni), hogy a foltozást vagy tömést alig lehet észrevenni. Ezenkívül ért a csipke és fátvol mosásához és a keztű tisztításához is. Annyi a munkája, hogy alig győzi. Négy-öt koronát is megkeres naponként s ha háznál dolgozik teljes ellátást és vacsora-pénzt is kap. Haza is szokott munkát vinni, ahol tizenhat, éves leánykája, aki most végzi a női felsőipariskolát, segédkezik neki a munkában.

Ezt az asszonyt is a kényszerűség kergette erre a foglalkozásra, amely ma szép megélhetést biztosít neki és lehetővé teszi, hogy egyetlen gyermekét jó nevelésben részesíthesse.

A műkereskedőnő.

Egy volt fővárosi ügyvéd özvegye mint műkereskedőnő keresi meg a maga és két fia számára való kenyeret. Fiatalon maradt özvegy, nagy bánatában eleinte a rokonokhoz menekült. Néhány hó-

nap múlva azonban a rokonok tudtára adták, hogy nézzen valami keresetforrás után. Szülői elhaltak és így nem tudta, hogy most már hová forduljon két gyermekével. Egyik rokona ajánlkozott, hogy elhelyezi két fiát az árvaházban; de erről az asszonyka még hallani sem akart. Ezért aztán magára haragította végképp a rokonait, akik azt mondták, hogy *aki nem fogadja meg a jó tanácsot, azon nem is lehet segíteni sem.* És nem is törődtek többé vele.

Az asszonyka elhatározta, hogy eladja berendezését s két fiacskájával vidékre költözik, ahol a megmaradt pénzen majd csak valamibe kezd. Gyönyörű és értékes berendezése volt. Férjével sokat utazott külföldön s mindenünnen remek dolgokat hoztak magukkal haza. Ilyen módon az otthona idővel egy egész kis múzeummá vált. Nehéz szívvel határozta ugyan el, hogy a kedves emlékektől megválik; de a kegyetlen szükség nem ismer kíméletet. Hirdetést közölt tehát az újságokban, hogy egy úri lakás teljes berendezése haláleset miatt olcsó áron eladó. Másnap megjelent az első vevő, elegáns úr volt, garson lakása számára akart egy könyvszekrényt vásárolni. A könyvszekrényt a menyecske házasságának első évfordulójára kapta az urától s nagyon kedves emléke volt. Szinte megijedt és szívdobogást kapott, amikor hallotta, hogy ettől a kedves bútordarabjától akarja őt egy idegen ember megfosztani. Végigvezette a vevőt a lakásán s mi alatt ez a tárgyat szemügyre vette, addig az asszonyka folyton azon törte a fejét hogy miképpen terelhetné el a vevőt a könyvszekrény megvásárlásától. Hogy a vevő figyelmét más irányban lekösse, olyan

tüzes hévvel és rábeszélő képességgel kezdte a műtárgyait dicsérni és ajánlani, hogy végre is mind a ketten megfeledeztek a könyvszekrényről. Az úriember aztán megvett egy antik szobrocskát meg két fali szőnyeget. Mikor már eltávozott, csak álkor vette észre az asszonyka, hogy az eladott tárgyakért jóval többet kapott, mint amennyit adott érték annak idején. Ezt az eredményt a rábeszélő képességének tulajdonította, amelynek létezéséről voltaképpen csak most szerzett tudomást. Eddig ugyanis fogalma sem volt róla, hogy neki ilyen tulajdonsága is van; de ha már rájött, hogy meg van, elhatározta, hogy kamatoztatni fogja. A következő nap két vevő jelentkezett, ezeknél már tudatosan próbálta ki a rábeszélő képességét. Megint jóval a beszerzési áron fölül adta el a kiválasztott portékát. Harmadnap reggel megint egy úr jelentkezett, aki a könyvszekrényt akarta megvásárolni, az asszonyka most már határozottan kijelentette, hogy a könyvszekrény nem eladó, de vannak ennél értékesebb és szebb tárgyai is, amelyeket már megnézni is érdemes. És megint fényes eredménnyel adott túl néhány tárgyon. Most már határozott sorsán: itt marad a fővárosban és műkereskedéssel fog próbálkozni. Azután leült az íróasztalhoz s az eladott portéka helyébe újat rendelt.

Vállalkozása fényesen bevált. Az első külföldi gyárosokkal és műkereskedőkkel van ma élénk „üzleti összeköttetésben és két utazót is foglalkoztat a vidéken. Két fia a gimnáziumot látogatja. A szünidőben elviszi őket a külföldre, ahol mindjárt egyúttal a bevásárlásait is eszközli.

A kényszerűség ebből az asszonyból is kifejtett olyan tulajdonságot és képességet, amelynek létezéséről mindaddig, míg nem volt rá szüksége, nem tudott.

A csomagolás művészete.

Parisban tavaly egy fiatal hölgy műcsomagoló-intézetet létesített, amely olyan fényesen bevált, hogy néhány hónappal később Londonban is nyitott hasonló intézetet, az idén pedig Berlinben és az előkelőbb fürdőhelyeken is akar csomagoló-intézeteket létesíteni. A műcsomagolónő tevékenysége a következő: Megjelenik azokban az előkelő házakban, ahol utazni készülnek és följánlja munkáját. A fő művészete abban rejlik, *hogy aránylag kevés helyen sok holmit úgy el tud csomagolni, hogy nem történik semmi baja sem.* Azt a műcsomagolónőt, aki ügyesen és szakértelemmel végzi dolgát, mindenütt szívesen fogadják, ahol utaznak.

A vállalkozó fiatal hölgynek annyi dolga akadt mindjárt az első szezomban, hogy *hetvenöt* ügyeskező fiatal leányt foglalkoztat. A leányokat külön esti tanfolyamokon oktatja ki a csomagolás művészetére.

Íme, egy szerencsés ötlet milyen nagy sikert teremthet. Próbálkozzanak meg Magyarországon is a nők ezzel a foglalkozással. Lehetetlen, hogy ami a külföldön annyira bevált, nálunk kudarcot val-lana. Csak bátorság, önbizalom meg egy kis vállalkozó kedv kell mindenhez, és még valami: *a mun-*

kát nem szabad szétaprózni, akkor nem maradhat el a siker sem.

Lehetne még néhány példát felsorolni, hogyan teremtetett magának sok nő a legkétségbeesettebb helyzetben bátorságával és energiájával biztos existenciát. A kegyetlen szükség és kényszerúség nagy mester ám az ötletben és leleményességben. Csak nem szabad a küzdelemtől megijedni és elcsüggedni, ez a fő. És nem szabad kizárólagosan mások segítségére támaszkodni, mert a *jóbarátok* többnyire akkor vannak legtávolabb, amikor szükség van rájuk. Ezért ne bízsa senki sem a sorsát idegen kezekre, hanem álljon erősen a sarkára s vesse meg jól a lábát, hogy szilárdan megállhasson a kenyérért való tülekedés közepette. Büszkén, tele öntudattal és önbizalommal végezzék a nők a munkát, amely kenyerüket adja s függetlenségüket biztosítja. A kenyérkereső asszonynak legyen ez a jelszava: *vasakarattal és kitartó szorgalommal mindent el lehet érni.*

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	1-11

Iskolai képzés.

Gimnáziumi kiképzés. – Továbbképző-iskola. – Felsőbb leányiskola. – Polgári leányiskola. – Kereskedelmi iskolák. – Női kereskedelmi tanfolyamok. – Kereskedelmi továbbképzők. – Nőipariskolák. – Háztartási iskolák.....	12-37
--	-------

A tudományos pálya.

Az egyetemre való fölvétel. – Távozás az egyetemről. – Orvosnő. – Az orvosi gyakorlat. – Középiskolai tanárnő. – Kereskedelmi tanárnő. – Gyógyszerésznők. – Fogorvosnő	38-51
--	-------

Napidíjas nők a közhivatalokban.

Könyvtárosnő.....	52-55
-------------------	-------

A szellemi munkás.

Újságíró. – Műfordító. – író.....56-58

Tanítónői pálya.

Polgári iskolai tanítónő. – Tanítónőképző-intézeti tanárnő. – Elemi iskolai tanítónő. – Fölvétel a tanítónőképző-intézetbe. – Magánvizsgálat. – Különbözeti vizsgálat. – Képesítő-vizsgálat. – Nevelő. – Nyelv-mesternő. – Kézimunka tanítónő. – Munkamesternő. – Tornatanítónő. – Gyógypedagógiai tanítónő. – Gyorsíró-tanítónő. – Középiskolai tanárnő. – Rajztanárnő. – Zenetanárnő. – Énektanárnő. – Táncitanítónő. 60-85

A zene- és énekművészeti pálya.

Akadémiai tanfolyam. – Operai tanfolyam. – Hangversenyénekes tanfolyam. – Zenetanárképző-tanfolyam. – Gyakorlóiskolai tanfolyam. – A növendékek beírása. – A növendékek fölvétele. – Tandíj. – Tandíjmentesség. – A képesítés megszerzése. – Zeneművésznő. – Énekművésznő. – Hangversenyénekes. – Operetténekes. – Zenetanárnő. – Zenetanári vizsgálatok. – A képesítő-vizsgálatra való jelentkezés. – Javító- és pótló-vizsgálatok. – Külföldi oklevelek. – Énektanítónő. – Tanítóképző-intézeti zenetanárnő. – Zeneakadémiai végbizonyítvány. – Különféle intézkedések. – Jutalom- és ösztöndíjak.....86-122

Képzőművészet.

Képzőművészeti főiskola. – A Szépművészeti Akadémia. – A rajztanárképző főiskola. – A rajztanárképző gyakorló-iskolája. – Külön tanulmányok. – Tandíjmentesség és ösztöndíjak..... 123-135

Színművészeti pálya.

A Színművészeti Akadémián való képzés. – Képzés az Országos Színészegyesület iskoláján. – Rákosi Szidi színművészeti iskolája. – Operetténekesnő. – Opera-énekesnő. – Hangversenyénekesnő. – Kardalosnő. – Szerződtetés. – Táncosnő..... 136-151

Vasúti szolgálat.....152-156

Posta-, táviró- és telefonszolgálat.

Postamesternő. – Kisegítő. – Díjnok. – Kezelőnő. – Telefon-kezelőnő 157-171

A kereskedelmi pálya.

Gyors- és gépirónő. – Elárusítónő. – Üzleti pénztárosnő. – Üzletvezetőnő. – Kereskedelmi utazó. – Női ügynök. – Közvetítőnő..... 172-173

Az ipari pálya.

Az iparművészeti iskola. – Iparrajziskola. – Állami csipkeverő-iskola. – Fényképészeti pálya. – Könyvkötészet. – Porcellán- és üvegfestészet. – Az órásipar. – Betűszedőnő. – Művirágkészítőnő. – Bokréta- és koszorúkötnő. – Kalapdivatárúsnő. – Szabónő. – Fehérvarrónő. – Fodrásznő. – Komorna. – Pincérnő. – Mellfüzőkészítőnő. – Arany- és ezüstcsiszolók. – Arany- és ezüstművesek. – Építőmesternő. – Pékmeszter. – Főzőnő. – Borbély. – Zongora-hangoló. – Műtömő. – Női kézimunkát értékesítő egyesület..... 179-290

Gazdasági és kertészeti pálya.

Baromfitenyésztő. – Gazdasszony támasza..... 201-208

Gyermekgondozás.

Gyermekgondozónő. – Telepfelügyelőnő. – Kisdud- óvónő.....	209-219
---	---------

Betegápolás.

A Vöröskereszt-Egyesület ápolónőképző-tanfolyam. – A Gondviselés betegápolónőket-képző tanfolyam. – Dia- konisszák. – Gyermekápolónőt-képző egyesület. – Szü- lésznő. – A bábaképző-intézetek. – Másodrendű bába- iskolák.....	220-212
--	---------

Testápolás.

Masszírozónő. – Arcápolónő. – Kézápolónő. – Kozme- tika. – Fogműves.....	243-2-46-
<i>A szociális munka.....</i>	247-250
<i>Az iparos- és kereskedőasszony.....</i>	251-266
<i>Betegsegítő-pénztár és balesetbistosítás.....</i>	267-271
<i>Kit milyen cím és megszólítás illet.....</i>	272-277
<i>Tanácsadó.....</i>	278-297